

کتاب
سیرت امیرالمؤمنین

از اکبر تاشا بهمان

۱۱۸۸
مهرماه سنه ۱۱۸۸
کتابخانه

۱۸۷۱
کتابخانه کل لاهور

ملک شمس الدین محمد پیرایه
کتابخانه

اردو بازار لاهور

تاریخ ۱۳۱۰

Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سیرت المشاہیر

(اکبر تا شاہ جہان)

ذکر ابو الفتح جلال الدین محمد اکبر پادشاہ بن ہمایوں و شاہ

اگرچہ احوال عجائب شمالی پادشاہ قوی اقبال مہربان سوانح ایام مشہور خواجہ نظام الدین قزوینی
درتاسیخ اکبر شاہی و خواجہ نظام الدین احمد درطبقات اکبری و شیخ عبدالقادر بدایونی و شیخ الادا و شیخ
فرید مغالطہ مرتضیٰ خاں و شیخ ابوالفضل بن مبارک و محمد شریف مستحق خان را قبال نامہ ہمایونی و مشہور
تکاشتہ یادگار گذارشتہ اندر خصوص مجموعہ فقہائے اہل سنت و اہل تشیع ابوالفضل بن مبارک است و
ہندی زادہ و والد شاہ دادہ کتابیہ مشتمل بر سبب و تفسیر حالات و واقعات آن پادشاہ
شرح و بسط و احوال بزرگان سلسلہ تمیز عیاش پیر کثیرہ حضرت ابوالدین علیہ السلام
کتابیہ موسوم بہ اکبر نامہ درست نمود۔ و دفتر موسوم بہ بابین اکبر نامہ کہ در ابتدا و نصف اول مشتمل
احوال نیاگان اکبری و نصف آخر مشتمل بر حواریوں اکبر پادشاہ جہان پانی و واقعات غده سال کہ بالوکران
طر و محاربات نموده انہاراکو شمال داجی داد و دفتر دوم مشتمل بر سبب ولایت مالوہ و کجرات و پینہ و نکال و اولیہ
و کشمیر و بھکر و مٹھہ و قندھار و برہان پور و خاندیس و ممات گیرد استیمال و فرمان پیر کی حکام

الکتاب

اکبر و اتباع اذ آسان شمرده عدلی را در پینه گذاشته مازم آگره و دہلی گریہ ہوں تاکہ وہ دست بردار
خان و قبا خان گنگ و دیگر امرائے پادشاہی مصافحہ سہلی و آروہ آگرہ را دست بردار گشتہ و خانان را بدین
و دلاوری تمام در دہلی رسیدہ تہذیب بیگ خان را مع دیگر امرائے پادشاہی را کہ کشتہ از پیشانی ہونے
خود برداشتنہ گریہ انیدہ با پنجاہ ہزار سوار و ہزار و پان صد فیل و پنجاہ و یک توپ کلاں و پانصد
ضرب زن و دیگر توپ خانہ گراں پائے ثبات و عدل استقلال و در دہلی افشردہ۔ این مشہور و مقام چنگل
بعرض اکبر رسید۔ چون دانش بزرگانہ با وجود خورد مسالی عنایت این شہر را داشتہ با مہمانان را
مہم سکندرتوی داشته بقصد استیصال ہمیوں بقال نہضت فرمودہ و اپنے پادشاہی را اطراف
و جوانب حسب الطلب حاضر شد تہذیب بیگ خان کہ از ہمیوں کشتہ و پانچ ہزار سوار و ہزار و پانصد
بملازمت رسید۔ برام خان خانانان کہ بنا بہ چہشتی و جو داد نمی خواستہ ہیں ساتھ اور امرائے
مہمزل خود بردہ و تصحیر فرار از بقلے پادشاہت ہونہ و اہمیل ہوا ہونہ اور ہمن آگرہ و اسد کہ
امر و فتح ہمیوں از قنائل تروی بیگ خان و سہ واد و کشتن او با سہ ہزار و پانچ ہزار
اکبر ہوشیاری واقفناستے وقت انماض فرمودہ پیر سے پیر سے اور خانان ہونہ
گشتہ بعضی از عساکر منصوبہ لبر کردگی سکندر خان اوزبک یکم مشہور و پانچ ہزار
پیشتر میرفتہ باشد۔ ہمیوں کہ از نہضت امر او تہذیب آگرہ و دہلی خیرہ و دہلی خیرہ
نہضت اکبر از دہلی روانہ گشتہ و تو پنجاہ را بقطر طبر و چہشت ہزار
تا دران نواح در مکان مناسبہ نصب کردہ آبادی بنیاد
شدہ بود۔ جارت نمودہ تو پنجاہ را از دست فوج
آورد۔ این امر موجب لشکر بقال و دلاوری لشکر بقال کردہ
یہ پانی پت رسید و جنگاں کلاں آگرہ ہا ہفت ہزار
افشردہ۔ و بہادران توی ہزار ہا ہزار
ہمیوں پنچہ رسیدہ بر فوج پادشاہی لشکر
فیل سریر آوردہ در عنبر اجتمان فوج خود و قاتل
اکبر و اولاد او بدلا و ہند رفتہ بود۔ قتل را ایستادہ گشتہ

پائے استقلال فشرده داشت بحیثه در حدقه چشم همیوں شست و از کاسه سیراود گذشت. او نه
غایت در دسر خود بزکیه گذاشت. ہماں بیان ہودج را خالی دیدہ راہ فرار در کمال اضطراب میبودند و
شکست بعد از فتح بر لشکر افتاد. عساکر پادشاہی کہ مغلوب گشتہ سرسیمہ حال بود. بمشاہدہ این عظیم
غیبی عطفت عنان نموده بتاراج اسباب و اسلحہ و اسب ذیل لشکر غنیمت پر واخت. ناگاہ شاہ
قلی خان نزدیک فیلی کہ بران ہمیوں نہاں افتادہ بود رسیدہ خواست کہ فیلبان را کشتہ. فیلی را کہ
یاساز نقرہ بود بدست آورد. فیلبان از بیم جان امان طلبیدہ ہمیوں را در حوضہ ذیل نشان دادہ
شاہ قلی خان ازین بشارت شادمان شدہ فیلبان را مہربانی نمود. آن فیلی را با فیلبان دیگر گرفتہ
روانہ حضور کرد دید. رایات خاں اکبری از سوائے کرد و دندہ کوچ فرمودہ ہنوز بہ لشکر منتقل
پیوستہ بود. کہ نوید مہج و ظفر بعرض رسید. و بعد از زمانہ شاہ قلی خان ہمیوں را دست برگزین
ایستہ حاضر آورد. ہمیوں بنا بر نصرت ہائے متواترہ کہ بر افواج و رؤسائے افغانہ یافتہ بود.
نہایت خیرگی و دلیری داشت. و با شکیار میگفت کہ ہر گاہ بر خپس لشکر ہائے بکیران افغان
منظر باشم. این پادشاہ خردسال باین قلت لشکر کجائے مقاومت تواند آورد. و نخوت
او باعث زوال وادبار او گشت. بعد آمدنش در حضور ہر چند از سخن پرسیدند. جواب داد
متوانست. یعنی از امر التماس نمودند. کہ پادشاہ بدست خود بعقیدہ آنها بقصد غز او نتیجہ ثواب
آن شمشیرے بر او اندازد. اکبر جواب داد. کہ تیغ بخون اسیرے آلودن از آئین مردمی نیست ہر گاہ
خان پاس مرضی پادشاہ کردہ بعرض رسانیدہ بیت
چہ حاجت تیغ شاہی را بخون ہر کس آلودن تو نشین و اشارت کن بچشمے یا با برے
این بگفت و پیش دستی نمودہ بصمصام خون آشام تن او را از بار سبک ساخت سیراود بکابل و نش
بدہلی فرستادہ بردار کشیدند. بعد از قتل ہمیوں باستعمال روانہ شدہ در دار الملک بدہلی نزد ولی اقبال
فرمود. و جشن شادمانی ترتیب دادہ بر سر یہ جہانبانی مجدد و اجلاس کردہ در فراہم آوردن پراگندگی
امور سلطنت تقلید و رزید. سواد اعظم ہندوستان از فرزند معالیت شاہی رونقے تازہ پذیرفت
امرے کہ مصدر تر و دوات نمایان و محاربات شایان شدہ بودند. بخطاب لائق و جاگیر مناسب سرفراز
گشتہ برائے انتظام اطراف ممالک دستور می یافتند. مولانا ناصر الملک عرف پیرخان بضبط ولایت

میوات منتہین گشتہ پدمہمیوں کہ پیریشاد سالہ بود۔ از قصبہ ریواڑی مسکن او بدست آورده رہنمائی
دین اسلام کرد۔ او جواب داد کہ ہشتاد سال عمر گرانمایہ دریں کیش بسر برده بائین خود آفریدگار را پرستش
نمودہ ام۔ اکنون دے پیش نیست چگونہ ترک دین خود نموده اختیار دین دیگر نمایم۔ نامہ الملک
جواب او بزبان شمشیر داده بہ چارہ را از ہم گذرانید یہ

در بیان فتح مانکوٹ و اخراج سلطان سکندر و سرشتہ افغانان

چند لجر عن اکبر رسید کہ سلطان سکندر از کوستان برآمدہ در پنجاب شروع بشورش و تحصیل مال بعین
پرگنات نموده در آن دیار فتنہ برپاست۔ قلع و مخرج او ضرور دانستہ از دار الملک دہلی بہ سمت پنجاب نہضت
نمود۔ بعد قطع مراحل در قصبہ دہمیری کہ اکنون منور پور مشہور است رتزدل اچال نمود۔ را چہ را چند
مرزبان نگرکوٹ و دیگر را چہ با و بیان کوستان بملازمت رسیدہ مگر خدمت بر بستند۔ در آن
وقت اکبر از کتاب جناب حافظ شیرازہ رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ تفاؤل نمود۔ این بیست ہزار بیت
سکندر را بنی بخشند آہے بذور و زر میسر نیست این کار

ازیں بشارت خوش وقت شدہ متوجہ پیشتر شد۔ و پایان قلعہ مانکوٹ کہ سلطان سکندر
درون آن متحصن بود نزول نموده محاصرہ فرمود۔ جنگ تنگ میان آمد سلطان سکندر با جماع
خبرگشتہ شدن ہمیوں بقال و فتح عساکر اقبال گستہ خاطر و شکستہ بال بود۔ درینو لا شہید کہ
عدلی کہ در نواحی چنار گڑھ اقامت داشت۔ حضرت خاں و سلطان محمد خاں سورسکہ و خلیفہ ہمام
خود کردہ و سلطان بہادر خٹاب خود منفر بہ نموده با انتقام پدر خویش کہ در جنگ بیہوش گشتہ
بود با عدلی جنگ کردہ غالب آمد و عدلی در رزمگاہ گشتہ شد۔ سکندر ادراک

افغانہ را عاری از اقبال شردہ بے دست و پاگرد و پدر و عنان بیابان را از دست دادہ زبان
عجز و انکسار بکشود۔ واستدعا نمود کہ یکے از سید ہائے درگاہ دالاباہ دست گرفته مرا در حضور
رساند۔ حسب التماس او میر شمس الدین محمد تگ خان و دولانا نامہ الملک بہ آالینان نماط او و اولادش
در حضور خصت یافتند۔ سکندر فرستادہ ہارا با عز از دریا فتنہ التماس نمود کہ ہمہ در تقصیرات
عظیہ شدہ ام روسے آل ندارم کہ در حضور رسیدہ عذر خواہی نمایم۔ بالفعل یہ خود را از اقبال

رتبہ میفرستم۔ بعد چند گاہ خود محم بنجاب والا رسیدہ ناصیبہ سائے محمودیت خواہم شد التماس آورد
 حضور با عیبت مقرون گشت۔ و حکم شد کہ سکندر بطرف پٹنہ رفتہ آن ولایت را از افغانان
 بر آوردہ متمکن شود۔ و پسرش در حضور والا رسید خدمت بجا آورد۔ سلطان سکندر پسر خود را
 بدرگاہ فرستادہ بسمت پٹنہ رفت و بعد دو سال در بہاں حدود مسافر ملک نیستی گردید و
 شروع سال دوم از جلوس فتح قلعدہ مانکوٹ و استخراج سکندر و اطفالائے آشوب و رفتن ملک بنجاب
 صورت گرفت

در بیان بے اعتدالیہائے بیرام خان و انجام عمر و اقبال او

چوں اکبر پادشاہ بقا ضائے عمر در امور جہان بینی کمتر اشتغال می و در بید۔ سر انجام بہتات
 مالی و ملکی بیرام خان خانان از عہد بہاویوں پادشاہ مفعول بود۔ اقتدار و شوکت خانخانان
 از مرشد توگمہ می و در عہد و کالت و امیر الامرائی در گذشت۔ درست تصرف او بر جمیع کارخانہ
 جات و تمامی معاملات بنوعے قوی گشت کہ بالا بہ ازال متصور نیست۔ مستی دولت
 و اقتدار زور آوردہ مثل بیرام خان کسی را مغلوب و مسلوب العقل گردانید۔ و بعضی
 امور نا لائقہ از و بظہور پیوست۔ از جملہ آنکہ باقتنائے شیم شرکیے مناصب عالیہ و جاگیر
 ہائے آبادان سیر حاصل برائے رفقاے خود گرفتہ بانہد ہائے پادشاہی سلوک ہائے
 ناپسندیدہ می نمود۔ اکبر را خود سال تصور بخودہ غلب و ظفر بر مخالفان و نظم امور جہانی
 بزور عقل و بازوئے خود میدانست۔ ادگستخی و بیباکی ہائے عظیمہ و آنکہ نزدی بیگ خان
 را کہ از امرائے کبار بود بے حکم اکبر بقتل رسانید۔ و مصاحب بیگ را کہ از ملازمان والا بود
 نیز بے اطلاع اکبر گشت۔ و مولانا ناصر الملک اکبر از و البتکان او بود و بنا بر خدمات پسندیدہ
 مورد عنایات اکبر گشتہ مستنبول یادگار بود و معزول لتصب کردہ روانہ کعبۃ اللہ گردانید۔
 و بچہنیں یا اکثر مخلصان اکبری در شت پیش می آمد۔ روزیے فیلیے از فیلیانہ سرکار والا
 بے اختیار فیلیان بر نیل بیرام و دیدہ فیلیان اور گشت۔ خان مراعات ادب لمحرظنداشتہ
 فیلیان پادشاہی را بقتل رسانید۔ و نیز روزیے بیرام خان در کشتی نشستہ سیر و بیجا جنہای

نمودی کے از فیہائے سرکار واللہ جو شہ و نرویش مستی بدیاد آمد و کشتی آغاز کرد و چون کشتی نزدیک
 رسیدہ نیل بجانب کشتی دوید۔ اگرچہ فیلیاں آن نیل را بزور نگہداشت۔ اما پیرام خاں را ازین
 حرکت و اہم از طرف اکبر ہم رسیدہ آزرده خاطر گشت۔ اکبر باستماع اس حوال فیلیاں را بہ
 نزد خانخانان فرستاد و انہار عنایات بسیار فرمود۔ چون ایام او بار بار و نزدیک رسیدہ بود پاس
 ادب و اذیت را از دست دادہ فیلیان بگناہ را بناحق کشت و ازین قبیل اکثر بار مسجد تراوی
 ہاگردید۔ از سبب جنس امور غیر مستحسن مزاج اکبر را شفت۔ و ترک بداد نمود و رفتہ رفتہ
 افتاد۔ و بعد از آن زمانے باچندے از امرای بہانہ شکار از آگرہ با آمدہ در ہم ملی رسیدہ و شہاب الدین
 احمد خان صوبہ دار دہلی ایں را از سرستہ در میان آورد و فرامین سلطانہ باخراستے کرد و اطاعت بود و نہ
 اعدا یافت متضمن آنکہ خاطر اقدس از پیرام خان متغیر گشت۔ ثمت بہ امور سلطنتی بہ فرستادہ
 خود گرفتہ ایم بر کس ارادہ سبکی دار و بدگاہ آمدہ حاضر شود۔ و سرشمس الدین پیرام خان کراہ
 بہرہ طلبی داشتہ علم و تقارہ و متن طریق و منصب پیرام خان با آمدہ مستند بود۔ اگرچہ انہا
 آمدہ حاضر شدند۔ و اگر ایکے از پیرام خان بود نیز از وہدایت و جہت پیرام خان
 ایں خیر عجز نہ نیاز بسیار و معاذیر سے شمار نوشت۔ اکبر جواب داد آمدان اور متغیر مناسبت
 بہتر آنکہ روانہ مکہ معظمہ شود۔ و بعد از آنکہ مراجعت نماید مور و الطائف خواہ شد۔ پیرام خان چون
 رخصت سفر عجاز یافت از آگرہ با آمدہ بعد رسیدن در میوات پیر سلطان سکندر را خاں و در میان
 سور را کہ با او بود مرخص کرد۔ گوید کہ وقت رخصت ہلے کرد کہ وہ ممالک جو بہ سلطان
 ارادہ پنجاب نمود۔ اکبر باستماع ایں خبر زمانے متضمن مواعظانہ بودہ اعدا فرمود۔
 قنتہ پر وازاں وحسب جاہ و توقع و نحویت اقتار کہ و انتت و یہ کاز
 کلیان مل زمیندارانجا آسودہ بہمت پنجاب کے اور رسیدہ۔ و انہا سے پیرام خان
 باہ بہند و تہارہ در پنجاب رسید۔ اکبر میر شمس الدین محمد خاں آگرہ را ہما کے دیگر وقت بہت
 فرمود۔ و خود نیز و سپے او از دہلی نہضت نمود۔ آگرہ خان گرم و چست شتافتہ در رسیدہ در میان
 شلج و بیاہ در حوالی موضع کوما عدا تاج پر گنہ واروک تلاقی مسکین اتفاق افتادہ ہمارا عظیم
 پیرام خاں غالب مدد لشکر ہا دشا ہی حملہ آورد۔ چون زمین شمالی را و کردارے بسیار بود۔ دریا

بیرام خاں در گل فرورفت و لشکر بیان آکر خاں حال مخالفان بدین منوال دیدہ اکثرے را بہ تیر و خنجر و سیارہ
 علف تیغ بیدار لغ نمونہ دند و بر خے را اسیر گرفتند۔ بیرام خاں مشاہدہ ایں احوال تاب نہیاوردہ منہزم گشت
 و در پناہ را چہ گنیش زمیندار و داد و پور کہ در کوہ سواکن اقح است رفتہ در تلوارہ اقامت و در دیدہ خبر
 ایں فتح در منزل سہند لعرض اکبر رسید۔ پادشاہ بعد از اراک ایں نوید بلا مور تشریف بردہ۔ بعد چند روز
 از انجام مراجعت نمود۔ و در حوالی تلوارہ نزول اقبال فرمودہ کہ میان هجوم آوردہ بعد جنگ بسیار و بہر
 نہادند۔ بیرام خاں چہل صورت اویارہ در آئینہ احوال خود مشاہدہ کرد۔ عذر تقصیرات و ندامت بسیار
 بخصور پادشاہ محرو عن داشت و استغاثہ نمود۔ کہ مستعدے از حضور آید و دست مرا گرفتہ باستان و الما
 حاضر سازد۔ اولاً مولانا عبداللہ سلطان پوری المشہور بخدم الملک بعداں منعم خاں متعین شدہ
 فرسارہا بالواع دلاسا و دلہی بیرام خاں را آوردہ و پاک در گردن انداختہ حاضر کردند۔ او بحضور
 رسیدہ گریہ بسیار کرد و اکبر از رونے عنایت و پاک از گردش دور نمودہ بدستور سابق حکم نشستن
 کرد۔ و در آخر مجلس بخشودہی رخصت سفر حجاز دلو۔ بعد تمام ایں ہمہ رایات عالی متوجہ دہلی
 و بیرام خاں روانہ مکہ معظمہ گردید۔ ایں مقدمہ در سال ششم جلوس رونے دادہ

القصہ بیرام خاں بعد قطع مسافت در شہر طین از مضافات احمد آباد گجرات رسیدہ روزے
 چند بنا بر رفع ماندگی مقام نمود۔ مبارک خاں نامی افغان لوعالی کہ پدرش در جنگ با جمعیو اڑہ کہ افغاناں
 را با بیرام خاں در طاقت ہمالیوں پادشاہ رونے دادہ بود کشتہ شدہ نزد موسی خاں حاکم آنجا قیام داشت
 با تمام خون پذیر خود قصد بیرام خاں بخاطر آورد۔ اتفاقاً روزے بیرام خاں بسیر کولائے بزرگ کہ در میان
 آل نشینے بود کشتی نشہ رفت۔ ہنگام مراجعت چوں از کشتی برآمد۔ مبارک خاں مذکور با چہل افغان نگینے
 چناں نمود کہ بقصد ملاقات میروہ۔ ہمیں کہ نزدیک سید چناں حمید مصر بر پشت بیرام خاں دکہ از سینہ برآمد
 و دیگرے شمشیر زدہ کارش تمام کرد۔ جمیعے از فقر اقبال خونہ اورا کہ درجہ شہادت یافتہ بود۔ برواشتہ
 در حوالی مقبرہ شیخ نظام الدین بخاک سپردند۔ بعد ازاں استخوانش مشہد مقدس رسید۔ شاعرے ایں سلی
 در تاریخ شہادت او گفتہ:۔ رباعی

بیرام بطوف کعبہ چوں بہت احرام
 تارخ وفات او بہت تم از عقل
 زبیدہ بکعبہ کار او گشت تمام
 گفتا کہ فہید شد محسد بیرام

حیات رانیا بالیت مصروف میا خت - بیت -

بنائے وطن خود آں کسے خواب کند کہ شام میخورد و صبح گاہ خواب کند
چوں بستی ہائے او در پران کند گہائے ولایت بعرض اکبر رسید - عساکر منصورہ بسکر دیگی او ہم
بنا بواستنیصال آں برآں و تخریر ولایت مالوہ متعین فرمود - ادہم خاں بعد طے مراحل و درحوالی شہر سارنگ
پور کہ دارالایالہ اولیو رسید - باز بہادر کہ بعقلت و بدستی زندگانی میکرد وقتے مطلع گردید کہ بیوش
نیروئی شہر اورا محاصرہ کرد - بناچار صفوف آراستہ آ مادہ پیکار گردید - و بانڈک نہ خورد و راہ فرار
گرفت - ادہم خاں بعد بزیمیت او بشہر در آمدہ بفرام آوردن خزانہ و قایم گرم گردید مخصوص
و بیہوشانیدن تان سمرانیہ و در قاصد گرم تر گشت بعد صہبہ نقد و جنس در دست آوردن اکثر
و تان کسان را بستیوںے روپ متی بہ گماشت - چوں باز بہادر در ہنگام انہزام کسان خود را بستیوںے
قتل نہ ہائے محبوبہ خود بر ہم منہ وستان کہ در پایان حوادث عظیم عورات باہ تیغ بیدریغ میگذشت
و آں را جوہری نامند فرستادہ بود - و آں سنگین دلاں دیونرہ او اکثر پری پکیان ما از ہم گذرانید
خون میگتایان چند را سجاک بختہ بودند - و نوبت قتل و پ متی رسیدہ ظاہر بیباک نہ منے چند با ہم
نہ وہ ہنوز کارش تمام نہ کردہ بودند کہ لشکر منصورہ در رسید - و انہارا آں قدر فرصت نہ شد کہ کار و پ متی
با تمام رسانند - اورا ہم پیش ادہم خاں حاضر آوردند - آں بختہ کار التماس نمود کہ زخم ہائے کالی دارم
بالفضل مراد خانہ شخصی نگاہ دارند - بعد بہ شدن بخدمت حاضر منے تو ہم شد - ادہم خاں اورا در
خانہ شیخ عمر نام مدد لیشے کہ بہ تقویے دران دیار مشہور بود گذاشت سوپ متی جد عورات مدد لیش
بسر بودہ معالجہ خود نمود - تا آنکہ بہ شد - لیکن زخم فراق باز بہادر کہ مدد لیش بود یعنی شرح معروض
د زخم بجران شود بہ زداوائے طیب

ادہم خاں از غایت شوق پیوستہ خبر او میگرفت - چوں و پ متی صحت یافتہ غسل نمود و جامد
نماند التماس بر شک و عنبر و کافور و دیگر خوشبو ہائے نمود تا خود را آراستہ و تطہیر کردہ بخدمت
منتابد - ادہم خاں کہ فریفتہ او بود فی الفور با خوشبو ہائے مطلوبہ کافور ہم چوں خواستہ بود فرستاد
او دروائے حقوق عشق باز بہادر یک کف دست کافور خورد و چاندہ بکشدہ چنان خوابیدہ
کہ دیگر بیدار نہ گردید - بیت -

زن زاتش عشق پیش سوزد عاشاک ضعیف پیش سوزد
خوش آنکہ براہ عشق جان داد عشق است کہ جان با توں داد

ذکر احوال سلاطین مالوہ

بر متر صدان انہار پوشیدہ نمائند کہ بلا دیالوہ ملکیت وسیع و ولایت است فراخ و آباد
و ہمہ وقت حکام ذمی شان دران دیار بودہ اند۔ در اہم ہائے کیا روایان نامدار مشہل را چہ کر با جہیت
و را جہ بھوج و امثال ذالک کہ تا حال حکایات عجیبہ و اوصاف حمیدہ آنہا بہ زبان عالمیال بہا لیت
بحکومت آن ولایت نام و نشان شایان گذاشتہ اند۔ وزیر ملن سلطان محمود غزنوی ظہور اسلام دران
دیار شدہ از سلاطین دہلی سلطان غیاث الدین بلبن بران استیلا یافتہ۔ انان زمان در سلاطین
سلاطین دہلی در آمدہ۔ چون سلطان محمد شاہ بن سلطان فیروز شاہ جمعی را کہ در ایام ادب و شرف
و ہمراہی کردہ بودند۔ بعد جلوس براد رنگ جہا بنانی رعایت کردہ بہار کس در چہارہ ولایت
چہار کس سلطنت رسیدند۔ اعظم ہمایوں ظفر خاں گجرات و حفتر خاں بلتان دو بہا لیت
سرور خواجہ جہاں کہ خطاب سلطان الشرق یافتہ بود بکوچہ نو رو دلاور خاں بوالوہ۔ انان بکلیت
ہفت صد و نو و شش ہجری دلاور خاں بحکومت قیام داشت۔ چہار ہفتاد و شش ہجری
منو در سندوستان حرج و مرج روئے دلاور ہر کیے از امر بہرنا حدت توانے حکومت کردہ
دلاور خاں نیز از ولئی دہلی انحراف و در زیدہ بطریق سلاطین ملک واری خود نمود۔ حکومت
اوست و پنج سال۔ سلطان ہوشنگ بن دلاور خاں سیزدہ سال سلطان محمود غزنوی
ہوشنگ یک سال و چہ ماہ۔ سلطان محمود غلجی امیر الامرائے سلطان محمود غزنوی
اور در جبالہ کلج سلطان محمود سلطان را از ساقی زہر دانا نیزہ زد۔ انان بکلیت
تمام ولایت بوندی و مار و مار بزد۔ شمشیر گرفت۔ ایام حکومت او سی و دو سال۔ سلطان
غیاث الدین بن سلطان محمود غلجی سی سال سلطان ناصر الدین بن سلطان غیاث الدین چہار
سال و چہار ماہ و سہ روز۔ سلطان محمود بن سلطان ناصر الدین بیت و دو سال و دو ماہ سلطان
بہادر شاہ والی گجرات سلطان محمود و ناصر کہ کشتہ ولایت مالوہ تصرف نمود در آمد۔ ایام حکومت

و شش سال او قاور شاه از امرای کبار سلاطین آن دیار بود و بعد فوت سلطان بهادر شاه چوں ولایت
 مالوہ فراروانے نداشت۔ غالباً آئندہ سکے و خطبہ بنام خود کرد۔ در زمانیکہ نصیر الدین محمد بہاول
 پادشاہ بکرت مالوہ نہ ہفت فرمود شیر شاہ دہلی ایام کہ آغاز عروج او بود۔ بہلول قاور خان شاہ
 نداشت کہ بکرت اگرہ خلل از اردو مہر برود سکھ نام نہ بود۔ او نیز جواب آن را نوشتہ مہر برودے
 جواب زد۔ شیر شاہ بدیں بہت بر آسفت و بعد از استیلا بر سلطنت بمنازعت اورخواست قاور شاہ
 تائب مقام دست نیار دہ ملاقات کرد۔ عین مالوہ ولایت کاھنوقی باد مقرر گشت۔ روزے از منزل خود ہوا۔
 شہر ملاقات میرفت۔ حجے از محل کرد و مبارک بہت کسان شیر شاہ امیر شدہ بودند تعمیر گویا بلوچ
 کرد۔ قاور شاہ تمسید کہ مبادا شیر شاہ با من بچنیں سلوک کن ازیں ہراس گونجیہ بدر رفت۔ ایام حکومت
 او شش سال و پنج ماہ۔ شجاعیت خال عرف شجاع خاں افغان نائب شیر شاہ دو اندہ سال
 یک ماہ۔ بار بہادر ہونہ از یہ خاں بن شجاع خاں دو سال و دو ماہ و نسبت دسہ روز۔ از ابتدا سے
 بہت حدود و کشتش نمایان نہ نہ صد و شصت و ہفت ہجری است یک حدود ہفتاد و
 سال حکومت ولایت مالوہ از متبیت سلاطین دہلی پر دل ماند۔ اما درین مدت اکثر اشخاص افغان
 زبان اعمالاً و رنجے در بعض اعیان دکالتا دران ولایت حکومت کردند۔ چوں او ہم خاں
 کامیاب فتح و فتح و گشت۔ و نیز از ان با چنیں ولایت وسیع بہت و افتادہ خبر
 گشت۔ سلطان احمد پادشاہی بتاقت۔ و آنچه از لشکر جنس و فیل ہمانہ و توپخانہ و نہ ہائے از
 بہت آورد۔ و ہمہ را متصرف گشتہ از انجملہ چیزے بدرگاہ والا در سال نداشت۔ و حق نعمت
 بر طاق نیسان بہادہ راہ پیمائے لخی و انحراف گردید۔ لاجرم پادشاہ خود متوجہ مالوہ شدہ نزد یک
 کردن کہ تا آن زمان مفتوح شدہ بود رسیدہ در طرفتہ العین آن قلعہ را بہ تسخیر در آورد و متوجہ پیشہ
 گردید۔ او ہم خاں کہ از ہفت موکب والا یہ خبر بقصد تسخیر قلعہ مذکور از شہر سازگ پور برآمدہ بود تا گہار
 طبعہ ایات اکبر کا نظرش در آمد۔ و خیالہ تمنا پیشتر رفتہ از اسپ خود آمد۔ بشرت پائے بوس مشرد
 گشت۔ اکبر در سازگ پور نزول بنان فرمود۔ شب منزل دہم خاں بسرید۔ اولوایم پیشکش
 تقدیم رسانید۔ روزے چند را بخا قانست روید از بعد جمعیت خاطر از نظم و نسق آن ولایت
 را برستور سابق بحال داشتہ مدادوت مستقر نمود۔ اگرہ فرمود۔ بعد چندے عبداللہ خان حکومت

اس ولایت متعین گردید و ادھم خاں در حضور رسیدہ۔ چون مست بادہ دولت و جوانی و مدہوس منے
 نادانی بود۔ روز سے در محل دیوان نام پادشاہی با شمس الدین محمد خاں اتکہ گفتگو کردہ اور القتل رسانید
 و بقصد پادشاہ عازم حرم سرا گردید۔ پادشاہ در استراحت بود۔ از شور و غوغا بیدار گشتہ بیرون می آمد
 در راه ادھم خاں و برودت تیغ بر تنہ خون آلود در دست داشت۔ اکبر از تفرس در یافتہ بانگ بروئے
 زد و گفت سنے کچھ لادہ انکھ کارا چاکشتی؟ و چخاں مٹتے بر سرش زد کہ اسیے ہوش افتاد و معاہدہ ان
 بموجب حکم اس بیباک را بستہ از کنگرہ قلعہ بزیر انداختند۔ اور در دم قالیہ تھی کردہ۔

در بیان تسخیر ولایت کبکان

این ولایت ماہین دریائے سندھ و بھٹ واقع است۔ مرز بانان اسجاں ہماں جو اجماع بطور خود بودہ
 اطاعت فرما زوایان دہلی تکر وہ بودند۔ در بعضی از سیر نوشتہ اند کہ اس ولایت از قدیم در اقل کشمیر از سلطان
 محمود غزنوی بہ تسخیر در آورده بیکے از امرائے خویش کہ از شاہ گیان کہکام داشت تسخیر و انان در اقل
 اد کہکام ان معروف و بر اس ملک قابض بودہ حکومت با استقلال میکردند۔ شہر شاہ و اسلام آباد
 بہ تسخیر اس ولایت کو شہیدند۔ و قلعہ رہتاس نام بہیم جدا جدا شدہ کردہ۔ تا جماعت کبکان جا و شہر
 شوند۔ اصلا کار کے انہ پیش رفت و مصالحہ در میان آمد۔ سلطان سارنگ کم تیا مہ اہل ہند و ہما
 بارادہ ملاقات پیش اسلام شاہ آہوہ بود۔ اور دستگیر کردہ اقلعہ گولیا را در ہواد۔ سلطان آہوہ
 سلطان سارنگ بر سند حکومت نوشتہ متوازی ہنگامے مروانہ نمودہ ہر دو شہزادہ ہند و ہما
 ہم شاہ بہنل مقصور گشت فرمان داد کہ درانی مالوایا رکاو اک کردہ و از باروت و بنا شدہ اس
 پذیران حسب الام جعل آوردند۔ سلطان سارنگ با تمامی زندانیان در آنجا
 شتافت۔ و بجناب الہی کمال خاں سپہ سلطان سارنگ در گوشہ زندان ہما
 ماند۔ بعد القطار رشتہ دولت افغانان کمال خاں از قلعہ گولیا خلاص رہت اس مالان و کراچی
 گردید۔ در جنگ سمیوں و دیگر محاربات تر و دات نمایان کردہ و در اطراف پادشاہی گشتہ ہوں پادشاہ
 لا بجال خود متوجہ یافت استدعائے ولایت موروثی خویش نمود۔ فرمان والا بنام سلطان ادھم باد گشت
 کہ چوں اور دستگیر کردہ ان کامران میرزا بھنویہ ہمایوں پادشاہ بہنٹ آرام گاہ و تیر ہند و ہما

دوم اطاعت اس خاندان میز نو بنابرین از روی فتنل و کرم نصفت ولایت باد سلیم داشته شد و باید که نصف
 ولایت بعد از کمال خاں که نیز وارث آں ملک است و خدمات شائسته بجا آورده و انکار و سلطان آدم مقتضای
 گشنگی بخت سراز حکم بر تافته بموجب فرمان عالی شان بعمل نیارد۔ لہذا امیر محمد خاں بر او بکامیاب تک خاں دیگر
 امر متعین پنجاب باستیعصال سلطان آدم و اعانت کمال خاں مامور شدند۔ سلطان آدم قدیم جرات از انداز
 خود بیرون نباده تا تصیہ سیلان این طرف آب بخت رسیده بعسا کبر پادشاہ جنگ کرده منہزم گشت
 امیر محمد خاں متعاقب او رفت و تمام آں ولایت را قبضہ خود را آورد و داخل ممالک محروسہ خود نمود
 اگر از روی عنایت تمام آں ملک بکمال خاں مرحمت فرمود و سلطان آدم اخراج یافت۔

دیر بیان رسیدن زخم تیر باکبر پادشاہ

روزے پادشاہ زیارت روضہ شاہ نظام الدین معروف باولیا تشریف برده هنگام مراجعت چون
 بچوگ سیریکے از خون گرفتہ در کین گاہ بود تیرے بسوئے او انداخت و برکت راست رسیده
 قریب یک وجیب فرو نشست۔ غریب از نہاد حاضران برخاست آں بیباک را دستگیر کردہ حاضر آورد
 مردم و سپے تفحص شدند۔ حکم شد کہ تفتیش نکنند مبادا این بیچارہ مردم را ناحق در بلا اندازد و جان
 را از دست آستی اوزہ و پاک سازند۔ بموجب فرمان ہماں دم اورا بقتل رسانیدند و اکبر با وجود چنین زخم
 مشکہماں طور تمکین و قرار اسپ سوار بدولت خانہ آمدہ بمعالجہ پرداخت۔ و در عرض ہفت روز زخم
 اندال یافت۔ بعد از ان ظاہر گشت کہ آنکس قتلوق نام غلام شرف الدین حسین میز بود۔ او تیر باکبر را
 آں زد کہ میرزا سے مذکور اورا از عداوت بقصد پادشاہ فرستادہ بود۔

دیر بیان کشتن شاہ ابوالمعالی

ادور زبان مہالوں پادشاہ بسیلہ سہیل ظاہری از مقر بان در گاہ شدہ بود۔ و خود را از فرزندان
 پادشاہ می شمرد اگر چہ سن صورت داشت اما بدخود و بیری بود بدیت۔
 حیفا باشد کہ کورویے نکو خود نبود۔ رنگ آن گل سچہ اسدو کہ در دلو بند
 و تیکہ در خطہ کلانہ سر یہ جہانبانی بود اکبر پادشاہ زیب زینت یافتہ جمیع افراد مجمع حشر حاضر

انرا تختہ و بار عام دادہ امور حکومت را بائین مردان عالی فطرت صورت انجام دلوے۔ و در لوازم مملکت کا
 و مراحم سرداری ترا بر صائبہ بجا آورد۔ چون حقیقت آن ولایت بخرض اکبر رسید۔ آصف خان عبدالحمید
 وزیر خان بدورش از اولاد شیخ زین الدین خوانی کہ امری تمویذ باو اعتقاد تمام داشت۔ بہ تسخیر آن
 ملک متعین شستہ آنها را بجا رسیدہ صفوف مصاف آراستند۔ رانی در گاوتی مسلح کشتہ فیل ہزار
 و در مکر کہ آمد جنگ مروانہ نمودہ از دست خود تیر و تفنگ زد۔ و بسیارے راکتت سوکاراے
 نمایاں بظہور رسانید۔ بالاخر آصف خان غالب آمدہ فیروز مند گردید۔ و لشکر بیان رانی اکثر کشتہ
 و خستہ شدند۔ و بقتیہ الضیف بیابان گرد و نہر میت گشتند۔ رانی احوال خویش بدیں منوال دیدہ بہ
 تار و اسے کہ بہ فیل او بجاے فیلیان شستہ بود۔ گفت کہ از خنجر آبدار کار تمام کن۔ او جواب
 داد کہ از من بر محمد و منہ خود حیات نمی تواند شد۔ آں عورت کہ بہمت مروانہ داشت بزبان آورد کہ
 مردن بہ تیک نامی بہ از زلیتن بجا رست این را بگفت و بدست خود خنجر بیال کار نمودہ تمام ساخت
 و آں ولایت بشمشیر بہمت آصف خان و وزیر خان ہمہ مسخر گشت۔ صدویک صندوق اشرفی طلا
 سوائے زرہ سغید و نقرہ آلات و طلا آلات و اقسام میاکل و تمائل و اقسام طلا و دیگرہ انواع اجناس
 بیرون از حد شمار و قیاس و ہزار فیل نامی بضبط درآمد۔ آصف خان ہمہ را متصرف خود در آوردہ
 چیزے از انجند بدرگاہ اکبر فرستاد و از ظفر یافتن بر جنس لکب و سیح و بدست آمدن این قدر دولت
 مغز و گشتہ یعنی در زبید آخر کار چارہ ناچار بہ گاہ والا رسیدہ در ہم چیتور و دیگرہ بہات مسموم
 شایستہ گشت۔ و آں ولایت متصرف ادلیاے دولت درآمدہ

در بیان تعمیر قلعہ اکبر آباد

در سال دہم جلوس والا مطابق سنہ نہ صد و ہفتاد و سد ہجری اساس بناہ آید ہر روز چار ہزار
 استا و کار از سنگ تراش و حمارہ و آہنگر و بخار و مزدوران بکار پید و اختہ بخرض سی و رعبہ آوردند
 و بنیاد آن از آب در گذشت۔ و ارتفاع شصت و رعبہ رسید تا بہ کنگرہ از سنگ تراشیدہ بنا ہادہ
 اند۔ چہنیں بنایان پاکدست۔ در خارا تراشان قوی پنجہ و آہنگر و بخاران عمارات و لکشہ بناندر
 فرخ افزاد و دولت خانہ والا بترتیب بر آراستند۔ نقاشان حاد و کار عیدان مخرطرانہ در تصویر

گلاب وغیرہ تماثلیل بدیضیا نمودہ گو یا نگار خانہ چین و گلزار بہشت آئین بر روی کار آوردند و در عرض
ہشت سال قلعہ متین و شہر عظیم صورت نمائش یافتہ باکیہ آباد موسوم گمہ دیدہ۔ این شہر در وسط ممالک
مخروسہ ہند واقع است۔ و آب و ہوائے او خوش و سیر در یاد لکش ۛ

در بیان قتل علی قلی خان بہادر خان

در زمانیکہ غفران پناہ ہمایوں پادشاہ از عراق معاودت فرمود۔ از حمایہ لشکر ہائے عراق کہ شاہ ظہا پ
بکمک و امداد متعین فرمودہ حیدر سلطان مح ہر دو سپہر خود قلی عثمان و بہادر خان نیز بود۔ حیدر سلطان
بعد فتح قندھار در وقت ہر میت ہمایوں از کامران میرزا اورا نشانے راہ بر حمت حق پیوست۔ علی قلی خان
و بہادر سپران اور در رکاب ہمایوں بودہ مصدر ضیاءت پسندیدہ شدند۔ و خطاب خانی یافتند۔ بعد از
ہمایوں چون اورنگ سلطنت بجلوس اکبر فعت پذیر گشت و مہموں لقیال و دیگر مخالفان بر مالک ہمایوں
شدند۔ علی قلی خان ب خطاب خان زمانی سر فراری یافت۔ و سرکار سنہجل بجاگیر او مقرر گشت۔ آنجا
شجاعتے کہ داشت بزور شمشیر از سنہجل تا او دھت صرف خود را آمد۔ بہادر خان برادرش نیز در
شائستہ بجا آوردہ و کیل السلطنہ و مدار الممالک کہ دیدہ۔ خان زمان بمساجت موقوفہ مالک ہمایوں
شجاعت سر از اطاعت پادشاہی بر تافت و آثار یعنی و نافرمانی از او بردہ نمودہ بعضی امور بکند ہمایوں
پادشاہ بودہ بظہور میر سید۔ از حمیدہ آنکہ شام بیگ نام ساربان سپہرے کہ حسن صورت و دلہ
دور ملک تو چہیان ہمایوں پادشاہ منسلک بود۔ خان زمان با و تعلق خاطر بہ زمان پادشاہ
رعت ہمایوں اورا بلامیت و مدار ایوئے خود کشید۔ و بیفتگی بسیار ظاہر ہائے ہمایوں
کہ پیش او کورنش کردہ۔ پادشاہ ہم میگفت چون این معنی بعرض اکبر کردہ۔ اکبر
بسیار نوشتہ حکم فرمود۔ کہ ساربان سپہرے بدگاہ دالانہرند۔ آن مستحقان ہمایوں
تر نظام ساخت و مزاج پادشاہ اخوان بسیار از وہم سانبود۔ اجت با افتہ بسیار۔ ساربان سپہرے
بظاہر از پیش خود ماندہ چون خان زمان آرام جان نام لڑکے در حرم خود داشت۔ و با استدعائے شام بیگ
آن زن نکاحی را باد بخشیدہ شدتے زیر سان شام بیگ ہم بود۔ این نیز آن زنگ را بعد از حرم نامی کہ از خلصا
بود بالہائے مذکور تعلق خاطر داشت بخشید۔ و زینولا کہ شام بیگ از خان زمان بظاہر بدگشتہ پیش

عبدالرحمن مکرور پر گنتہ سرسرو پور کہ جاگیرش بود آمدہ روز گامی گذرانید۔ روزے در حالت مستی از عبدالرحمن
 طلبہ کے لئے منظور ہوئے۔ اور عذر در میان آورد۔ شام بیگ اجنبی و تعدی پیش آوردہ عبدالرحمن رامقید
 ساخت۔ نہ کوئے از خانہ او بدر آورد و منتصرف گشت۔ برادران عبدالرحمن رسیدہ بمقتضای محبت
 جنگ کردہ شام بیگ را بقتل رسانیدند۔ این خیر بخان زمان رسیدہ موجب آشفتنگی خاطرش گشت
 چون بقوت شجاعت بر سر افغانہ غالب آمدہ تا ولایت او و در تصرف داشت و مبارزہ خان لیسر
 سلطان محمد علی را کہ افغانہ اورا شیر شاہ خطاب کردہ سر لشورش برداشتنہ بودند۔ نیز شکست اوہ
 فیروز گشتہ بود زیادہ تر مغزور گشتہ۔ قتل شام بیگ را با تارہ پادشاہ تصور نموده یعنی ورزیدہ سر
 سر از اطاعت بتافت و بہادر خاں برادرش نیز رفتہ با و ملحق شد۔ و این ہر دو برادر صدر لشورش
 کردیدہ باہر شہ استقلال ممالک خود گشتند پادشاہ چند مرتبہ بنفس خویش بر سر انہارفت و جنگ
 ہادیان آمد تا بوساطت امرائے بزرگ تصیرات انہا معاف میگشت۔ چون قدر شنایت نہ داشت
 باوجود قوی ہر اہم متواترہ مصدر حرکات ناشائستہ شدند۔ بالفور اکبر باستیصال آل بدالان مجازم
 از اکبر آباد بپنجاہ فرمود و چند روز و شب قطع راہ نمودہ در حوالی پر گنتہ سکونہ ناگہاں بر سر مخالفان رسید
 و محاربت سخت روئے و اداک ہر دو برادر دل بہ مرگ نہادہ جنگ رشتانہ کردند۔ در آن وقت اگرچہ
 آنگی پانصد سوار و چندین فیل در طلب رایت اکبر بود۔ اما ہزاران لشکر تا بیدالہی ہمراہ داشت۔ قضا
 در زمین جنگ اسب بہادر خاں چراغ پا گشت۔ داد از خانہ زمین بر زمین افتاد۔ بہ بہادران لشکر منضم
 رسیدہ او را دستگیر کردند۔ دست برگردنش بستہ بچند آوردند۔ اکبر رسید کہ اسے بہادر در حق تو از ما
 بد واقع شدہ کہ صدر این ہفتہ و فساد شدی او بیچ جواب نداد۔ بعد مبالغہ بسیار بر زبانش رفت تا
 علی کل حال، دریں اثنا شہباز خان بموجب حکم والا اورا از باہر سربکدوش گردانیدہ پس از اذعان
 یکے از ہمراہیان خان زمان را گرفتہ آورد۔ او ظاہر کردہ کہ فیل یک دن از سرکار پادشاہی خان زمان را کہ
 داد و معرکہ افتادہ است۔ حکم شد کہ ہر کس سر ہائے جو ہم مکان بیار و بحساب سرخول یکا شرفی و ہر سر مندا
 یک و پیر انعام باید مردم سر ہائے لشکر بان مخالف را بریدہ می آوردند و شرفی و روپیہ می یافتند تا آن
 سر زمان زمان آوردند۔ اکبر از پشت زمین بر زمین آمد۔ جبہ نیاز را بسجرات لشکر بے نیاز بر زمین سایہ
 و سر آن ہر دو نمک حرام را بجانب اکبر آوردند تا او از تبارے سال سوم جلوس لغایت سال یازوم خلد

ازیں ہر دو ہزار و در ممالک محدودہ در میاوی سال و دوازدهم نعتہ و آنستوب آنها فرود

نشت نظم

حق صاحب ملک بگردن بشکند شخص را سرو گردن

بادلی نعمت از برون آئی گد سپهری که سرنگون آئی

ذکر در بیان شورش میرزایان و تخریب آنها و تخریب و تخریب

گشت

ابراہیم حسین میرزا و محمد حسین میرزا و مسعود حسین میرزا و عاقل میرزا و عاقل میرزا و حسین میرزا و حسین میرزا
میرزا کہ سلسلہ اولیٰ صاحب قرآن امیر تمویہ گورگان میرزا و معتقد ماسکے بلوچستانی و مشاعرہ خودی مسعود میرزا و شمس الدین
شدند و یہ زمان زمان بہادر خان یکدل بودہ در ممالک محدودہ غفلت می انداختند و محمد سلطان میرزا
کہ پچہ کہن سال بود در پکنہ بہ عظم پور سرکار سنجصل جاگیر خود می گذرانیدہ در شیدا کہ خان شازادگان
بمکافات کردار خود رسیدند میرزایان نعتہ و فساد بردمہ خود گرفتہ منگامہ پیردازکار را بچند کس
چون ریایات عالیات بہت پنجاب نہضت فرمودہ از سنجصل برآمدہ دست بہ تاخت و تاراج
و بعضی از جاگیر داران را کشتہ مال و متاع آنها مع جاگیر متصرفت شدند و در دہلی شہید و تاراج
نمودند و باعث آزار و اضطراب خلایق و شورش عظیم کہ دیدند کہ با جماع اہل ہند و اہل
بمخت دہلی برگشتہ میرزایان از خیر نہضت مولکب عالمی دست از تاخت و تاراج
مالوہ رفتند و آل ولایت را از محمد قلی برلاس کہ یکے اندامائے پادشاہی بود کہ
خود را آوردند بعد نزول ریایات اقبال در دہلی جنو و استقامت اہل ہند
زمان سلطان محمود گجراتی فوت شدہ بود و پٹنہ
علم ریاست برسی اذانت میرزایان تاراج و تاراج و تاراج و تاراج
در ولایت مالوہ از خیر تاب و تو ان خود بر دین اہل ہند و تاراج و تاراج
گجراتی کہ او ہم اندامائے سلطان محمود بود و میرزا احمد آبادی چندی

رسیدن مرزایان غنیمت دانسته بہر کوچ جاگیر الشان مقرر کرد۔ چون جبلت خوش نداشتند آنجا
 نیز در صحبت درنگرفت۔ و با چنگیز خاں ہم جنگیدہ بطرف خاندیس رفتند۔ و از آنجا بازالوہ آمدند بعد
 از آنکہ جہازخان حشمتی چنگیز خاں را کشت۔ و در ولایت گجرات غلے روئے داد۔ میرزایان از مالوہ باز
 گجرات رفتہ قلعہ جاپانیر و سورت بے جنگ گرفتند پس از ان قلعہ بہر کوچ را متصرف شدہ قوت و کنت
 بہر سائیدند۔ چون این مقدمہ بعض اکبر رسید۔ تسخیر ولایت گجرات و تادیب میرزایان در خاطر خود مصمم
 نمودہ بدولت و اقبال متوجہ آل سمت شد۔ بعد رسیدن در حوالی گجرات سلطان مظفر عرف نحتو والی
 آن ولایت را کہ از اولاد سلطان بہادر طفل خرد سال بودہ بسبب نمود امرئے خود دخل اندازی میرزایان
 را سبب گشت۔ و بتکلیف کردہ آوردند۔ اکبر اوراد و قید نگاہ داشت اول بعد چند گاہ قابو یافتہ کہ سخت اعتماد
 خان خواجہ سرا کہ مدار علیہ آن ولایت بود و دیگر امرئے آن یار آمدہ ملازمت کردند۔ و گجرات بے جنگ
 مسخر گردید۔ احمد آباد کہ مصر جامیست بفرورد اکبر رونق تازه یافت میرزا عزیز کو کلتاش ولد
 خان اعظم شمس الدین محمد آنکہ را بخطاب خان اعظم کہ مورد ثنی او بود۔ سرفراز فرمودہ بہ صوبہ دابلی گجرات
 مقرر کرد۔ و بعد از تنظیم مہام آنجا در بندر کھنیا بیت سی کہ ہے احمد آباد تشریف بردہ سیر و ریگا ستور
 نمود۔ و از آنجا معاودت فرمودہ باستیصال میرزایان متوجہ شد۔ و در قصبہ سرنال بنفس نفیس خود با
 میرزایان جنگ عظیم نمود۔ آن فتنہ کشان تاب سطوت پادشاہی نیادردہ منہزم شدند۔ و ہر کجے بطرف
 روانہ شد۔ اکبر بعد فتح بسمت سورت نہضت نمود۔ و دریں وقت راجہ علی خاں برادر محمد حاکم خاندیس
 ملازمت نمودہ مصدری خدمات و مورد عنایات گشت۔ در حوالی سورت روزے از شجاعت و مردانگی
 را چوتان سخن در میان آمد کہ جان و پیش این کردہ قدرے قیمتہ ندارد۔ چنانچہ بعضے را چوتان نیز
 را کہ ہر دو طرف شان داشتہ باشد۔ بدست یکے میدہند کہ محکم گرفتہ بالبتد۔ و کس ازیں جامعہ کہ ہم
 پایہ یک دیگر باشند ز ہر دو سو آمدہ نو کہائے سنان بر سینہ خود گرفتہ زور کردہ بر روئے ہم میروند
 بیستہا از پشت ہر دو کس بیرون میروند۔ بایں صورت با ہمدگر اں آویختہ تلاشہامی نمایند۔ اکبر بجز
 او استماع این سخن فی الفور سیف خود را علم کردہ قبضہ بدیوار نہادہ نوک تیغ بر سینہ خود داشت
 و گفت ما خود ہمہ ندر ایم کہ بروش را چوتان بہ عمل آوریم۔ بر نوک ہمیں سیف زدہ کردہ حملہ بدیوار
 می کنیم۔ حاضران را غریب حالتے عارض گشت و کسے را مجال دم زدن نبود۔ راجہ جان شکر از روئے

اخلاص چالاک کی نمونہ چٹاں دستے پر شمشیر زد کہ از دست اکبر پر زمین افتاد قدرے باہرین نگہشت
 نزد سبایہ پادشاہ مجروح شد۔ اکبر از روئے خشم راجہاں سنگہ را پر زمین انداختہ پر سببہ اش نشست۔
 مظفر سلطان گستاخانہ دست مجروح را تاب دادہ راجہ را خلاص گردانید۔ و دریں کشاکش زخم زیادتی
 پذیرفت۔ اما در اندک ایام معالجات جراحان اندمال یافت۔ بعد فتح قلعہ سورت و جمعیت خاطر از
 سر انجام امورات لواحق در احمد آباد نزول اقبال اتفاق افتاد۔ آب دہوائے آل شہر با مزاج
 اکبر ناگوار آمد۔ فرمود در حیرتم کہ بانی این شہر را کد ام لطافت و خوبی بوم ملحوظ گشتہ؟ کہ در جنس
 سرزمین بے فیض بد ہمہ چیز شہرے بایں عظمت اساس نہاد۔ و بعد از دو دیگراں راجہ فائدہ
 منتظر آمد؟ کہ عمر گرانمایہ دریں خاکدان گذرانیدہ اند۔ ہوا بیش با جمیع طبائع مخالفت آتش بہر
 ذائقہ ناگوار۔ زمینش ہمہ ریگستان کم آب۔ گرد و غبار جدے کہ در شدت باد نزدیکان سجدہ گراں ہوا
 دید۔ رودخانہ متصل شہر غریب از ایام بارش ہمہ اوقات خشک چاہہا اکثر شور و تلخ تالابہائے
 سواد شہر رھالیوں کا ذراں دغ آب می نماید۔ مردم صاحب بصناعت درتہ خانہائے خود بکرتیار
 نمودہ تمام عمارات را چونہ گچ مصفا ساختہ چٹاں تعبیه می کنند۔ کہ آب باران پاک و صاف از تمام
 مواضع دریاں بہ کہ می رسد۔ و تمام سال از آن بہ کہ آب می خورد۔ مسخرت آئیے کہ ہر گتہ ہوا شور و دغ
 بخار نہ داشتہ باشد ظاہر است۔ و رفتائے شہر بجائے سبزہ دریا حسین تمام صحرا ز قوم زار است۔ ہوا
 کہ بہ صحرا ز قوم وزیدہ بیدن انسان رسید۔ و از آن است شاق نماید۔ فائدہ اش معلوم کہ چگونہ ہستند
 گویا قلعہ وزخے است کہ بر وئے زمین آوردہ اند۔ عجب آنکہ بایں حال تمام آن مرز بوم از شدت سوز گویا
 جنتے است حور آشیان۔ و اہالی آن دیار ہمہ دولت مند فرخندہ الطوار خوش معاش از اندیشہ افتادہ
 و تنگدستی برکتار بہ

القہۃ ہنگامیکہ اکبر در احمد آباد زندان داشت۔ ابراہیم حسین وزیر ناہیہ سواتی صاحب
 بسمت اکبر آباد آمدہ رو بہ ہلی آوردند۔ و از آنجا بسنبھل رفتند۔ پادشاہ با استماع این خیال از احمد آباد
 اکبر آباد ہضت فرمود۔ ابراہیم حسین میرزا مسعود حسین میرزا باوانہ نہ ہندت و کب الاز بسنبھل واد
 شدہ براہ دیپالپور رو بہ پنجاب آوردند۔ حاکم پنجاب کہ مخم لکر کورٹ داشت و کار آنجا نزدایت تمام
 رسانیدہ بود۔ لضرورت با راجہ آنجا صلح نمودہ باستیف مال میرزا یان روانہ گشت۔ و در حوالی ہستندت

ملتان محاربہ نمود۔ و باندک جنگ مسعود حسین میرزا دستگیر گردید۔ و ابراہیم حسین میرزا اگر بخیرہ لطیف ملتان
 در خانہ بلوچی متواری گشت۔ بلوچان اور ابرست آورده بسعدیفان حاکم ملتان سپردند۔ و ادبہ نغمے
 کہ در جنگ محاربہ سیدہ بود۔ قالب تہی کرد۔ و مسعود حسین میرزا را خان جهان بجنور مقدس فرستاد۔ اکبر جان
 بخش او نمودہ محبوس فرمود۔ بعد چند گاہ بزندان مرگ گرفتار شد۔ محمد حسین میرزا کہ در جنگ قصبہ سرنال
 منہزم شدہ لطیف دولت آباد کن رفتہ بود۔ ازاں سمت باز در گجرات رسیدہ شورش نمودہ بالتفاق اختیار
 الملک گجراتی کہ از امرائے آن ملک بود محاصرہ قلعہ احمد آباد کرد۔ و سفان اعظم کہ کلتاش تائب مقاومت نیارند
 متحصن گردید۔ چوں این خبر بعرض اکبر رسید نظر بصلح ملکی رسیدن بایلیغار ضرور و لازم دانستہ بر جہانزہ
 ہائے باور فتارہ سوار شد۔ و چند سے از فدایان را ہمراہ گرفتہ براہ فتح بایلیغار روانہ گردید۔ نظم
 چو کہ ہے وال گشت پر پشت باد عجب ہیں کہ بہ باد کوہ ایستاد
 یلان بیشتر تکتش اندر کمر شتر چوں شتر مرغ در زیر پر

انہ میرافنت بچید در عرصہ روز نور دیدہ قبل از وصول خبر ناگہاں در حوالی احمد آباد رسیدہ
 کہ محاصرہ احمد آباد داشت۔ اصلاً از وصول موکب والا آگاہ نبود۔ ناگاہ فروزش نقارہ رعد جوش پاؤں
 پیروہ گوش و مغز موش محمد حسین میرزا را مع ہمرا میان بردید۔ و باصنظر اروسنت از محاصرہ قلعہ احمد آباد
 باز کشیدہ آگاہہ پیکار کردید۔ و آتش کارزار اشتعال یافت۔ پادشاہ از فرط بغیرت و شجاعت دفر و لاد
 و محنت نفس نفیس خود در معارک و مہالک در آمدہ کار ہائیکہ پادشاہان را بدون ضرورت دلاعلیہ
 میباشیر آن گشتن روانہ نباشد نموجے نمود۔ و بجوجے بااعدای در آویخت کہ باعث حیرت تماشایان و
 عبرت سعاندان گشت۔ یکے از دشمنان قوی چنگ در عین جنگ نزدیک رسیدہ شمشیرے بر اسپ سوار
 خاصہ زو و اسپ چو اغیا شد اکبر بدست ہوشیاری و جرات اسپ را درست دانستہ بران بیباک بجوتے
 نیزہ زد کہ از بدن و سلاحش در گذشت۔ از سپہ او دیگر رسیدہ نیزہ حوالہ اکبر نمود۔ حاضران کار اورا
 تمام کردند۔ دشمن بہت ہزار سوار بود جساکہ منہمورہ مشقت نزار لشکر فتنیم دلیر ترمی آمد۔ قصار از جانب مخالف
 بانے بطرف لشکر فیروزی می آمد۔ بزرگ قوم زاری تصادم نمودہ بلشکر خود باز گشت۔ دشمن بسیار از لشکر یان
 میرزا سوخت۔ و فیلے ازاں طرف بروم پادشاہی حملہ می آورد۔ از صدمہ ہماں بان رم توردہ برگشت
 انتظام لشکر خود بر شکست۔ بتاییدات الہی این ہر دو امر باعث انگسار مخالفان و فتح و نصرت و زیادہ

پادشاہی گردید۔ محمد حسین میرزا زخمی از معرکہ برآمدہ رو بفرار نہاد۔ دہرست بجے از مبارزان شکر مندر گرفتار
 گردید۔ او دست بر گردن بستہ و حضور آورده۔ از کثرت دوزخ و زخم و بسیاری تر و دو و خجالت تاب سخن
 گفتن نہ داشت و از علیہ عطش نزدیک بود۔ کہ قالب تہی کند۔ اکبر ترخم نموده آب خالص مرحمت فرمود۔ و
 میخواست کہ وقاحہ بخوس نگہ دارد۔ بسعی راجہ بھگوان واس بیاسا رسید۔ و نیز اختیار الملک را منشاء
 نداد و بود بعد از اسپاژادہ اسیر گشت سر اورا جدا کرده آوردند۔ و عاقل حسین میرزا و دیگر لشکران مخالفان
 پرانگندہ گشتند۔ و اکبر بفتح و فیروز ذی داخل احمد آباد شد۔ و مجدداً انتظام پراگندہ ہائے آن ولایت نموده بعد
 یازدہ روز معاہدت نمود۔ مدت چهل روز پس رفتن و آمدن و نظم و نسق مہمات و رسیدن بدار السلطنہ
 فتح پور رسید۔ بعد چند سال گریخ بگیم عبیدہ کامران مرزا کہ در جبالہ نکاح ایماہ محمد حسین میرزا بود۔ و در تفرقہ
 میرزا ایان پسر خود مظفر حسین میرزا را ہمراہ گرفتہ بطرف دکن رفتہ بود کہ بجزات آمدہ صدیہ شورش گردیدہ
 راجہ ٹوڈرل کہ برائے تشخیص جمع صوبہ بجزات رفتہ بود جنگ نمایان کردہ فیروز گشت و مخالفان شکست خورد
 براہ کھنایت بدر رفت۔ اکثر مردان غنیم و غورا تیکہ در لباس مردان بودہ۔ جنگ میگردند و شکست خورد
 مظفر حسین میرزا بطرف دکن میرفت راجہ علی خان اورا دستگیر کردہ بجنوراکر فرستاد۔ تدریجاً و تدریجاً
 بعد ہر سال از قریب بر آوردہ عبیدہ خود در عقدا از دواج او در آورد۔ از اتہائے سال یازدہم علوم و کتابت
 بست و سوم میرزا ایان جنگ زمینان بود۔ بعد دستگیر شدن مظفر حسین میرزا بالکل فتح پور فرستادہ شد
 کہ خان اعظم تغیر گشتہ اعناء خان بجزاتی بجاوست آن ولایت سر فرزند سلطان مظفر عرفان خان اورا
 سلطان بہادر کہ سابقاً از قید اکبر گریختہ بود۔ قابو یافتہ سر بشورش برداشت۔ و جمعیت فراہم آوردہ
 باشان فتنہ ساز را دست آویز فتنہ پرداز گردید۔ و با اعتماد حال جنگ کردہ غالباً اکبر
 را غارت نمود۔ و بر آن ولایت تسلط یافتہ سکہ و خطبہ بنا م نمود۔ چون اس وقت سلطان
 ولیم مریم خان خانمان را بجاوست آن ولایت مستعین فرمود پیش از آن کہ بر آن در آن مدور برسد
 سلطان مظفر استیلا یافتہ تمامی آن ملک را متصرف شد۔ قطب الدین محمد بنان از دہلی بپوش
 عاجز شد۔ قول گرفتہ سلطان را دید۔ سلطان بد قلی را کار فرما گشتہ۔ قطب الدین محمد خان عبداللہ
 مسعود خواہر زادہ اورا مسافر ملک مستی نمود۔ و خواندہ و اسباب بامارت و بیاسا از قبیلان بدست آورد
 و استکبار افزود۔ میرزا خان بر سر اور فتنہ ظفر یافتہ۔ و سلطان شکست خوردہ بہر عیبت رفت و بسایب

رسیده باز لشکر فرامهم آورد و میرزاخان بر سر او کعبه نایت رفت۔ و محاربه سخت نموده نصرت یافت
 سلطان مظفر بطرف دکن گریخت۔ در جلدی این فتح میرزاخان بخطاب پدر خود خانخانان و نصرت بجزایر
 که در آن زمان زیادہ این منصب نبود۔ سرفراز گشت۔ و بعد مشیت سال سلطان مظفر با داد و اعانت
 جام کہ عمدہ زمینداران آن ولایت بود۔ و بمعاونت دولت خان زمیندار سورت و راجہ کہنہ کا سی
 ہزار سوار فرامهم آورده باز بطرف احمد آباد آمدہ۔ شورش نمود۔ در آن وقت خان اعظم کوکلتاش
 از تغیر خانخانان بصوبہ داری احمد آباد مرتبہ دوم سرفرازی یافتہ بود۔ کہ بمبدیافتہ این فتنہ و فساد محکم
 بست۔ و جنگ عظیم در پیوست۔ ہزار کس از مخالف و دو صد کس از خان اعظم در معرکہ مقتل رسید
 و پانصد کس از کوکلتاش زخم برداشتند۔ و مہنت صد اسپ بر زمین افتاد۔ بالآخر سلطان مظفر
 تاب نیاورده مع جام رو بفرار نہاد۔ و سال دیگر تلخہ جو ناگدھ و سومنات دو وار کاو بنا و در آن طرف
 بستمیشیر مت خان اعظم مفتوح گشت۔ و از انجا متوجہ کچھ گردید۔ مرزبان آنجا زبان عجز و نیاز برکشودہ
 اطاعت پادشاہی قبول کردہ۔ جائیکہ سلطان مظفر پینہاں شدہ بود۔ بکمان خان اعظم نشان داد۔ سلطان
 مظفر را از انجا دستگیر کردہ آوردند۔ خان اعظم معی خواست کہ اورا بجنور روانہ سازد و بچہ سلطان
 بہانہ و صنوبری درختے رفتہ۔ استرہ کہ در زیر جامہ خود پینہاں داشت بر آوردہ بر گلوئے خوراند
 و جان بداد۔ بعد پنج شمش سال دیگر بہادر نام پسر کلان سلطان مظفر در آن طرف آمدہ مرشد
 برداشتہ بود۔ در اندک فرصت خود را در زاویہ حمل کشتید بدیت
 بلے ہر جا شود خور آشکارا سہارا جز نہاں بودن چہ یار

ذکر سلاطین کجرات

پوشیدہ نماز کہ سلطان فیروز شاہ در ایام سلطنت سلطان غیاث الدین تخلق شاہ عم خود
 نوشتہ بطریق شکار از وہلی بر آمدہ در پے صید از لشکر جدا افتاد۔ تنہا اسپ سوار دروختہ از وہلی
 تودر متصل بختا نہیں رسید۔ چوں آثار سرداری و سردری از ناعبیہ او ظاہر بود۔ ندما مقدم او
 شتر وہ مراسم خدمتگزاری و مہمانداری بجا آورد۔ فیروز شاہ شب با سائش گذرانیدہ از تدا
 مذکور بسے راضی گشت چوں سلطنت رسید۔ ندائے مذکور را بشرف اسلام مشرف ساخت

و وجیہ الملک خطاب دادہ پیش آورده۔ رفتہ رفتہ وجیہ الملک از امرائے بزرگ گردید۔ بعد سلطان
 فیروز شاہ چون سلطان محمد ثناء پیشکش تخت نشین سلطنت گشت۔ ظفر خان بن وجیہ الملک خطاب
 اعظم ہمایوں دادہ حکومت گجرات سر فراز کرد۔ و چیترو بارگاہ شرح کہ مخصوص سلاطین اوست مرتحت
 کرد۔ ظفر خان در ایام ولایت رسیدہ بہ نظام مفرح الخطابیہ برستی خان ساجد آجاک از غلام مردم دار خواہ
 بودند۔ جنگ کرد و نظام مفرح در عرصہ کارزار کشتہ شد۔ ظفر خان بعد فتح تمامی بلاد گجرات بمسورہ و کورٹ
 دہلی سے جمہور سکنت آجاک را از خود یعنی کرد۔ در سنہ ہفت صد و نو و نہ ہجرت کرد۔ محمد شاہ رحلت کرد و امام
 سلطنت اکتال پذیرفت تا تارخان بن ظفر خان کہ بوزارت سلطان ناصر الدین محمود بن سلطان محمد شاہ
 مقرر شدہ بود۔ بسید غلبہ اقبال خان از دہلی فرار نمودہ پیش بسید محمد شاہ رسید۔ ظفر خان تا تارخان
 در استعدا و فراہم آوردن لشکر برائے اتمام کشین از اقبال خان بودند۔ درین اثنا شیر سید صاحب فرزند
 امیر تیمور گورگان دلدراچی دہلی نزد فرزند دستور عظیمی در ایام دیار راہ یافت و خلق کثیر از ہر طرف
 بجانب گجرات میرسد۔ سفارین ایں حال سلطان ناصر الدین محمود نیز از دہلی فرار نمود و گجرات را بسید
 ایوب گشتہ از انجا بطرف الود رفت۔ بعد از بقوت آرد۔ ناصر الدین بدین شکل تارخان
 متوجہ ہر قند شد۔ و اقبال خان دہلی را مقصد گشت تا تارخان بہ ہر طرف گفتہ کہ ہر کس از ہر طرف
 فراوان واریم بہتر است کہ از اقبال خان انتظام گیریم۔ دہلی را از دست کشد کہ در انجیم سلطان ناصر الدین
 نیست۔ ظفر خان ایں معنی قبول کرد۔ و خود را از حکومت باز داشتہ گوشت اختیار کرد۔ و اسیر
 اسباب حکومت و ولایت بہر خود داد۔ سلطان محمد عرف تارخان خلف اعظم ہمایوں گشت۔
 سنہ ہشت صد و چہدہ ہجری قمریہ و غلبہ نام نوہ کردہ بر تخت سلطنت دیوار نمود۔
 اعظم ہمایوں را وزارت بخشید۔ او سلطان را زہر دادہ کشت۔ مدت سلطنت
 ظفر شاہ عرف اعظم ہمایوں بعد مسموم گشتن بہر خوش سگ و غلبہ نام نوہ کردہ
 و مشیت ماہ ولایت روز سلطان احمد شاہ بن سلطان ناصر الدین ظفر شاہ را از ہر
 جا کردہ اوست۔ سی و دو سال در سنہ ۸۰۰ در سلطان محمد شاہ بن احمد شاہ مدت سال و پانچ
 ماہ۔ سلطان قطب الدین احمد شاہ بن سلطان محمد شاہ ہجرت سال و شش ماہ و سترہ روز
 واجد شاہ بن قطب الدین احمد شاہ ہفت روز سلطان محمود شاہ بن سلطان محمد شاہ

تا وہیں تخریب رانا بطریق اولیٰ لازم آئے اور وہ لوہے سمیت ملک آتا متوجہ شد۔ وروالی قلعہ چھوڑ کر
حصار را کہ در حصانت و متانت شہرہ آفاق است محاصرہ کر دے۔ چند ماہ علی التواتر جنگ توپ و تفنگ
در میان ماند۔ روز کے اکیر برائے دیدن مورچہ سوار شد۔ بعض رسید کہ انہیں روزانہ قلعہ چار مرتبہ
شخصے بندوق سرخا وہ دہر بار آئیے باہل مورچل رسیدہ۔ پادشاہ بندوق خاصہ بدست خود گرفتہ بیست
آں روزانہ سرخا وہ روزانہ او گذشت کہ چنانچہ در شکار ہر گاہ بندوق لشکار میر سردر و دست من
احساس میکن۔ کہ بہ نشانی رسید۔ الحالی مچنیں احساس شدہ میدانم کہ تیر بندوق بہ نشانی رسید۔ بعد
چند روز رسید۔ کہ پادشاہ رانا سچل اناں بندوق کشتہ شد و گئے تفنگ بہ نشانی

بندوق۔ قطعہ

وز محرم کہ اس تفنگ فرماورس است
موتوف اشارہ ایست و کشتن خصم
چون محاصرہ یا متراوشید و کارے انہیں زلفت بموجب حکم والاہ و نقب درون قلعہ
رسیا نیدند و در باروت پڑ کر وہ یکے را آتش واوند۔ دو بجگے موقوف بر حکم بود چوں سر با
بر و نقب پایان قلعہ با ہم اتصال داشت۔ قضا را در ہر دو نقب آتش در گرفت۔ و لشکر
پادشاہی کہ طرف نقب دوم نزدیک قلعہ فائل بود۔ بسیار کسان از آنہا ضائع شدند۔ از اقبال
پادشاہی قلعہ مستوح گردید۔ بعد جنگ بسیار و ترود و ہتھار رانا سچل مع پٹاکر از امرائے بزرگ
او بود کشتہ شد۔ اکبر بعد فتح و نقب قلعہ دار بفرجی و فیروز کی از انجا معاودت نمودہ غلطہ و کلا
اعلیٰ پیرز دل جلال فرمود۔ از ابتدائے نصف شہر ماہ لغایت او اسطراف سفندار ماہ الہی کہ ہمیشہ
ماہ بودہ باشد این ہم انصرام یافت۔

فکر بیان محنت کردن جزیرہ طریق صلح کل در زیدین در

مملکت ہندوستان اخترع دین الہی!

شیخ عبدالقادر شمس الدین سلطان پوری در عہد شیر شاہ بیدر لا سلام و در زمان ہالو

شیخ الاسلام و در وقت اکبر مخدوم الملک ملقب و نہایت جاہ طلب متعصب و بیبا پرست بود
 چنانچہ شیخ عبدالقادر بدایونی با وجود اتحاد مذہب و مناسبت تمام در عمل و طبیعت کتاب خودی
 نگار و کہ چون مخدوم الملک محاتب پادشاہ گشتہ در گذشتہ خزائن در فائز بسیار از پریدہ آمدہ
 از انجملہ چندیں صندوق خشت طلا بود کہ از گورستان خانہ او کہ بہانہ اموات خود دشن کردہ بود
 بر آوردند و این ہمہ با جمیع اموال و کتب اندوختہ او داخل خزائن عامرہ پادشاہ گشتہ و شیخ
 عبدالبنی صدر کذاک مروے متعصب جاہ طلب از اولاد حنیفہ کوفی در او اکامیہد اگر اقتدارش
 بجائے رسیدہ بود کہ یک و بار پادشاہ خود کفش او را پیش او گذاشتہ و انان خود را پرست
 و در ظاہر اسلام نہایت صلب کمال تعصب می باشند و ہم بالیہ مرند تالی چو کما صلب بلاد مذہب
 انہام افتادہ برود و اکبر نہایت جوان و در طفلی سلطنت یافتہ انفصال دعاوی علیہم کما اکثر امور
 سلطانی برائے درویش ہمیں ہر و کس و اشتباہ و اتباع اینہا ہر وہ عز و لعیش و طریقہ و ہر وہ
 میگذا رانیدہ اینہا بنا بر حسب جاہ و نفس پرستی و شدت تعصب ہر کہ ہر روز و انشا اللہ
 و از مسلک و مشرب خود بیگانہ میدیدند بہر حال و بہانہ کہ میتوانستند بیام عزت و حمایہ
 و اسلام بقتل او کمر بستہ نمی گذاشتند کہ سرے برافراز و خصوصاً با کسانیکہ از نظام
 در باطن نسبتے باہنا نداشتند نہایت عنادی و زہد چنانچہ شیخ ابو الفتح و ہر روز شیخ
 مبارک و شیخ فیضی نیز بدام انہا افتادہ تباہید الہی از ان بلائے ناگہاں ہزار ہا
 خواری نجات یافتہ با وج عزت و اختصاص رسیدند و در شمس احوال شیخ ابو الفتح
 ایضاً خواہ دریافت و کما یہ بجائے رسیدہ بود کہ صنایع زیادہ از حد ضرر را بدست
 بے دیناں خون ناحق ریختہ شدہ و آنچه انجموعہ معایت و فقریات انہا
 پیشود ہر دو مقتدائے مذکور نہایت متعصب و اظہار تعصب انہا
 حب جاہ و نفس و ہوا پرستی بودہ بوسے از ایمان ہشام جان انہا را
 وغیرہ رسیدہ بود و از شدت تعصب و خود را بی تفاوتی بدادند چنانچہ شیخ عبدالقادر
 بدایونی می نویسند کہ مخدوم الملک نمونے داد کہ دریں ایام بچہ رفتن عرض خیریت چون پرسیدند
 گفت راہ کہ مخدوم عراق است یادریا در راہ عراق نامہ از قزلباشان بابرتیہ و در راہ و را

ایں

جمیع عباد و رکعت حمایت خود باقتضائے معنی ظلال الہی و حاصلش آن کہ با احدی تعصب و
 نفاق نباشد و ہر کسے در سایہ رافت او آساید۔ بدیں تدبیر جہانیاں از دست ایذا و ضرار خلق آسودند
 و قاضی البالی راہ زندگی پیوندند و مخدوم الملک کہ مکہ معظمہ رسید۔ شیخ ابن حجر مکی صاحب
 صواعق محرقہ در ان زمان زندہ و متیم مکہ بود۔ باعتبار مناسبت تعصب استقبال مخدوم الملک
 نمودہ احترام ادب بسیار نمود۔ در روان شہر آوردہ در کعبہ و غیر محکم برائے او کثرت زیارت نمود
 و آن خود فروغش گندم نما کہ در صورت دینداری طالب نیا بود۔ چوں از پادشاہ و امرائے مہمانق
 نہایت کبیرہ بود۔ در مجالس و محافل نسبت بہ پادشاہ و امرائے سخنان ناخوش مثل ارتداد از دین
 و غیرت بہ کفر کہ اکثر اتراب بود۔ ذکر مے نمود۔ و ایں سخنان او بگوش پادشاہ رسیدہ باعث کمال
 از جہان خاطرش شد۔ شہر و شیخ عبدالبنی صدر ہم کندک۔ بعد از ک مدت کہ خبر بغی محمد حکیم میرزا بہادر
 اکبر شہیدند۔ و خبر شہرستان لامپور بدست میرزا لے مذکور رسید۔ بہ طمع ریاست و حسب
 چاہیکہ داشتند۔ بیتاب گردند۔ ہر دو معاودت بہ منہ نمودہ بہ احمد آباد گجرات رسیدند۔ دریں
 اثنا بعض گمناہت محمل اکبر پادشاہ کہ بہ حج رفتہ بودند۔ نیز ادراک سعادت طواف نمودہ برگشتند۔
 یہ بلکہ مذکور رسیدند۔ و آن ہر دو بعد ورود در منہ اکبر را باقتدار دیدہ بر خود ترسیدند۔ بہ ضرورت
 و ناچار بی رجوع بہ بیگمناہت مذکور نمودہ در استشفاع بر ائم خود توسل با نہاجتند و زہائے مسئلہ
 بعد ورود سفارش آہنا کردند۔ اکبر کہ نہایت از آہنا آزدہ و انتقام الہی نیز بر آہنا لازم افتادہ بود۔
 در ظاہر پاس زہنا داشتہ مردم خود فرستاد کہ آہنا را مخفی از ان نسوان مسلسل کردہ بیارند۔ مخدوم
 الملک از کمال خوف و بیم در راہ قائب تہی کرد و دوستانش لغش اورا مخفی در جالندہر آوردہ و کثرت
 نمودند و مال بسیار از خانہ او برآمدہ بہ خزانہ پادشاہ رسید و عبدالبنی بعد و در بیائے محاسبہ
 در آوردہ۔ حوالہ شیخ ابوالفضل نمود۔ و در قید بمرد۔ چوں اورا با شیخ صداقت و برینہ بود
 شیخ ابوالفضل متہم شدہ کہ عمداً اورا کشتہ است و ایں مذہب الہی کہ آسائش غیر متناہی خود
 در ان بود تا عہد جہانگیر و اوج داشت باز از عہد شاہ جہان تعصب مذہب شروع شدہ
 در عالمگیر شدت پذیرفت۔ از تقریب شیخ ابوالفضل در ذکر احوال خودش و محافظت قبر ملا
 احمد بہ گماشتن مستحفظان از شیخ ابوالفضل و برادرش کہ بعد آردہ دور ذکر کشتہ شدنش بدست

نوادیر لاس گذشت - ولایت ترمذیج او و پدرش سے نماید۔ والعلم عند اللہ جل

و احوال ملا احمد محضی عبدالقادر بدلیونی دینا بیچ خود چینی نگاشتمند کر اور فاروقی نسب اور پدران
 اور ملک سمنہ حنفی مذہب بودنا اور عہد شاہ طہا سپہ معوی بولایت عراق ایران افتادہ مذہب
 تشیع اختیار نموده دین مذہب علو داشت چون شاہ اسماعیل ثانی پسر شاہ طہا سپہ استی افیاق
 سازش بارومی و نورانی سے خواست۔ و برعکس پدران کہ طرفدار تسمت ظاہر سے نمودہ و ان کے گروہ
 بہ مکہ رفت و از آنجا بہ دکن بعد از ان در سال بست و مفتاح جلاوس انہ دکن بہ مندر آمدہ ملازمت انہ
 پادشاہ نمود۔ روزے اور ادب بازار و دیدم و بعض عراقیان تعریف سن کردند گفتند کہ نور قصب
 و ربیعین ایشان عیان سے نماید۔ گفتم چنانچہ نور تسمت و چہرہ شمار لائے مذکور ہے سب لائے کبر بچوں
 تاریخ ہزار سالہ از ابتدائے ہجرت تا زمان اکبر شتعال و زیدہ تا زمان چنگیز خان جمیع و تاریخ را در دو
 جلد با تمام رسانید و در سال سی و دوم بہ تقریبیہ کہ مذکور شد۔ کشتہ گرد ویر یقینہ احوال با ان
 تا سال ہند و نور و مفت گذشت۔ و ان کتاب بتاریخ الفی موسوم گذشت۔ و نیز بہ ہندوستان
 نمودن میں مذہب الہی و بلندی ہمت مبلغ خطیہ کہ بطور جزئیہ بہ معرغ و وصول و مسدود ہوا
 خواست کہ تحسین دجہ مذکور و فوت گردانہ بر زبان گزارانید کہ مقرر کردان ہونے بہت آسان
 ہوا۔ ہبلخ معتد بہ درخزانہ موجودہ بودہ پشت سپاہ اسلام آں قوی باشند۔ ہر گاہ ہر گاہ
 روز افزوں ہزاراں گنجینہ مملو از زر و سرخ و سفید و سرکار والا فرام ہند و ہر گاہ ہر گاہ
 سر بہ خط اطاعت، ہوادہ باشند چہرہ اسباب است کہ زبیر و ستان و کبکستان و ہندوستان
 اندوختہ آید کہ یا ملا شیرازی در زمانہ کہ اجدان سب کہ یہ تسخیر ولایت کہ ہستمان افغان ہوا
 ہائے آل دیار مستعین شدہ بود۔ این قطعہ خاطر خواہ پادشاہ بہر ملک حکم کشیدہ و اہل
 قطعہ دل پادشاہ بر عایت نمودن آل گردید۔ انہم
 شہا! فرمان فرستادی بہ سب
 چنان رونق گرفت از عدل تو دین
 پادشاہان پیشین ہتوائے ملایکے بہت آید
 ہزاراں ابر و ثواب سے دانستند و اعز و مجز و انوار انیال و اطمنان بیجا انہ انہ

شاخ درخت برهنے آید و مانند نباتات از زمین بسنے خیزو۔ از بدن جانداران است۔ با وجود انوار
افندیہ واقسام نما کہ از خاتم النعم الہی یہ آدمی عطا شدہ برائے اندک لذت کہ زیادہ انرا آنے بر زبان
نہی نماید۔ نقد جانداران نمودن نہایت سخت جانی و سنگدلی است و صدور خود را کہ مخزن اسرار
ایز ولایت قبور حیوانات گردانیدن کمال نادانی و بے عقلی۔ و نیز مے فرمود کہ شکار کار بیکاران و نمونہ
جلاد می رسید ای است ناخدا ترسان ہاک جانداران بیچارہ با تمام شاق و آوارہ بیگناہان چندرناحق
از جان مے گزرا تندرستے و انتہ کہ ایں صورت غریبہ عجیبہ از بدائع صنائع الہی و ساختہ دست قدرت
اوست و سعی در انہدام آنہا نمودن کمال نادانی و شقاوت۔ بیت

میانزار مورے کہ دانہ کشش است
کہ جان دار و جان شیریں خوشش است

بنا بر صدور امثال ایں امور بعضی از مسلمانان متعصب اکبر را بہ برگشتگی از زمین منسوب ساختہ
تھا کہ بنا بر بلا مستش مے نمودند۔ خصوصاً ملا عبداللہ سلطان پوری کہ در عہد اسلام شاہ افغان خطاب شیخ
الاسلامی داشت و در زمان اکبر بہ مخدوم الملک مخاطب شدہ بود و شیخ عبدالنبی صدر کل زیاد تر
از دیگران سخنان ناصواب مے گفتند و احوال آنہا مذکور شدہ

ذکر در بیان دختر گرفتار اکبر از راجہ ہائے ہندستان

بنا بر امتحان و اظہار تسلط و اقتدار خود بعد چند مدت از جلوس و غلبہ بر عادی و انتزاع قلند
پدیتور از دست رانا داس تیسال او خواست کہ دختران راجہ ہائے عمدہ ایں ممالک بزی خود
اولاد بگیرد۔ اعلیٰ پوچھن خان بیوانی عمدہ زمینداران جوار الملک بود۔ دختر برادر او در خواست۔ او
بنا سبت اسلام قبول نمودہ عقیقہ مسطورہ را بہ موم سر لے سلطانی فرستاد بعد اں راجہ ہائے
کچھو کہ عمہ زمین راجہ ہائے ہند بودہ ہمیں حکم شد۔ او بہ سبب مخالفت مذہب قبول مے کرد۔ آخر
الامر ناچار گشتن در دادہ صبیحہ خود را در عقد از دواج اکبر در آورد۔ نظم

بروز کیہ تالاع برو مستد بود نظر ہا سزاوار پوچھن

جہاندار بر ہم آباے خویش پیری چہرہ را کہ دہمتائے خویش

نقشے سے شد کہ سپردہ سالہ من فوت شدہ و بایں مروغہ فرزند بسیار بود۔ سینہ این را چاک سازند۔ اگر بر جگر و لعل فرزند داشته باشد شیر من است بموجب حکم والا برائے امتحان جراحان سینہ آن میت را شکافتند۔ شکافے ماننا زخم تیر بر جگرش ظاهر گشت۔ چوں این معنی رسید۔ باعث تعجب گردید۔ اگر آن زن راستود و فرموده که حق بجانب اوست سوختن و نه سوختن را اختیار دارد۔ آن زن مردانه وار با پیکر بیجان شوهر خویش ہم ای نموده در آتش عشق او خاکستر گردید۔

در بیان تسخیر ولایت پٹنہ و جنگ

۳۵۹

در آرمه وقت سلیمان کیانی که از امرائے بزرگ شیر شاه و اسلام شاه بود حکومت آن ولایت داشت و تا عهد اکبر مساطط بود۔ چون منعم خاں خانخانان به حکومت آن ولایت تعیین گشت۔ چند بار با سلیمان مذکور جنگ با در میان آمد۔ و سلیمان عاجز گشته اطاعت پادشاهی قبول کرد و با خانخانان ملاقات نمود تا زندگی خود از انقیاد بر تافت۔ چوں او قالب تنی کرد و بایزید پسر کلاش بر مندر حکومت نشست و بعد چند سالی بخت بستی بر لبست۔ پس از و او و پسر دوم سلیمان حاکم گشت۔ دوم استقلال زد و سرانندگی پادشاهی بر تافت۔ منعم خاں آناوه جنگ شد۔ و قلعه پٹنہ را محاصره کرده با کبر عرض داشت نمود و استدعائے مقدم او نیز کرد۔ پادشاه در عین برسات که از کثرت آب راه با مسدود بود۔ ابیات نهضت بر افراشته۔ در حوالی پٹنہ نزول اجلال نمود۔ او در خود تائب مقاومت ندیده به تحریک سلسلہ صلح ایلی فرستاد چوں ایلی با ستیلام عقبه سر فرازی یافت۔ حکم شد که داود ازین شقوق یکے را اختیار کند۔ اول داود تها در زنگاه آید و ازین طرف ما برے آیم با سجد مبارزت نمایم۔ هر که فرزند من شود ملک از او باشد و اگر دل بر این نهند۔ از رفتن خویکے ما که به مزید شجاعت معلوم باشد برگزید۔ تا ما یکے را از تها دران در برابر او بفرستیم۔ از اں هر دو کس که ظفر یابد۔ فتح از جانب او۔ اگر این را هم قبول نکنند یکے از فیلان نامی خود را که پونہ جرات و عظمت نبیه و توانائی ممتاز بوده باشد۔ در معرکه بفرستد۔ مانیز قبیلے را انتخاب کرد و بجنگ او فرستیم۔ هر کدام غالب آید فرود همان طرف آب گنگ مجاری پٹنہ است۔ بسعی پها دران پادشاهی مفتوح و مسخر گردید و محاصره قلعه پٹنہ نیز به شدت انجامید۔ انانان نقش او بار در آئینه احوال خود دیده داود را که مست سر کشتی

شراب بود. طوما و کرہا و کشتی انداختند بر وقت شب روانہ نیکالہ شدند. و شور و شکر و خوشی
 عظیم در قلعہ پدید آمد. بعضی افغانان از انظراب و راس تانگی دریا را از کشتی نجات بخشیدند و فریق
 بحر فاش شدند. و فریقے کہ خود را در کشتی انداختند از فرط هجوم مردم کشتی با عرق گشتند و جسمہ از کثرت
 انبوه بہ تلاش بر آمدن پامال گردیدند. و زمرہ کہ راہ بیرون بر آمدن نیافتند. خود را از بسج و دیوار
 قلعہ در خندق آنگدہ بہ گورستانی در شدند. سحر گاہ اکبر و قوت یافتہ قلعہ را بادلیاے دولت پشیرہ نمود
 تعاقب ہواری اسپ از دریا نئے پن پن گذشتہ تاسی کردہ را قطع کرد و دریں لنگہ دو حسین خاں
 پسر سلطان محمد عدلی گرفتار گشتہ بقتل رسید و دیگر مخالفان نیز در اس راہ دستگیر گردیدہ بھجر
 عدم شتافتند. و اکثرے گرنجہ تاجان سلامت بروند. ابدیات

مخالف گیریاں بہ راہ گریز سپہ در عقب روانہ یافتند

گریزاں شدند آل دلیراں ہمہ چو از شیر غر تازہ آمو رومہ

چوں افاغنه ہزیمت یافتند. سپاہ پادشاہ از دولت نیرتت بہ نجات شد و در اس راہ
 خانخانان را بانسکر گراں باستیصال داود و افغان و تسخیر نیکالہ مستحکم نمود و در اس راہ
 نمود. راجہ ٹوڈرل کہ دریں مهم خدمات شائستہ تقدیم رسانیدہ بود بہ نیکالہ رسید
 گشتہ برفاقت منعم خاں مقرر گردیدہ پادشاہ بعد بنسبت امور اس راہ و در اس راہ
 زیارت منار خواجہ معین الدین تبرک حجتہ مدار السنطہ نچور رتول را ایلاول اس راہ
 از اجمیر تا نچور و در ہر کردہ چاہے بچختہ و منارہ یلند احوال کثرت و اس راہ
 بر طبق حکم مرتب گردیدہ

القصہ منعم خاں در نیکالہ رسید و با داود جنگ نمایان کرد و نیکالہ
 خاں تباری کردند. اما داود مغلوب گشتہ بندی در گاہ والا تباری
 و فیلان نیکو منتظر مصوب پسر خود بجنور اگر ارسال داشتند. پسر عدلی از ہم کلاہ طبع
 نمودہ بجنور رسید و بہ منصب اشرف دیوانی نیرازی یافتہ. پسر پندر گام پور و عدلی خاں خانان
 برگ خود در گذشت. داود قابو یافتہ از ہمد برگشت. و سر بہ شورش برداشتہ. ہا از حضور
 خانجہان و راجہ ٹوڈرل بر سر او متعین شدند. ایشان بر نیکالہ نیکالہ بہرہ و شائستہ احوال

نمایان کردہ مظہر و منسور گشتند۔ اوو دستگیر گشتہ بقتل رسید۔ سر اورا بدرگاہ قدسی فرستادہ
 مورخہ عنایات شدند۔ و انان وقت فتنہ بنگالہ ذونشست پرورشیدہ نماند کہ در بنگالہ آغاز
 ظہور اسلام از ملک محمد مختیار کہ از امرائے بزرگ سلطان ایبک بود گردیدہ۔ انان زمان
 آن ولایت در تصرف سلاطین دہلی درآمد۔ و در سنہ سفت صد و چہل و سفت ہجری
 قدرخان کہ از جانب سلطان محمد شاہ فخر الدین جو نایب غیاث الدین تغلق شاہ بود فخر الدین
 سلطان بنگالہ بیکہ یافت گشتہ بر مندر حکومت نشستہ و یہ سلطان فخر الدین ملقب گشت
 مدت حکومت او دوازده سال سلطان علاؤ الدین عرف ملک علی کہ بخشی لشکر قدرخان بود
 با سلطان فخر الدین جنگ کردہ غالب آمد۔ و اورا بقتل رسانیدہ لوائے حکومت برافراشت
 چہار سال و چند ماہ۔ سلطان شمس الدین عرف حاجی ایبک نو کہ سلطان علاؤ الدین سردار
 لشکر گردید۔ و بر سر لاکھنؤتی رفتہ تمامی سپاہ را بحسن تدبیر با خود متفق نمودہ از راہ برگشت
 و بر سر علاؤ الدین آمدہ بعد جنگ آقائے جو را کشتہ بر مندر حکومت متمکن شد۔ و در ان
 زمان سلطان فیروز شاہ اورنگ آرائے سلطنت دہلی بود۔ مگر لشکر بہ بنگالہ متعین
 کروانا کارے از پیش زوقت۔ مدت حکومت بست و یک سال۔ سلطان سکندر بن شمس الدین
 دو ہزودہ سال۔ سلطان غیاث الدین بن سلطان سکندر پانزودہ سال چہ ماہ۔ سلطان سلطان
 بن غیاث الدین یازودہ سال۔ سلطان شمس الدین بن سلطان السلاطین پنج سال را جہ
 کانسرا از زمینداران آن ولایت بود۔ چون شمس الدین رحلت نمود و وارثے ازہ نہماند را
 مذکورہ بر گاہ بلاد خیر گنہ را فتنہ برستد حکومت نشست۔ و پنج سال و چند ماہ حکومت ماند۔ سلطان
 جلال الدین بن راجہ کانسرا رائے سلطنت اسلام قبول نمود و خطبہ و سکہ بنام خود کرد۔ نوزدہ
 سال و چند ماہ۔ سلطان احمد شاہ بن سلطان جلال الدین صفدہ سال۔ سلطان ناصر الدین
 سلطان احمد شاہ مہفت روزہ سلطان ناصر شاہ از احقاد سلطان شمس الدین دو سال۔ سلطان
 بارک شاہ عرف ناصر غلام اوقا بویانہ سلطان ناصر کشتہ مندر نشین حکومت گشت۔ و گوارا
 با اتفاق کردہ اورا کشتند۔ مدت حکومت او نوزودہ سال۔ یوسف شاہ برادرزادہ بارک شاہ ہشت
 سال۔ سلطان سکندر بعد چند روز با مرا اتفاق کردہ اورا معزول کردند۔ فتح شاہ نہ سال۔ چلو

نازک شاہ خواجہ سراج شاہ راکشہ برمنڈ حکومت نشست۔ ہر جا خواجہ سراج و طلبہ دانشہ
پیش آور و وہ پانزویہ روز۔ فیروز شاہ سے سال و چند ماہ۔ محمود شاہ بن فیروز شاہ سے سال
و چند روز۔ مظفر شاہ حبشی خواجہ سراج و شاہ راکشہ برمنڈ حکومت نشست۔ یک سال
و پنج ماہ۔ سلطان علاؤ الدین کہ از لوکران مظفر شاہ بود۔ یہ تالیف کبریافت آقا سے خود کاشہ
بحکومت ریدیت سال۔ نصیب شاہ بن سلطان علاؤ الدین بعد پد برمنڈ حکومت قرار
یافت۔ چہار و ہ سال۔ ہنگامے کہ ظہیر الدین محمد بایر پادشاہ فتح ہندوستان نمود۔ سلطان
محمود برادر سلطان ابراہیم لودی بہ نصیب شاہ پناہ برود۔ بعد مدت چوں شیر شاہ غالب آمد
ہنگالہ را از تصرف نصیب شاہ بر آورد۔ جہانگیر قلی خان از امرائے قباد جہالیوں پادشاہ
بود۔ پادشاہ آں ولایت را از شیر شاہ بر آورد و پادشاہ۔ شیر شاہ بعد فتح بر جہالیوں جہانگیر
قلی خان را بہ پیمان نزد خود طلبیدہ بگورہ بستنی فرستاد۔ محمد خاں مخاطب بہ پادشاہ خان کہ از
امرائے شیر شاہ و اسلام شاہ بود۔ حکومت ہنگالہ یافت۔ نوکر سے پادشاہ گری مہدوش
داشت۔ چوں در آوینہ عمریز خان در گذشت۔ پورا و حضرت خان حکومت یافت۔ پورا
شاہ لقب شدہ۔ در جنگ او عمریز خان نقد زندگی سپرد۔ حضرت خان پیر تاج خان گراوی
کرد۔ سپیش برادر خود او سلیمان کلیانی کہ از امرائے شہور اسلام شاہ بود حکومت یافت۔
یافت۔ اگرچہ سکے و خطبہ بنام خود نہ کردہ انا خود حضرت اعلیٰ خطاب کردہ بود۔ ہاں ہاں
بعد پد تا مقام گر دید۔ سیزدہ روز۔ داؤد پیر و م سلیمان دو سال۔ در سنہ ۱۰۰۰ھ
و سنہ ہجری خان جہان دراجہ ٹوڈرل داؤد را بہ قتل رسانیدند۔ ہنگالہ را فتح
اکبری گر دید۔ از ابتدائے سنہ ہفت ہفت ہجری لغزین ہجری
دسی و ہفت سال بودہ باشد۔ ولایت ہنگالہ از تصرف سلاطین ہندوستان
القصدہ راجہ ٹوڈرل بعد اطمینان از ہمات ہنگالہ را فتح و بعد از آمدن راجہ
در اندک مدت خان جہان بر حمت حق رفت۔ مظفر خان دیوان اعلیٰ از حضور یہودیاری
ہنگالہ متعین گشت۔ این مظفر خان کہ بخواجہ مظفر مشہور بود۔ در ابتدائے حال نوکر یہ امخان
بود۔ کہ دی پرگنہ پر سردار تاج پنجاب گر دید۔ چوں حقیقت تاملت و کار اعلیٰ را

انکشاف یافت بجنور خود طلب داشته دیوان بیوتات فرمود و یہ مقتضائے کاروانی در سر
اوقات سپای دیوانی اعلیٰ سرفرازی یافت و تدتے بایں درجہ رفیعہ ممتاز بود۔ ویں آوان یہ موٹاری
نیکالہ مامور گشت و در آن ولایت رسیدہ نظم و نسق امور پدید داخت۔ بعد چند گاہ معصوم خان کابلی
پیاگیر و اربہ بار و مقدمہ داغ اسب کہ در اں نزدیکی مقرر شدہ بود۔ از فرمان مدلل نموده شورشی
پاک کرد۔ با دیوان بخشی سرکار والا گفتگہ نموده سوار شد و خانہ سرد و قتل کردہ بغارت در آورد۔
و سرپنٹی برافراشت۔ و پچیس در نیکالہ بسبب بازیافت زوائد جاگیر نیز منصب فاران با بعضی اہل
کابل و ایک زبان گشتہ با مظفر خان صوبہ دار آنجا یعنی و مخالفت برخاستند و با معصوم خان کابلی
مذاکران گشتہ جمعیت فراہم آوردند و بے امرانے دیگر ہم از مظفر خان آزرده گشتہ مخالفان
و شیخ گشتہ۔ و میرزا اشرف الدین نیز نہ اکبر کہ با پادشاہ مخالفت داشت بقصد کہ مظفر
رواہ شدہ بود۔ نیز خبر شورش نیکالہ شنیدہ از راہ برگشتہ آمد۔ و بہ مخالفان طبع گشت۔ با میان
را محاصرہ نموده محصوران را ہاجز ساختند و بہ مظفر خان پیغام دادند کہ آمدہ ملاقات نماید و آلہ
کہ مظفر شود۔ مظفر خان شوق ثانی قبول کرد۔ چوں دیدند کہ رسیدہ است پیغام دادند کہ سوم جمع
از اموال خود بر آوردہ بگیرد و تمہ بہ جا گذارد۔ مظفر خان بہانی ہشت ہزار اشرفی نزد معصوم
خان فرستاد تا از عرض و ناموس او دست باز دارد۔ مخالفان ازین معنی دلیر شدہ در محاصرہ
تنگ گرفتند۔ و قلعہ ماندہ مفتوح شد۔ مظفر خان را بدست آوردہ بقتل رسانیدند۔ و اموال او
ہر یک از مخالفان بدست آوردہ متصرف شدند۔ و بر تمام آن ملک استیلایافتہ ہر کہ ہم خطای
و منصبے برائے خود مقرر کرد و باجنہن آراستہ خواستند کہ خطبہ بنام محمد حکیم میرزا برادر عم زاد اکبر کہ در کابل
بود بخوانند۔ در اں وقت ناگہاں بادے شدت در زید و باران سخت باریدہ بساط انبساط انجام داد
و در نوہ سواجن بہ آفرقہ و پراگندگی گرانید۔ و آنچه مخالفان اندیشیدہ بودند۔ بہ منصفہ ظہور نہایا
پچیس در بہار بہادر نامی سپہ سید بخشی علم غیبی برافراشتہ مکہ و خطبہ بنام خود کرد۔ چوں این مقدمات
اکبر رسید۔ را جہ تو ڈرل را کہ بعد مظفر خان دیوان اعلیٰ مقرر شدہ بود و امرانے دیگر متعین فرمود۔ راہ
بہ خلیج استعجال رسید و بدفع شورش پرداخت و بصلح دولت خوانان در حوالی ننگر حصار گلین اعان
نمودہ منزلی گردانید۔ حقیقت حال معروض داشت خان اعظم کوکلتاش بالشکر گران رخصت گشت۔ و عفت

او شهباز خان نیز متعین گردید. از آوازه آمدن خان اعظم و شهباز خان و جمعیت مخالفان تفرقه افتاد و بدست
 از محاصره حصار گلپن راجه ٹوڈرل ساخته بود و برداشتند. معصوم خان با دیگر باغیان به طرف بہار رفت
 افواج قاہرہ و بہار سیدہ باستیصال باغیان کمر بستہ و ہمہیں انشا معصوم خان قرنجودی
 و ثابت غل عرت بہادر کہ بطرف جو نپو و عاودہ یعنی وندیدہ بودند. بدست آنها شهباز خان شکست خورد
 و بفرار نہاد. اما ہمال وقت در عوام شہرت یافت کہ معصوم خان قرنجودی در معرکہ کشتہ شد. لشکرانش
 ازین شہرت پراگندہ شدند. شهباز خان ازین خبر خود را جمیع ساختہ جمعیت فراہم آوردہ و در تہذیب کی او وہ
 رسید. و باز یہ معصوم خان قرنجودی جنگ کردہ غالب آمد و بعد چنان شکست چندین نفر یافتہ رفع شورش
 نمود. و معصوم خان بسفارش شاہزادہ معات گشتہ ہاگیر لائق یافت. راجہ ٹوڈرل بعد از ہستی از ہجرت
 آن دیار بچند سیدہ مور و الطاف فراوان گردید. و بعد چند گاہ خان اعظم نیز از تہنگالہ در ہند آمد
 شهباز خان تہا باستیصال معصوم خان کابلی و دیگر مخالفان مقرر نامہ چوں بصرہ رسید کہ مخالفان
 بد سرشت بدعات با شهباز خان جنگ کردہ غالب آمدند. و از ان نواح رفع شورش شد و شہر گلپن
 بردہ و در افزونی ست لہذا بقصد استیصال آن جماعہ بد مال اکبر خود موجودی را شرقیہ شد. و تہنگالہ
 و پتھر انگنان قطع منازل میفرمود. در ہمیں سفر را جبہ بیہل حشمت عالی تہیب دارہ و موت پادشاہ انور
 اکبر و آن مجلس تشریف بردہ پایہ قدسا و افزو و نیز در منزل راجہ ٹوڈرل وزیر تشریف ازانی را ہودہ
 سرفرازی بخش ادشد. بعد رسیدن در مکانہ کہ دریلے گنگا وینا یا ہم اتصال ہند و تہنگالہ
 رود و باعتقاد اہل ہند از ان کن شریفی است بجائے اتصال برودریا تہ محکم اسان ہند و تہنگالہ
 تازگی احداث فرمودہ الباس نام گذاشت. و بندے مستحکم در طول یکساہ بود و در تہنگالہ
 چہار ہند در غہ مقرر گشت و این مارات در سال بستہ و ششم ہجری میں اکبر اتمام
 ہمالیوں رسید کہ شهباز خان بہ تقویت نہضت نوکب ہمالیوں را تہنگالہ
 شد و معصوم خان کابلی دہا و رود دیگر مفدا ان بیمہ لغاتہ چوں در تہنگالہ پادشاہی در رفتہ
 خود ہا مہور کنج حملوں کشیدند. بنا بر ان مساوت فرمودہ بقصد دفع فتنہ محمد حکیم میرزا بہ سمت پنجاب
 روانہ شدہ

۱۶۵۳

در بیان لغنی محمدیم میرزا برادر عم زادا کبریا و شاہ

اور کابل لغنی و زید و بارہا از آب سن گذشتہ باعث آزار و انزوا اہل پنجاب سے گردید و ان
 نصیحت عساکر منصورہ منہزم گشتہ باز رو بکابل سے آورد و تھے بہ لاہور رسیدہ بہت دور و روز قلعہ
 محاصرہ نمود۔ راجہ بھگونت واس صوبہ دار لاہور پائے بہت افشردہ قلعہ را محکم داشت و کونراں سنگ
 خدمت راجہ مذکور کہ فوجدار سیالکوٹ بود احشام کو ہی فرامم آوردہ با جمعیت فراوان ناگہاں رسیدہ
 و با میرزا جنگ نمودہ، غالب آمد میرزا بے دست و پا گشتہ از دور قلعہ برخاستہ بے نیل مقصود را ہی گشت
 و بہ جلال پور معمولہ حافظ آباد از دریائے چناب گذشتہ در ہمزہ رسید و آن شہر را فارت ویران ساخت
 از راہ کھپ دریا سے سندھ عبور نمودہ بکابل رفت و کونراں سنگ تا دریا سے سندھ تعاقب نمودہ برگشت
 چون ایں جوأت و جسارت کونراں سنگ بہ عرض والا رسید مورد الطاف بیکران گردید۔ و یکبارگی
 منصب پیمزاری سرفراز گشت۔ ورنیو لا میرزا از استماع خبر شورش امرائے تنگالہ کہ سکہ و خطبہ بنام
 سے خواستند بکنند۔ و گزشتہ و لشکر آستہ از کابل پنجاب رسیدہ باعث فتنہ و فساد گردید۔ و اہل
 آل دیار را آزار و ایذا رسانید اکبر از الہ آباس کوچ کردہ تقسیم ایں ارادہ نمود۔ کہ ایں مرتبہ در کابل رسیدہ
 بہ میرزا چنان تادیب نماید کہ آتش فتنہ او بالمرہ منطفی گردید و فوجی برسم منتقلہ خصت نمود۔ میرزا از
 طنطنہ موکب پادشاہی اقامت خود بہ پنجاب متعذر دیدہ روانہ کابل گردید۔ افواج قاہرہ کہ از عقب
 میرزا شتافتہ بود۔ با شادمان خان کہ از امرائے میرزا بود جنگ نمود۔ و شادمان خان شکست یافتہ
 گریخت و مال و منال لشکی یافتش اکثر بدست بہادران لشکر فیروز شاہ درآمد۔ و نوشتہ ہائے چہ
 بخط فتنی میرزا از پرتل ہائے شادمان خان نیز بدست سردار فوج منصور افتادہ بود۔ ایں نوشتہ
 جات را بچینہ بکنور والا ارسال داشت از آنجملہ نوشتہ بنام خواجہ شاہ منصور وزیر بود کہ
 جواب او نگارش یافتہ اکبر از روسے فراخ جوصلگی و نیک ذاتی بر زبان نیاورد و بخاطرش رسید
 در چہین وقت مخالفان بہت ہدم اساس اعتماد دولت خواہاں ایں چہیں نوشتہ جات سے فرت
 بار و یکے بعض رسید کہ کسان شاہ منصور کہ در پرگتہ فیروز پور جاگیر او سے باشد ارادہ دارند کہ بہ
 میرزا ملحق شوند۔ چون ایں معنی از خواجہ استفسار یافت او انکار نمود۔ از و طلب ضامن کرد و در

فما من نیر غدر و شکت ظلم غالبی تبدل شد کہ فی الواقع قصد خواجہ بطور دیگر است بنا بریں جہات بصلاح دولت تو ابان متصل کہ
 و کچھ نیکو کامین شاہہ انبالہ است خواجہ اکلش کشیدز اس خواجہ ہمنورا ایمان شیراز بود خدمت خوشبوئے خانہ دار اکبر مقتضائے
 آدم ششما سی نظر بہ تالیبت او داشتہ بسیار دوستی و داشت و مظہر خان دیوان اعلیٰ لشکر کاروانی
 و وفور دانش او حسد سے ہوا تا کہ تیر تراک نو کہ فی مفرودہ پیش منعم خان خانانہاں رفتہ نو کہ کہ وہیرہ نو بہتر
 منعم خان اور ارباب عرق مطالبہ نکالہ بجنور فرستادہ بود در تقرر یہ مطالبہ ہفتش کاروانی اور زیادہ
 بخاطر پادشاہ در دست نشنت بعد فوت منعم خان طلب حضور فرمودہ بہ نیابت منصبی عدائے
 وزارت سرفراز فرمود و کتر زمان اصالتاً باہیں پایہ رفیع رسید یہاں در معاملات مردم را تگس
 مے گرفت۔ بدیں جہت پندر روز تغیر گشتہ مقید بود بانہ ہمالا پایہ سرفرازئی یافت۔ ویرہ و لا
 باقتضائے تقایر باہیں حالت رسید بعد وہ روزانہ گشتہ شدان سے تقصیر و اظہار گشتہ باعث انتہ
 خاطر گردید۔ لیکن مردم از سخت گیری او بخاستہ افتادہ و در شدند۔ نظام

بناشی بکار جہاں سخت گیر کہ ہر سخت گیری بود سخت گیر
 باساں گذارسی دے مے گزار کہ آساں زید مرد آساں گزار

بالجملہ بعد طے منازل بر ساحل دریائے سندھ اتفاق نزول افتاد۔ در ملک کہ دریائے سندھ
 و نیلاب رود کابل باہم پیوند حکم والا باہر ایش قلعہ متعین صادر شد و ببارہ دریائے سندھ کو بچھاساں
 قلعہ گذار شدہ عمارت حصار و بیروج از سنگ مقہر گشتہ۔ خارا تراشان چاکدست و بنایان ہستیار
 سال بست و ششم جلوس والا شتر غاہیں بنا نمودہ با تمام شمس الدین خوانی در دو سال حصار سے
 رفیع و شہر سے وسیع صورت، انجام یافتہ بہ آگہ یار ہر موسم آردید۔ بخاستہ دریائے سندھ
 او بہر زوئے مخالفان بند۔ گویا بہر زوئے است در میان تہہ در آساں۔ پانچویں
 متروین را برداں دہمول دساں قلعہ را عبورہ از و بہا میستہ سیتہ۔ پانچویں سال در ہستیار
 پیشتر شد و ازین منزلی فراتے متنہمین نفع و پند بہ تمام حکیم یہاں در ویریا یافتہ۔ قلعہ ہستیار آنگہ
 و محنت آباد نہستان جلے چندیں سلاطین اسباب سکے بود۔ تمام در قبضہ کون اولیائے دولت
 در آمد۔ سران روزگار روئے نیاز بریں در گاہ آوروہ اندر امرائے این دوومان بجائے سلاطین شہین خانہ
 نشنتہ حکومت مے کنند۔ اں برادر از چندیں دولت پیرایہ نصیب با شہر اگر چہ بزرگان ہستیار

کہیں برادر را بہ منزلہ فرزند شمرده اند اما حق آنست کہ وجود پسر ممکن است و برادر بچہ نے تو اندر رسید
 لائق عقل و دانش آنکہ از خواب غفلت بیدار گشته بہ طاقات خویش مسرور سازد۔ و زیادہ برس مارا
 از دولت دیدار محروم نماند۔ محمد حکیم میرزا با غولے خوش آمد گویان خانہ برادر از فرمان پدیرہ گشتہ بانو
 قرار داد کہ گریوہ ہائے ملا امیر تاجا کابل مستحکم کردہ آئادہ پیکار کردہ و یا برائے ننگش رفتہ در ہندوستان
 شورش اٹرانو۔ میرزا دریں اندیشہ بود۔ کنکایش ہا در میان داشت کہ شاہزادہ سلطان مراد بریم منتلا
 در فوجی کابل رسیدہ با میرزا جنگ در میان آمدہ میرزا شکست یافت و لطف فرزند شانت
 و آادہ اں کرد کہ بہ والی توران پناہ برود۔ استمداد و استعانت نماند۔ مقارن این حال اکبر عہد بہ کابل
 رسیدہ سیر منازل قلعہ و باغ شہر آرا نمودہ مسرت اندوخت و با آنکہ محمد حکیم میرزا مصدحہ خن تقصیرات
 شدہ بود از روئے کمال لطف باز کابل میرزا رحمت فرمود کہ صلہ ارعام نمودہ فرمان اشمالہ نگاشتہ
 راجہ مان سنگہ را برائے تعزیت و تسلی پس اندگان میرزا متعین فرمود۔ و رایات مالیات نیز بہ سمت
 کابل در حرکت آمد۔ چوں عرضہ اولینڈی مور و سر اوقات اقبال گردید۔ راجہ مان سنگہ کہ پیشتر بکابل
 رفتہ بود۔ کیتباد میرزا و افراسیاب میرزا پسران محمد حکیم میرزا را کہ نخستین یازدہ سالہ و دومین چہار
 سالہ بود ہمراہ خود گرفتہ در حضور آورد پادشاہ نوازش فرمود الطاف سکران در حق آہا مبذول
 داشتہ نظر توجہ بہ تربیت ہگماشت۔ و امرائے کابل نیز بجز باطبوس رسیدہ مورد عنایت شدند
 و راجہ مان سنگہ بھویہ داری کابل سرفرازی داشت۔

ذکر در بیان کشتہ شدن راجہ بیرویل

چوں ساحل دریائے سندھ مخیم خیام اجلاں گشت۔ زین خان کو کہ باشکر گراں باستیصال
 ادلوس یوسف زنی و تسخیر ولایت سواد بجز متعین کردید و بہ شیخ فرید بخاری بخشی برائے تاخت
 قبائل افغاناں کہ در وشت بود۔ رخصت یافت و شیخ بعد از تاخت و تاملج معاوت نمود
 متعین نشود۔ استیصال افغانہ ممکن نیست راجہ بیرویل و شیخ ابوالفضل استعلائے اس خدمت
 نمودند۔ اکبر قرعہ بنام ہر دو انداخت قضا قرعہ بنام راجہ بیرویل برآمد۔ لہذا راجہ مذکورہ و حکیم
 ابوالفتح را با دزدین خان رخصت فرمود۔ زین خان با اتفاق و استصواب راجہ بہ تسخیر محمود کرم

بر بست کلاں تران آنجا رلقه اطاعت در کردن انداخته پیشه رعیت گری اختیار کردند بعد ازاں
 بر سر سوادشکر کشی شد افغاناں بر سر کوه هجوم آوردند و ازلہ صفت تیر و سنگ مے باریدند۔ زین خان
 بزور شمشیر از گریه گذشتہ قلعہ بنا کردہ باستیصال آن جماعہ بدکال پرداخت۔ سہ ہریں اثناء
 در میان زین خان و راجہ بیربل مخالفتے رودادہ شعلہ مخالفت بلند شد۔ و گفتگو ہائے منازعت
 در میان آمد ہر چند زین خان خواست کہ جمعے در قلعہ گذارشتہ پیشتر روانہ گردد۔ راجہ بر این معنی
 راضی نہ گشت و قرار یافت کہ از راجہ کہ آمدہ اندہ مراجعت کنند۔ بضرورت معاودت روئے
 داد راجہ پیشتر آمدہ جائے کہ قرار یافتہ بود فرو دنیا بد از آنجا ہم پیشتر روانہ شد کہ آنے کہ اول رجبہ
 خمیمہ ہانزدہ بودند ناگزیر بر برداشتن خیام و بستن چیلان مشغول شدند۔ زین خان از عقب
 آمدہ صورت حال بدیں منوال دیدہ او ہم ناچارہ روبراہ نہاد افغاناں سراپہ گلی شکر معائنہ کردہ
 اندہ طرف هجوم آوردند و غریب شورشیہ پدید آمد۔ راہ بہ مرتبہ تنگ بود۔ کہ دو سوار پہلویں
 ہم نئے تہ استند گذشت۔ فیل و اسپ و آدم بر یکدیگر مے افتاد۔ گویا نمونہ روز رستخیز بود۔
 چوں افغاناں از ہر طرف ریختہ غالب آمدند زین خان از فرط غیرت و ذوق شجاعت خواست
 کہ جان خود بر آرد و ربا زد۔ اما خیر خواہان جلو گرفتہ اورا از اں آشوب گاہ بر آوردند۔ در اں
 تنگنائے چند فیل و اسپ و شتر و آدم بر روئے ہم دیگر افتادہ راہ عبور۔ سوار مسدود گشتہ بود۔
 ناچار زین خان پیادہ شد۔ پیراہہ شتافت۔ و ہزاران دشواری جان بر منزل نہا بند و بسا
 از لشکریاں را افغاناں اسیر کردہ بودند۔ و اں قدر مال و اسباب بدست آوردند کہ از بد احوال
 اں عاجز شدند۔ در اں روز چندیں ہزار کس کشتہ شد۔ و در اں زد و خورد راجہ بیربل
 از بلندی افتادہ۔ پیکرہ عنفیش در ہم شکست و اکثر راہائے متعین و دیگر گند کاہن
 پادشاہی بکار آمدند کہ راجہ بیربل دیشتر منہدی و حدت نعم وجودت
 بیانی و سخن سنجی و بذلہ گوئی بے نظیر بود و نوادگفتار نکات دل آویز کہ باعث افساط خاطر
 تواند بود۔ تا حال زبان زد روزگار است بخت عالی داشت۔ گویند او فی اعطایائے او پانصد
 ہزار ہر بود۔ چوں از عمدہ مصاحبان بزم خاص و زبده محرابان انجمن اخلاص بود منسوب
 سہ ہزاری سرفرازی داشت و قرب و منزلتے کہ بہ اکبر داشت۔ دیگر اں را بیشتر نبود۔ از کشتہ

ذکر در بیان رسیدن میرزا سلیمان والی پشاور

حضور پرنور و لوتی پشاور

سلطان صاحب قرآن امیر تمیز گورگان سے صدر حکومت پشاور کے ساتھ ساتھ میرزا سلیمان والی پشاور
 و بارہا از پشاور لشکر کا پیکر بھیجا گیا اور پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا اور پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 و دلاوری و فراست و دانشوری کی بنا پر وہ درگفتار و سخن گوئی کے واسطے پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 سے داشت از فوت او غم جانگاہ روداد و این برائی ملک صاحب پشاور سے پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 کے لعل بدخشاں ز بدخشاں رفتی در ساری وقت شہیدان پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 در دہریہ خانم سلیمان پوری انیسویں گیارہ دست پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 بعد فوت ابراہیم میرزا پول شامرخ میرزا پسر او کلان شد میرزا سلیمان والی پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 میرزا خود صحبت و زنگرفت و کار پیر و اثر کر شہیدان پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 میرزا نہایت خورده در کابل رسید چنانچہ پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 بدرگاہ اکبر التجا آورد و ہزار روپیہ نقد و مسلمان سزا دینے کے واسطے پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 بعد روپیہ پوست میرزا جمعیت خاطر کابل روانہ کر دیں اور وہاں سے پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 رسید حکم شد کہ امرائے کبار باستقبال روند و نیز صاحب الامر کا بھی تجویز دیں اور پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 طلا و نقرہ و ہلکائے ویا در لفت آراستہ ایستادہ کرد و دو ہزار روپیہ اور قبیلہ پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 و زلفیت و زنجیرائے طلا و قلدہ مع ہزار روپیہ نقد و پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 و یراق بالباس و ساز شاکت سفوف آراستہ و ایسا پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 از صف بیرون تراند شد و کوچه ہائے شہر را چار و پنج پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 رسد بانار را آئین بستند و از ریات و انشا کرد و پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 در کوچه و بازار و طاق بادرواقعاً با ہا ہا ہائے تمام پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا
 و الا نشان کمال جاہ و جلال بقسم ملاقات شہر پشاور کے بارہا لشکر بھیجا گیا

شده کوشش بجا آورد۔ بعد ازاں اکبر از اسپ فرود آمدہ میرزا را در نعل گرفت و بہ منزل آوردہ ہیانت
 و ہمانداری نمود۔ وہ بہ بشارت کماک در تسخیر بدخشان خرسند فرمود۔ بعد چند روز صوبہ داری بنگالہ
 تجویز شدہ بود۔ میرزا قبول نہ کرد۔ بہ قصد مکہ معظمہ رخصت گرفت۔ ہفتاد ہزار روپیہ
 خرچ راہ یافت۔ میرزا بعد ادراک سعادت حج بہ ہماں راہ باز در بدخشان رسیدہ با شاہرخ میرزا
 جنگ کردہ ہر میت خورد۔ و بعد اللہ خان پادشاہ توران پناہ برد۔ عبداللہ خان طماع بہ شاہدہ
 نفاق ایٹال لشکر فرستادہ ولایت بدخشان از تصرف شاہرخ بہ آوردہ حوالہ کسان خود نمود
 و سلیمان میرزا و شاہرخ میرزا بہر دو محروم گشتہ بکابل رسیدند۔ بدت
 دولت ہمہ از نفاق خیس خورد
 بے دولتی از نفاق خیس زدہ

در آن وقت محمد حکیم میرزا زندہ بود۔ چند موعنح از توہمان لعان بسورغمال میرزا مقرر کرد و شاہرخ میرزا
 بودن در کابل اختیار نہ کردہ نزد اکبر رسیدہ مورد انواع عواطف گردید۔ پس از چندے سلیمان میرزا
 بوساطت راجہ مان سنگھ خدمت اکبر رسید و بعد سہ سال مسافرت آنحضرت گردید۔ اگرچہ سلیمان میرزا
 بودن کابل باہانت محمد حکیم میرزا لشکر فرام آوردہ بدفعات قصد بدخشان نمود۔ اما کارے از پیش رفتہ
 درسی سال و چہارم جلوس محمد زمان نامی خود را فرزند شاہرخ میرزا و نامزدہ در بدخشان گرد شورست
 برانگیخت و اورا با عبدالمؤمن سپر عبداللہ خان والی توران بدفعات جنگ رد داد۔ وہ دفع فتح نمود
 بدخشان را متصرف شد و مدتی حکومت آن ولایت نمود۔ و آخر الامر عبداللہ خان لشکر گردان
 کرد۔ و محمد زمان را از بدخشان اخراج نمود و آن ولایت را تعینت خویش در آورد۔ محمد زمان
 برآمدہ در کابل رسید بحسب ظاہر میخواست کہ روانہ حصار شود و در باطن قصد فساد داشت۔ در آن
 قاسم خان صوبہ دار کابل در حصار بود محمد ہاشم سپر قاسم خان کہ بہ نیابت پدر در کابل بود از قصد
 شدہ بانکہ جنگ اورا دستگیر کرد۔ ہمہیں اثنا قاسم خان از حصار کابل رسیدہ با محمد زمان
 تملقات بسیار مے کرد۔ اما اورا نظر نہ میداشت و میخواست کہ روانہ حصار سازد۔ محمد زمان
 کہ بانت قاسم خان ایقتل رسانیدہ در صد و کشتن محمد ہاشم کہ دید اورا از قتل پدر واقف گشتہ کہ
 را فرام آوردہ محمد زمان را بہ قصاص پر خود بہ سیاست تمام کشت و تمامی بدخشان کہ در کابل

عطف تیغ بے دریغ شد و دفع شورش محمد زمان ازاں دیار گم دید و در بدخشان عبدالؤمن سپر عبداللہ
خان حاکم مستقل گشت بعد تسلط بر بدخشاں خواہش و عملت در خانہ اکبر نمودہ بدرخواست عبیدہ
اویلیچی فرستاد چون ایلیچی از دریائے بہتے گزشت کشتی از توج دریا غرق شد و نامہ کہ دریں
خصوص نوشتہ بود از نظر اکبر نگزشت۔ بر زبان مردم افتاد کہ باشارہ اکبر بود و چہ عجیب کہ ہمیں
قسم بوقوع آمدہ باشد۔ عبداللہ خان با سماع این خبر مکتوبے مقتضی من مافیہ و لپیذیرہ مصحوب مولانا
حسینی برائے اکبر ارسال داشت۔ اکبر چہ مولانا حسینی بعد رسیدن در حضور بہ اتیانے امتلا در گذشت
اما جواب مکتوب عبداللہ خان باین شانہ قلمی فرمودہ ارسال نمود و اساس دوستی را استحکام

داد و

در بیان تسخیر ولایت کشمیر

یوسف خان والی آنجا موارہ اظہار اطاعت و انقیاد نمود و پیشکش ہائے لائقہ ارسال نمود
در سال ہوم جلوس مالا یعقوب نامی سپر خود را با پیشکش فراوان بدرگاہ والا فرستاد و اپنے
در حضور قیام داشت۔ بنا بر وحشے کہ بخاطر داشت بے رخصت از حضور گریختہ کشمیر رفت
چوں این معنی بعرض رسید فرمانے بنام یوسف خان صادر شد۔ کہ خیریت ذات و امنیت
ولایت تو دریں است کہ خود آمدہ بہ ملازمت شرف شود۔ یا سپر خود را باستان والا بفرستد
او عذر ہائے زمیندارانہ پیش آورد و عرضداشت نمود۔ لہذا قصد کشمیر بخاطر اکبر معظم گشت۔
میرزا دراجہ بھگوت واس و شاہ قلی خان محرم و دیگر امرا دریں خدمت متعین شدہ لہذا
دولت خواہ روانہ شدند و بہ سختی و غمہ تمام قطع مراصل نمودہ نزد اکبر
خان در خدمت مقاربت ندیدہ ارادہ داشت کہ باہائے ایشاں در خدمت مقاربت
کشمیر یائے توالت۔ آخر الامریہ بہانہ دیدن مکان آبادیہ اہائے پادشاہی ملاقی شدہ
کشمیریوں باطلوع این معنی حسین چاک را بجلومت برداشتہ آمادہ جنگ شدند۔ دریں اثنا یعقوب
سپر یوسف خان از پدہ جدا شد کہ کشمیر یان نہراہی حسین چاک گذاشتہ با یعقوب تبع آمدند و او را
شاہ اسمعیل خطاب دادہ و کہ با مستحکم ساختہ بقصد ممانعہ باشکر پادشاہی سفونہ آراستہ

چوں این معنی بعرض اکبر رسید فرمان والا شان بنام شاهرخ میرزا و راجہ بھگونت داس لھند و پورست
کہ اگر چہ یوسف خان ملاقات کرده آتا کشمیر و تسخیر در نیاید دست ازوغا و میجا باز نماند نہا بجا
لشکر فیروزی اثر کم بہت بہتہ متوجہ کشمیر شد۔ چوں نزدیک رسید محار بہ سخت در میان آمد کشمیران
مخلوب بہ آمد ملاقات کردند و مسک و خلیہ بنام اکبر جاری گردید و زعفران و ابریشم و جانوران شکاری
کہ خواصہ محصول آن ولایت است بجمہ در سرکار والا مقرر کردید۔

ذکر سلاطین کشمیر

یوسف بوساطت شاهرخ میرزا و راجہ بھگونت داس بقدری آستان رسید۔ وادرا کہ
ملازمت نمودہ مورد عنایت گردید۔ بر منتظران اخبار مستور نماند کہ در سنہ ہفت صد و پانزدہ
ہجری ساہوٹائی کہ خود را از آل گر شاشپ بن نیک سوزے گفت۔ نو کہ راجہ مہدیو کہ از نسل
پانڈوال بود گردید۔ مدت رسید خدایات لائقہ بجا آوردہ۔ اعتبار یافت چوں راجہ مہدیو در گشت
پیرا و راجہ امین بھگومت متکمن گشت۔ شاہ میر بن ساہوٹے مذکور را وکیل السلطنہ و صاحب
دار گردانید۔ مہر و سپرد کہ یکے ہمیشہ و دیگرے علی شیر نام داشت پیش آوردہ در کار
دخیل ساخت و شاہ میر را دو سپرد دیگرے بودیکے اشترانگ و دیگرے منڈال نام و این ہر دو صاحب
و اسیہ بودند۔ چوں شاہ میر و سپرانش اعتبار تمام یافتند۔ غلبہ پیدا کردہ سپاہ و رعیت را بجا
خود کشیدند و بے تقریب از راجہ رنجیدند و راجہ انہارا از آمدن بخانہ خود منع کرد۔ شاہ میر
دیسرانش از روئے تسلط و استیلائے تمام پگنات کشمیر را متصرف شدہ اکثر نوکران را با خود
منتفق گردانیدند و روز بروز قوت و کنت انہا زیادہ گردید۔ و راجہ زیون و مغلوب گشتہ
در سترہ ہفت صد و چہل و ہفت ہجری بہرگ طبعی در گذشت زوجہ او کوکنا دیوی نام قائم
مقام گشتہ خواست کہ باستقلال حکومت نماید و شاہ میر پیغام کرد کہ چند سپہ مارا بھگومت
بردارد۔ شاہ میر قبول نکرد۔ رانی بر سر او لشکر کشیدہ جنگ کرد چوں ارادت الہی برآں رفتہ بود۔
کہ حکومت بہندہ متقطع گردود۔ و بین السلام رواج یا بد۔ قضا را رانی کوکنا دیوی در جنگ مغلوب
شدہ بدست کسان شاہ میر گرفتار گشت و ضرورت اسلام قبول نمودہ در عقد نکاح شاہ میر درآمد۔

دشاہ میرنظفر و منصورہ شدہ درال ولایت سکے و خطبہ بنام خود کردہ سلطان شمس الدین خطاب
 یافت و از ابتدائے سنہ ہفت صد و چہل و ہفت ہجری در آنجا اسلام رائج شد مدت سلطنت
 او سہ سال و چند ماہ۔ سلطان جمشید بن شمس الدین عرف شاہ میر محکومت آں ولایت بعد پد
 ممکن شد۔ سہ سال و دو ماہ۔ سلطان شہاب الدین عرف میراں شاہک بن شمس الدین ہفت
 سال۔ سلطان قطب الدین بہدال بن سلطان شمس الدین یازدہ سال و پنج ماہ۔ سلطان سکندر
 بیت شکن عرف شیرشکار بن قطب الدین در سنہ ہفت صد و ہشتاد ہجری پد میراں شاہک
 ممکن گردید و بہ شکن بیت و انداختن بیت خانہ شغل عظیم داشت کہ تیرہ خانہ ہوا و
 را کہ در نزدیکی کشمیر بود انداخت۔ لیکن ازاں برآمد و خطبہ سہی آں نظام گشت۔ نو ہفت
 بودند کہ بعد یک ہزار و یک صد سال۔ سکندر نامے این بیت خانہ را خواہد انداخت۔ سلطان بعد
 اطلاع بریں معنی افسوس بسیار کرد و گفت کہ شکہ این لوح بردارند شد و تو آں بیت خانہ
 نے انداختم و قول بانی باطل شد۔

القصد سلطان خیلے تعصب بود۔ اکثر یہاں را بعد برانداختن بیت خانہ پد
 کرد و بسبب شکن بیتا اورا سکندر بیت شکن گفتند۔ و نتیجہ کہ صاحب قرآن گشت
 گورگان در ہندوستان نزول اقبال فرمود۔ خیلے برائے سلطان فرستادہ ہوا۔ و
 شرف خود دانستہ مراسم اطاعت و انقیاد بجا آورد و شکہ ہاستہ۔ لکن بعد
 مدت حکومت بست و دو سال و سہ ماہ سلطان علی شاہ عرف میراں شاہک پد
 بیت شکن بعد پد بر بسند حکومت نشست و شاہین خان برابر او را در
 توشیح رقم گردانید۔ بعد چنے شاہین خان اول بعد کرد کہ کہ
 کہ خسرو بود کہ کشید بعد روانہ شدن یاغی سے۔ و پد
 معاودت نمود۔ و با عانت را چہ جو رہی در کشمیر پد
 کشمیر پد آمد۔ بہ سیالکوٹ رسید۔ درال ایام پد
 رسیدہ بود و نوبت کہ علی شاہ بعد فتح محضیر مراجعت کرد و کشمیر
 بعد محار بہ اورا دستگیری کردہ مال و امتعہ و اسباب بستہ آوردہ ہوا۔

رسیدن سیالکوٹ باجبر حقہ ملحق گشتہ باتفاق برسر علی شاہ رفت۔ علی شاہ بالکرا نوبہ برآمدہ
 جنگ عظیم کرد سواز طرفین خلاق بسیار گشتہ شد۔ بالآخر علی شاہ شکست خوردہ گریخت۔ ایام
 حکومت او شش سال و چند ماہ۔ سلطان زین العابدین عرف شاہین خان مظفر و منصور
 گشتہ مند آرائے حکومت گردید محمد خاں برادر خود را بوزارت مقرر کرد۔ چوں عدالت پیشہ
 و انصاف دوست بود و سپاہ و رعیت از خوشنود شدند۔ بر اہمہ کہ در زمان حکومت سلطان
 سکندر پدرا و جلائے وطن اختیار کردہ بودند۔ در عہد او باز آمدہ آبا و گشتند۔ سلطان بہ اہمہ
 تاکید کرد۔ کہ آنچه آئین ایٹال باشد۔ بعسل آرند و محبے از بر اہمہ کہ در زمان سکندر بہ جبر و
 اکراہ مسلمان شدہ بودند۔ باز با آئین خود رجوع نمودند۔ بالآخر مرگ طبعی در گذشت۔ مدت
 حکومت او چہل و ہشت سال۔ سلطان حیدر عرف حاجی خان بن زین العابدین چہار سال و دو
 ماہ۔ سلطان حسین بن سلطان حیدر دو سال و چند روز۔ سلطان محمد شاہ بن سلطان حسین بعد
 مند آرائے حکومت گشت۔ بعد چندی بعضی امرا باتفاق پر سرام راجہ جہوں کہ از خوف اتا تار خاں
 نائب سلطان بہلول لودی حاکم پنجاب در کشمیر رفتہ بود و وزیر سلطان را گشتند۔ سلطان از اتا تار خاں
 کمک طلب داشتہ۔ خائفان را تا دیب نمود۔ چوں وہ سال و ہفت ماہ از حکومت سلطان گذشتہ
 سلطان فتح شاہ بن آدم خاں بن زین العابدین از اتا تار خاں کمک آوردہ سکہ و خطبہ بنام خود کرد۔
 سلطان محمد شاہ ہزیمت خوردہ در ہندوستان آمدہ۔ بعد نہ سال سلطان محمد شاہ باز در کشمیر رسید۔
 بر سلطان فتح شاہ یافتہ مجدداً حکومت نشست و فتح شاہ بجانب ہندوستان آمد۔ پس از دو
 سال باز در کشمیر سیدہ بر سلطان محمد شاہ ظفر یافت و نہ سال و یک ماہ حکومت کرد و سلطان
 محمد شاہ باز لشکر فراہم آوردہ کشمیر را بہ تسخیر خود در آورد۔ سلطان فتح شاہ بہ طرف لاہور آمدہ ہما
 ولایت جیات سپردہ در سنہ ہشت صد و ہشتاد و نہ کہ سلطان بہلول لودی رحلت نمود۔
 سلطان سکندر خلف او اورنگ آرائے ہندوستان گردید۔ نوکران سلطان فتح شاہ سکندر خاں
 پس فتح شاہ را در کشمیر آوردہ مدعی سلطنت شدند۔ آخر الامرا و شکست خوردہ بدر رفت۔ بعد
 در سنہ نہ صد و سی و نہ از ظہیر الدین محمد بابر پادشاہ کمک آوردہ باز در کشمیر رسید و باندک زمان
 اسیر گردید۔ سلطان محمد شاہ اورامیل در چشم کشیدہ مقید بگذاشت ایام حکومت محمد شاہ مرتبہ او

دو سال و ہفت ماہ در تہ دوم دوازده سال و یک ماہ و مرتبہ سوم یازده سال و یازده ماہ و بہت و دو
 روز کہ ہمگی ہی و چہار سال و ہفت ماہ باشد۔ و بہت حکومت سلطان فتح شاہ مرتبہ اول نہ سال
 و مرتبہ دوم سہ سال و یک ماہ کہ ہمگی دوازده سال و یک ماہ ہے۔ و بہت سلطنت ہر دو
 چہل و شش سال و ہفت ماہ۔ سلطان ابراہیم خان بن سلطان محمد شاہ بہت بہت بہت حکومت
 جاگرفت۔ پس از چند گاہ ابدال باکری کہ از امرائے بزرگ آل ولایت بود۔ از سلطان بیدہ بہت
 بابر بادشاہ در ہندوستان آمدہ ظاہر ساخت کہ ولایت کشمیر بہ چہل تین و چہتہ تخییر ہے۔ تو ان نزو
 آخر الامر با حسب الطلب او ملک مرحمت فرمود۔ او نیز و یک بہ کشمیر رسید۔ سلطان پیغام کرد کہ
 شوکت و سطوت پادشاہی بحدے است کہ سلطان ابراہیم بودی پادشاہ ہندوستان را با خدمت
 کس بجاک برابر ساخت۔ تو چہ خواہی بود؟ بہتر آنکہ اعلیٰ کنی۔ او قبول نکرد و بجاک و صیانت آمد
 سلطان در معرکہ کشتہ شد۔ ابدال باکری بعد از فتح و ظفر نازک شاہ بادر ابدال ہندو حکومت
 مستکن گردانید۔ بہت حکومت ہشت سال و چہ روز۔ سلطان نازک شاہ بن سلطان محمد شاہ
 بعد کشتہ شدن بادر خود با اتفاق ابدال باکری حکومت یافت۔ چنانچہ پادشاہ ابراہیم ہندو
 و ہمایوں پادشاہ اورنگ آبدے سلطنت گشت۔ کامران میرزا بادر ہمایوں پادشاہ از بیابان
 بہ کشمیر کشیدہ و محاربہ روئے دادہ اکثر کشمیریوں مملکت تیغ بے دریغ شدند و عسکر کلبران
 نیز اکثر مال و اسباب کشمیریوں را تاراج کردہ و معاودت نمودند۔ سہ ہندو سی ہندو
 ابو سعید و امی کا شتر سکندر خان خلیفہ خود را مع حبیدہ شیرزائے کا شتری بادر دوازده روز
 ہمراہ کردہ بہ کشمیر فرستاد و تا سہ ماہ کشمیر و مواعینج آل را غارت و تاراج کردہ و ہمایوں
 بر انداختہ۔ حرج و مرج تمام در آل ولایت روئے دادہ اکثر ہندو کشمیریوں را
 سکندر خان مصالحہ نمودہ برگشت و بعد چند گاہ سلطان نازک شاہ بن سلطان محمد شاہ
 بہت حکومت پانزودہ سال۔ سلطان شمس الدین بن نازک شاہ با ہم حکومت اوظاہر نیست
 سلطان نازک شاہ بن شمس الدین بن نازک شاہ شش ماہ بہ کشمیر رسیدہ کا شتری خانو
 زادہ بابر بادشاہ از کا شتر بہ لازمست ہمایوں پادشاہ در آگرہ رسیدہ بود۔ سنگامیکہ ہمایوں
 از شیر شاہ شکست یافتہ بہ لاہور رسید۔ حیدر میرزا بہت یک ابدال باکری و بجاک در تہ

چک دو گیارہ ماہ کے کشمیر از ہمایوں رخصت گرفتہ در سنہ نہصد و چہل و ہشت در کشمیر رفتہ بہ تسخیر در آوردہ
 و اولاً بصلاح کشمیر بان سکاہ و خطیبہ بنام نازک شاہ بجال داشت۔ بعد از ان کہ ہمایوں از عراق معادرت
 کردہ فتح قندھار و کابل نمود۔ حیدر میرزا انبار حسن اعلیٰ سے کہ با ہمایوں داشت و کشمیر سکہ و
 خطیبہ بنام او کردہ نوبتے شیر شاہ فرج بہر کشمیر فرستادہ بود۔ بعد جنگ از لشکر حیدر میرزا شکست
 یافتہ برگشت۔ چون حیدر میرزا در ان ولایت استیلا یافتہ حکومت با استقلال کرد۔ کشمیر بان
 را مخلوب داشتہ بخاطر نمے آورد۔ بعضے از اہل کشمیر کہ فریب دتر و بیہ جلی آہناست بہ بکر و خدیوہ
 در لباس دوستی دشمنی کردہ لشکر میرزا بطرف تیرت و کھلی و راجور متفرق کردند۔ و با خود اتفاق
 نمودہ بہر میرزا شخوں آوردند۔ در ان زود خورد تیرے بہ میرزا رسیدہ عمرش سیر آمد مدت حکومت
 وہ سال۔ سلطان نازک شاہ مرتبہ دوم مسند آرائے حکومت گشت۔ در اندک ایام بعوار علی بنی
 پیمانہ زندگی اولیریتہ گردید۔ مدت حکومت دو ماہ۔ سلطان ابراہیم شاہ بن محمد شاہ برادر نازک
 شاہ پنج ماہ۔ سلطان اسمعیل شاہ برادر ابراہیم شاہ در سنہ نہصد و پنجاہ و نہ بہ سلطنت
 رسید۔ اگرچہ حکومت بنام او بود۔ آغازی خالی چک استیلا داشت ایام حکومت دو سال
 سلطان حبیب شاہ بن شاہ اسمعیل شاہ بعد پد بہر مسند حکومت نشست۔ غازی خان
 چک از روئے تسلطے کہ داشت اورا در گوشہ نشاند و خود ولوئے حکومت برافراشت۔ ایام
 حبیب شاہ دو سال و چند ماہ سلطان غازی شاہ عرف غازی خان چک در سنہ نہصد و شصت
 و چہار سکہ و خطیبہ بنام خود کرد۔ چہار سال و چہ ماہ۔ سلطان حسین خان برادر غازی شاہ را
 آزار حیدام روئے داد۔ برادرش غالب آمارہ پسران اورا نابینا کردہ خود مسند نشین حکومت
 گشت۔ غازی خان ازیں درو کہ ضمیمہ آزار بدنی او گشت قالب مہی کرد۔ حسین خان در
 خود را با تخت و پدایانے لائقہ در خدمت اکبر فرستاد۔ مولانا کمال کہ در ان زمان بفضیلہ
 و درویشی مشہور بود در ایام حکومت حسین خان از کشمیر بہ آوارہ در سیالکوٹ رسید۔ و بہر
 و تمدیں استتعال در زید۔ ایام حکومت حسین خان وہ سال و چند ماہ۔ سلطان علی شاہ برادر
 حسین خان پس از بلادہ خود مرزبان آل ولایت گشتہ بعد چند گاہ سکہ و خطیبہ بنام نامی اکبر مقدر
 کرد۔ و با میدانہ و یاد اتحاد و سدا و دلدادہ و خیر خود را در خدمت شاہزادہ سلیم پاتخت و پدایانے

و اظہار ارادت و بندگی خود نمود و بعد چند گاہ در عرصہ چوگان از اسپ فتادہ گوسے زندگانی بچوگانگاہ
 آخرت برد۔ مدت حکومت ۸ سال۔ سلطان یوسف شاہ بن علی شاہ پور پرمند آرائے حکومت
 گردید۔ بعد از ک زمان سید مبارک خان کہ از امرائے بزرگسا آں ولایت بود۔ غالب آمدہ
 بر مندر حکومت نشست، یوسف شاہ از و گتہ تختہ از راہ جموں پیش مرزا یوسف خان حاکم پنجاب
 آرد و با تفاق میرزا اوراجہ مان سنگھ در فتح پور سیکری رسیدہ بملازمت اکبر مشرت گردید
 و در ستہ نہند و ہشتاد و ہفت ہجری میرزا یوسف خان و راجہ مان سنگھ بہ کمک و مقرر شدند
 و او امرائے پادشاہی در کشمیر رسیدہ بانکہ جنگ فتح نمودہ حکومت با استقلال یافتہ امرائے
 پادشاہی را رخصت ساخت در ستہ نہند و ہشتاد و ہجری اکبر پادشاہ در وقت مراجعت از کابل
 از تمام جلال آباد ایچی متعین کردہ فرمائے نام یوسف خان امجد از فرمود او با استقلال فرمان
 گیتی مطاع سعادت از روز گشتہ سید خان عزیز یعقوب پسر خود را با تخت و ہدایا بدر گاہ آمان
 جاہ فرستاد پس او یک سال در حضور والابوہ بیرون رخصت کر بخجہ تہ کشمیر رفت چون این منی برقی
 مقدس سید میرزا شاہ رخ و شاہ قلی خان محرم دراجہ بنگوت داس چنانچہ گذشت بہ تہ کشمیر
 متعین شدند۔ یوسف خان عاجز شد و ہمہ امرائے پادشاہی در حضور پور رسیدہ از ستہ
 نہند و نو دوسہ ولایت کشمیر داخل ممالک مجوسہ گردید۔ مدت حکومت یوسف خان ہشت
 سال بعد میدان یوسف خان بدر گاہ والایقصر پور پیش در کشمیر بودہ مراحمہ نقیہ چنانچہ بایں جا
 منے آورد و باقی جلال او تمام خان بامرائے دیگر متعین گردیدہ براہ کابل شتادند۔ در ان نواح
 تالابے است کہ ہر گاہ و راہ مگان آواز نقارہ یا کہ نا شود و بزبان ویا زبان عظیم بارود ہنگام زور
 دگر چو آواز نقارہ شد۔ ہر دو باران دگر گریب آریا بیدر و آمیدب سرا یا لشکر آریا
 میانان بسیار تلف شدند از وقوع این معرکہ کشمیریاں کہ آمدہ بیکار بودند تا ان وقت کہ
 در لشکر پادشاہی روئے داد۔ در ان ممالق قاسم خان خود را در دست کرد و پیش رفت یعقوب
 از ولایت قاسم خان ہر سال شتہ تاب جنگ بناورد و بطریق شتوار گریختہ و شمس چک را کہ
 در قید او بود خاصہ نمود کشمیریاں اجازت یقین یعقوب شمس مذکور را بگورستان برداشتہ اما در کارزار
 شدند و بہر کول جنگ سپیدست۔ باقی پادشاہی قاسم خان فیروز منداشتہ در شمس مذکور

دارالایالت کتیبیرت در آردہ بتجدید مکہ و خطبہ پیام اکبر جاری کردانید بعد چند گاہ کشمیر میں یعقوب خان
 کشتوار آوروہ بہ قاسم خان در شہر سرنی گاہ شخون آوردند بہاوردان لشکر پائے ہمت افشردہ
 جنگ مردانہ نمودند فقیر تائب آردہ بے نیل مقصد راہ فرار پیش گرفت۔ مرتبہ ثانی باز یعقوب خان
 کشمیر میں از شتاب بہ جبال برآمدہ ہمدار شورش شد و ناگہاں شخون آوردہ بہاں و تیرہ بازگشت۔ چون
 یعقوب خان غائب و حاضر گردید و کار سے انہ پیش نتوانست برو۔ اکثر امرائے کشمیر آمدہ قاسم خان
 را دیدند و خان آن جہان را استمالت نمودہ بچھنور بہاوشاہ فرستاد۔ آنہا بعد اوراک دولت بچھنور
 مہتمول عنایات شدند و یعقوب خان باز با اتفاق شمس چاک از کوہ برآمدہ بدفعات با قاسم خان
 جنگ کرد و چون قاسم خان از محاربات متواترہ بہ تنگ آمد استمداد استغانت از چھنور نمود
 میرزا یوسف خان ایالت کشمیر متعین گشت و حکم شد کہ ہر گاہ میرزا یوسف خان از نظم و نسق
 آن ولایت خاطر جمع نماید و نہیاد فتنہ و فساد بر کند کرد۔ قاسم خان برخصت میرزا یوسف خان
 متبادر میرزا یوسف خان بجناب استعجال در کشمیر رسیدہ بہ شجاعت جلی کہ داشت و دانش
 علاوہ آن نظم و نسق آنجا با واقع نمود و شمس چاک نہایت کشیدہ لازمست میرزا اختیار نمود و میرزا
 اورا استمال نمودہ بدرگاہ دالافرستاد۔ و رفع شورش ازال ولایت گردید و قاسم خان برخصت
 میرزا بچھنور رسیدہ بصوبہ واری کابل سرفرزای یافت و چنانچہ نگارش یافت۔ آخر الامرات
 دست محمد زمان میرزا اور کابل بہ قتل رسیدہ

ذکر نہضت اکبر پادشاہ بسیر کشمیر

در سال سی و چہارم جلوس اکبر پادشاہ بہ سیر کشمیر متوجہ شد۔ و دشواری راہ کشمیر از اقل
 جبال و منارہائے خطرناک و گریہ ہائے دشوار دانہوے جنگل از کثرت اشجار و سختی سنگلاہ
 و صیق مساکت کھلے است کہ اندیشہ بدشواری سے گذرد۔ و در اثنائے راہ تن پنجال و پیرنی
 بل کوہے است کہ از غایت ارتفاع سرفلاک کشیدہ۔ و از نہایت بلندی باوج آسمان رسیدہ و برف
 آن تماشاہائے عالم بالا توں نمود۔ و صوت عوام مع لکوت توں شنود۔ سکنہ آنجا انلاکیاں
 ہمسائی بیند و مرغانش از خوشہ پروین دانہ سے چنید۔ بموجب حکم مطلع چندین ہزار خا

تراش قومی دست و تبر و اراں چاکب و چیت و قلع اجار و قطع اشجار بر بیضا نموده آن مسالک
را راستند و از لامپرتا کشمیر نمود و مفت کرده بخریب درآمد اکبر بعد قطع مراحل و منازل در خط
دکنشائے کشمیر نزل اقبال فرمود به تماشائے میرگاہ اسے آنجا بسے مسرت از رخسار فی الحقیقت
که کشمیر از تعریف و توصیف مستحق است و عیب غیر از کشمیر با نداد و نظم
چہ کشمیر انتخاب مفت کشور قسم خوردہ بخاکش آب کوثر
چہ کشمیر آب رنگی باغ دستان امیر سمرقندش مددستان
نظر پردازاں کہ برد ستر گدی بجز آب زمرد نیست با سو
دریں گشتن ز جوش خنده گل
منی آید بگوش آواز بلبل

دریائے بہت کہ از میان شہر و بازار جدا است از آب تماشائے المراء آن
دکنشائے و عین نزل نیز مزارع باغ غرض از خوبی هر چه باید وارود اما کشمیر با نهایه
و بزبونی زیست نایند خوش دانی آنها خسته تر مہل نہ کہ ہر بخ گرم خوردان رسم نیست
بسج پنچہ نگاہ سے دارنورد و دیگرے خوردند و پوشش تہیز نہاں است با عبادت
ناشستہ از خانہ بانندہ سے آرد و آن را دوختہ سے پوشش تا پارہ شہر با یک
بدن بدینے کشند بدت

نفاق نظری شان بچو نیش با کشدم

زاع خلقی شان بچو نہ سہر لازم

القصد اکبر از سیر کشمیر بغایت خوش بخت شدہ عید مضار و الباقی

روز با استشفاع میر نایب و صفیہ خان عالم آنجا رفتند و بپوشیدن آن
خود محرمت نمود او شرف خورد و آنستہ آن کاش را بر سر او پوشیدند و
و اکبر بعد تفریح برآہ گسلی و در ہمتورہ کہ بسے دشوار گذار است با میت
در حسن اقبال نزل اقبال نمود در آن روز امیر کشمیر زوی سہرورد
کہ مقرب پادشاہ بود و درشت ہستی بر بستند و در آن ابرار مرفوع شدند و در آنجا

ریات اقبالی اقامت در زیدہ طرح باغ دکشا بیختہ آمد و از آنجا نہضت فرمودہ بخطہ نرح افزائے
 کابل نژدہ اہل بلال نمود۔ قاسم خان ہو بہ دار آنجا کہ وہاں وقت زلزہ بود۔ بموجب کما علی در گذر گاہ
 متہ سل شہر کہ ظہیر الدین محمد بابر بادشاہ و منہال میرزا اور آنجا مدفون اند۔ باغ و عمارت عالیہ احداث
 نمود۔ چوں پریشانی حال ریاعائے کابل بعرض رسید حکم شد کہ آہستہ سال مشتمل حصہ از انہا را
 مقررین بر عیال خود کردہ تتمہ بازیافتہ کر وہ باشند و بعد سیر و شکار کابل معاودت بہ منہد و تہ
 شد۔ مقدار در منزل ڈھکہ اکبر از اسپ افتاد و رخسارہ اش خراشیدہ شد شش روز صاحب فرات
 بود۔ پس اچھصول صحت از آنجا روانہ شد۔ بعد رسیدن در مہتاس بنہیل خامس کہ در جوش مستی
 بود سوار مے شد۔ پیش از آنکہ پائے او در قلابہ مضبوط شود۔ نیل مذکور بقصد مادہ فیلے دوید
 اکبر بزین افتادہ زلزلے دراز بہوش بود۔ بعد ویرے بہوش آمد۔ ظاہر اندک آسبے در باطن
 رسیدہ بود۔ بنا بر احتیاط بصلاح حکما درگہفت اندام دست راست بر کشاد و در اندک ذہنتے
 تندرستی یافتہ از سنج این راجتہ خبر ہائے ناخوش در اطراف ممالک بر زبانہا افتاد و غریب
 شور شے برخاستہ و رعیت از مالگزار ہا دست باز کشید و در معاملات ممالک احتمال رویے داد
 چوں لاہور مخیمہ سراوقات گشت این شورش زوشست و طرق و مسالک کہ نا امن شدہ بود بہت
 گذشت۔ مہرین از دیوچی بہ شب ہتہاب تماثائے جنگے دید قنارا ابو حریف خود را گذارشتہ
 و در و شانے در میان بہر دوران اکبر زوزخے رسیدہ آناس کرد۔ و وجع با شداد کشیدہ
 دید۔ شیخ ابوالفضل و مقرب خان معروف بہ شیخ بھینا جراح بہ معالجہ پرداختہ۔ بعد یک ماہ
 و ہفت روز صحت بہروداد۔ شیخ ابوالفضل و مقرب خان کہ در ان ایام خدمت بسیار کردہ
 بودند مورد عنایات شدند۔

در بیان حال اچھ لوڈل و رحلت او

در زمان نہضت ریات عادیات بہ کشمیر خصت شدہ در لاہور ماندہ بود۔ بہ عوارض بدنی
 در گذشت و در وقت مراجعت از کابل در اٹلے راہ خیر رحلت او بعرض رسید چوں مزاج
 شناس و وزیر اعظم دسپہ سالار بود پادشاہ از فرستاد تائت بسیار نمود۔ ٹوڈل صغیر بود کہ پدرش

مرد۔ مادرش بیوہ زن در کمال افلاس و تهیدستی بود به محنت تمام پرورش نمود۔ اما در صغر سن آثار رش و کاروانی و علامات طالع منوری در سخت لطیفی از ناصیہ او متابیر بحسب قسمت در جگر نویسد ہائے سرکار پادشاہی نوکر شد۔ بہ مقتضائے دفتر دانش و کارگذاری روز بروز پایہ قدر او افزود۔ چنانچہ صاحب تہذیب و قلم بود۔ صاحب کوس و علم نیز گشت در اکثر معارف ترویج شائستہ و محاربات مردانہ نمود و نقش مردانگی و دلاوری او در دل پادشاہ درست نشست۔ در لاک گجرات و بنگالہ کارزار ہائے عظیم نمود۔ فیروز مند آمد۔ رفتہ رفتہ بہ پایہ اغلائے وزارت سرفرازی یافت و در سال بیست و پنجم جلوس وزیر اعظم گردید۔ دیانت گزین اسیر چشم، تو نگہ دل، ہوشیار مغز، پرہیزگار، نیک محضر بود۔ اصابت فکر و مہمت از داشتہ با خویش و بیگانہ یک جہت و بہ دست دشمن یکبارہ سے گذراند آداب شہاس سلطنت و رازدار محاکمت و در وقت حساب و بیاعت تخریب نظیر بود پیش از در ممالک متحد متحد بریان بقانون نمود دفترے نوشتند۔ راہبہ ٹوٹورا، از نویسندگان ایران اندر منو ابط نمود و دفتر را بطور دلاہیت درست کرد۔ تا حال اہل قلم مطابق آن بہ عمل آ رہند۔ تمام اراغی ممالک محمود و بجز موفور ہو و در تہ ہر دہے از ولایات منقح نمود و جمع داسے قرار یافتہ حدود و حدود ہا متعین گشت۔ فیروز پیر چاند نام قرار یافتہ در وفات ثبت گردید۔ دیر ہر کرد و در نام غافلے مقرر بہ بازار عرف کہ در دی یافت و نیز داغ اسپ شاہی مابین امراء و منند بزاران و احزابین قرار یافت۔ تا نوکر پادشاہ پیش چہر کس نوکر نتواند شد۔ و مجال خیانت و نوکر نہ ہو و منسب داران و اصدیان را نیز یارائے عذر نباشد ہر سال تصدیق پانچاداغ مقرر گشت۔ تا ایشاق در زمان سابق سلطان علاء الدین خلجی و بعد از شیر شاہ داغ اسپ مقرر بود۔ در زمان پادشاہ دور عہد اکبر چنانچہ باید راج گزید۔ و نیز پادشاہ نوکران خود را ہفت بخش نمود و چون ہر روز ہفت ساخت و ہفت چوکی نام یافت۔ ہائے ہر چوکی نویسنہ تعیین گردید۔ کہ در نویت ہر یکے ملاحظہ مردم نمودہ مجال نائب بودان نہ منہد و برلے ہر روز ہفتہ ہفت، واقع نویسنہ تہ گشت تا احکام حضور را معنی بوط داشتہ دفترے حیدر گانہ مقرر دارند۔ تا عند الحاجت معلوم تواند شد کہ فلان سوزد فلان تا سبغ این حکم امدار یافتہ در چندی ہزار غلام زر خرید و زر خرید کہ از

دارالحرب آمدہ در سیدگی پادشاہ قیام داشتند۔ انہارا آزاد کردہ یہ خطاب چلیہ روشناس گردانید
وے گفت کہ بندہ ہائے خدا را بندہ خود گردانیدن سزاوار نیست۔ بعد مردن حاجی لودر علی عبدالرحیم
خان خانان بہ والا منصب کالت سرفراز گردید۔ او بہ مقتضائے فرست و کاروانی احکام وزارت
وامور و کالت را بوجہ احسن امضادادہ رونق بخش این کار و مورد تحسین شہر یار گشت ہ

منہضت موکب متقدس مرتبہ دوم بسیر کشمیر

در اثنای سال سی و ہفتم جلوس والا با عزیمت بسیر گلگشت در کشمیر در ضمیر اکبر سر بر زد۔
تا گہاں در عین بیست از لہور منہضت فرمود و در وقت عبور از دریا ئے راوی بزبان پادشاہ
گزشت کہ این بیت در باب کرام کل گنہ اند بلیت

کلاہ خسروی و تاج شاہی بہر کل کے رسد ہ حاشا و کلاہ

قتلار اوریں روز یادگار میرزلے بنی عم میرزا یوسف خان در کشمیر منہضت شورش
شیرہ بود۔ ازین معنی اصلاً در حضور اطلاع بود۔ باعث این شورش آنکہ قاضی نور اللہ را
پاسے تشخیص جمع محال کشمیر از حضور فرستادہ بودند۔ چون کشمیراں دانستند کہ تغلب نظام
مے شود جمع افزون مے گرد و دنیا بر غفل اندازی در ایں امر یادگار میرزا را کہ میرزا یوسف خان
منکام عزیمت حضور نائب خود در کشمیر گذاشتہ بود۔ از راہ بڑوہ مرکب فراد شدند۔ و خاطر نشان
او گردند کہ بسبب دشواری مسالک کشمیر آچنان بجائے است کہ یکبارگی دست دست افواج
پادشاہی باں تو اندر سید۔ آن بد اختر بایں ہرزہ گوئیا مغرور شدہ سک و خطبہ بنام خود نمود
چوں موکب والا برب دریا ئے چناب رسید خبراں شورش معروض شد و بزبان پادشاہ

گزشت بلیت

دلالتناست حاسد منم آنکہ طالع من

دلالتناکش آمد چوستارہ بیانی

چوں یادگار از شکم نقرہ نام لولی بود۔ کہ ہر روز بخانہ دہر شب بجائے بسیر مے برد۔ فرمود

آن لولی بچہ بہ مجرور آمدن سہیل کشتہ خواہد شد۔ دریں ایام میرزا یوسف خان در حضور بود بنا

چناب رعایا نے تواریخ بریا کوٹ از شہکار کی محمد بیگ کو وری استغاثہ نمودند۔ اور ازلے عبرت
 عمالی شہکار رعایا پیشہ جلیق کشمیر چوں از آنجا نہ ہفت فرمود و خطہ دلکشائے کشمیر نزول اقبال
 شد تمام ایام پر عیش و عشرت وراں سرزمین گذرانید و در آب ڈل حشر چو اغان ترتیب دادہ
 و ہزار کشتی با انواع و اقسام شمع و چراغان آراستہ درون آب سرواوند۔ نیز بر دولت خانہ شاہی
 و بہکناں آب و عمارت و باغات و اشجار محاذی دولت خانہ چو اغان کردند بعد سیر و شکار و در ایام
 آمانہ سلطان خرمین فرمودہ و در الممالک لاہور نزول نمودہ

ذکر در بیان تسخیر ولایت اوڈیسہ

آن ولایت تلو در کسرت داشت چوں او بہ مرگ طبیعی در گذشتہ افغانان بالفاق یک دیگر
 عین زمان سپر اور السید داری پر داشتہ متالیبتہ او قبول کردند۔ حسب الامر راجہ مان سنگھ بہ تسخیر
 آن ولایت رفت۔ افغانان کیرات سنگھ و جیل کردند۔ بالآخر عاجز شدہ بعد گذشتن تلو و نشستن
 سپرش برستہ حکومت راجہ مان سنگھ جمع کردہ سکہ و خطیہ بنام اکبر مقرر کردہ جگتا تہ را داخل
 ممالک محروسہ و یک حد و پنجہ فیلی و دیگر نفاس آن دیار حوالہ راجہ مان سنگھ نمودند۔ کہ بر گاہ
 مقدمہ سال ہار و در سال سی و ہفتم جلوس والا مطابق سنہ ہزار و ہجری ملک اوڈیسہ کہ بہ
 ساحل دریائے شہراست تمامہ داخل ممالک محروسہ گردیدہ

ذکر در بیان تسخیر قندھار

یعنی در آنکہ سید کسرت بین میرزا در ستم میرزا ابن ہرام میرزا با و دہا سپ کہ در
 قندھار قیام داشتند و تبار سوزج حوادث و فتن کہ در عہد سلطان محمد بد شاہ عباس اول
 روی داد از طروت او کہ یکے کہ نیز از سبب بد وند بساط سلطنت گستر وند و بعد تسلط شاہ عباس از
 سطوت او ترسیدہ حیران اندازد چہ کنند؟ و یکجا راہ برند؟ اگر با سماع این خبر خوش وقت
 گشتہ میرزاخان خاندان را بالشکر گراں از حضور خود بہ تسخیر قندھار بہر حد و تیکہ میسر آمد متعین نمود
 حکم شد کہ راہ بلوچستان را گزارد۔ و اگر کلال تہ بلوچان لوازم انقیاد بجا آرند انہارا دریں

مہم مہراہ گیری۔ والا سیرائے لائق برسانہ۔ و بنا بر و لچوئی و از دیاد آبرو سے اور در منزل اول بہ
 خیمہ خانان شریف بردہ نصاب سو و مند فرمود۔ و موجب سفر قراچی اور بین الاقوامی گروید
 خانان بعد قطع منازل در میان ملتان و محکمہ کہ جاگیر اور پورہ سیدہ پچند گاہ براسے
 سامان سپاہ تہیہ راہ اقامت در زید۔ دریں اثنا در ستم میرزا از مظفر حسین میرزا در قندھار
 شکست خوردہ از آنجا بر آمد و روئے نیاز باگیر آورد۔ قراچین مرطاعہ بر اسے کہ در راہ
 بودند اصداد یافت کہ خدمتگاری و مہانداری نمایند۔ امرامر موجب امر عمل آوردند چون میرزا
 بہ یک منزل از لاہور رسیدہ و اکبر پادشاہ ہم آسجیالو امرائے عالی شان و خواہنہن متبذ مکان
 حسب الحکم پادشاہ باستقبال رفتہ میرزا اور حضور آوردند۔ اکبر با عزاز و اکرام تمام ملاقات
 نمود و میرزا با چہار لیسہ ملازمت رسیدہ بغایت منصب شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ
 گردید و ولایت ملتان و بلوچستان بجاگیر او مرحمت گشت۔ بعد بلوچستان بجاگیر او مرحمت گشت۔
 انراں بہرام میرزا ابن مظفر حسین میرزا و سپیش مظفر حسین میرزا ہم رسیدہ و بجاگیر او
 تختیش کامیاب گشت و انراں تاریخ قندھار داخل ممالک شہزادہ شہزادہ گردید و انراں روز
 عروت شاہ بیگ خان کہ ایالت صوبہ کابل داشت۔ بہ صوبہ دار کی قندھار رسیدہ و

در بیان تسخیر ولایت قندھار و آمدن میرزا چانی بجاگیر

ہنگامیکہ خانان بہ تسخیر قندھار دستورزی یافت پس از تسخیر قندھار و آمدن میرزا چانی بجاگیر
 فرمان والا شان صادر گشت کہ تختین از نزاع ولایت قندھار پیش نہاد دست
 انراں بہ تسخیر قندھار پرواز۔ خانان بموجب حکم سلطان متوجہ قندھار
 جیسلمیر و ولایت پسر رائے رائے شکر و کانیر کی ملحق شدہ کہ قندھار
 اولاً سہسوان را مفتوح نمودہ روانہ پیشتر شدند۔ شہزادہ چانی بجاگیر
 آمد۔ در نصیر پور کہ یک جانب دیار کے سندھ و جانب دیگر قندھار واقع است
 نہادہ متخصن گشت و خانان بعد آنجا رسیدہ و محاصرہ آن کردند۔ شہزادہ چانی
 کشید و لشکر پادشاہی را از قندھار خارج نمود۔ چانی بجاگیر بجاگیر

جاہ معروفہ داشتند۔ بوجیب حکم محکم کشتی ہائے غلہ از لاہور بہ لشکر خانخانان بہ ملتان رسانیدند۔
 و ہائے لشکر بیکانیری و دیگر امرا بہ کمک متعین شدند۔ خانخانان از رسیدن غلات و امرائے
 کمکی قوی دلگشاہ بر سر خطہ و افواج دیگر باطراف متعین کرد و خود در قصبہ جام عسکر ساخت
 و بہ روز جنگ میان سے آمد۔ دھار و اسپر را بہ لودر ل کہ در تھور و جلالت کہ ہاں بود و
 جنگ با جرات نمایاں کرد۔ بڑشم نیزہ کہ بہ پیشانی اور سید جانازی نمود۔ بعد محاربات متوالی
 میرزا جانی بیگ شکست خوردہ گرخت و خانخانان قلعہ ساختہ میرزا منہدم گردانید۔ دوران لوہی
 و ہائے عظیم روئے داد۔ گویند یعنی صاف در زمان درخواہیہ دیدند کہ بنا بر نہ شتی نیست اسماں محل
 و حکام این دیار مردم ہاں بییہ مبتلا شدہ اند۔ ہر گاہ عمل رسکہ اکبر و میں جا جانی شود بلاتے ہا
 رفع خوار شد۔ با شہ ہاں خبر ہر کسے دعا گوئے فتح اکبر گشت۔ عہد نظر بستند کہ بعد از فتح پادشاہ
 بہ خود خورد و قائمانیہ و خانخانان ہا امرائے کمکی بذل جہد خود خوردہ بہ محاربات مشرور
 متواترہ میرزا جانی بیگ را عاجز گردانید۔ چوں او در خود تاب مقاومت نذیر ناچار در
 صلح کوفتہ ولایت شہمان را داخل ممالک محروسہ گردانید و صبیحہ خوردہ بہ میرزا اینہ
 خلعت خانخانان دادہ خود آمدہ ملاقات نمود و بندگی در گاہ پادشاہی قبول کردہ مقرر ساختہ
 کہ بعد برسات روانہ حضور کرد۔ و بر وفق عہد در او اوسط سال سی و شتم مطابق ہزار
 و یک ہجری ہمراہ خانخانان بہ دارمست پادشاہ آمد۔ بہ مراسم خسروانی سرفراز گشتہ سہ ہزار سی و شہ
 در خطہ جاگیر یافتہ دالابرائے بندر کہ بطرف خطہ واقع است بخاند شریفہ مقرر گشتہ
 و دریں محم خانخانان متحمل انواع مشاق و محن گردیدہ مورد الطاف بیے اکناف شہ
 مدوچ اکابر و اصناف گردید۔ اسماں سلاطین سابق این دیار در ضمن چگونگی خطہ مندر
 گشتہ حاجت بہ تکرار نیست ۱۲/۸

ذکر تسخیر مہر

پیش از آن کہ خطہ مفتوح گرد۔ در سال نوزدہم ہلاوس محبت قلی خان و مجاہد
 خان بہ تسخیر مہر مشغول شدہ بود۔ آنہا رفتہ محاصرہ کردند۔ پادشاہ و کشیدہ خطہ

دوبائے لیبار و قلعہ روسے داوہ لیبار کے از محصوران تاملت شہزادہ سہر کی پوچھتے اور تختہ رس
 جو شانیدہ سے خور و ازویا بسلا مدت سے مانڈر سلطان محمود و عاقلین شہزادہ سہر کی پوچھتے اور تختہ رس
 محبت قلی خان از دور قلعہ برنجیز و قلعہ راہ پشاش شہزادہ و والدہ گرجیہ کا ہم پیش آتا کہ
 از حضور جواب بر سر سلطان محمود باہل خود در گذشتہ و محبت قلی خان و محمد علی و محمد علی و حسنہ
 نرصد و بیچہ بھگتہ را داخل ممالک محروسہ نمودند

دیربان شہنورد شرم علی علیہ السلام

حجرات دیوان عالم ہاشمی

چوں موسم بہار در رسید و ابواب منشای در شہر گشودند و در آن وقت
 مزاج دارستان دینار آمد شرح جو شرم علی علیہ السلام در آن وقت
 درخت خنجر پیدا کرد و لیسان سے شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ
 لیسان سبزہ لکڑ کو یہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ شہزادہ
 حکم شد کہ دولت خانہ خاص دعوت کند و در آن وقت
 و شام مجبور و اگر اقتصاد یا برتاریت زمینت و مندرت ہوا
 اسام زمینت آئین بند و منایند در اندک زمان
 بالامریتت بموجب حکم تمام دولت خانہ را با تمام
 آئینہ بند و منایند در اندک زمان
 افسانہ و مندرت ال خدمت لوزنات
 و عنایت و از گذشتہ و اگر شہزادہ
 منصبی معاتبہ کردید و علم ہوا
 از نوینات دادہ از گذشتہ
 بین الانران بر شہزادہ شہزادہ

مبلغ خطیر کی لکیر و ہیمان گذاشتہ بودند روز شرف آفتاب بامراد و خور منصب و بقرا و مساکین
 و سایر الناس العام فرمود و در عین این تیاری بارگاہ شاہی را کہ دو دوازده ہزار کس در سایہ
 آں تواند گنجیدہ آتش در گرفت و تاسہ روز بساط جشن و بعضی از عمارات حرم سرا سوختہ خاکستر
 گردید۔ اندازہ مبلغ این نقصان ہیچ محاسبے نتواند یافت۔ بعد اطفائے التہاب آتش مذکورہ
 حکم شد کہ بخت بزم شرف کہ نزدیک رسیدہ بود از سر نو بارگاہ والا درست کرد و در ساندک
 روز بارگاہ فلک اشتیاء بہ تجدید صورت انجام یافت و از غزائب آنکہ مہرین روز در و کون
 بدولت سرانے شاہزادہ سلطان مراد نیز آتش در گرفت ^{۱۰/۱۰}

در بیان حکمت میان تانسین و مولانا عمری شیرازی و شیخ ابوالفیض فیضی

سر آمد نغمہ سرایان خوش آنگ و پیش خرام نو اپردازان و لکش رنگارنگ میان تانسین
 کلمات کہ در عہ خود نظیر نداشتہ و چند مرتبے قبل از دو بعد ہم الی الان مثل اد نشان نمے دست
 ز ہرہ این فن او را مقتدائے خود دانستہ نام اہل بے تعظیم بزبان نمے آرند۔ در سال ہفتم جلوس
 دلا اچہ رام چند مرزبان باندھو میان تانسین را خال حسارہ پیشکش ہائے خود خیال کردہ
 پادشاہ فرستاد۔ چون پادشاہ در فہم موسیقی مہارتے تام و تانسین دریں کارید بیضا داشتہ
 صحبت او در گرفت و بمصاحبت او اختصاص یافتہ سرمایہ نشاط خاطر پادشاہ مے بود۔ در سال
 سی و ہمام جلوس رخت ہستی بر بست و موجب تانسین بے اندازہ خاطر پادشاہ گردید۔ در سال
 سی و ششم مولانا عمری شیرازی کہ غنیچہ استعداد و انگہت افلاطونی بہ شام ارباب ہوش رسانیا
 مست و مد ہوش سخن طرازی مے داشت شگفتہ پڑ مرد۔ و گلزار خاطر پختہ مغز اں بیدار دل بڑ
 انفاس پاکیزہ او عطر آگین گشتہ انسد۔ و در عمر سی و دو سالگی عاریت سرانے دنیا را داد۔
 گفتہ در عالم آخرت رسید و بہشت بریں را رنگ و بوئے تازہ بخشید و در سال چہلم جلوس اکبر
 ابوالفیض فیضی نیز رخت زنگانی بعالم جاودانی کشید و در سال دوازدهم جلوس بخدمت اکبر

مورد عنایات گشت ہنگام ملازمت چوں شیخ را بیرون پنجرہ نقرہ استاودہ کردند۔ این قطعہ بہ
دیدہ گفت۔ قطعہ

پادشاہ درون پنجرہ ام از سر لطف خود مراجعہ
زانکہ من طوطے شکر خوارم جائے طوطی درون پنجرہ بہ

پسند خاطر پادشاہ افتادہ ہماں روز در ملک ملازمان خاص اخصاص یافت و چوں
اخلاق حمیدہ و طبع سنجیدہ داشت۔ روز بروز پایہ قدرتش افزود۔ و در سال سی و سوم خطاب
فلک الشعر اسر فراز گردید۔ و در سال سی و نہم تفسیر قرآن بے نقطہ و کتاب نل و دکن و مرکزہ اودار
در بحر مخزن اسرار تصنیف نمودہ از نظر اکبر گذرانیدہ مورد تحسین گردید۔ و در بین کتابہا محنت
و بر گوید مچنان سلیمان بلقیس بوزن خسرو شیریں و مہنت کثیر در برابر مہنت پیکر و اکبر نامہ
تقابل سکند نامہ پیش نہاد مہنت داشت۔ این کتابہا با تمام زسیدہ بود کہ زندگی او انجام یافت
ہوے حسن اخلاق و سوغ او در بندگی ہا مرتسم خاطر پادشاہ بود و شاہزادگان نیز از وہ افتاد
نے نمودند۔ اکبر بہ مستغنائے قدر وانی و حقوق شناسی در بیماری کہ مرود و روز قیل از انحال
ح شاہزادگان بیادت اورفت دران وقت این رباعی گفت۔

دیدمی کہ فلک بہ من چه نیرنگی کرد مرغ دلہم از نقش شب آہنگی کرد
آں سینہ کہ عالمے دروے گنجیدہ تا نیم نفس بر آورم تنہائی کرد

ذکر در بیان رسیدن برہان الملک بدرگاہ والا و

مرحمت نشدن ملک با برائے ہم دکن

اواز اسمعیل نظام الملک حاکم احمد نگر کہ عم او بود آزدہ شد و بر حالت قلب الدین خان
دی بلازمت اکبر رسیدہ بہ منصب شش لصدی بر فراز نور یافت۔ این از انہا است
سی ہزاری رسیدہ متعین معاملات نکش گردید۔ بعد چند سال در حضور رسیدہ ہا متروک
ہائے تغیر احمد نگر کرد۔ لہذا امرائے متعینہ سورہ مالوہ و مانی ہا ہا نام الملک خان این با ادا

ذکر نہضت موکب مقدس از لاہور بجانب دکن

چوں از لاہور انتہا طس الودیہ عالیہ بسبت دکن روداد در حوالی مقصد پٹیالہ بعبرفض رسید
 کہ در مکان اجل فقرائے مسلمانین و طالبانہ سنا سیان با ہمہ جنباک کردہ رفقرائے مسلمانین بعد غالب آمدن
 بسنا سیان بت خانہ آنجا را بتعدی برانداختہ اند۔ اکبر کہ مذہب الہی ایجاد و اختیار کردہ ہمہ ادیان
 را یکساں سے نمرد۔ اکثر فقراے مسلمان را بزندہ ان فرستاد و حکم کرد بت خانہ را کہ بتعدی مسلمانان
 مسما شدہ بودیم بتجدید تعمیر و ترمیم کنند بعد نہضت از آنجا از دریا سے پٹیالہ گذشتہ بہ منزل کہ در
 اربعین مجاہدہ نشین تاکہ شاہ شکر لہیتا برودہ بہ ملاقات او و استماع اشعار بتعدی تاکہ شاہ کہ مضامین
 ایبات موعدین اسلام و عمو فیما و الامتاعہ ترجمہ شدہ گوش وقت شد و گوہر جہن مصر فی الذکر فخر
 دانش پیش لائق گذرا نید۔ و التماس کرد کہ انہ بیوں عسا کہ منصورہ در پنجاب ترخ غلہ گران
 بود از بہت جمع پرگنات زیادہ شدہ الحال از انتہا ضلشکر فیروزی پیکرہ در اترانی اکبر
 نمایا از عمدہ ادائے این جمعہ نمی توانند بر آمد۔ عرض او پذیرفتہ بدیواریاں سرکار حکم فرمود کہ
 نہ دو از وہ از جمع برمایا تخفیف و ہندو تاکہ گذر کہ حال ہمیں حساب از نمایا رفتہ از او
 نمایا سر بیاضی۔

چشم رعایت در رعیت تکبیر

کار رعیت بر رعایت سپار

چوں عرصہ حقانیہ مجبور و حیان گشت۔ نمایا از ظلم سلطان نامہ کرد و در حق او تہمت

و بہ تحقیق پیوست۔ حسب الحکم والا اور اسحاق کشیدند۔ مذکور

نکہ دست بدست کسانے ملامت

مکن عمیر بر خامل ظلم دوست

بعد رسیدن با کبر آباد چند گام آفاقان نامہ افکند و بیوزیب و شرافت شیخ ابوالفضل

از انجا بسبت، بر ہا پیوستہ نہضت روست داد۔ در زمان عبور از دریا کے نزدیک خیل شاہ در زمان
 دریا داشت از ہماں دریا سے گذشت۔ چوں بر کنار دریا نمایان ہوا۔ پیرا بہن را نام از نمایا

و متحیر شمره بدار و قہ فلیحانہ اظہار کردند و از نجیر را بچشم خود دیدہ حقیقت را بعرض والارسانید و
 اکبر بحس در حضور خود طلبید۔ بعد مشاہدہ صدق نجیر بر نجائب قدرت ایزدی اعتراف نمود و
 فرمود کہ ہمانا دریں سنگی کہ مردم مند آں را پارس گویند خواہد بود بموجب حکم فیہائے دیگر
 را با از نجیر ہائے آہن و ران دریا انداختند و ملاحظاں نیز جستجوئے آں سنگ کردند لیکن بہم نرسید۔
 و از نجیر دیگر طلبانگشت۔ ابیات

بقدر طاقت خود و غوطہ ہار ز دم بسیار در یکدیگر می طلیم آں هیچ دریا نیست

ایں سخن باورت گرازن نیست عہدہ بر باد نیست و برین نیست

القصد اکبر بعد قطع مراحل در خطہ دارالسرور برہان پور نزد ول اقبال فرمود از اکبر آباد تا برہان
 پور حدود بیست و ہفت کرد و بکریب درآمد و در اں خطہ دلکشاشن نوروزی ترتیب یافت ملاحظاں
 خوش ارادہ منجیاں نذر سرانوا ہائے و فریب و سرود ہائے دلکش باعث انبساط مجلسیاں و نشاط خاطر
 پادشاہ شد و در اں بریم شاد کامی شیخ ابوالفضل کہ بالفصاح ہمت دکن ہماں طرف ہا بود حسب الحکم
 از اہل گرا کہ در سہ ماہ پورسی مسرت گشت چون وقت شب بود و نجمن در ماتہاب کمال آراشگی داشت
 پادشاہ از ہماں ہمتاں ایں بیت بر روی شہیخ بر خواند۔ بیت

فرخندہ شبے باید و خوش ہمتاں بے

تا با تو حکایت کنم از ہر بابے

شیخ ہمتاں ایں عنایت کوراشات شکر بجا آورد۔ و ایالت برہان پور نیز بعدہ شیخ مقرر گشت
 و حکم شد کہ چون امراء در سہ ماہ مسرت گشتیدہ اند۔ تا بچون رایات عالی دریں حدود بحسب تفاوت
 مناصب ہر ہا برہان پور در انعام امرا مقرر باشد۔ و شیخ را بہ منصب چار ہزاری سرفراز فرمودہ بہ تسخیر
 قلعہ آسیر کہ بہادریہ راجہ علی خان ہاکم آنجا ترو و زبیدہ بود رخصت نمود۔

ذکر در بیان تسخیر و ولایت احمد نگر

شیخ ابوالفضل پور در خدمت امرا مقرر در پایان آں قلعہ آسمان ارتفاع رسیدہ محاصرہ نمود
 و متواتر محاربات سخت در میان آمد۔ چون محاصرہ با متدا کشتید۔ شیخ بمقتضائے شجاعت فطری

طناب برنگرہ نصب کردہ بہ فراز قلعہ برآمد و خود را درون حصار انداختند و چون کثیر سواران
 با شیخ ہمایوں نموده کار نامہ مردی و مردانگی بہ ظہور رسانیدند و بقوت سر شیخ و ولادت شیخ این
 عقدہ کثودہ چنیں قلعہ آسمانی ارتفاع کہ تسخیر آل دشوار بود مضمونہ گشتند بہر حال ہر کلمہ کہ
 عاجز آمدہ ملاقات نمود و رسالت شیخ ابوالفضل بہ ملازمت بادشاہ معارف شدہ و در وقت
 عنایات شدہ قلعہ آسیر با ولیائے دولت تفویض یافتند شیخ ابوالفضل بہ سلاطین
 بعنایت علم و تقارہ در اسپ و خلعت خادہ سر فرازی یافتہ و تسخیر نامہ کہ حضرت بادشاہ در
 اندک زمانے بہ منصب پیمزاری سر افتخار برافراشتہ مصدر خداست العظیم گشت و بہت از اہل
 خداوندی در جانشانی وقت دست گردی در پیش گرفتہ کردہ محکم شد کہ توفیر ہزار و ہشتاد و یک
 مفسدان بچہدہ شیخ ابوالفضل و عنایت ولایت بارہ ادا می آں بزرگوار سیدالرحمن بادشاہ
 چون آسیر و احمد نگر و تمام ولایت نظام الملک بشیر ہمت شیخ ابوالفضل مقرر گردیدند
 تلنگانہ را شیخ عبدالرحمن و لدین شیخ ابوالفضل تسخیر کرد و ہمدردی قریب ہزار نظام الملک
 بر بان الملک بجنود آمد و عادل شاہ حاکم بیجا پور قطیفہ شاہ سب از تہن اگر الملک
 نیاز و پیشکش ہائے لائقہ ارسال داشتند و اکیر ہمدردی و ہزار ہا از کار ہائے
 پرداخت و در اں حدود چنان کار سے نمائندہ شاہزادہ در میان ہوا کہ تا اگر
 نام شاہزادہ ہذا مرحمت فرمود و خانانان ہذا در خدمت شاہزادہ شیخ ابوالفضل
 مستقر فرمود و اندر بہ بان پور حادوت کردہ بعد تسلیم منازل و طے در ایں
 نزول نمود و امر اسکیہ دریں ہم خدمت بجا آوردہ بود تا با خانانان ہذا

ذکر سلاطین سابق و کور

از بعض کتب سیر و تواریخ پیمان متفادستہ شد کہ در ایں کتاب سلاطین
 و مل بود خصوص محمد شاہ مخد الدین جو نامین سلطان ان بنیات العزیز خانان
 کرد و دیوگیہ را و دات آباد نام نامہ دار السلطنہ و خلیفہ کور کردہ و در ایں
 قریب لغروب رسید و بسبب اثرات ظلمت قریب سیام را بہت

احتلال پیدا شد۔ سلطان محمد بر دفع فتنہ و آشوب متوجہ گجرات شد و از آنجا ملک لاجپن را
 از دولت آباد برفاقت خود طلبید۔ باغیاں ملک لاجپن را کشتہ زیادہ تر ترمرد و زبیرند و علاؤ الدین
 حسن کہ بر حسن کانگو مشہور و از حملہ سپاہیان ملک لاجپن بود با تفاق جماعہ او باشہ دولت
 آباد لولئے حکومت برافراشتہ خود را سلطان محمد علاؤ الدین خطاب کرد۔ چون این محض سلطان
 محمد شاہ ظاہر گشت بسبب مہم گجرات فرصت دفع او نیافت و در اسرع اوقات در نواحی
 مٹھہ در گذشت و حسن کانگو کہ از نسل بہمن بن اسفندیار بن گشتاسپ بود۔ ازین بہت اورا
 بہمنی گفتند کہ در ستہ ہفت صد و چہل و ہشت ہجری دکن را متصرف شدہ سکہ و خطبہ
 بنام خود کرد۔ ایام حکومت او یازدہ سال و یازدہ ماہ و ہفت روز سلطان محمد شاہ بن سلطان
 محمد علاؤ الدین ہجیرہ سال و یک سال و یک ماہ و ہفت روز۔ سلطان مجاہد شاہ بن سلطان محمد شاہ
 یک سال و یک ماہ و نہ روز۔ سلطان داؤد شاہ ابن عم سلطان مجاہد شاہ یک ماہ و نہ روز۔ سلطان
 محمد شاہ بن محمود شاہ بن سلطان علاؤ الدین نوزدہ سال و نہ ماہ و ہشت روز۔ سلطان غیاث الدین
 بن محمد شاہ یک ماہ و بہت روز۔ سلطان شمس الدین بن سلطان محمد شاہ یک ماہ و بہت روز
 سلطان فیروز بن سلطان محمد شاہ بہت و پنج سال و ہفت ماہ و یازدہ روز۔ سلطان احمد شاہ بن سلطان
 محمد شاہ دو از دہ سال و نہ ماہ و چہار روز۔ سلطان علاؤ الدین بن سلطان احمد شاہ بہت و نہ سال
 و نہ ماہ و بہت و دو روز۔ سلطان ہمایوں شاہ بن سلطان علاؤ الدین سہ سال و شش ماہ و پنج
 روز۔ سلطان نظام شاہ بن ہمایوں شاہ و بہت سالگی پادشاہ شدہ سلطنت او یک سال
 و یازدہ روز۔ سلطان محمد لشکر بن سلطان ہمایوں شاہ در وہ سالگی جلوس نمودہ سلطنت او
 ہجیرہ سال و چہار ماہ و یازدہ روز۔ سلطان شہاب الدین محمود شاہ بن سلطان محمد شاہ لشکر
 سی و ہفت سال و دو ماہ و نہ روز۔ سلطان احمد شاہ بن سلطان شہاب الدین بن محمود شاہ
 دو سال و یک ماہ۔ سلطان علاؤ الدین بن شہاب الدین محمود شاہ یک سال و یازدہ ماہ۔ سلطان
 ولی اللہ بن سلطان شہاب الدین محمود شاہ سہ سال و یک ماہ و بہت روز۔ مجموع ایام
 سلطنت سلطان علاؤ الدین عرت حسن کانگو بہمنی و اولادش ہفتادہ نفر یک صد و ہفتاد و ہفت
 سال است لیکن در عہد سلطان نظام شاہ ولد یازدہم حسن کانگو کہ در بہت سالگی سر یارائے

جہانپانی گردید زید نامے کہ از حمید عمدہ امر الیہ نظر بہ خود و سالی سلطان داشتند خود و معتقد بہ تاج
 سلطنت گردید چوں بیزید تسلط پیدا کرد بعد سلطان نظام شاہ نیز غالب نامہ و اولادش نیز از تاج
 داشتند بنا بریں چہل و ہشت سال اگر چہ اسم سلطنت بر اولاد حسن کا گور پورہ آنا اور حقیقتاً
 بیزید و اولادش جہانپانی مے کردند و در سنہ ہنصد و سی و پنج ہجری امیر الملک کا بی اطمینان
 سلطان بہادر شاہ والی گجرات قبول کردہ دروکن سکہ و خطبہ پیام انکر کردہ در ایام سلطان
 ولی اللہ راور شہر بدین بدین بیزید محمود س داشتند خود و سلطنت بہ کراچی

الفصل در سنہ ہنصد و سی و پنج ہجری امر ایلیہ رکب اللہ از اولاد بیزید
 دکن را با خود ہا قیمت کردہ متصرف شدند ہر کس اسم استقلال خود سکھانہ ہجرت
 عادل شاہ بیان حاکم ولایت بجا پورہ پانچ سو سال عادل شاہ کہ سہ سال ہجرت
 گرجے بود - خواجہ محمود گرجانی بدست سلطان شاہ اسماعیل گورکھ پورہ
 شہر لاہور با تفریقش کردہ بود - او بزور شمشیر و قوت شجاعت خود و بیاد
 آشتی گرفتہ دم استقلال زد - ایام حکومت او ہشت سال با تاج بیزید
 شاہ ابراہیم عادل شاہ بن اسماعیل عادل شاہ بہادر زاوہ ادعای عدول شاہ عادل
 عالمگیر سلطنت عادل شاہ بیان بود از سلطان سکندری عادل شاہ گورکھ پورہ
 بابر یہ گردانید - قطب شاہ بیان را اول الملک گو کہ گورکھ پورہ
 وزیر ہمنید است - چوں سلطان خود گورکھ پورہ را از دست داد و

قلی خود را خود فروختند داخل غلامان گردیدند و در پانچ سو سال اولاد گورکھ پورہ
 والا مثال سرفراز شدہ ب حکومت ولایت گورکھ پورہ را برپا نمودند
 گذشت حمید قطب شاہ بن سلطان قلی قلیب شاہ است
 بدشتن برادر برست حکومت و جہان ندری متمکن شدہ ہجرت
 لب شاہ بن ابراہیم قطب شاہ بن سلطان قلی قلیب
 از رکاب داشت وزیر شاہانہ جہان ندری را از دست داد
 با بجا گیتا نام عاشق گشت و قطب شاہ را در شہر جہان ندری

بھری یازدہ سال حکومت تا آنکہ سلطان عبداللہ قطب شاہ بعد شصت سالہ سلطنت درگذشت
چوں پسر داشت دادا او سلطان ابوالحسن بادشاہ شد۔ واوزنگ زیب از دست او انتزاع
سلطنت نمود۔ یہ ممالک محروسہ خود ملحق ساخت۔ نظام الملکیان حاکم ولایت احمدنگر مبدار این
سلسلہ احمد بھری نظام الملک ست پدراو غلام برہمن نژاد بود۔ شہر احمدنگر را او بنا کرد۔ دو سال
حکومت چہار سال۔ بہ ہان الملک سیزدہ سال۔ مرتضیٰ نظام الملک بن حسین شصت سال حسین
نظام الملک بن مرتضیٰ دہ سال۔ اسمعیل نظام الملک آزدہ شدہ در حصار اکبر رسید۔ در سنہ
۹۵۰ در حصار بھری اکبر ہمراہ گرفتہ با اسمعیل نظام الملک جنگ کردہ فیروزگر دید و بعد تسلط
بھری را بہ باد و دولت از اطاعت اکبر انحراف در زید۔ چوں او بمرد۔ چاند بی بی خواہش امیر
نظام الملک پسر خود و سال بہ ہان نظام الملک را بحکومت برداشتہ خود کافل نظام مہام گز
وافواج پادشاہی بہ تسخیر آل ولایت متعین گشتہ بدفعات محاربات در میان آمد۔ آخر
بہ شمشیر شہت شیخ ابوالفضل ہمگی آل ولایت مفتوح شدہ داخل ممالک محروسہ اکبری گ
وقبل ازین سمت تحریر یافت۔ از ابتداء سنہ نہصدوسی و پنج بھری لغایت سنہ ہز
و دوم بھری شصت و ہفت سال آل ولایت در تصرف نظام الملکیان مابعد

23/x

فکر در بیان کشتن بن شیخ ابوالفضل و ششنگی خاطر اکبر

اکبر در دار الخلافہ اکبر آباد قائم داشت۔ بنا بر بعضی مصالح ملکی شیخ ابوالفضل را طلبید
ضرور دیدہ فرمانے باو نوشت کہ شیخ عبدالرحمن پسر خود را برہام مرجوعہ نصب کردہ جمع افواج درند
و چشم را ہما نجا گذاشتہ خود جویدہ روانہ حصار کرد۔ شیخ بموجب حکم پسر خود را با چشم و اسباب امان
وافواج در احمدنگر گذاشتہ یا معدودے روانہ در گاہ شاہی کردید۔ دوران ایام سلطان سلیم
یعنی چنانگیر و سالہ آباس سبزی و نافرمانی سے گزرا نید و از طرف شیخ ابوالفضل آزدہ روگی بد
داشتہ دیتین خاطر داشت کہ چوں شیخ ازو کن یہ حصار رسد خاطر بدیر را از من زیادہ
مشورت خواہد ساخت۔ باجماع این خبر کہ شیخ جویدہ سے آید قابو دیدہ از سر بستہ خود بہ

بہ سنگھ دیو ولد رعک کہ مسکن او در راہ دکن و شریک و رفیق شاہزادہ در تھرو و نا فرمان پروار
 می بود۔ در میان آوردہ گفت کہ سر راہ شیخ گرفتہ کارش با تمام رساند۔ و سنگھ دیو بریں کار مستند
 گشتہ متعہد این خدمت شد و بملک خود روانہ گردید خود را بر جناح استعجال بہ مسکن خویش رسانید
 و شیخ ابوالفضل در اجین رسید۔ یعنی ہوشیاران آمدن راجہ نرسنگھ دیو جو حکم شاہزادہ
 بارادہ قاسد ظاہر کردند۔ چون قضاے شیخ رسیدہ بود بریں خبر القضاے نگریہ از آنجا روانہ پیشتر
 شد بیت

قنار آسمان چون فرو شست پر
 ہمہ عاقلان کو گشتند و کہ

غرض ریح اللادل سندہ چیل و ہفت بلوس الیر سنہ یک ہزار و پانزدہ تھری اہل ہند
 آنتری و سرانے راجہ نرسنگھ دیو با فواج راجپوتان از گبیر گاہ ہوا آمد وقت را و کلام شد
 شیخ گرفتہ کارش نمودند۔ کہ مارا جمعیت قلیل است و غنیم لشکر بسیار وار و در قضاے
 باید شست و بعد حصول جمعیت پیشتر روانہ باید شد۔ شیخ گفت کہ ای شاہزادہ
 و اسر شرا فرمودہ از مضیض حملوں باعث عروج رسانیدہ الہام ہند از گبیر
 بناہ روی موسوم ہر سال پیش کہ امام آبرو بخنور خواہد رفت و چون پیشتر
 قنبر است ہنصہ فہور خواہد رسید۔ این را بگفت و امیدوار ہستم کہ
 عثمان داوند و جنگ واقع شد۔ چون ہمراہ شیخ مریم مسرود و لہو
 غالب آمد۔ اما شیخ بہ مقتضائے شجاعت و داندگی شجاعت فرمودہ
 نمود و جمعیت کثیر از راجپوتان مجوم آوردند و شیخ ابوالفضل بہ
 ہرانش خیر گشتہ شدند۔ بیت

مزان با سپاہ نہ چون
 کہ نوال آدن مشرت ہر شین

راجہ نرسنگھ دیو سر شیخ جاوردہ ہند است شاہزادہ و باران فرستادہ
 فوش وقت شدہ در جائے نالوں از احوال و تدکے ہمانجا ماندہ ہوں

یاستماع میں مساکنہ از حوزہ رفت و دست بیتابی بر روی و سینه خود زور و نوحے آثار بیتابی و بیخاری
از و بیخورد سید کہ لائق نشان او نبود - بدیتا

شہنشاہ جہاں را از وفاتش دیدہ پیم شد
سکندر اشک حسرت ریخت کافلاطون ز عالم شد

۲۶/۸
رائے رایان پیمبر و اس کہ منصب سہ ہزار کی سرفرازی داشت و فوجدار آن حدود بود
شیخ عبدالعزیز و شیخ ابوالفضل ہمارے دیگر باستیعال راجہ ز سنگھ دیو قاتل شیخ متعین شد
و حکم تھا کہ تمام سرائے و ہا حضرت نیاز نہ دست از کار باز نہ دارند باز زبان پادشاہ گزشت
کہ وہ پوری ہر شیخ سرائے ہر کہ ہر چہ مقدار داشتہ باشد زن و بچہ اور ابدار باید کشید و لگے
اور پورا کاٹنا غصہ و باہر ساخت - حق آست کہ شیخ ابوالفضل بن شیخ مبارک در زمان
کہ تھا پورہ و شیخ احوال او یہاں تھے کہ خود نگاشتہ و ساخر احوال میں پادشاہ انشا
بیمبارک استیلا کی کہ آئیے چوں حقیقت دانستندی شیخ مبارک و اولاد او برا کہ ظاہر شد
تاریخ اس کے ہاں ہا فرمودہ و در سال ۱۰۷۰ ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر دید و در
داشت و پورے کٹر میں اولاد شیخ مبارک بود یہ ملازمت پادشاہ فیض اندوگر دید و در
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام
پورے ہجری قمری میں شیخ مبارک پادشاہ فیض اندوگر پادشاہ پیش خود خواند - او تفسیر آیت الکرسی بنام

دیگر کہ از خود رائی و بے پروائی اور جراتها در دل داشتند تا بویافته بسنجان ہیوودہ رنجش پادشاہ
 انزودند۔ و شیخ ابوالفضل از کورنش منج گردید اما شیخ ورنہ مان نفرت مکرر بعرض سے
 رسانید کہ من از غیر حضرت پادشاہ دیگر سے رائی و انعم و لبتا ہزاروہ ہائیز انتجائی آرم۔
 ازین جہت ہمگناں از من آزدوہ سے باشند و اکبر ایں معنی رائیک سے داشت و شیخ
 را بسیار سے خواست۔ و از مصاحبت او بسیار مخطوطہ بود بعد چند روز تقبیرش معاف
 کردہ باز مشمول عنایت فرمود۔ و جدائی او از حضور تا ضرور نمیدیدہ جائزیمے داشت تا آنکہ
 بحسب قضا بتقدیم خدات و کن مامور و پناہیچہ مسطور شد۔ بعد اوت شایہ ہزاروہ سلیم بحسب
 ظاہرہ مقتول گشت مقالات او حکایات کمالائش سے کند۔ بیست
 دریں باغ سرو سے نیامد بلند کہ با و اجل بخش ازین نہ کند

ذکر در بیان لغی شایہ ہزاروہ سلیم پسر بزرگ اکبر

در زمانے کہ اکبر بہ تسخیر دکن مہضت فرمود۔ شایہ ہزاروہ سلیم ہائے امتیصال را امتحین
 شدہ بود۔ و خطہ دلکشائے اجمیر اقامت و زید تدریر تخریب ملک انادر پیش داشت۔ و را یہ
 مان سنگھ و رخصت شایہ ہزاروہ یہ سپہ سالاری مامور بود۔ از نوشتہجات امرائے ننگال
 گشت کہ افاغہ تا بویافته بسبب نبودن سردار عمدہ دران دیار معدہ شورش شدہ اند و فتنہ
 برپا گشتہ و کتہ رہا سنگھ و راجہ مان سنگھ کہ بہ نیابت پسر دران ولایت بود۔ در انک جنگ
 شکست یافت۔ راجہ مان سنگھ با متاع ایں تخریر خدمت شایہ ہزاروہ التماس نمود۔ و چون
 تسخیر دکن متوجہ است۔ مگر شایہ ہزاروہ از اجمیر مہضت فرمود و را التماس نمود
 شورش ننگال۔ نعم سے مشورہ۔ شایہ ہزاروہ حسب التماس راجہ دران را تفریق از ایں ولایت
 نزول نمود۔ و جاگیر ملازمان خود را در حوالی اگرہ بود۔ بطور خود لیاقتہ ان امور را التماس از بھو
 جعفر تعلق داشت۔ نیز اسیر کاہ خویش گرفتہ۔ و سعی کردہ و پناہیچہ بہند و آن بعد از کور و
 دیوان فرام آردہ بود فوج سرکار فرستادہ از انجا طلب داشت۔ و بہر قوم ہالیوں کہ

حضور شامی و سترابی شامزادہ و بظہور پیوست و در انداز آن سخنان چند از پیش خود نیز تراشیده
 بصرعش پادشاه رسانیدند۔ فرمان عطیہ وقت عنوان مشتمل بر نصائح سوومند محبوب محمد شریف لد
 عبد العزیز شریف قلمداد گشت۔ لیکن اثری کے بدل آن منتریت گشت بعد از آنکہ اکبر از دکن معاود
 فرمودند و سبطہ از اکبر از اول شامزادہ و قصبہ شیخ ابوالفضل نو خیکہ نہ کہ شد نیز روئے داد۔
 شامزادہ را در این زمان در انداز آراس مکتوبہ و مستحان بدرگہ دید۔ دولت خواہان بصرعش رسانیدند
 کہ آمدن شامزادہ باین کثرت سپاہ و حضور صلاح دولت نیست۔ لہذا فرمان مالیشان بنام
 شامزادہ صادر گشت کہ آمدن آن فرزند باین روش پسندیدہ نیست اگر مطلب اظہار محبت
 سپاہ است۔ محبت کے اور بظہور پیوست۔ باید کہ مردم خود را بحالات جاگیر خصمت کردہ جویدہ
 بہ ملازمت آید و در امور شہر از بس طرفت و اہم در خاطر داشته باشد۔ باز عنان محبوب از آبار
 پرتابید بعد از آن کہ خاطر آن فرزند را طہیان پذیرید۔ و ارادہ ملازمت نماید۔ شامزادہ در جواب
 فرمان بصرعش وقت مشتمل بر محبت و تیانہ و عقیدت خویش ارسال داشته بصوب الہ آباس عطف عنان
 نمودہ بعد از فرمان والدستان سعادت گشت کہ عویہ بنگارہ دار طیبہ بآن فرزند مرحمت شدہ بدل محبوب
 شامزادہ رفتن بدان سمت قبول نہ کرد۔ بدین جہت نیز مردم سخنان وحشت افزا
 از جانب شہزادہ بصرعش رسانیدند۔ موجب برہم نہ و گی طبیعت پادشاه گردید۔ سلیمہ سلطان
 بیگم را بے و لہجہ فی شامزادہ فرستادند۔ آن عصمت قباب در الہ آباس رفتہ بہر طور خاطر زیدہ
 شامزادہ و تشکیر را وہ ہمراہ خود بظہور آورد۔ چوں یک منزل از اکبر آباد رسید۔ باستعالی
 شامزادہ مریم حکمرانی پادشاه رفتہ شامزادہ را بجاہ خود آورد۔ و پادشاه بموجب امر مریم
 مکانی بہا شامزادہ فرستاد۔ و شامزادہ بوساطت جدہ خود مریم مکانی ملازمت نمودہ سر
 باستعالی بدرگہ گشت۔ در یک منزل بہر طلاق بیخہ نذر و نہصد و ہفتاد و ہفت نہ بچہ فرس بستگش
 گذرایید۔ پادشاه از روئے عنایت شامزادہ را در آغوش گرفتہ از ملاقات فرزند بے خود ماند
 شد۔ و در ہزار ہا ہر خود گرفتہ بر سر شامزادہ نهاد و حکم شد کہ کوس شادمانی بلند آوازہ گردانند
 در سال چہلم و ہشتم جنوس این واقعہ روئداد۔ بعد چہنگاہ شامزادہ را باستیصال رانا خصمت
 فرمودند۔ شامزادہ بواسطہ بعضی موانع پا از روئے سترابی ترک ہم رانا نمودہ بے خصمت و استیصال

پدر باز بطرف الہ آباد رفت و باعث آنزدگی خاطر رسید کہ دید چوں در سال چہل و نهم ماہ اکر
کہ مزمع مکہ فی خطاب داشت نقاب اجل بر او کشیدہ اکر بائین قدم با سہ آگے کشیدش سرور و پیش
تراشیدہ لباس مائمی پوشید و لعش و اللہ نمود بر دستش گرفتہ قدمش چہرہ شادمانہ نمود و اندر پہلی
کردہ بادل بریان رویدہ گر باین معاودت کردہ شاہزادہ سلیم باستان این واقعات الہ آباد
در حضور پدر رسیدہ سعادت اندوز حضور گر وید۔

ذکر در بیان رحمت شاہزادہ ایشال در کون

سلطان و ایشال در شرب مدام مشغول بود و سلطان در آن وقت در کون بود و در آن وقت
نصائح صادر می گشت و معتقدان پانہ زندگی متعین سے کہ در آن وقت در کون بود و در آن وقت
خانخانان عبدالرحیم و خواجہ ابو الحسن بر حسب حکم او شادمانہ و در آن وقت در کون بود و در آن وقت
کردند تقریبات شکار را بگنجتہ بصحرای فتنہ و قراوان الشہر بساطان شہر قراوان الشہر
و گاہ رود گو معتقد پیرا شہر آب کردہ در شہر و تمام پیرا شہر آب کردہ در شہر و تمام پیرا شہر
شاہزادہ را از بیاقت زندگی دور نگارند اسٹور فی ہنجر و ہنجر و ہنجر و ہنجر و ہنجر و ہنجر
آورد و تا چہل روز صاحب قرائش بود ہر سچہ الہ آباد در کون بود و در آن وقت در کون
مخفی داشتہ الہ آباد شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر
آگاہی بخندہ الہ آباد شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر

بلاخرہ در سہ پنجاء جلوس الہ آباد طابق سہ ہزار و سیصد و آہتر و در کون

شش ماہ این منزل و فریب دنیا و مالت مزور۔

ذکر در بیان رحمت اکر پیر سید

اکبر از قنبدہ ارتحال سلطان مراد نمساں و در کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر
منور و داغ بر بالائے داغ کرد و بید تا آن رفتہ رفتہ تا آن رفتہ رفتہ تا آن رفتہ رفتہ تا آن رفتہ رفتہ
مرکز اعتدال منحرف گشتہ آخر ماہ اکتوبر صحت مانوی در ہمایون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر و کون شہر

گر دیدہ - خیر خواہاں برائے شفا کے بہ وزارت کرام و اماکن عظام صدقات و صلوات فرستادند و
 بفقرا و صلحا افراد ان خیرات و سببات دادند - حکیم علی کہ سرآمد حکمائے دربار بود متصدی معالجہ گردید
 تا ہشت روز دست نصرت باز داشتہ طبیعت را بحال خود گذاشت کہ شاید بقوت خود دفع
 عارضہ نواند نمود - چوں بیماری با شداد انجامید - روز نهم مبداء پر واخت تادہ روز ہر چند کسیرت
 و معالجات بکار برد فائدہ نہ کردہ با سہال منجر گردید - دوا ہائے این مرض ہم ہر چند بکار رفت
 سو مند نیفتاد و امراض مختلفہ متضادہ جمع شد - کہ معالجہ یکے موجب از زیادہ دیگرے شد بہیت
 جو آمد قضا از مداوا چہ سود چہ جلے پز نک از میجا چہ سود
 چہ از ازازہ یگذشت سوء المزاج فرو ماند عاجزہ طبیب از علاج
 و دریں مدت آل شیردل قوی بہت با وجود کمال ضعت خود را از بار عام دادن و با مقرران
 صحبت داشتن باز نگرفت - چوں پادشاہ بحالت نزع رسید روز دہم حکیم علی علاج را سوک
 ندیدہ دست از معالجہ باز کشید و از نیم جان خود رو پوش گردیدہ در کنج امینی خزید - شب
 چہار شنبہ و از دہم جمادی الآخر سنہ ہزار و چہار دہم مطابق پنجاہ و دوم جلوس کہ عمر پادشاہ
 یہ شصت و پنج سال قمری سبیدہ بود در شہر اکبر آباد رگہائے عالم بقا و روز دیگر بعد از
 تہمیز و تکفین در باغ سکندہ مضاف اکبر آباد مدفون گردید - اکثرے از قافیہ پنجاہ و منشیان
 زمان تاریخ وفات را در سلسلہ عبارات نظم و نثر کشیدہ اند از آنجملہ آصف خاں حبشر چنبر
 گفتہ - بہیت

فوت اکبر شد از قتلے الہ گشت تاریخ فوت اکبر شاہ

مدت سلطنت پنجاہ و یک سال و دو ماہ و نہ روز بود

ذکر ابوالمنظور نور الدین محمد جہانگیر پادشاہ

شاہزادہ سلیم بن جلال الدین محمد اکبر پادشاہ در سنہ سی و ہفت ساگی تاریخ چہار دہم
 جمادی الثانیہ روز پنجشنبہ سنہ یک ہزار و چہار دہ ہجری بساعت مختار و در قلعہ دارالخلاف
 اکبر آباد براورنگ سلطنت جلوس فرمود - درال حین فرزندہ محمد شریف ولد خواجہ عبدالصہاب

شیرین تلخ را بخطاب امیرالامرائی و یہ منصب جلیل القدر و کالت سرفراز فرمودہ مہر انشرف بجواہر
 قیمتی آراستہ بدست خود پیرائتہ کرد و نش ساخت و میرزا عنایت بیگ را بخطاب اعتماد الدولہ
 و میرزاخان بیگ را کہ در زمان شاہزادگی دیوان بود بخطاب وزیر الممالک اختصاص بخشیدہ
 ہر دو را بخدمت دیوانی شریک کرد و انید در زمانہ بیگ را کہ در ایام شاہزادگی خدمات شائستہ بہ تقدیم
 رسانیدہ بود بخطاب ہما بت خان و پرخان لودی را بخطاب صلایت خان فی نواخت و بعد چید صلا
 خان بہ شان جهان مخاطب گشت و شیخ فرید بخاری کہ از سادات عظام موسوی و تربیت یافتہ
 اکبر بود و در حضور خدمت بخشی داشت بہ منسوب چہزارہی ذات و پاپا بہ بلند میر بخشی سرفرازی
 برانراختہ و در اجہان سنگور خلعت چارقیب و کشمیر مرصع و اسب شامعہ ہر دو
 نمودہ بصوبہ داری بنگالہ رخصت فرمود و خان اعظم میرزا عزیز کو ظلمت و احمد خان
 جعفر را کہ از عمد بہ بہار و در حضور رسیدہ بود بانواح عواظت سرفراز فرمودہ و
 داشت و امرائے دیگرے بقدر مراتب بعنايات مناسب شرف امتیاز یا قلندہ

ذکر در بیان لغی شاہزادہ سلطان خسرو

سلطان خسرو پور بزرگ جہانگیر پادشاہ بہ گفتارے خوشامد کو بیان جزئیہ در انجا
 در سر داشت بہ بیش آنکہ اکبر در زمان رحلت فرمودہ بود کہ ستادہ طبع بخش
 است قابلیت سلطنت ندارد و سلطان خسرو پور پیش بہ جمع خوئیہا را بجا
 است باین صورت مرض بالجو لیا و در دانش جا گرفتہ ہمیشہ از خدمت
 سے بود بعد شش ماہ از جلوس شب یکشہ ششم ذی الحجہ با معدودہ
 خانہ برادران اکبر بادبر آردہ قرار اختیار نمود۔ امیر الامرا خیر یافتہ
 ہماں سعادت بخشی الممالک شیخ فرید بخاری ادا کردہ و در خدمت
 شب پادشاہ نمود نیز است توجہ برافراشت۔ در سواد شہ پور صبح
 پسر شاہرخ میرزا را کہ رفیق طریق لغی شاہزادہ بود و در ظلمت
 مگر شہ بادیدہ اوبار می گشت۔ اوبیائے دولت گرفتہ آوردند۔ موحوب
 والا حوالہ

کو تو ال گروہ کہ در زندان مکانات گرفتار باشد۔

التقدیر میں شاہزادہ در مختار سید حسن بیگ بدخشی کہ از کابل سے آمد۔ بشاہزادہ ملاقات
 نمودہ رفیق او بار او گشت۔ در اثنا سے راہ سر کس رامی یافت غارت سے کہ وہ سر امانت
 سے زور و اسپاں و مسافران و سوداگراں و طویلیہ ہائے سرکار سپاہ شاہی کہ در اکثر اماکن سر
 بود گرفتہ یہ پیادہ ہائے ہمراہی سے بخشید۔ تا آنکہ بلاہور رسید۔ عبدالرحیم دیوان از بخت
 رگشنگی آمدہ رفاقت کرد۔ دلاور خان صوبہ دار لاہور ملاقات نکر وہ در استحکام قلعہ اہتمام نمود
 شاہزادہ ہر چند سخی کہ قلعہ لاہور بدست نیامد دریں نعمت چوں خبر آمدن شیخ فرید بخاری با
 گراں در لواحق سلطان پور شہرت پذیرفت شاہزادہ دست از قلعہ لاہور بازداشتہ رہی
 شیخ فرید آورد و در عالی کوثر اول ہر دو لشکر ہم پیوستند و اکثر سے از طرفین کشتہ شدند۔
 اثنا خبر نزول را با ت اقبال در رسید شیخ فرید در محاربہ گرم تر گردید۔ شاہزادہ تاب نہ
 نیاوردہ با حسن بیگ بدخشی و دیگر رفیقان رو بفرار نہاد۔ مقارن این حال پادشاہ نیز
 عرصہ نزول اقبال فرمود و از غایت عنایت شیخ فرید را کہ بر شاہزادہ ملاحظہ شدہ بود۔
 آغوش عاطفت کشید۔ و شب در خمیہ شیخ گزاریدہ روز دیگر متوجہ لاہور شد۔ شاہزادہ
 سے خواست کہ بجانب اکبر آباد روانہ شود۔ حسن بیگ بدخشی صلاح داد کہ جاگہ من در راہ
 از آنجا سامان نمودہ بکابل رویم و از آنجا جمعیت فراہم آوردہ باز رو بہ ہندوستان آوردیم
 و ہمایوں پادشاہ ہر دو یہ تقویت کابل ہندوستان را گرفتہ بودند۔ و دیگر سزات و
 در میان آورد۔ تا کہ بر شاہزادہ بحسب صلاح آل برگشتہ بخت روانہ بہمت کابل کہ
 چوں بدریائے جناب رسید۔ خواست کہ از را بگذر شاہ پور بگذر و۔ کشتی ہم نہ سید از آ
 برگشتہ برگذر سودہ بر آمد۔ وقت شب بہ تر دو بسیار یک کشتی ہم رسیدہ سے خواست کہ
 دریا عبور نماید۔ از شور و غوغائے چو مصری سو و ہرہ واقف گشتہ ملاعاں را برگزاید
 شد چوں صبح بر دمید و اشتہار گردید۔ کہ این شاہزادہ است میر ابو القاسم و بلال خان
 سر کہ در حدود گجرات شاہ دولہ بودند۔ ازین معنی اطلاع یافتہ در رسیدند و شاہزادہ را با
 بدخشی و عبدالرحیم گرفتہ در گجرات بردند۔ و حقیقت را بہ پادشاہ عرضداشت نمودند و روز

سلخ محرم سنه یک هزار و پانزده در لاهور که پادشاه بلیغ کامران میرزا مقام داشت لیسر غفر رسید
 بموجب حکم امیر الامرا رسمت گجرات تثنافته شاهزاده رامح رققا گرفته در حضور آمد و شاهزاده
 راست لبته و نه بخیر در پانداخته بروش چنگیز خانی از طرف چپ حاضر آورد و حسن بیگ بدست
 راست راست و عبد الرحیم راست چپ استاده نمودند حکم شد که خضر و حمران زده را مسلسل
 محبوس دارند و حسن بیگ بدست راستی را در پوست گاو و عبد الرحیم را در پوست خر کشیده و اثر گول
 با دانه گوش نشانیده تشریح نمایند چنانچه کاری پر دازان همچنان به عمل آوردند پوست
 گاو زرد خشک شد حسن بیگ بدست راستی زبانه از چهار پهلو زده نمائند و عبد الرحیم را که در
 دست خر کشیده بودند از اشتداد حرارت که بر دستوی بود چهار و تندی در حال واکه
 چرخه می یافت خورد روز و شب زنده مانده روز دیگر التماس پادشاهان محرم را حکم نمود
 را پوست بر آرد چون پدید آوردند که هم بسیار در پوست استاده بود اما هم معور رفتن حال
 و حسب الحکم از باغ کامران میرزا تا دروازه دولت خانه والا محمی را که پادشاهزاده در آن
 زده بودند در مسیر بر در کشیدند و شاهزاده را بر قیل سوار کرده از میان راه گذرانیدند
 محرم رسیده در زندان تا دیب محبوس شد بعد چند سال که پادشاه را با چند روپ پنهان
 قات گردید او در تخلص شاهزاده سفارش نمود چند گاه اگر چه ناریاس مجرا شد اما ناریاس
 زندان نیافت بعد از آن هنگامیکه پادشاه بزم جشن نوروزی آراست با التماس سلطان
 در خرد و غوغوغی یافته بود باز محبوس گردید آخر زانی که پادشاه زاده محرم خواست
 پنهان تمام کن رخصت یافت شاهزاده محمورا مسلسل نواله او کردند چنانچه
 در پانزدهم محبوس همان طرف در زندان خانه میان داد بر پانزدهم زندان
 پنهان شد که در زندان برود
 القصد شیخ فرید بخاری بخشتی که در آورده گاه بر سلطان محمور
 است خطاب مرتضی خانی سرور از گشت و بموجب التماس شیخ مذکور در پرگنه بیروان
 کانیکه شیخ مسلمه رظفر یافت منتهی آبا و اجداد شیخ نعلی شده و در بیرون آبا و اجداد
 پیدو آن پرگنه بیگانه مرتضی خانی مرتضی است

توجہ مرکب الالبیزر کابل و سوانح آنجا

در آغاز سال دوم پادشاہ از لاهور متوجہ سیر و شکار کابل شد۔ بعد قطع منازل چون علی مسجد
 مخیم جنیام عالی گردید۔ عنکیوتے منظر ہما نگیر و آند کہ بکلافی فرخ چنگ بود۔ و گلوئے مارے کہ
 بدرازی دور عہد باشد گرفتہ فشاہ و تا آنگہ مار جان داد۔ پادشاہ تماشاے آل نمود
 از آنجا منزل بمنزل طے مسافت نموده بدرا الملک کابل نزول فرمود و از سرانماکن آن دیار
 حنظل وافر برداشت۔ بموجب حکم والا متصل باغ بشہر آرا کہ احداث کردہ بابر پادشاہ بود باغ
 داکتہ مسطحی بہ باغ جہاں آرا آراست و نہرے را کہ از گذر گاہ می آند از وسط جیاباں آن باغ
 جاری ساخت و بہر دو باغ مذکور پادشاہ لالان مشہور۔ و در زمان بودن کابل بعرض رسید
 کہ در میان صخاک و بامیان کہ جانب بلخ بر سر حد کابل کوہے واقع شدہ در آن شجیے است
 مشہور۔ سچو اچہ سر تابوت۔ و مدت چہار صد سال از تاسیج فوت او خبر می دهند۔ منور اعظم
 از ہم زینختہ و اکثر مردم رفتہ زیارت می کنند و گرویش زخمی است کہ چوں پیہ را از بالائے
 آن بر می گیرند۔ خون جاری می شود و تا ہماں پیہ بالائے زخم نہ نهند خون او از جریان باز
 نمی آید۔ برائے تحقیق این مقدمہ محترم خان محرقا قبائل نامہ جہانگیری متعین گشت۔ و برائے
 ہمراہش رخصت یافت کہ زخم او را چشم خود دیدہ بحضور آید و حقیقت را بعرض رساند۔ مستمرا
 باں سرزمین رفتہ و بہ راہبری مردم آن حد و دراہے یافتہ بر کوہے کہ متصل بامیان واقع
 ورے نمودار گشت مقدار دو نیم درعہ از زمین بلندی کے را بر فراز آن بر آوردہ بوسیہ
 دستگیری او بالا بر آند و با سپند کس دیگر دروں آن رفت ایوانے دیدہ درعہ طول دیکہ
 درعہ عرض و دروں ایوان خانہ مربعی چار درعہ در چار درعہ بود۔ و در آن تابوتے چوں مشعا
 روشن کردہ تختہ از بالائے تابوت بر گرفتہ۔ ہمگناں میت را دیدند کہ بائین اہل اسلام
 بنبلہ خوابیدہ و دست چپ بر سر عورت دراز کردہ مندار نیم گز کہ پاس بالائے ستر ماندہ
 از اعضا لیش آنچه بر زمین پیوستہ بوسیہ و از ہم زینختہ است و بقیہ درست و چشم بر ہم
 و دندانیکے از بالا ویکے از پایاں در لبہا نمایاں و گوش کہ بر زمین پیوستہ بالختہ از گردن خاک

خاں کو کلماتش از خوف ہرات وغیرت او اول بہ ایمائے مطلب خود گفت چوں شیر انگن خاں
 نفہید تصریح نمود شیر انگن خاں چوں نفہید کہ کارا زان گذشتہ کہ تدارک تو اں نمودنا چارہ
 از فرط غیرت و شجاعت جہان بازی خود و کشتن نور جہان بیگم مصمم نموده۔ اول قطب الدین
 خاں را ہماں جہان تمنغ و ونیم زد۔ مردم قطب الدین بر او هجوم آوردند۔ او داد غیرت و دلاوری
 دادہ چند کس را کشتہ و خود مجروح گشتہ برآمد و راہ خانہ گرفت تا نور جہاں را نیز بگذرانند۔
 نور جہاں از فراسعت نفہیدہ در بر روی او بست تا آنکہ مردم قطب الدین خاں رسیدند
 کار او تمام نمودند۔ نور جہاں بعد غیبت بیگ مخاطب با اعتماد الدولہ است و او پسر خواجہ
 محمد شریف ظہرائی است۔ خواجہ در مبادی حال دیوان محمد خاں نکو حاکم ہرات بود۔ کہ در وقت
 رفتن ہمالیوں پادشاہ از صدر مہ شیر شاہ بجزاق بموجب امر شاہ طہما سپ خدایات ثالثہ بہ
 تقدیم رسانیدہ فرمان شاہ طہما سپ در باب ضیافت و ہمانداری کہ در اکیر نامہ داخل است
 پیام ہمیں محمد خان است۔ بعد فوت محمد خاں مذکور خواجہ محمد شریف بخدمت شاہ طہما سپ
 رسیدہ پوزارت سرفرازی یافت۔ چوں فوت شد غیبت بیگ و محمد طاہر بیگ ہر دو پسرانہ
 بہندوستان آمدند غیبت بیگ دو پسر و یک دختر ہمراہ داشت بعد رسیدن در قندھار۔ دختر بیگ
 کہ عبارت از نور جہاں بیگم است تولد شد و از آنجا روانہ شدہ در فتح پور سیکہی ملازمت اکبر
 پادشاہ نمود و مقتضائے استعداد نویسندگی و خوشنویسی و شاعری در اندک فرصتے دیوان
 پیونہات گردید۔ چوں جامع ہر گونہ علوم بود و زبرد در مرتبہ اش مے افزود و در ہمیں ایام
 نور جہاں را با شیر انگن خاں وصلت نمود۔

انقصہ عمدہ حضور کہ در تیکالہ بود حسب الامر جہانگیر نور جہاں را روانہ دارالسلطنت
 نمودند و جہانگیر چوں اکثر لایق و عرق نشہ شراب مے ماند با وجود آن ہمہ تعشق از محبت
 خود غافل و بیخبر بود۔ تا آنکہ مادرش مع دختر خود بخدمت زوجہ اکبر کہ جہانگیر را پروردہ بود
 شنافت و جہانگیر و را آنجا دیدہ شناخت و نزد عشق با و از سر باخت۔ و در سال ششم از
 جلوس داخل ہوم سر لے پادشاہی شد۔ نخستین نور محل خطاب یافت بعد ازاں نور جہاں بیگم
 مخاطب گشت و آخر کار پابجائے رسید کہ پادشاہ دل از دست دادہ در پے او از خود رفت

در نام تمام سلطنت بکف او گداشت - ایبات

ز جام محبت چنان مست شد
که سر رشته کارش از دست شد
فرو بست چشم نزد دست عشق
خورد راجہ کار است باست عشق
دلش بود مشغول محبوب و بس
نہ فکر جمال نہ پیمہ داسے کس
بجان بود دہند پیمان او
منی نہ و نفس چون بستان او

نور جہان بیگم در زہنہا ممتاز و در اکثر صفات بے شریک و ایثار بود۔ و از قوط مشغول رہے مردانہ اند
خود تغدق داشت۔ طبعش موزوں و بعضے اشعار اور زبان نہ در روزگار نہ رفتہ رفتہ کارہ بناسے
رسید کہ از پادشاہ جز نامے نہ اند۔ و پادشاہ اکثر مے گفت کہ سلطنت بہ نور جہان بیگم از زانی با و مرا
صراحی شراب دانک تو تے کافی است دیگر بیچ منی باید۔ نور جہان بیگم در جہر و کویست و
امرا حاضر گشتہ کورنش و مراتب بندگی بجلے آوردند نام امرائے متعینہ ممالک محروسہ فرمایند کہ از شہ
مے شد۔ توفیق طفرائے آل چنیں مرقوم مے گشت۔ حکم علیہ مہر علیا نور جہان پادشاہ
ایں بود۔ بیت

نور جہاں گشت بہ حکم آرا
مردم و سہرا از ہم انگیزہ شاہ
اگر چہ خطبہ بنام بیگم نبود اما سکہ بنام او مے زدند و نقوش سکے اس بود۔ بیت
حکم شاہ جہانگیر یافت صدریوہ
بنام نور جہاں پادشاہ و بیگم
پیش خطاب اعتماد الدولہ و منصب والائے و کالت کل سرافراز ہی و از شہ
برادر کتان بیگم خطاب اعتماد خانی مباہی و خدمت میر سامانی ماور بود۔ اور چند گناہ گناہ
آصف خانی ممتاز کردید۔ و جمیع خویشاں و منتسبان او مینامب البتہ و در وقت
یاقتند۔ بلکہ غلامان و خواجہ سرا یان اور خطاب خانی در زمان محمدا
والاقران سر خواجگی برافروختند۔

ذکر در بیان باز آمدن خان عالم از ایلیچی گری ایران !

در سال دهم جلوس پادشاه خان عالم از ایران معاودت نموده با دراک دولت حضور محرز گردید
 وزیریل بیگ ایلیچی فرستاده شاه عباس فرزند ائسے ایران بر فاقه خان عالم و حضور رسیدہ سفرانہ
 گشتت چون معلوم پادشاه شد کہ شاه ایران باخان عالم التفات بسیار کرد و گاہے بجان عالم خطاب
 فرمودار مصاحبت او خوشنود بود تا آنکہ گاہے بجانہ او نیز عزت و ول می بخشید و بعد رخصت انصابت
 کہ خان عالم متصل شہر منزل نورد و شاه عباس در آنجا آمد مرا سمع و ادع بجا آورد و گویند از آنجا
 الی یومنا از ایلیچی مشہر مرا سمع سفارتت یابین نوی بجای آورد وہ بلیں بہت جہانگیر پادشاه
 و گاہے جہاں بیگم خان عالم را بغیر اوان عنایت والذات مسفر از ایلی بخشیدہ باضافہ منصب و دیگر
 رعایات شاکت خوشنود کرد و ایندندہ

ذکر نہضت موکب جہانگیر پیر و شکار احمد آباد گجرات

در سال دوازدهم جلوس پادشاه لبیر احمد آباد گجرات بر آمدہ بعد قطع مسافت در بلدہ مذکور نزول
 نمود و اگر چه آب و ہوائے آن ملک بر مزاج ناگوار آمد و از سیر آن ولایت مکدر گشت اما تفریح
 دریائے شور کہ سی کر و ہے احمد آباد واقع است باعث رفع این ہمہ کرد و درت و انبساط خاطر از گشت
 خیر النسا بیگم بنت خانخانان التماس کرد کہ باغ خانخانان متصل گجرات واقع است - آرزو سے
 اس ضعیفہ آنکہ درال باغ ضیافت پادشاه نمودہ مسفر از ای حاصل نمایم بلتمس او با جابت مقرون گشت
 چون موسم خزان بود تمام برگ درختان ریختہ و اشجار از سرتاپا بر منہ بود - مثنوی

ہر شجر ز سرتاپا بینہ ماند ز بسے برگ کی خود بر منہ

بہنچنی کرد درختان ز سر گشت ز بسے پیر زور ہائے زر

آن عفتت سرشت در آراستن باغ چنان جد نوفر نمود کہ ناکر ان ہوشیار و منور درال بدیع
 کاہ ہر و نختے را کہ درال باغ بود برگ و گل راند کاغذ رنگارنگ و میوہ از موم بہاں لون و شکل و اندام بختہ
 و خام و نیم خام آراستند و اقسام میوہ از نارنج و لیمو و سیب و انار و شفتالو و غیرہ ذالک بر اشجار درست

ساختند۔ وہ پچھناں انواع شقائق دریا عین واقسام گلہائے رنگین یارگ و شلخ از کاغذ پارچہائے
 رنگین درست نمودند۔ کہ در عین خزان بہار سے بروے کار آمد و گلہائے نگاری بروے شکل و
 بہادی می خریدید۔ و دست ہوس از شاخسارش اٹھاواتر بار سے چید۔ حتیٰ کہ پادشاہ ہم وریاوی
 النظر مشتبه گشتہ خواست کہ گلے پر چید بعد از ان متنیہ شدہ بہ حسن مطبوعہ آری مشتبه و کاروان
 عیاد و فن آفرین درخسین نمود و اندر آنجا معاودت ہزار ہا نمودند کہ وہ

ذکر ولادت شامہزادہ محمد اورنگ زیب شاہ

شامہزادہ خرم شہور شاہ جہان

پیش ازین در حرم ہرگز شامہزادہ از مندرجہ قیاس متاثر نحل ہستند۔ آصفیہ خان از دوم
 صفر سال دوم ہجرت سلطان دارا شکوہ۔ پیر دوم ہجرتی الاولی سال اولی از اولی سلطان شاہ
 متولد شدہ بودند۔ منکام مراجعت پادشاہ از گجرات در تمام ہمالی در شہر دہلی و شہر
 دوازدهم آبان ماہ الہی مطابق یازدہم شہر ذی القعدہ سال لیون دوم ہجرتی ہستند۔ ان
 سن یک ہزار و بیست و ہفت ہجری محمد اورنگ زیب ولادت یافتند۔ انفا در سن
 تاریخ تولد اوست

ذکر در بیان شہر شدن منارہ و چاہ و در

شامہزادہ و عمارت چاہنگیر آباد

سال چہارم ہجرتی حکمت کہ از کہ آبادی ہستند۔ ان
 دو کردیہ چاہ کپتہ در اٹھکان از ان میراب نمودند۔ ان
 یار وادہ شامہزادہ در حال در علاج کہ چاہانیدہ کہ
 در عثمان در شامہزادہ از ان شہر شاہ عثمان است۔ انفا در سن

پدیران در اندک زمان عمل آوردند۔ پادشاہ در ایام شانہ ادگی در پنجاب شیخ پور نام دے متصل سامونی
 نیام خود آباد کردہ بود و وجہ تسمیہ شیخ پور اکبر جہانگیر اور طفلی بنا سیت اسم شیخ سلیم حسیبی کہ گویند
 بد علئے او پیدا شدہ سلطان شیخوے گفتند و مختصر سمارتے ہم در آنجا اساس نہادہ حوالی آل را
 شکار گاہ مقرر کردہ بود۔ در زمان سلطنت خود آل را پر گنہ علیحدہ کردہ بجہانگیر آباد موسوم نمود و از
 پر گنہ ہائے چارہ ہات بر آوردہ وراں پر گنہ داخل نمودہ بجہانگیر سکندر قراول مرحمت گشت و او بموجب
 گشت و او بموجب حکم پادشاہ عمارت عظیم الشان و تالاب کلان و منارہ بلند نشان اساس بنا
 و بعد از سکندر بجہانگیر ارادت خان مقرر شد۔ و سر بر اسی عمارت بعدہ او قرار یافت و ہمہ جہت
 یک لاک پنجاہ ہزار روپیہ صرف کردہ و پندرہ سال دولت خانہ دار السلطنت لاہور مشتمل بر اقسام شہر
 و کشت و انواع اکابر فرج افزا بحال ممانت آراستگی گزیدہ و مشت لاک روپیہ خرچ کردہ و

ذکر و بیان احوال تنباکو منع دود کشیدن آن

اگرچہ آغاز بر آمدن تنباکو از جزائر فرنگ بہت داطبای تجویز و تشخیص احوال او نمودہ و در کتب
 آل بطور معہود برائے بعضی امراض مناسب شمرند۔ رفتہ رفتہ مرغوب جمیع طبایع گشت اما از وقت
 کمترے آوردند بعد چند روز تخم آن را آوردند و در ممالک ہند کشا در زمان صحرا صحرا کاشتہ منتہی
 شدند۔ و حاصلات آل بر آنجاں و بجز تفوق حبت خصوص در عہد جہانگیر پادشاہ زیادہ شد
 یافت۔ بکشیدن دود آن ہر کس آرزو مند گشت حتی بر تمامی ماکولات و مشروبات تقدیم یافت
 گزین ما حاضر مہماناں و بہترین تحفہ اخلاص مندان گشت۔ و شدت اعتیاد آن بمرتبہ سے
 کہ طالعیش ترک اکل تو اند کرد اما بجنب از تنباکو بے دشوارہ ہر چند تلخیص بیشتر در مذاق طالبان
 گوارا تر و زخمش گزین تر۔ بدیت۔

بسیار کسے کہ خواہش از دل و جان کیا بکسے کہ بود اور اکم خواست
 نفع و ضررش از شدت اشتہار محتاج باظہار نیست۔ بالجلد چوں روح بسیار یافت
 بامتناع آن کو شید و بناظران ممالک مناشیر مطاعہ در بارہ دفع و منع بیع و شراش بعد
 پیوست و بنا بر مزید تاکید و پاس حکم خود اکثرے را کہ باوجود صدور حکم ہوات بکشیدن آن

در شہر لاہور تشریح نمود بلکہ بعضی را بہا برید تا سیکہ مردم معتاد و راغب بآن بودہ اند سو سے نزدیک
و کسے اجتناب نورزیدہ

ذکر پیمان بعضی از بدائع سلج

بعضی جہانگیر پادشاہ رسید کہ در اکبر آباد عورتی سے دختر بیکبار کہ در وقت بد تو امان وار و قبل ازین
زائیدہ بود۔ اکنون باز یک پسرو دو دختر بیک دفعہ آورد و ہمہ در قید حیات هستند و نیز محروم از کشت
کہ عورتی نہر گسے اول مرتبہ حاملہ گردید بعد از دو از وہ ماہ زائیدہ از حمل دوم پس از بیچہ ماہ و مرتبہ
سوم بعد از دو سال فرزند آورد و درین مدت کار و بار خانہ پناہیچہ رسم مردم نامراد است سے کرد و
ایچ وجہ برد و شمار و مشکل نبود۔ نسبتے دختر باغبانکے منظر پادشاہ در آمد۔ بارینش و برکت انبوه
ظاہر شد مروان مشتاقہ و ریش او از یک وجہ زیادہ و در میان سیدہ ہم ہوا انبوه اما پستان کشت
بزنے حکم شد کہ اورادرگوشہ بر وہ کشف ستر نمود۔ حقیقت را بعضی رساند کہ بر او اسفند
انکشاف یافت کہ محض عورت است۔ و نیز در ہمیں ایام قلند سے شیر سے فوہی شکل پر و وہ اور
باورد آستنا ساختہ بہ لعل خاں موسوم کہ وہ بود منظر جہانگیر پادشاہ گذر پند۔ پادشاہ فرمود
کہ با او بکنگ۔ خلق کثیر سے برائے تماشا ہجوم آورد جسے از جوگیاں زیر ہوتا تھا بود۔ شیر
بایک جوگی کہ بر منہ بود و نظریق ملاعبت۔ منظر غضب چنانچہ با مادہ خود جنس سے نمود۔
در آمد و بعد از ان گذاشت حکم شد کہ آن شیر را قلادہ و تخریر و کردہ زیر ہتھو کہ کشت
قریب پانزہ شیر زو مادہ زیر ہتھو کہ گذاشت۔ شیر ان کیچس را آندہ شی۔
شیر ان پھا بود و نیز چند یوز در بار ہتھو کہ گذاشت بود۔ انما نیہ قولہ۔
رسید کہ حکیم علی سنجانہ خود کشف احداث نمود و در سینه انکے ہا
بنجایت روشن و در ان زمانہ رختے چند و کتابا گذاشت۔
کہ در آنجا داخل شود ہر کس کی خواہد کہ بہ تماشا سے ان خاصہ برد و بہ ہتھو لنگ بستہ در آب
فرومے رود در ان خانہ رفتہ لنگ نر گذاشتہ رخت خشاک کہ در آنجا گذاشتہ اند سے پر شیر
و در ان خانہ جائے دوازده کس است کہ با ہم نشسته نسبت سے دارند جہانگیر پادشاہ

تشریحاً برودہ بر فروشے کہ گذارش یافت در آن خانه رفت و نوعیکہ شنیدہ بود و دیدہ محفوظ شد۔
 حکیم علی بن مصعب دوسہ ہزار کی سرفرازی یافت۔ نوبت دودہے از وہاں جانندہ تعلقہ پنجاب
 برقی بر زمین افتاد و وہ از وہ در عہ در طول و عرض نوعی سوختہ شد کہ نشانے از رشتنی و سبزہ
 نما تہ۔ شہر مجید حاکم جانندہ ہر سر آن زمین رفتہ حکم کنان آنجا نمود۔ ہر چند مے کنیدند۔ اثر
 حرارت بیش از طاہرے شد۔ بعد کنان پنج شش در عہ زمین پارچہ مانند آهن تفتہ بر آید بعد
 گرم بود۔ کہ گویا ہمیں زمان از کہ آتش بر آید ہر گاہ یاد ہوا رسید سرد گر دید او مد حصہ ازال
 یک حصہ از آهن دیگر آبیختہ دو شمشیر و یک شمشیر و یک کار در دست ساختہ گذرا یند پس
 رفت۔ و العلم عنہ لہالی کہ آنگہ ازال قطعہ آهن نمایہ آمیزش آهن دیگر این چیز ہا ساختہ
 یا برائے رہنا ہوا۔ پادشاہ از آهن دیگر ساختہ۔ پادشاہ را خوشنود گر دانید۔ و الا آنچه معلوم
 آن قطعہ آهن قیمتت کہ ہمیں چیز ہا از و راستہ شود و نوبتے پادشاہ در تصیہ منتظر ہائے دید
 در ویشے خدا اندیش کہ بعضے در ہم اور باثر یافتگان در گاہ الوہیت مے دانستند و خوارق عادی
 از وہ بیان مے کردہ و بعضے اعمال اور بسجود و جاود نسبت مے دادند۔ متوجہ شد۔ چوں وقت
 شام بود۔ بعد از آن کہ در ویش از نماز فارغ شد۔ پنج در ویش دیگر برابرہ آن در ویش کہ او
 مرشد آنہا بود۔ ایستادہ درست مناجات جناب قاضی الحاجات برداشتند تا کہاں از ہوا
 بر سر شش بطریق زیر پاشی مہفت صد اشرافی طلا و مرنوبہ بمرتبہ بارید۔ در ویش نصف
 پادشاہ داوہ گفت کہ در خزانہ بگزارید گاہے کمی نخواہد شد۔ و نصف بجواشی نور قسمت کردہ
 پادشاہ متعجب شدہ رخصت گشت در راہ بخاطر گذرانید۔ حیث کہ با در ویش دست بوس
 نکردم۔ مدرس اثنار خادم آن در ویش آیدہ گفت کہ دست بوس شما بدر ویش رسید این معنی موجب
 مزہ و تہنیت گردید و گفت کہ این قسم امور آیا کرامت است یا ساحری یا از عوامل جن و پری
 انکشاف راز بہتست بظہور پیوست۔ کہ از صفائی باطن و حسن اخلاص اعمال اوست
 کالیے ار خاک گیرد زر شود نانھے را سیم خاک تر شود
 سنگ گر خار او کہ مرمر بود چوں بصاحب دل رسد گوہر بود

ذکر در بیان رسیدن بازگیران بنگالہ محضور و

تماشا کے انواع بازیمہائے حیرت فزا

بازگیران اول تخم اقسام اشجار شمرہ بر زمین ریختہ صد بار گرداں گردیدند و افسون ہا خواندند یک بار از چند جا شروع بد میدن درختان گردید و در طرفۃ العین و چشمشما توت و سیب و نارجیل و انبہ و انناس و انجیر و خرما و میخک و غیر ہم کہ دریں بلاد وجود ندارد و منورار گشت و آہستہ آہستہ بلند شدہ بحد کمال رسید و برگہا بر آوردہ گل کرد و بار سببہ پختہ گردید بازگیران التماس نمودند کہ اگر حکم شود میوہ این درختان چیدہ بخورائیم حکم شود کہ کندہ برگہا در درختان گردیدند و افسونہا خواندہ و انب و سیب و توت و انناس و انجیر و غیر ذالک چیدہ در حوض آوردند۔ حاضران انجمن بموجب حکم خوردند و لذتہا یافتند بعد ازاں مرستہ چہ کمال از خوردن خوشترنگ و نغمہ سنج در میان آل درختان ظاہر گردید و آل ہمہ مرغان برآں اشجار ناسخ و انفسوس خوردند۔ بعد از ساعتی در آل گلستان بے بود و خزاں روئے نمود و برگہا زرد و خشک گردیدند زمین فرورفت۔ و از نظر با غائب گشت۔

دیگرہ در آل شب کہ نہایت سیاہ و تاریک بود یکے از بازگیران بر منہ شد و غیر از اشجار پتہ پتہ کے با خود نداشت۔ چہ خے چند زور بعد ازاں چادر گرفت و آئینہ عینی در میان ہاں آویخت۔ اشعاع آل بزنگ روز روشن گشت و آل قدر نور و صوبہ ہم رسید کہ از دور زورہ کہ در ظاہر کرد و در فلان شب عجبے نمود و از آسمان چنان نور ظاہر گشت کہ ہم گردمان در آن دیدہ ام۔

دیگر ہفت نفر با ہم استادہ شروع گویائی و خوانندگی نمودند و در تماشا شروع ہوئے کسے خواند یا ہفت کس۔

دیگرہ قریب بسعدتیرہ میداوند و خلق در ہوا نگاه داشتہ گفتند کہ یہ کجاں ہوا شد۔ لے از نیز بار آتش و ہمیم۔ و حسب الامر شمع در دست گرفتہ تیرہ ہوائی را لہ برآوردند۔

لیکہ افزون بود آتش سے زودند ہر قدر تیرا حکم سے شد در ہماں قدر آتش میگرفت ۔

دیگر پنجاہ تیر یکا ہزار و کمانے حاضر ساتتند یکے انہ ایشاں کمان را بدست گرفت و تیر انداخت
در ہوا بلند رفتہ ہما پنجاہ ایتاد تیر و دیگر سردار با تیر اول بند شد ۔ پھنیں چل و نہ تیر با ہم بند کردند ۔
تیر آخیں از شست رہا شد ۔ دیگر تیر مارا از ہم جدا ساخت ۔

دیگر پھنیں من گوشت و بربنج و مصالحہ در دیگر انداختہ آب نیز در اں کردند و اصلاً آتش
در زیر اجاع نمود و یک خود بخود در جوش آمد و بعد از ساعتی سردیگ را در اں کردند ۔ قریب نصف لنگری
طعام بر آوردند و بخورش مردم دادند ۔

دیگر فوارہ بر زمین خشک نصب کردہ سہ بارہ بردور اں گشتند فوارہ یکبارہ بجوش آمدہ قریب
پہ در عد بلند شد و ہر لحظہ بزرگ دیگر آب از فوارہ سے جوشید و گل افشان نیز سے شد و آب فوارہ
کہ بر زمین سے ریخت زمین نرمی شد ۔ قریب یک ساعت بخومی فوارہ در جوش بود ۔ چوں فوارہ برداشتہ
آں را آب سچ با پیدا نبود ۔ و باز فوارہ بر زمین نصب کردند پس مرتبہ از یک سر فوارہ آب
ریختہ دوازہ دیگر شش شتر افشان سے شد ۔ قریب دو گھڑی تماشا کردند ۔

دیگر یک نفر از میان اتاودہ شد ۔ و نفر دیگر بالائے آں برکتت اور ایتاودہ ۔ و ہمیں قسم شصت
نفر بالائے ہم ایتاودہ ۔ یکے آمدہ پائے شخص اولین را مع دیگران برداشتہ سپید و نفر اولین
قوت کردہ خود را از دست اور ہانید و پنجاہ و نہ نفر را برداشتہ در میان گردید ۔

دیگر آدمی آوردند و یک بیک اعضائے آں را جدا کردہ بر زمین انداختند ۔ اعضائے او افتادہ
بود باز چادر پر کشیدہ یکے از بازگیران اندرون چادر رفتہ بعد از ساعتی برآمد چوں پارچہ را برداشتہ
آں شخص صحیح و سالم اعضا برخواست ۔ گو یا ہر گزہ زخم بر بدن نبود ۔

دیگر کلاوہ رسیمان آوردہ سرد رسیمان گرفتہ کلاوہ را در ہوا بلند انگندہ کلاوہ از نظر ہا ناپدید گشتہ
و تارے منظر سے آید ۔ یک نفر از آنہا براق سمیہ حاضر آمد و گفت دشمنان من آمدہ در ہوا ایتاودہ
و سرد رسیمانے کہ این طرف نمایاں بود گرفتہ براہ رسیمان بر آسمان عرض کرد چندانکہ از نظر تماشا بیاں غائر
گشت ۔ بعد ساعتی از تارہ رسیمان نظر ہائے خزان چکیدہ بعد از بدفعات تمام اعضائے بدن و سر
اور براق بر زمین افتاد در اں حال زنش از پردہ بیرون آمدہ اعضائے مشہور را جدا و دیدہ

ریمان در آب انداخت - ہر بار بزرگ دیگر بر آورد۔

دیگر قفس چہار پہلو آورد یک طرف کہ نمود بیل خوش آواز در آن قفس نمود۔ طرف دیگر قفس نمودند ہیں مرتبہ حقیقت طوطی نمود۔ از طرف سوم جانور سے سُرخ رنگ از طرف چہارم حقیقت کیلک مشاہدہ گشت۔ دیگر قالی کلان بیت درعی گستر دند خوش طرح و رنگین چوں آن قالی بزرگ قالی پشت اور سے پیشد و رے پشت و طرح دیگر نمود اسے گشت۔

دیگر آفتابہ کلان پر آب کردہ آیش را تمام و کمال ریختند چوں باز آن را درست داشتند و اثر دین نمودند۔ از دستہ آن آتش ریخت۔ پچیس چند مرتبہ آب و آتش از آن بر آوردند۔ دیگر جوال کلانے آوردند آن جوال دومر داشت تریوز کلان بر آوردند۔ و ازیں سر جوال تریوز اندرون انداختند و از آن سرانگور صباحی و کشمش بر آوردند۔ پچیس چند مرتبہ انواع میوہ از سر جوال انداختند و از سر دیگر میوہ دیگر بر آوردند۔

دیگر از آنجماعہ نفرے ایسا دودہن باز کرد و سرارے از دہن او پیروں آمد۔ و نفر دیگر سرارے گرفتہ بر کشید۔ فریب چہار در عہ مار از دہن او بر آورد۔ بہیں آئین تالبت مار از دہن او بر آورد و بار بار زمین را کرد۔ و آن مار ہا ایک دیگر جنگ نمودند۔ و با ہم پیچیدند۔

دیگر آئینہ بر آوردند و یک گل در دست گرفتند۔ آن گل در آئینہ ہر بار بزرگ دیگر حلقہ دیگدہ مرتبان خالی بر آوردند۔ و ہمہ کس مشاہدہ کرد۔ کہ مرتبانہا خالیست بعد یک گھڑی ہوا برداشتند۔ یکے پڑ از غسل و دیگرے پڑ از شکر و پچیاں از ہر یکے شیرینی دیگرے و آن شیرینی اہل مجلس خوردند۔ بعد از ساعتے کہ باز مرتبانہا آوردند ہمہ خالی بہ نوے بود۔ کہ گویا کسے آئینہ را پاک شستہ۔

دیگر کلیات شیخ سعدی شیرازی آوردند۔ و یکیسہ گذاشتہ چوں بر آوردند دیوان حافظ بر آمد۔ آن را چوں یکیسہ کردند دیوان سلمان ساوجی بر آمد۔ باز چوں در کیسہ نمودند۔ دیوان انور بر آمد۔ پچیاں چند مرتبہ کتاب را در کیسہ کردند۔ و ہر مرتبہ دیوان دیگر بر آوردند۔

دیگر زنجیر بمقدار نجاہ در عہ آوردہ بہوا انداختند۔ آن زنجیر در ہوا راست ایستاد کہ گویا زنجیر بجائے نباد است۔ و سنگے آوردند آن سنگ زنجیر گرفتہ بالا رفتہ نا پدید گردید

بچنیں پلنگ و شیر و بعضے جانوروں دیگر زنجیرا اگر فترت بالا رفتند و ناپدید شدند۔ بعد ازاں زنجیر
بزیاد آوردہ در کسبہ کردند۔ ازاں سنگ و جانوروں اثر سے ظاہر نگشت کہ کجا رفتند و چه شدند
دیگرے سنگے بر آوردند و پرازدیمبریں و گوشت لذیذ بود۔ باز سر لوپش بر سر سنگے گذاشتند
چوں برداشتند سنگے پرازدیمبرلی و کشتش و بادام و قمیمه بود۔ باز سر لوپش بر آں نهادند۔ این مرتبه
از کله و پاچه بود۔ بچنیں مرتبه سر لوپش گذاشتند۔ و برداشتند۔ ہر بار خوردنی تازہ منظر سے آمد
یکے از آہنا انگشتری یا قریبے آوردند و در آنگشت کو چک خود کرد۔ باز از آنگشت کو چک بر آوردند و با نگشت
دیگر کرد۔ الماس گردید۔ بانگشت دیگر انداخت نگین فیروزہ گشت۔

دیگر بیاضے تمام از کاغذ سفید حاضر کردند و بدست پادشاہ دادند۔ غیر از کاغذ سفید سادہ
منظر در نیاد و بعد آنے کہ بازید اولی ورق سرخ افشان و لوح پر کار بر آں ساختہ نمودار گشت۔
ورق دیگر باز کردند۔ رنگ کاغذ آسمانی افشان کردہ و بر صغیر صورت ہر در زان را بر رسم کشیدند
بسیار پاکیزہ۔ ورق دیگر کہ باز کردند۔ رنگ زرد در کمال مہواری افشان کردہ و خوب شیر و کافور
در آمد۔ ورق دیگر کہ باز کردند۔ رنگ سبز افشان کردہ نمونہ باشی و درختان سر و بسیار رنگ
شگفتہ و عمارتے در میان باغ بود۔ ورق دیگر کہ بر آوردند رنگ کاغذ سفید و مجلس
کشیدہ بودند۔ کہ دوسرے ایک دیگر در جنگ و جدال اند۔ بچند در ہر وقت کہ آنگشت
رنگ کاغذ غیر لکند و صورت تو و مجلس تازہ منظر سے آمد۔

القصد دوروز و شب باز گیران جادو کار و نادہ کاران بخر کردار انبساطی این
بودند۔ بچاہ ہزار روپیہ و خلایع فاعزہ مرحمت گردید و بچنیں شاہزادہ خرم شاہ
دام الامام یا نمودند جمعہ قریب دو لاک روپیہ با بہار بید۔ این اتوال با چہ
چہا لکیر نامہ کہ لقمہ و انشائے خود نکاشتہ منضم قوم ساختہ نمودند
در آنجا بچنیں نوشتند اند۔ اگر چه محتول نیست۔

ذکر در میان نسخہ کا نگارہ کہ مقدمہ فتح کوستان نجاب است

در اوائل سال سیزدہم جلوس شیخ فرید مرتضیٰ خان میر بخشی بالشکر گران ہائے تسخیر قلعہ کانگرہ
 متعین شد و راجہ سوچ مل پسر راجہ با سو کہ بعد فوت پدرشن منصب دو ہزاری سر فرزند
 گشتہ پورہ ہمراہ میر بخشی تعینات گردید راجہ سوچ مل بمقام سازی و فتنہ پردازی در آمدہ با
 شیخ طریق مخالفت و منازعت پیود و شیخ صورت حال اورا بدرگاہ نگاشت و راجہ بخند
 شاہزادہ ختم ملتجی گشتہ سوچ مزاجی شیخ نسبت بحال خود معروض داشت مقارن ایہ حال
 مرتضیٰ خان تعیناتے الہی فوت شد و راجہ سوچ مل در حضور طلب شدہ تہرکاب شام
 بہ ہم دکن و خدمت یافت و ہم کانگرہ موقوف ماند۔ بعد ازاں کہ ممالک دکن مفتوح گشتہ
 و شاہزادہ ازاں طرف مساودت فرمود۔ راجہ سوچ مل بہ وسائل امرای خدمت شاہزادہ
 تسخیر قلعہ کانگرہ گردید و شاہزادہ از پادشاہ اذن گرفتہ لشکر گران پسر کردگی راجہ سوچ مل
 فرمود۔ و گشتہ تسخیر قلعہ کانگرہ خود را نیز ہمراہ او کرد و بعد رسیدن در کوستان راجہ با محمد
 صحبت در گرفت چوں این بنی سبب شاہزادہ رسید محمد تقی بخش را طلب داشته عوض آن
 بکر باجیت برین را کہ یکے از عمدہ ہائے سرکار شاہزادہ و دلاوریے ہمتا بود۔ با مردم دیگر
 فرمود از طلبیدان محمد تقی و متعین شدن راجہ بکر باجیت۔ راجہ سوچ مل فرصت را غیبت
 دانستہ بعد اجت بخشی و زید و بالشکر شاہزادہ جنگ کردہ سید صفی بارہ را کہ از محمد
 مع چپڑے از برادرانش کیشت و دست تعدی دراز کردہ پرگنہ ہائے دامن کوہ و محالہ
 خالصہ شریفی کہ در پرگنہ پھیالہ و کلانور است فارت کرد۔ ہمدیں اثنا چوں راجہ بکر باجیت
 از دیار بید راجہ سوچ مل تاب بیاوردہ متحسین گشت و بانڈک زد و خورد و قلعہ نیز
 شد راجہ سوچ مل راہ فرار گرفتہ خود را در شباب جبال و گریہ ہائے دشوار گزار کشید جلگہ
 بیاورد خود راجہ سوچ مل بمنصب چہار صدی تعینات نمجالہ بود چوں راجہ سوچ مل
 چنین حرکت گردید مطابق تجویز بکر باجیت شاہزادہ در خدمت پادشاہ التماس کردہ
 را از نمجالہ طلب داشت و بعد از آمدن اورا بمنصب ہزاری ذات و پانصد سوار و

راجگی سرفراز فرمودہ بہ ملک موروثی رخصت نمود۔ و بموجب حکم پادشاہ در مستقر کہ مسکن راجہ
 سوچ مل است شہرے موسوم بنور پور بنام نور جہاں بیگم آباد گشت در راہ چگت کہ شہر بنام
 و تسخیر کانگرہ بر فاقہ راجہ بکرہ باجیت مستخین شد۔ کانگرہ قلعہ البیت قدیم بر سمت شمالی لاہور
 در میان کوہستان بیت و سہ برج و مہفت دروازہ دارد۔ و دروں آن یکس کردہ و پانزویہ طواب
 طولست و دو کردہ و دو طناب ارتفاع در یک صد و چہار و رعمہ عرض و در عرض یعنی تالاب
 کلاں دروں است۔ تا بیچ اساس آن قلعہ بیچ کس نمیدانند۔ و در بیچ شہر ہم آوار گشت
 اندر بیچ یکے از فرمانروایان دہلی تا عہد اکبر پادشاہ با وصفت یہ شہر از ان گشت
 نہ کردہ۔

القصر راجہ بکرہ باجیت محاصرہ نمودہ راہ رسید قلعہ و شہر با بیچ مسدود و در وقت
 دشیت ایزوی بہ تسخیرش رفتہ بود۔ و خانہ قلعہ با طرفہ در آنکہ کہ نامہ دروں کہ
 افتادہ از کار رفت۔ قلعہ نشینان چہار ماہ عانت ہاست جنگاں جو طابیدہ خوردند۔ و
 نہایت عسرت رونے نمود و کار بہ ہلاکت کشید۔ بناچار راجہ تاک کہ چند ماہ از ان
 مقابلہ قلعہ پیش راجہ بکرہ باجیت دستار و بوساطت راجہ بکرہ باجیت و
 پیمان آمدہ ملازمت کرد و در غنہ محرم سہ پانچ ہجرت سلاطین و
 بجزی روزہ شنبہ در عہد سلطنت جہانگیر مفتوح گشت و راجہ بکرہ باجیت نے مورثان
 پادشاہی گردید۔

ذکر در بیان نہضت مولانا ابید سیر کا گروہ

جہانگیر پادشاہ از دار الخلافہ آکر آباد نہضت نمودہ چون قلعہ
 اعتماد الدولہ بر دست حق پیوست و قریب ہر وضع مذکورہ را
 عمارات عالی برس مزارش تعمیر یافت و محال جاگیر با سبب است و
 بر خراہ نور جہاں بیگم و حمرت گشت و پادشاہ از انجا کہ
 دشوار گزار بود از وہیکے بزرگ از نوامی میداداشتہ

متوجہ سرکار کانگرہ گشت۔ واز سینہ چہار منزل ساحل دریائے گنگا مغرب خیام والا گشت
 راجہ حسینہ کہ بییت و پنج کر وہی کانگرہ واقع است۔ و در کوستان عمدہ ترین زمینداران است
 و گاہے لہر مانڈوائے دہلی روئے نیایش نیارودہ برادر خود را با پیشکش لائق حضور پادشاہ فرستاد
 بالحد پادشاہ بہ فر از قلعہ کانگرہ تشریف بردہ تماشا فرمود و بانگ نماز و شرائط اسلام
 بمقدم رسید و حکم شد کہ مسجدی عالی تعمیر نمایند بعد مشاہدہ قلعہ در عجبون کہ پایان قلعہ واقع
 است آمد و در زیر چتر کلالے کہ بر بیت بندے از زبان پانڈوان نشان مے دند و معلوم نیست
 کہ اندک دم قلعہ است و میگوند کہ چنان تعبیه بکار رفتہ کہ آں چتر خود بخود داغیم برگردد سر آں پیر
 بے حیوان در حرکت و سرگردانت چترے خود از طلا ستادہ کرد و چند روز بسیر و شکار آں زمین
 اشتغال داشته از آنجا بہ تماشا شائے جو الالکھی توجہ نمود۔ آں مکانی است دوازده کر وہی کانگرہ
 نزدیک کہے کلال کہ سر فلک کشیدہ دار و درواں مکان شبانہ روز از زمین دو یوار ہا آتش خود
 بخود زبانہ میزند۔ بعضے گمان کردند کہ در آنجا کان گوگرد است و شعلہ ہائے آتش اثر آں پادشاہ
 قلیل الاوراک و تحقیق نشستہ حکم کنیدن زمین نمود و آہا پاشید چوں بسے گوگرد نشید و
 آتش منطقی نہ گشت از عجائب و کرامت شمر و جابا در حجرات کہ کنیدن مہدم شدہ بود تعمیر
 نمود و بہ از اول میمانت آراست و در حواشی آں مکان عمارات و نشین درست کرد و گویند
 سلطان فیروز شاہ نیز در ایام سلطنت خویش بہ تخریب کانگرہ متوجہ شدہ بود و در جو الالکھی رفت
 زمین کاوید و پے نبرد کہ چیت ہمانا قصہ معاون لفت بگوش این ابہاں فرسیدہ تابانند
 کہ این شعلہ ہا پیش او حکم شرارے دار و۔ مح ہذا محل تعجب و مظنہ کرامت بمر دم آنجا وارباب
 عقول نمی شود بلکہ اگر شعلہ نوزند جلئے تعجب و حیرت است۔ و لکن اللہ بھدی من یثار الی
 صراط مستقیم۔ خلاصہ پادشاہ از سیر و شکار آں سر زمین و تماشا شائے آں امکانہ بجایت مسرور
 شدہ توجہ کشمیر گشت۔ اگرچہ در راہ کشمیر بسبب نشیب و فر از راہا صعوبتے کشید و دشواری
 گذار جبال و گریو ہا بر طبیعت آسائش طلب او دشوار آمد۔ اما بعد نزول در کشمیر و مشاہدہ بہار
 آنجا کہ کوہ و صحرا پوہ از شقائق و ریاحین و ہر طرف جوئے ہائے دلجو و آبشار و چشمہ ہائے شیریں
 بود۔ بجایت محفوظ شد و در زبان برون باں حفظ مول پذیر روزے سلطان شجاع پسر شاہزادہ

پور افواج قاسم بر سر شاہجہان متعین گردید و شاہجہان بعد رسیدن واکیر آباد از استماع خبر آمد
 و شاہ بکوٹلہ میوات تفتانت و از آنجا سپہ خان خازان و بکر باجیت و دیگر امرائے خود را رو بر شے
 راج پادشاہ کہ بر و متعین شدہ بود و فرستادہ خود نیز مستعد شدہ عساکر متعین را ہم آری مستعد
 ہنگامہ جدال و قتال کہم گردید لشکر شاہزادہ غالب آمد و عورت ظہور و کئے نمودہ بود و اتفاقاً
 ہر عدہ کارزار بند و چچی نیم جان افتادہ و بندوق تیر بند و قتلہ کشتش انفر و فرزند دست داشت
 بکر باجیت کہ جنگ مروانہ کردہ دلیرانہ بر لشکر پادشاہی حملہ آورہ بود و نہہ یکہ ہاں بند و چچی
 جان رسید و قتلہ بر بندوق رسید و تیر آن از سپہ راجہ بکر باجیت گذشتہ اورا از جان گذرانہ
 و ہلاکت اولشکر ہاں راول از دست رفت و شکست بر لشکر شاہزادہ افتاد و شاہجہان پادشاہ
 حال پائے ثبات انشردن محض بہالت و سہما ہوت شمرہ بناچار ہی از رسیدن مطعت عمان
 دو بجانب ماندون روان گردید پادشاہ با متاع این فتح مستعد و تخریر شدہ سلطان پرورین را
 یں نزدیکی از پتہ در حہ نور رسیدہ بود با مہابت خان و راجہ نرساہر دیو بوندیلہ و راجہ کج سنگھ
 شور و راجہ جے سنگھ کھچو امہ و دیگر امراکہ جنگی سہیل ہزار سوار و تیرہ ہزار پونہ شاہجہان
 و رواتا بقی شاہزادہ پرورین مداراں ہم بر مہابت خان مقرر گشتہ بود و افواج یاد شاہجہان
 لہر ماندون رسید شاہجہان کہ ستم خان رانا افواج تیرہ ہزار سوار و تیرہ ہزار پونہ شاہجہان
 یق یوفانی پیورہ خود را بہ مہابت خان اما تیرہ ہزار پونہ شاہجہان پادشاہ
 ہم شد و ماندون در ماندون عدداً تیرہ ہزار سوار و تیرہ ہزار پونہ شاہجہان
 براہ شاہجہان بود و ظاہر گشت کہ بہ مہابت خان مہابت خان پادشاہ
 باب خان سپہ نش فید کرد و سوار سپہ لشکر پادشاہی پادشاہ
 تیرہ ہزار پونہ صلح و آشتی از شاہجہان شدہ گشتہ بود و پادشاہ
 عدلی گزیدہ بہ حسب ضرورت شاہجہان در پانچ روز پانچ ہزار پونہ شاہجہان
 لوکتہ و تیرہ ہزار پونہ بطرف تیرہ ہزار پونہ شاہجہان پادشاہ
 بیت قطب المسک و الما الی و لایقہ در راہ پانچ ہزار پونہ شاہجہان
 خان پرورین چند ہزار قطب نمودہ و ہمین برکات پانچ ہزار پونہ شاہجہان

پادشاہ رسید شاہزادہ سلطان پرویز و مہابت خان را حکم رفت کہ با جمعیت خود بطرف پٹنہ بروند
 و سدرہ شاہجہان لہر رسیدن و راوڑ رسید و آن صدد بانگ جنگ اولاً قلعہ بروان گرفت
 بعد آن قلعہ اکیرنگر را محاصرہ نمود، جنگ بسیار کرد و ابراہیم خان صوبہ دار و مہابد خشاں دیوان
 و دیگر تہذیب پادشاہی کشتہ شدند۔ شاہجہان آن قلعہ را کشادہ متوجہ ڈھاکہ کردید۔ و
 چهل لاک روپیہ نقد سوائے اقمشہ و فیل و دیگر اجناس از اموال ابراہیم خان ضبط در آورد
 محمد بیگ خان برادرزادہ ابراہیم خان کہ در ڈھاکہ بود بیچارہ شدہ بملازمت شاہجہان
 رسید تا ایں زمان داراب خان پیر خانان در قید بود۔ درینو لا شاہجہان اور اسوگند داد
 از قید خلاص کرد و صوبہ داری ننگالہ باو مرحمت نمودہ خود بہ پٹنہ رسید و از اینجا عبداللہ خان
 را بالہ آباد و دریاخان را باورخصت کرد۔ عبداللہ خان بزور شمشیر و قوت مردانگی الہ آباد
 منتصرف شد چون زمینداران ننگالہ کہ نوارہ ہمراہ شاہجہان آوردہ بودند بعد رسیدن در پٹنہ
 نوارہ کہ سچتہ رفتند۔ شاہجہان در جنگل حصارے از گل ساختہ استحکام داد۔ مہریریں ننگالہ
 پرویز و مہابت خان بالشرک بسیار در رسیدند و بدفحاحات جنگ روئداد۔ راجہ بیہم لہ
 کران کہ سردار لشکر شاہجہان بود در محاصرہ کشتہ شد ازین جهت ہزیمت در لشکر شاہجہان
 وغیر از قزچیاں و عبداللہ خان بپس منانہ شاہجہان بمقتضائے شجاعت ذاتی دل ہر
 نہادہ اسپ برانگیخت اسپ سوارے چوں زخمی گشت۔ عبداللہ خان جلو گرفتہ شاہجہان
 را از محاصرہ برد آورد و ازال اسپ فرود آوردہ بر اسپ خود سوار کردہ بجانب پٹنہ بروید۔ چوں
 افواج پادشاہی نزدیک پٹنہ رسید شاہجہان برون درال دیار صلاح ندیدہ در اکیرنگر آ
 چوں درال سال کہ نوزد ہم از جلوس پادشاہ بود سلطان مراد بخش قدم در عالم وجود نہاد او
 باوالدہ او در مہاس گداستہ متوجہ پیشتر شد داراب خان پیر خانان را کہ سوگند
 از قید خلاص و صوبہ داری ننگالہ اختیاس دادہ بود ہر چند طلب داشت عذر ہا در مہاس
 آوردہ نیامد زن و سپر اورا کہ بطریق برعمال با خود داشتہ بود۔ بسبب ظہور ایں عذر نہ
 در قلعہ مہاس فرستاد و سپر چوران اورا بقتل رسانید و بسبب غلبہ لشکر پادشاہی برون
 ولایت ننگالہ صلاح وقت بدانتہ بر اہے کہ آمدہ بود از ننگالہ باز بدکن برگشت۔ دورا ننگالہ

پہر دون شاہجہان سلطان مراد بخش مع والدہ اش بھنور شاہجہان رسید چوں رسیدن شاہجہان
از تنگالہ در دکن معروض پادشاہ گشت - حکم رفت کہ شاہزادہ پیر دیزہ و مہابت خان با لشکر ہری
بدفع شورش شاہجہان باز بدکن روند ہر دو کس حسب الامر لشکر روانہ دکن شد و در ایب
خال سپہر خانان کہ از شاہجہان جدا گشتہ بلشکر پادشاہی ملحق شدہ بود بموجب حکم قتل رسیدند
خانان خود مقید گردید شاہزادہ پیر دیزہ مہابت خان قطع مراصل نمود ہر گاہ در مالوہ رسیدند
شاہجہان رسیدن افواج قاہرہ بچون خود در دکن مناسب فریاد با جمہور گشت و در حکم
توقف ناکردہ از راہ جہلمیر بصوب مٹھہ آمدہ قصد ایران کرد و پیر سدھ پور و سلطان دارا شاہ
وسلطان شجاع و سلطان اورنگ زیب را بدیر گاہ پیر فرستاد چوں در مٹھہ تزلزلت الملک
گورنو کہ شاہزادہ شہر یارہ قیام داشت با سماع خبر آمدن شاہجہان بحیثت فریاد کرد و توب
دلفنگ برقلعہ نصب کردہ متحسین گردید - شاہزادہ بدو قلعہ منزل نمودہ چیدہ روئے گشت
پرداخت و چندے از مردان کاری بکار آمدند و چوں کار سے از پیش تر رفتہ بہر خاطر
کہ بتخیر مٹھہ پر داختن سووے نداشت و چنان فائدہ درال نہ رسیدی انشا اللہ رسید کہ
پیر دیزہ در دکن مرد و مہابت خان بہ حصنہ رفتہ فقط شاہجہان بودی در دکن قیام فرمایند
انہیں آگاہی دکن را خالی دانستہ بخاطر آورد کہ پیش از آنکہ مہابت خان باز اجماع
از راہ ولایت بہار و گجرات متوجہ دکن باید شد بعد تصمیم اسباب تعلق ہوا
ترنگ از مضافات احمدنگہ کہ بگاہ خورشید شاہ آگاہ شد و در دکن رسید
نمود و در آنجا قاصدا خراج خانجہاں رودی از دکن گردید -

ذکر رسیدن مہابت خان در حضور شاہجہان

گردیدن آصف خان از گجرات

چوں ارادت آہی بر آں شاہ کہ چشم ز غم ببادش برسد مرستہ کہ انصاف سے در ملک و دولت
بود منصفہ ظہور رسید یعنی مہابت خان کہ مصدر یہاں شدت نمایان ہوئے

بوجیب التماس نور جهان بگیمہ و آصف خان بوجیب مورد عتاب گشت و فدائی خان از حضور بامو
 گزید که مہابت خاں را از شاہزادہ پرورد بیدار کردہ لطیف نگالہ روانہ سازد و اگر مہابت خان بخت
 نیکالہ را منی بنا شدہ بیدہ بچندو آید و حکم شد کہ خان بھمان لودی از گجرات آردہ بجائے مہابت خان بالیق
 شاہزادہ باشد و نیز حکم شد کہ نہ خطیر مطالبہ سرکار بر ذمہ مہابت خان طلب است آنرا مع مبلغ
 کہ از محال چاگیر امرانہ و راجدہ می متصرف شدہ و و کلائے آنہا در حضور استغاثہ دارند و ہم فیلان
 نامی کہ از نگالہ و آن حدود بدست آوردہ از با خواست نمایند و صورتیکہ عذر دیوان پسندے
 داشتہ یا شورش بکنند و سید و خاطر نشان دیوانیان نمایند چون فدائی خان از حضور دستوری یافتہ
 در مورد کسیارہ احکام عالیہ رسانیدہ مہابت خان از شاہزادہ پرورد بخصت گشتہ عازم حضور
 پروردیدہ و خان بھمان لودی از گجرات خدمت شاہزادہ پرورد رسید مہابت خان بعد قطع مسائل
 در ایامیکہ پادشاہ بر لب دریا سئے بہت متوجہ سیر و شکار کابل بود نزدیک اردوئے معلی منزل
 نمود مہابت خان چون میدانست کہ طلب او بہ تخریک آصف خان و ارادہ او آنست کہ بہ صورت
 میں با ذلیل گرداند و قیس از ورود او بر خود وارد و لد خواجہ عمر نقشبندی را کہ داماد مہابت خان
 و پادشاہ حسب التماس آصف خان زیر تازیانہ ہائے شدید کشیدہ و سر بر منہ دست برگردان
 ست بے آبرو گردانید و آنچه مہابت خان با و دادہ باز یافت نمودہ برد و محمد حسن بردار زن بھمان
 کہ کہوری پرگتہ پھیالہ بود مقتیدہ گردیدہ ز رہائے خطیر از وہم باز یافت مہابت خان با سماع
 میں حالات خرابہ حفظ آبروئے خود و شہزادہ سوار ہمارا کثر از قوم راجپوت و غیرہ ہمراہ آوردہ
 رد تا اگر کار بے آبروئی او کشیدہ بمان خود بردانگی در بازو بسبب آمدن او باین صورت
 و ہم با ہم دگر سخہا داشتند پادشاہ از خود بیخبر تامل مجرور و رود او را معاتب فرمودہ پیغام فرستاد
 کہ تا سطلہ ارت پادشاہی بایوں علی نشان نکند و در عیان خود را خوشنود نگرداند و نیلان نیکالہ بحضور
 رساند باریاب کہ لائق شہزادہ شد و آصف خان بنا بر فرط غرور از شعور و در افتادہ با وجود احد
 مدوت با چنین مقتدر و قوی چنگ در کن السالنت رفتہ آنگاہ بے حرمی را کار فرما گشتہ
 کہ این آندیش را بید نشید پادشاہ نہ تھا این طرف آب گذاشتہ خود با عیال و اغفال محال
 از اقبال و جمع خدمت و مستقیم بہاہ بیکر کشی با از آب گذشتہ آن طرف دریا رفت و دیگر امر ہم بالفاق

آورد۔ امانوہر جہاں بیگم در زمان رفتن پادشاہ بخانہ مہابت خان ازیں سہو خود تاسف میکرد۔ بہر کیفیت
 آن روز شب خاقان و خان منبرل شاہزادہ شہر بابہ گذرانیدند۔ چون نوری جہاں آل طرف دریا
 صفوت آراستہ تدارک ہامی اندیشید۔ پادشاہ مقرب خان را نزد آصف خان فرستادہ پیغام داد
 کہ جنگیدن از نیک اندیشی نیست۔ و بہجت اعتماد اکثری خاصہ بدست او داد۔ روزگار
 دیگر آصف خان و خواجہ ابوالحسن فوجہا آراستہ قرازی جنگ دادند۔ و چون پل را کسان مہابتخان
 آتش داوہ بودند۔ راہ پایاب می بستند۔ ابو طالب پسر آصف خان با چند کسان بہر حال از آب
 گذشت۔ و اکثر ہمراہانش غرقی بجز فتاشدند۔ آصف خان در میان آب رسیدہ بود کہ ابو طالب
 پسرش بانگ جنگ بہر بہت فرودہ برگشت۔ و آصف خان بمشاہدہ حال پسر نیز از میان آب
 راہ فرار نمود۔ نوری جہاں فیل سوارہ از دریا گذشتہ بہ مردم تاکید عبوری کرد و جنگ در میان بود
 در آن زمین تیرہ یازو کے یکے اند پستانان بیگم کہ در عمارتی فیل با او نشستہ بود رسید۔ و جنگ
 بدست خود تیرہ یازو کے آوہ آورد۔ و نزد یک فیل بیگم بسیارے از مردم قتل رسیدند
 و فیل سوارے بیگم زخم چند برداشتہ برگشت۔ و شنا کردہ از دریا گذشت ناگزیر بیگم بعد گذشتہ
 دریا رخیمہ فرود آمد۔ و آصف خان با ابو طالب پسر خود و دو صد کس دیگر از انجا راہی شد و
 شبانہ روز قطع عراہل نمودہ در قلعہ اٹک بنارس کہ بجای او بود رفتہ متحصن گردید۔ چون سلطنت
 مہابتخان در ولایت اٹک آمد۔ خواجہ ابوالحسن و دیگر اہل امر اسوگت غلاظت شداد از مہابتخان
 گرفتہ ملاقات کردند۔ بعد از سہ روز نوری جہاں در حضور پادشاہ رسید و پادشاہ از ملاقات او
 وقت شرع از لب دریا کے بہت کورج کردہ با مہابت خان روانہ کابل شد مہابت خان از
 تسلط و استیلا داشت ہمیں کہ در اٹک بنارس رسید درون قلعہ رفتہ آصف خان و ابو طالب
 پسرش را پیر خلیل اللہ ولد میراں را بادوازہ کس دیگر بدست آوردہ قید نمودیکے از مصائب
 آصف خان را و شکر کے کردہ بقتل رسانید و پادشاہ چیزے نمی توانست کرد۔ بالجمہ
 قتل مسانت برابر الملک کامل نزول واقع شد۔ راجپوتان کہ مایہ استظہار رفتہ سازی مہابتخان
 بودند۔ و لیگشتہ طریق یعنی دیباکی می پیوندند۔ روزے جماعہ راجپوتان با اعدیان پا
 گفتگو کردند۔ و کار کردے رسید کہ اعدیان ہمہ یکجا شدہ جنگ مردانہ نمودند و قریب بہت

را طلب داشتہ معذرت خواست و بپہلو و سوگند خاطر خود را مطمئن ساخته با ہمراہانش بجنور فرستاد
 لیکن ابوطالب سپرد اورا بحسب مسامحت و نیکی چند نگاہ داشتہ روانہ گردید۔ از سبلہ محاسن اتفاق
 آنکہ شورش مہابت خان بر ساحل دریائے بہت واقع شدہ بود و خلاصی آن صفت مان و روانہ
 گردیدن مہابت خان بہت محطہ پر ہمیں کنار دریا اتفاق افتاد۔ بعد چند روز ابوطالب و خواجہ
 ابوالحسن و ولیع التریان دارا اورا عذر ہائے خواستہ روانہ حصنہ نمود و منزل بمنزل روانہ محطہ گشت
 پیش از آمدن سپیدار اورا آن حدود شاہزادہ شاہجہان از محطہ کوچ کرد و بطرف دکن مساوت
 نمود۔ اورا سپیدار سالیانہ ذکر کرد و ہمراہ مہابت خان رسید۔ مہابت خان در محطہ برون حکم پادشاہ در ہندوستان
 آور و آثار لغوی از وی ظہور پدیدست۔ پادشاہ فریجے بہر او متعین نمود و خانخانان مبدلہ حکیم کہانہ
 مہابت خان از مہابت خانے کاری بر جگر داشتہ بالخاص و اقتراح مہم او بر ذمہ خود گرفتہ رخصت شد
 و محال جاگیر مہابت خان و صوبہ داری اجمیر بخانخانان مرحمت گشت خانخانان بعد قطع مراحل
 در اجمیر رسید و مہابت خان کہ بعد مساوت از محطہ بیست اجمیر رسیدہ بود تائب جنگ بنا و روہ
 در شتاب جبال الگ رانا اقامت و رزیدہ خانخانان در آن سمت در سنہ بیست و یکم جلوس بھر
 ہفتاد و دو سالگی بچہ ارجمت ایزدی پدیدست و مہابت خان از آنجا عزالقضیایا مشتمل بر عقیدت
 و اخلاص بیست و شاہجہان ارسل و داشتہ و بموجب شورشے کہ در جواب منتقصین طلب اوصاف
 گشت سچال استعجال در جوید رسید و بعد از ست شاہجہان مشرف گشتہ مورد افواج خواستہ
 گردید۔ این معنی بعرض پادشاہ رسید۔ خانجہان لودی بخطاب سپہ سالاری و صوبہ داری دکن
 مہ نزاری یافت و مدتہ اورا با شاہزادہ شاہجہان محاربه و مجادلہ ماند۔

در بیان اہمیت جہانگیر پادشاہ عالم بقا

در سال بیست و دوم جلوس جہانگیر پادشاہ مرطباتی عادت متوجہ کشمیر شد و بعد از رسیدن آنجا
 بیماری عنایتی کہ لازم داشت استیلا یافت و صنعت و توانی روز بروز زیادہ شد و او اکثر وقت
 را بہت مراجعت برافزاشت چون در منزل بیرم کٹر نشاء شکار اشتغال و رزیدہ در آن مہ زمین درتہ
 کوہ شیبہ بہت مہروق اندازدی ترتیب یافتہ متقرر بود کہ چون زہن بداران آہو با ساراندہ

برقیغہ کوہ برآمد ہوا۔ منظر درآید۔ پادشاہ خود بدوق بر او انداز دو ہمیں کہ زخم آہو میرسد از سر کوہ
 جدا شدہ مسلوق زنان بزین می افتاد۔ دریں روزیکے از پیادہ ہائے آن مرزبانم آہورا آورد۔ آہو
 بر پارچہ سنگے ایستاد انا خوب منظر درنی آمد پیادہ مذکور خواست کہ پیشتر آردہ آہورا از آن مکان پیشتر
 راند بخورد رسیدن در آنجا پائش لغزید دست ہوتہ نزد تختہ ایستہ گذرہ شد و آن پیادہ اجل گرانہ
 از آن کوہ عالی مسلوق زنان بزین افتاد۔ و استخوانش فرو شکست۔ و استخوانش از ہم گسیختہ بیان
 بحق تسلیم کرد و ہمشاہدہ این حال مزاج پادشاہ نہایت ملول و خاطرش لرزید کہ گندہ گردید۔ ترک شمار
 کردہ بروست خانہ آہوراں ساعت قرار و آرام از خاطرش برخواست۔ انہرم کوہ کوچ کہ در
 مصلحتہ و از آنجا برآمدی از اول واقع شد۔ و از آنجا برستہ مرزبانم آہورا آورد۔ آہورا کوہ فرمود
 اثنائے راہ پیالہ خواست ہمیں کہ ببول گذشتہ گوارا نیاید۔ و آہورا شبہ ملول کہ گویا گردید
 و منکام صبح نئے چند بختی کشیدہ وقت چاشت۔ و یکساعت پیشتر وقت چاشت۔ و منکام صبح نئے
 و شش سحری سلطان پاز و عم آبان ماہ و شش ساعت در دو ماگی طائر دروغ اسرار
 ہوا بعد شصتی پر بردنہ جو مال بولیم خندش و لعلش و مالک زبان نزلش بر آسمان سلطان
 از غارت اخن غم خواہد و ہائے ہائے گویاں پادشاہ تسلیم کردہ۔ و گویاں پادشاہ
 بسینہ از کتابن سنگ سے زد

و بسے اختیار سے خواند نظم

درینا نہیں دل آزاری و رینا
 خواہم بے جہاںش زندگی
 نہال عمر بے برگ است بے او
 بقانون و فانی کو نباشد
 نمی خواہم کز نوک سونش
 چہ آسائش و اس گلزار ماند

درینا نہیں دل آزاری و رینا
 خواہم بے جہاںش زندگی
 نہال عمر بے برگ است بے او
 بقانون و فانی کو نباشد
 نمی خواہم کز نوک سونش
 چہ آسائش و اس گلزار ماند

در چہیں وقت بہ فریب آوردہ خود ساعت شمار با طرب داشتہ از غم بیان آوردہ
 نیامد و نعلش جہاںگیر پادشاہ از انجام مصوب مستعد و خان بیلا نور۔ و پادشاہ از آنجا

متصل شاد رہے دریاغ قاسم خالی کہ لور جہاں بیگم رونق افزائے آل باغ بودند خون گریز
و انوارات عالیہ بران تعبیر یافت۔ این یک بیت آخر از قطع تاسیخ رحلت او من۔

کشتی گشت۔ دیدت

بدر تاسیخ و فائز بیت کشتنی نزد گشتا جہانگیر از جہاں رفت

تذکرہ احوال مہتمم الدولہ شیخ ابوالفضل بعبارت

اور کہ خود رو بیان کتاب این اکبری نوشتہ

را تم نگہ نامہ را چنان در سر لود کہ با منور ذمی از حال آریابی قدسی و لختی از نیزگی اطوار خود نوشتہ
بدر تاسیخ و فائز بیت کشتنی نزد گشتا جہانگیر از جہاں رفت
این کتابیہ آگہی خرا اندر چہ یادداشت دریں اثنا پیام آریائی نہیں چنان گذارش نمود کہ منبری
تاسیخ این تذکرہ بہرست جو اندر شکر و اطوار بہتر از شکر یہ شایرہ سزاوار وقت آنست کہ لختی
از ان دریں احوال نامہ لود کہ خود رو سہید جانبد سے گذار وہ گزیدہ پند سے تکار و بدیں نوید قدسی
پیشی از ان در وقت درمی خالی کردہ سازانجا کہ نصب سراسمدن از تہیستی با شخوان نیاگان
بازرگانی نمودن و کمال سے ناوانی بازار آوردنست و از شکر یہ منبری بہتر دیگران نازش نمودن
و ہم سے خراش ناودین یعنی خواست از ان شطر سے بر طراز و افسانہ گزاری کند۔ دریں بادین
دریازار با بند سلسلہ سچا سے زرد و آریا سے انتساب صوری در نزد ہنگام معنی بکار نیار مشنوی

چہ ناوانان در بند پورہ باش پدر نگذار نفس زندہ سہر باش
چہ دروازہ سستی بنویشتا مند چہ حاصل زان کہ آتش را سست فرزد

در عارضہ ہندوستان کہ نسبت با شکر و نژاد و ذات و امثال آل تعبیر نمایند و آنرا بوالی و
پائے بند گردانند۔ مشہور آگاہ دل داند کہ این بدان باز گردد کہ از آبا سائے میانی او یکے
نفرین نواز شدہ ظاہر کہ شہساز حقیقت چہرہ و سستی یافتہ و بنام بالقب یا حرفہ یا مسکن شہر
گرفتہ اند کہ عامہ کہ مردم از ان فرزند ان آدم صغنی شمرند و بگفتگوی داستان گزاران دل نہادند

احتمالے دیگر راہ نہ مند پڑے ظاہر کہ دریں معاملہ از دوری راہ خود را از پا اندازد بدان گمراہی
اعتبار نگیرند پس چرا سعادت گویید بیدار دل بدین افسانہ بخوابد و در بیان تکیہ زود از حقیقت
بشوی دست باز گیرید و پیر زود را نیز دست غمازی بپوشید و در این اسم خلیل را از دست پرستی
سحل کدام زبان رویتست

بندہ مشتاق آنرا که گویا تشبیه کن جانمی که درین راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

نیکوترین امری است که در میان مسلمانان و مسلمانان است و از آنکه در این راه خدا را از پا اندازد

که پیشتر تا که به نیت از آن بگوید و بایزده باشد آن گویا گمراہی

ذکر بیت

شماره آباء گمراہی در میان در راه خدا گمراہی را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

در این راه خدا را از پا اندازد و در حقیقت

ارٹھادورہ تھائی خلق لہنڑو سے وجہا نیاں ازراہ آورد او ذخیرہ با برگرفتنے از گرم خوبی و دلجوئی این
 بزرگان کارگاہ و از خاک دامنگیر ننگاہ روزگار بخورد و رگہ لئے عزت توطن گزیدہ در سال نہ صد
 یازدہم بھری شیخ مبارک از نزد متکاہ علم بعین آمد و طیلسان ہستی بروش گرفت و نیرو سے دم گیا
 و چہار سالگی توامع آگہی پر تو انداخت الوار الہی روز افزون چہرہ افروخت و در نہ سالگی سر
 شگرت کرد و چہار و ہ سالگی علوم متداولہ انداخت و در ہر علمی تہنی یاد گرفت اگر چہ مناسبت این
 تا علمہ سالہاں ببار خستہ بود و بکسی سے بیارے از بزرگان در یوزہ فرمودے لیکن در ملازمست شیخ
 بیشتر سیر و تشنگی باطن از آموزش او فرمودے شیخ ترک نزا و است صد و بیست سالہ عمر
 در زمان سکونت لہی در اہل شہر و طنگاہ ساحت و در خدمت شیخ سالہاں گورہی پایہ والا بیست و ہفت
 پرستہ آید و شیخ در اہل ان طیران دانش اکتساب فرمودہ -

الذات شیخ حضرت شہید سند بانگرویدہ ہوگی اندیشہ آن بود کہ بیخے نزدیکان را از ان
 پیر بدار آن در روزگار و سفر پیرے شد و در ہر روز گورہی فحطے سترگ افتاد و دہائی عام ہر
 اینکندہ فریاد ہوا و الہام ہر روز گاہ سپرے شد - پدید بزرگوار ہوا و ہر زمین
 گورہی از ہاں آگہین سر یہ زوئے دو بین بزرگان ہر سر زمین در یوزہ فیض این
 نمودن یہ ہر شہرے لیکن آن کہ بانوئے خاندان عفت حضرت بنید او و سرکشتی خاطر
 ہستی بود و کشتاکش باطن بملازمست شیخ فیاضی بخاری قدس سرہ پو ستند و شہر
 انرا لہی گرفتہ آن پیر لہانی را ازہ آغاز آگہی نظر بہ یگانہ بندہ ایزدی افتاد و در شہر
 و سعادتینہ جاوید روزی شد - در یوزہ ارادت و گزیدن روشنی معین نمود - پانچ یا ست
 نوزدہ کی یکے را بر خزانہ ہایت بر می آرنڈ و بر منہائے جو نیدگان آگہی نام زد میکنند عبیدان
 دار و گراہی لقب او خواجه احمد خواہد بود - انتظار آن منگام نماید و آئین او برگزیند
 در ان منگام آگہی پائے ہر صد ننگاپہ بود و در دستجوئے جاندار وی حقیقت دواد و
 چوں وقت کار رسید و بدل پایہ والا سرفرازی یافتہ مقیمین خدا پڑوسی از ویہ گرفت گنام
 خلعت او فرمودند و بے تعین پیشہ او مقرر شد - در سخنان خواجه ہر جا کہ بدریشتہ تعمیر میرو
 بگاہ آفاق با کجی تہ - شرب پہل سال در دیار خطا لبر و در دشت و کوہ عشرت تہاؤ

مدولبت سال غیر گرمی رسیدہ بود و آثار گرمی درونی بچنان افزائش داشت شب پریدہ گذار
 در آن مقرر ولادت پنجمی از خدایمان سعادت پذیرد و نشان حقیقت میگذشت و این کتاب دل
 افزونہ فرامی آمد۔ ناگاہ آوازہ آہے بگوش رسید و بارقہ الہی بدرخشید و سرحد را اندیشہ رفت
 نشان نیانتند روز دیگر تنگا پوسے سخت و سنجوسے بسیار درویشا شکر کرد و سنا شکر شد و آوازہ
 معنوی عزالت گزین است۔ از نور اروت و زبانی برآمود و خاطر از سر نہ کوزانی با شکر و سر پرستہ
 سعادت می افروزدند۔ و نظر اکیس اور افزون ہمارے میگردند۔ و دلانی نورانی از نورانی و نورانی
 بگوینا گوان حقائق برآمود و برنہائے جویندگان حقیقت اشارہ کند و نورانی از نورانی و نورانی
 برستند۔ و در آن نزدیکی نقاۃ دوہمان عصمت کہ نسبت پریدہ گذار شکر کرد و سر پرستہ
 روز پریشید و حادثہ مالا بدفترت انداخت۔ پریدہ گذار آوازہ شکر کرد و سر پرستہ
 برداشت۔ ہمگی بسج آں بود کہ راہ چہار دیوارہ شکر کرد و سر پرستہ
 گرفتہ شود و در احمد آباد گجرات بوالا پانیہ کھای پریدہ گذار و سر پرستہ
 سندھالی بدست آمد۔ در آہن مالک و شامجو و ابو حنیفہ و جمیل گیارہ افشاہ و نورانی
 تنگا پوسے سخت پایہ اجہا و رومود۔ اگر حیر بافتقلے تیا گوان بزرگ و سر پرستہ
 لیکن ہوارہ کردار۔ را با موطنہ آرائین داوی و از تشکیل برتارہ ہر کس و سر پرستہ
 سعادت منشی و روشن ستاگی از علم غلامہ محققان معنوی گذارہ نورانی و سر پرستہ
 حقیقت گشت اسالیب تصوف و امیراتی برخواستند و در ان کتاب نظر و تالیف و سر پرستہ
 شیخ عربی و شیخ بن فارض و شیخ عبدالعزیز و شیخ و بسیار کتاب جمیل و سر پرستہ
 و نصر ہائے بے آوازہ روسے داد و سر پرستہ و سر پرستہ و سر پرستہ
 بلازمت خطیب۔ بوالفضل گمانہ رونی شکر کرد و سر پرستہ
 داشت و باہوز نگارے گوانا گوان دانش ہست و سر پرستہ
 و اشارات و وقایع مذکورہ و سبطہ را تذکار فرمود و سر پرستہ
 پیش را روان پایہ دیگر افروزد و در آن فرود ہجدہ و سر پرستہ
 ہمیں دیار آمد و بہستان شمسائی را از غنای آوازہ آورده و سر پرستہ

آگهی کرده بود۔ لیکن در علوم حقیقی عقلمند شاکر و مولانا عبدالالدین دستانی است۔ جناب مولوی
 نخست روز در اندوخت و اول مقامات را اندوخت پس ازاں در شیراز مدرس مولانا محی الدین شکیبا
 رخواجہ حسن شاہ نقالی پرانش آموزی نشست و این دو بزرگ از سرآمدان مکتبہ پیدر پیدارین جہان
 اندوختند و در میان مولانا ہمام الدین گلباری کہ بر طوابع حاشیہ مغنیدار و آمد و رفت نمود چنان
 دریافتند از فرخندگی و از بخت و از منہونی اورا کتبا لیسہائے غریب روئے داد و کتب حکمت را منہ
 رسیدہ ہوا لیسہائے آراستہ و از بانی آرایش و اورچنانچہ تصانیف او بر اں ولالت کنند و محنت بزرگ
 و مہدراں مدینہ منیچہ پر بزرگوار الشیخ عمر تموی کہ از اکابر اولیائے زمانہ بود سعادت ملازمت
 او سے حاصل آں کہ ہر شب از روز و مستگاہ عیار مندی تمام یافتہ آئین بزرگ نشی و دستگاہ
 را لیسہ کیر و تیر لیسہ فرمود و لیسہ استانی سلاسل را از شطاریہ و طبریہ و پشٹیہ و سہروردیہ
 و ریہ و فیض پورہ و ہمدان شہر مبارک جمعیت و ہم نشینی شیخ یوسف کہ از دستگاہ
 و ریہ آں آگاہی بود و سرایہ دیگر آگہی از فرخندہ سوارہ مستہاک ریہ کے شہود و
 و ہرگز اولیہ از آداب عبودیت از دست رفتہ را از برکات گرامی صحبت و آرزوئے آں شد
 کہ نقوش علمی از ساحت عمیر ستروہ آید و دست از زہیات بازداشتہ بحوالہ مطلق گردند۔ اور
 سزا آسائے روزی ہرگز کہ اول شمسائے ازاں جمعیت با داشتہ و بزبان کہ ہر بار گزشتہ
 صفیر و ریہ اور لیسہ از لیسہ دار الخلافہ اگرہ گام طلب با یزد و اگرہ در آنجا کاتب نگاشا بد
 تو راں و ایران برداشت و ہر جا کہ اشارت رود فرمان در رسد اصل اقامت انداختہ
 و ہر لیسہ اتالی شد کہ را نید ہر اشارت ہالیوں غرہ اروی ہشت سال چار صد و شصت
 و پنج جلالی مطابق چہار شنبہ ششم محرم نہ صد و پنجاہ بہ مقرر سعادت دار الخلافہ اگرہ ہر سہا ان
 قنالی عیال کہ نہ زول سعودی فرمودند۔ در اں مہورہ دولت لیسہ ملا و الدین مجذوب کہ بہ صفیر و طلب
 و صفایائے مہورہ آگاہی داشت۔ الذائق صحبت افتادہ ایشان ازاں مستی ہشیاری آردہ فرمودند
 یزدی چنانست کہ دریں شہر اقبال تو رفت فرود ترک گشت نما یزد و گزین کوید ہار سائید و خان
 سفر کردہ آراستہ بخشدند۔ بر ساحل ریہ سے جون در جوار میر رفیع الدین معنوی الحسینی فرود آمد
 دار و در اں فرشت کہ علم و عمل آراستہ داشت نہایت قابل رود۔ و ہر اں مرزبان محبت شناسا

رازاں بازداشتے علمائے زمانہ و مشائخ روزگار کہ ذاتِ نجستہ را مرآت محبوب خود دانستے بہ تہا
 مکانی و چارہ اندوزی نشستند و خود را بیمار ہیچ اندیشہ سے تباہ یافتند و با خود در میان آورند اگر
 نمود جی دلشیں شہر یا عدالت پڑوہ گردو کہن اعتبار ہائے مارا چہ آبر و خدادادہ و انجام ہمہ کجایم
 حال نکو سیدہ قرار یابد۔ یا مالِ غنم و اندوہ شدہ بکس تو رہی نشستند و یہ بہتان سرای کام و فریغ
 برواشتند و بدستان گزار ہی و جیلہ اندوز ہی بسیار سے نزدیکانِ عتبہ ہالیوں را کجفتار ہائے
 کہ یہ آلودانہ راہ بردند۔ بعضے بدگوہرا پیرایہ تعصب و بیخوفتہ بشورشیں در آورند اگرچہ
 از وہ یار فلور ناستودہ ہمیں بود۔ لیکن در سہ روزہ طے بیاد رہی حق گزاران سعادت آموز بازار
 بوش بدگوہران پراگندہ شدے دیس منگام آں گروہ راستی پیشہ درست ہوئے و رفتہ شدہ
 دسر آمد حرف سراپان بزم ہالیوںی بکس آرائی نشست۔ بناہ سرشتان سے آرم ہم دیو نژادان
 ناپار ساگوہر قابو یافتند۔ پدربزرگوار بنزل دوستی الہی تشریف بردہ بود۔ و من سعادت عمل ہی
 داشتہم آں رعونت فروش غرور افزا نیز دران انجمن حاضر شد۔ و صورت سرای پیشہ گرفتند و
 مستی دانش و شباب در سر بودانہ مدرسہ معاملہ ہائے برداشتہ در سہ ہفتہ کہی او را
 کشود و سخن را بجملے رسانید کہ بحالت رفت و رفتار گیان بچیرت و در شدہ امان
 بیدانسی ہمت گماشت و آں گروہ گستاخید را نیز متہ کہ داخیز و پدربزرگوار
 فارغ و من درستی آگہی بخبر تمسین آں بیدریاں دینا پرست باکین مالوہاں
 گزار ہی و دین آرائی نشستہ انجمنہا ساختند۔ و بردوان آرمندان شبہ
 را پیچولہ جائے نیستی فرستادند۔ ہر گاہ دیدیو عالم از شیر مکانی و نیکہ اندیشی مالک
 را نگورہ نیکو نظر گذارشتہ باشد و خود طبلہ ان سے تو بھی بردوش گرفتہ تو کو یار
 ہا سد باشد و دیو کیشان دانش ناراست رو دینہ کان دولت با آن
 یادہ با تارہ جائے آنت کہ خاندانہا و فتہ و ناموہا متاثر
 باہ کارہ نیکوئی نام برداشتہ ماتہ عریبی کہ بدوشی کی فرستادہ
 بے آندم و چیرہ دوستی و تنگ پیشان دل کو کہی و دوش داران
 طاعت گزاران کنج نشین و منگامہ کشش سبک و نیاس کم و زبان بانگ
 کجایم

ساختند۔ وپیمان دل آزاری تازہ گردید کیلئے از دور و بیان وہ دلہ و ہاروت سببہ حال انسون و نیرنگ
 لاکہ از رویاہ بازی و در دانش گاہ پیر بزرگوار یہ نیکو فی خریدہ بود۔ و وہاں گروہ ناراست یکہ سے
 ویکتائی داشتت پیدا کردند و انسون خدا آزاری و افسانہ بیہوشی بر خوانندہ نیم شبے فرستادند۔
 آن شعبدہ کار نیرنگ ساز در آن تاریک شب باولے لڑاں و چشمے گریاں و رنگے شکستہ درونے و نیم
 بخلویت کردہ سہمین برادر شافت و بطلسمات و طلسمات تذکار سے آن سادہ لوح را بے آرام ساختت
 و آن ناشناس کر و من را از چاہ پروہ۔ خلاصہ سخن آنکہ بزرگان زمانہ از دیر گاہ دشمنی دارند و کم
 عیاراتان ناپاس بے آزر سے۔ امروز قابلہ یافتہ، عجم نمودہ اند و بسیار سے از ارباب علم را شہود
 و بر خے را مدعی قرار دادہ و برائے تشخیص مغزیات بیانہ سے شائستہ براگینختہ ہمہ دانند این موم
 را در یار گاہ مقدس چکوتہ محل اعتبار است و برائے گرم بازار تی خود چہ سرفراز۔ مردم از
 میان پیدا شدند و چہ تمکار سے ہائے زبردست نمودند محرمے و خلوت ایصال داشتند دریں
 شبہ مرا آگہی داد و من بتیابانہ بشمار سائیدم۔ مبادا روز شود و کار از علاج گذرد۔ اکنون
 آنست کہ ہن زمان شیخ را بے آنکہ کسے آگہی یا بد بگوشتہ برند و روز چند بر کارہ باشد تا دوست
 فراہم آیند و حقیقت ہمال بعرض ہالیوں رسد آن نیکذات را وہاں فرو گرفت و بصبر
 بخلو ننگاہ شیخ رفت و ماجرا گزارش نمود۔ فرمودند ہر چند و شمان چیرہ دستی دارند و ہمال
 آگاہ و پادشاہ عادل بر سر و انان ہفت کشور حاضر۔ اگر مشتے گروہ بیدین و دیانت را بید
 شد بے آرام داشتہ باشد و دست پیمائی بر جائے خود است و پیش را در نہ بستہ اند
 نیز اگر سر نوشت ایندی بر آزار مانہ رفتہ است۔ اگر ہمہ بر آید۔ آیسے نتوانند و تباہ گاہ
 تیارند باخت و فریج گونہ گونہ سے یما زسد و اگر خود ہمیش آن جہان آفرین بریں ست مانیز بگشا
 پیشانی و تازہ روی نقشہ زندگی را می سپاریم و دست از جان سخنی باز میداریم۔ چوں عقل ربانہ
 بودند و غم افزو و حقیقت طرازی را افسانہ سرانی و شور آگیزی را سوگاری دانستہ جو بہر کشا
 کہ کار معاملہ دیگر است و داستان تصوف دیگر اگر من خود من خویشتن را ہمیں زمان تصدیک
 دیگر شہاد ایدر من خود بار سے روز ناکامی را نہ بنیم۔ انہ پیوند پر سے و عاطفت ابوت
 پذیرائے خواہش شدند۔ بفرمودہ آن پیر نورانی من نیز بیدار شدم۔ ناگزیر در آن تاریک

شب اس سہ تن پیادہ برآمد نہ رہے متعین و نہ رفتار پایا ہے استوار پیر بزرگوار و بیہرگی
تقدیر بود و خموشی داشت و جان ز برادر کہ در کار ملک و شغل معاملہ در ان سنگام نازاں نرسے
از خود گمان نداشت رگفت و گوشہ و در پناہ جائے سخن رفت ہر کرا اور پیدا میساختن
ناخن میزدوم و ہر کرا من بر می شمر دم او دست می نشاندہ ای بیات

دشمنان دست کیں بر آوردند دوستے ہریان سنکے یا ہم

یک جہاں آدمی سہے سہم مردمی در میاں سہے یا ہم

ہم بد شمن و رون گریہیم ناکہ یاری اہل سہاں ناکہ

ناگہ بیدار دن نگا پوچھا نہ بچکے اور دم کہ حقیقت غمش اور لقاں و قسم سہے سہاں ناکہ

سچ و جھوٹ بیان کا رشتہ ہے ازاد و گسبہ کراں سہے سہاں ناکہ

بزرگان آسودہ روزگار دل از جبارت و از بہادری ان سہے سہاں ناکہ

چھٹے بسے بود اختیار کرد و سچوں دیاں شہر پیرہ مکان رفتہ شہر پیرہ مکان

بود شگرت جائے پیش آمد و طرفہ اندھے سر ایسے دل گرفت سہے سہاں ناکہ

کہ باوجود فزون شناسائی غلط رفت تو بدیاں کم اغلاطے درستت ان پیکر می آواز سہاں ناکہ

کا چہیت؟ در او اندیشہ کدام؟ دریم آسائش کجا تہاں برگرفت؟ چہاں پارچہ دریم سہاں ناکہ

یہی ترفند است برگشتہ بزاویہ خود باید رفت و ہر اناسب سخن گزانیہ سہے سہاں ناکہ

برداشتہ آید و کاہ سراسبتہ کشودہ گردد۔ پردم آفرین منورہ و برین سخن گردیدہ و ہر سہاں ناکہ

امین سر باز زد و گفت ازین سرگذشتہ ما خبر کے نیست و از گراں سہے سہاں ناکہ

اب گروہ آگہی نداری ازین داوی بگذر سخن در راہ گویا آنکہ باویر آسہاں ناکہ

سود و نیان مردم بنگرنتہ بالقائے الہی بکے و انجاطر آویر سہاں ناکہ

یافتند کہ اگر کار و ستوار نشود ہمانا یار می توانی سہے سہاں ناکہ

نہ میانی کایہ سچوں زمانہ تنگی داشت و خاطر یہ سہاں ناکہ

در گلزار ہائے رنج خرامش بیشتر از شکر کاری بود و نہ سخن از خوشی سہاں ناکہ

دست رفتہ راہ بیدلی پیش عالم راہی ہے نزد انکار سہے سہاں ناکہ

جانی میزد و غریب دل نگراتی و نزدیکی روزی رستاخیز بد گوهران روبرو صبح صادق برود و سید
شد۔ ازیں آگهی گرم خرفی پیش گرفت و شائسته خلوت کده معین گردانید نمہائے گوناگون
مختص برکنار شد۔ وراں آرام کده پس از دور و نہ آگهی آمد کہ تفصیله و لان حد برودہ آرم
برداشتہ کنون خاطر خبث آگین خود را بر ملا انداختند و بامین پختہ کاران صبح آں شب
ایچہ حق ہمالیوں رسانیدند و خاطر اقدس را مشوش گردانیدند۔ از بارگاہِ خلافت فرمان شد
کہ ہماں ملک وراں بے استصواب ایشان صورت نمی یابد این خود کار مذہب و ملت است
انجام آں خاص بدیشان باز میگردد۔ و در محکمہ عدالت باز طلبند و آنچه شریعت غزہ فرماید و
اکابر روزگار قرار دہند۔ بعجل آورند۔ چاوشان را بر آفائیدہ بطلب فرستادند۔ و چون
بجائہ نیافتند گفتا بے فروغ را درست اندیشیدہ خانہ گرد گرفتند و شیخ البرالحیر بر او
را وراں منزل یافتہ بعقبہ اقبال بردند و بعد آب و تاب داستان پنہاں شدن را با
مردند و آنرا محبت سخنان بے آرم اندیشیدند و از بدائع تائیدات آسمانی ازاں ہجو
بد گوئیان و طرز ہرزہ سرائی شہر پار ویدہ در شناسائی پذیرفتہ۔ پاسخ داد کہ این ہمہ سخت
در کار ووشیہ گوشہ نشین و دانش و دانش منشی ریاضت کیش چو است؟ و چندیں آدر
بیہودہ برائے چی میکنند۔ شیخ ہموارہ بیبر میر و دانوں بہ تما اشارتہ باشد۔ آں خود را بے
آورده اند؟ و منزل را چو اتوروق کردہ؟ در ساعت آں خود سال را را کردند و از گرد خانہ
برخواستند۔ نیم ہفتے براں سر منزل آمد۔ از انجا کہ قدرے ناکامی در راہ بود و ہمہ چہرہ
داشت و خبر ہای مختلف تقیض آں میر سید باور نہ داشتہ در احتفا کہ شنیدند و بد گوہر ان فرود
مجلت زدہ دریں خیال افتادند۔ امروز کہ بخاندان شدہ اند چارہ انیکارہ باید ساخت و
در و نان تیرہ رستے را باید گماشت تا بہر جا کہ نشان یابند۔ از ہم گذرانند میاد ازیں حال
یافتہ خود را بعقبہ ہمالیوں رسانند و سنگامہ داو را بفروغ دانش خویش بیارایند۔ پاسخ شد
پنہاں کردہ سخنان و حشت افزائے دہشت آگیز از زبان مقدس در میان انداختند۔
سازہ لوح و دوستان روزگار را ہم می افروزدند و دست آویز ہائے رنگین بر می یابند
بہ مردم در اندیشہ درازی افتادند و دست اندازوری مخیل باز میداشتند۔ ہفتہ چوں

صاحب خانہ نیز از دست رفتہ را مہلے آرزوی گرفت و ملا زمان اور آئین آشنا سے برگردا بیرون
عقل زبردست و اہمہ آمد و خاطر سر اسیمہ را یقین شد کہ آن حکایات و نکتہ تخیلی صورت خیالی و بیاد
در پڑ و ہمیشہ و عالم در تنگاپوئے جستجو است رہمانا صاحب خانہ کہ غمخیز و سہوار و سادہ و سادہ و سادہ
سر پائے خاطر گرفت و اندیشہ سترگ و در دل راہ یافت۔ گفتمہ کہ از ما بولید کہ برادر تو کی غمخیز و سادہ
کہ حکایت نخت راستی دارد و گرنہ برادر را رہا نموی کرد و در و مردم از گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
ہمہ سخن کہ بخاطر میرسد ظاہر نباشد۔ ہر گاہ در زبان المیتے ہرزہ سرائی گویش میرسد و گم و سادہ و گم و سادہ
ز وہ بکیں بر نمی خاستند۔ امروز اگر مثل خدیو خانہ در سیم نہا رفتہ و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
و گیر نشید لغتے در سلوک ظاہر نمی رفت و توقفے در بین کار نمی کرد و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
بد گوہر اورا کالیوہ ساختہ است و مردم را بریں داشتہ تا از وہ و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
و اورا ازال بار خاطر بر آوریم۔ نختہ بحال آمدہ بچارہ گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
سیاہ روزے پدید آمد و درم روزگارے و نمود و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
نختیں نمودند و مرا استشاری موتن اندیشیدند و از خرد و سادگی حقیقہ و گم و سادہ و گم و سادہ
رائے نشود۔ چوں شام در آمد بادی ہزار بخش و مغزے شوری و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
غم ازاں غمکہ و حشت افزا پایروں نہادیم۔ نیاوسی و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
نہ زمانہ آئینہ ناگاہ در اں دیو کاخ ظلمت آمد و برتے بر نشید۔ نختہ ازال و گم و سادہ و گم و سادہ
شد و نختے دم آسایش گرفتہ آمد ہر چند خانہ او تنگ ترازد دل او بود و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
لیکن قدرے بر آسودیم و از سر گردانی بے سروین باز آیدیم۔ و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
دو شد۔ و ایہا بسکالش گام فرخ برداشت چوں آسایش جا برد و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
پاسخ آست۔ حال بہترین دوستان دوبرین ترین شاگردان و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
روز پر تو انداخت اکنوں سلاح دید وقت آنت کہ ایں و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
گاہ کمال است نخت بیرون کشید و ازین آشیاں و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
شان بر یاد ہا راست و نخت نیا یاد ہا بر سیں و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ
پدید آید و بیگانہ سعادت آمد و بہر ہا نمود و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ و گم و سادہ

او افتد اندازہ لطف و قہر گرفته آید۔ اگر گنجائے داشته باشد یا برعکس از خیر اندیشانی انصاف
 طراز در میان آورد، شود و استشمامی از مزاج زمانه نموده آید۔ اگر وقت یاوری نماید و زمانه
 بختیاری در باز رجوع بخیر شود و گرنه فراخنائے عام را نه تنگ ساخته اند۔ ہر مرغ را سر شاخے و کبچ
 آشیائے هست و برات اقامت و امنی بدیں مصر نکال نیامدہ۔ در حوالی شہر فلان امیر خصیت انظر
 یافتہ فرود آمدہ نختے نور راستی از روزنا مچہ احوال او خواندہ میشود و بولے محبتے از ویشام عقل و
 اندیشے میرسد۔ اکنون دست از ہمدان داشته برو پناہ بریم۔ باشد کہ نختے درال بلے بے نشان
 آسائے یافتہ شود۔ اگرچہ آشنائی و بنیاداران را مدارے و ثباتے نباشد۔ اینقدر هست کہ اورا امیر
 دیگر بجاں مردم نمیشود۔ برادر گرامی تغیر لباس نموده قدم در راہ نہاد و بد انصوب سرعت نمود
 او انیس آگہی شادمانی اندوخت و بکشاہ پیشانی مقدم را منتہم شمرد از انجا کہ باز از بیم بود ترک
 چند را ہمراہ آورد کہ در راہ گزندے نزد و پلے بند پش و منہ گان بد گوہر گریم۔ در نیم شب
 ناامیدی آل تیر دست آگاہ دل رسید و نوید آسودگی رسانید و پیام آرامش آورد ہاں بہاں
 گردانندہ قدم در راہ نہادہ آمد و بطریق محکم بقاق اور رسیدہ شد۔ بشاشے سترگ و خست
 گزین بجا آورد و آرامشے بزرگ۔ مشرودہ سعادت و رداہ روز بجاں سر منزل آ امیدگی بود
 و از عریذہ تاکے روزگار و پناہ کہ یکبارگی پریشانی سخت را از انچہ روے دادہ بود از آسمان تقدیر
 فرو بارید۔ ہما نا آل مرد را بدر بار طلب داشتند و آنراں بادیر کہ دوین مردی ہوش شد۔ در کار
 این سادہ لوح تیز کردہ ہوش تہ از نختین گشت۔ ورق آشنائی یکبارگی و در دیدہ شے
 از انجا بر آمدہ بدوستی پیوستہ شد۔ او مقدم گرامی را بس منتہم شمرد۔ از انجا کہ در ہمایگی بد گوہر
 شورش منشی جا داشت۔ سراپمگی سترگ رو آورد و جیرتے بے اندازہ کالیوہ ساخت۔ چون مردم
 بخواب در شدند بمقصد گاہ نامتعیین قدم جبارت برداشتہ آمد۔ ہر چند اندیشے بکار رفت
 و ناں بجا آمد۔ آرام گلمہ پدید نیامد۔ ناچار بادے پرا آشوب و خاطرے غم آمد و بجاں سر منزل
 رفتہ شد و سگفت ترا کہ مردم آن زاویہ از رفتن آگہی نداشتند۔ زانیکہ این گستہ رشتہ تو کل
 آسائش گرفتند۔ روزاں پرا گندگی برکنارہ شدند۔ رائے برادر آتکہ بر آمدن ازینجا حکم و اہمہ
 آورد۔ بفران خود ہر چند گزارش رفت کہ بو قلمونے احوال۔ منہونی است۔ روشن و اختلاف اصلع

پرستاران لیلی است پیدا سو مند نیامد ہر چند علامات گرانہ افزایش داشت چارہ دیگر بہت
 نیامد چون آل سبکس کو تاه عقل دراز مواید کہ اس قباحت ناہمان متنہ نمی شوند۔ و خیمہ اورا
 خالی نمی سازند و زیر و شن بے آنکہ صلاح گوئند زند و حرف آشنائی بر زبان راند کہ چہ نمود از
 بندگان خیمہ باز کردہ روانہ شدند۔ ماہ کس دریاں صحرانہ نزدیک او نخاس آراستہ بود نشسته
 مانیم۔ و شگرت حالتی پیدا آمد۔ نہ جائے بودن و نہ رائے رفتن و پرودہ در میان۔ از ہر طرف
 آشنایان دور و دشمنان صدرنگ و نادیدگان سخت پیشانی ہمہ گزاران ناپائدار و تنگاپر
 و ماوردشت بے پناہ بجاک بیچارگی نشسته باروزگار سے دشمن و روسے کار بہر آگندہ ہر از نلسے
 از وہ شدید بہر حال برخاستن و بجائے کام برداشتن ناگنہ بر نمود۔ دران ہنگامہ در سنگالان
 راہ سپردیم۔ حراست الہی پرودہ چشم مردم فرومشت۔ بیادستی پاسہ نے ایندویا دل ہنگامہ
 وحشت خانہ ہمراہی و مسازی ہمگنان برسپیل گاہ نہادہ و از نگوہن ہنگامہ کان و خیرا و آشنایان
 رستگاہ باغچہ اتفاق افتاد و پناہے روسے نمود و بیرونے رفتہ باز آمدہ دل را قوتی ہر گاہ
 ناگاہ پریدگشت کہ چندے از پرتہ و منہدگان نافر جام گزارہ دارند از نگوہن آگندہ آگندہ
 آسایش گزیدہ آمد۔ بادے شرعہ شرعہ و ظاہر سے پراگندہ بیرون شرم۔ و ہر جا کہ آگندہ
 ناگاہے سببے میکہ دو گرم ناگردہ جائے را بگرہ اسے باد یہ خولناک می گشت۔ تا کہ دران
 مینا بے دروار و کورائہ باغبانی شناخت و حال دگرگون گشت۔ نزدیک بود کہ ناگاہ
 و نقد زنگانی سپردہ آید۔ آن سعادت نہشت بگونہ ناگون ہرمانی دل رفتہ را بازا
 نیکوئی بخانہ خود بہ دند لہنجوار کی بنشست۔ اگرچہ گرامی برادران کومہ ہر ہر
 نقش و زمان زمان رنگ دگرگون شدے لیکن مراہر خلافت آن مسرت او بود۔
 عصیہ احوال آل لاپہ گر بہ خواندے پدہ بر گواہ خود با ایز و بحال بودہ ہر
 و نیزگی تقدیر را تماشا کردے۔ لختے از شب گذشتہ بود کہ شادمانی و ہر ہر
 دلاز کرد۔ کہ با وجود مثل من دوستے دریں شورش گاہ کیا ایریدہ پیشہ و امن از من ہر
 بودند و آنچه بخاطر می رسید بخاطر این برگزیدہ مرد بود۔ پاستخ گزار دم کہ دریں
 از ہمہ آشنایان بگزیدگ و ہواخواہان یک دل دوری جب نہ آمد کہ مبادا ازین ناگاہ

راجہ یارا؟ کہ قدر سے انہاں حال گذار دہم ہر زبان فصیح را لکھی رو دہم۔ اس تنگ گانہ زبان را کہ مہر و
 ناکہ پیر سیمگی کو ناگون سحر ابہ رو آورہ شدہ۔ لختے از شیرش شہر و ویرہ دشمنان بر آسودہ سحر و
 کہ نوازش کہہاں خدیو تباہی معلوم شدہ بود را یہاں بر آں تواریختہ کہ سپہ چہرہ زبان مژدہ
 و ازین خرابہ ہواں مقبر قتال شتافہ شود و بر خست گاہ فغانی گذارست بانہی دیرین و میان
 است رفتہ آید۔ باشد کہ اس غوغا فرو نشیند۔ و پادشاہ دست بخشایش بر کشا پیرہ ناگہ پیر
 پختگان سامان راہ نمودہ شبے تیرہ اندرون حسد سگازن دور از نظر از انشا ترستہ چہرہ
 سرایان براہ در آیم۔ با خام کاری ہماں کے کہ دزد کچر دیہے کے و در گاہ سحر و سحر
 جاریہ شد۔ آں نا شناسا اگر چہ از بہرہ از پیدائش چندان داستان ہمیت نہ کہ گفتہ
 نیاوردن راہ ہر باقی بزبان آورد و انہوں وقت گذشتہ است۔ و خاطر ان میں کہ جسے کہ
 اگر پیشتر ازین آدن میشد گذندی نمی رسیدہ با سانی کار و شدہ ساختہ چہرہ دریں گاہ
 نشان دارم روزے چند در ان حملوں گاہ باید بسر برد تا خاطر مقدس نشا منشا ہی گویا
 و اگر دونے نشانہ روانہ آنصوب گردانید۔ گویا ناگون اندوہ ہم از شیر و سحر
 بد اخلا شمیم ہمانا کشا و زہے کہ بامی و ستادہ بود غیبت داشتہ در ان گاہ
 فرو شیم۔ داروغہ را بخوانان نامہ احتیاج افتاد و آثار دانا در نوبت ازین
 داشت از انجا کہ تنگی وقت بود براہ انکا شتافہ شد و در کتہ ہاں کہ پرید
 بہ یکے از سنگین دلاں شوریدہ مغز است از ان سادہ بود ہی چہ بخواند متادہ و چہ
 خود را انال مرحلہ بیرون انداختم و میر نا شناسا گرفتہ بدلی از دارالخلافت گردانید
 از انجا ہی آمد۔ رہ تو ویم۔ آں روز کسی کردہ بہ شتافہ ہواں عزیزین گویا
 خصال مردیہا بظہور آورد لیکن پیدا شد در انجا نیز یکے از باطن سادہ
 دو در چند گاہ بدیں صوب گذارہ نماید۔ دست انال ہواں
 نور گشتیم۔ و سحر بردار الخاقہ اگرہ و سادہ تاویہ کہ سحر بدست آوردہ شدہ بدیں خالہاں
 نامردی و خواب گاہ فراموشی و دیوسار نالہ و تنگ بار کم بینی دم آسائش گرفتہ آمد
 بود کہ آں خیرہ رویان خدا آرا و کام گذار ان بے از ہم نام ہر زبان رفت۔ حال از ہم

ناراستی آشفتنہ رانی و شوریدہ کاری پریشان مغزی باشد ساخت عنبر رانے تازہ گرفت و سرگردانی
 شگرت روئے آورد و از اسجا کہ قدم از تکاپو و سر از آہنگ تنگی و گوش از بانگ در او چشم از سنان
 بیخوابی فرسودہ شدہ بود و العجب و روئے دل را فرو گرفت و گرانبار غمی پیشکار دل آمد تا گزیر و
 فکر مائے و تکیہ اندیشہ بر آمد و خدیو خانہ نیز بہ پیدائے جاگام بہت برداشت و روز بدیں کشاکش
 در رونے بسر بریم و ہر زمان و اسپین الفاس و النستہ روزگار سپرے میشدہ تا آنکہ سعادت منشی بخاطر
 آل پرورد رانی گذشتہ بکوشش صاحب خانہ و جستجوئے سخت او پیدا گشت و ہزاران مژدہ
 عافیت آوردہ در ساعت بدای سعوت گاہ رفتہ شد و از شگفتگی دل و کشادگی پیشانی خدیو خانہ
 گوناگون مسرت روئے وارد نسیم کامیابی بر گلبن آمال و زید و آلبے دیکر بر و وئے کار آمد۔ اگر چه از
 ارباب یقین نبود۔ از سعادت بہرہ داشت در گننامی بہ نیکنامی می زیست و در کم مایگی تو نگری
 می نمود و در تنگدستی کشادگی و با پیر زالے بر نائے از ناعیہ حال او می تابید۔ خلو تے دل گزین
 بدست افتاد و بازار سرمایہ نویسی بنیاد شد و چارہ گرانی پیش آمد و ماہ دریں آسایش جائے
 اقامت شد و در مقصود کشایش یافت۔ خیر سگالان حق بیسج پیاموری برخاستند و کار و انایان
 بخت بیدار بید و کاری نشستند۔ تختین بسنخان مہر افزائے دوستی و بگفتار دل آویز آشنائی
 فتنہ سازان حمیہ اندر روز و کم غیاران ناسنجیدہ کار را چارہ فرمودند۔ و پس از ان داستان
 نیکو فی شیخ را بہ پیشگاہ خلافت رسانیدند و بطرز دلکش و آئین ماطفت فزاعرضہ داشتند
 اورنگ نشین اقبال آرائی مقتضائے دور بینی و قدر شناسی پامہائے مہر آمو و گزارش
 نمود و از راہ مردمی و بزرگی طلب داشت چوں مراسم تعلق فر و نیامدے مہرے نگزیدیم۔ آن
 پیر نورانی با ہمین برادر روئے نیاز بدر گاہ ہمایوں آورد و بگوناگون نوازش پادشاہانہ پایہ
 والا یافت و بیکبارگی ز نور خانہ ناسپاسان خموشید و عالم بہ بخوردہ آرام گرفت و بیکبار مہر و رس
 و خلعت گاہ تقدس را آئین بستند و زمانہ آئین نیکو او پیش آورد۔ سرباعی

اے شب نہ کنی آل ہمہ پر خاش کہ دوش راز دل مکن چناں فاش کہ دوش
 دیدے چه دراز بود و شبینہ شہم ہاں اے شب وصل آچنان باش کہ دوش
 رہم دریں نزدیکی پیر بزرگوار بطلان حضرت دہلی تو جہ فرمودہ مرا با بر خے مستفیدان محفل قدسی ہمراہ گرفت

ازاں سال کہ بدر الحلاوت اگرہ رحل اقامت انداخت۔ درآں زاویہ نورانی چنداں تماشائے عالم
 علوی بود کہ تربت نگاہ کہ و ان بیدار عالم سفلی تیر سید۔ یکبارگی این خواہش گویاں دل را برگرفت۔
 دوامین ہمت برکشاد و مرا کہ بجز نسبت لطینی و نبوت پیوند ہائے معجزی بود بہنگامہ فی از مش اجتناب
 دادہ بارکشائے راز گشتند و تفصیل این اجمال آست در لواہج سحری کہ دل با سمان پیوستہ بود و بفتح
 نیایش گری نیاز مندی میرفت در میان خواب و بیداری خواجہ قطب الدین اوشی و شیخ نظام الدین
 اولیا نمودار گشتند و بسیارے بزرگان را اجنبین شد و بہر ہم مصالحت آراستہ اندا کنوں بعد از خواہی بہ
 سیر تربت ایناں رفتہ میشود و درآں سر زمین لختے باہین ایشاں پر داختمہ آید۔ پیر بزرگوار بر طرز نیازگان
 سعادت فرجام حفظ ظاہر میفرمود و با سماع آغانی و نیرنگی ابرہیم شہمی پر داختمہ دو جہد سماعی کہ در میان
 عوفیہ شیوع دارد نمی پسندید و خداوندان آل طرز اطاعت زوی و ہوارہ پر نیان گوہر آلود گشتند
 بہ تقدیر برابر می غنی و فقیر و ستایش و نکویش و خاک و طلا کہ از شرط روانی این کار است کہ
 تلوسین با خود دارد لغزش گاہ آگاہ دلاں شمرے و پرہیز سخت نمودے و کنارہ گرفتے و در مقام
 داشتے ہما تدریس شب این نمودگان شبتان آگہی کہ بدیں کردار سفر داپسین نمودہ اندا بود
 نیت و راستی کردار چہ پیش پڑوشش فرمودند و دل این پیرایہ و پرست راز بودند۔ درآں سفر سعادت
 بسیار از خفتگان آل گل زمین عبور افتاد و نور ہا در دل تابید و فیض ہا رسید۔ اگر سر گذشت راز
 نوید جہاتیاں انسانہ پندارند و بہر گمانی دامن آلائے عصیاں آید۔ تا آنکہ ہر از زاویہ نورانی
 تعلق بردند و دولت کشودند و پایہ والائے اعتبار یافت۔ حال دروشان ترعن و دروشان
 کالیوہ شد و اول بدر آورد و پراگندگی ایناں بخاطر خستوخ و باایزہ یہمال پیمان در
 قرار داد کہ زیان کارے این نابینایاں کہ چراغ بے نور و نشان بے نشان از
 برغیز و در برابر آن بجز نیکی بیل راہ نیاید و رقی توفیق ایزد و درین ایام بہر ہر وقت
 نشاط و بگریہ پیر آمد و ہمت ایزدے تازہ مردم از تباہ کاشی تربت کہ بزم مردم از کاشی
 پدید بزرگوار باند ز گونی برشت و باز مردم سپرے و کج گراے و ناحق و نارسانی مردم گزارش
 نمود و در سزلے بدکاران اہتمام فرمود یعنی در افشائے راز سربستہ کشید و حسان بود از پانچ آری
 ہمت شرمندگی داشت آنرا لامر ناگزیر۔ گذشت نویسن بدعا عین رسا بید و بول و در ہر آرد

گر شد و صد گره خاطر کشت و دنا سو کین فرا هم آورد۔

القصاص بطولها چوں ریات ہمایوں و دروار السلطنۃ لاہند بہت مصالح ملکی توقف فرمود۔
 و خاطر از جدائی آل پر حقیقت سرا سبکی داشت۔ و رسالی سی و دوم الہی مطابق نہ صد و نوزد و پنجم
 التماس مقدم گرامی نمود۔ آن شناسائی النفس و آفاق آرزو پذیرفتہ بہت و سوم خورد و اولہی سال
 و دوم موافق شنبہ ششم رجب سال مذکور سایہ عافیت بریں کثرت آرائے وحدت گزین آمد
 و بگوناگون نوازش سر بلندی بخشید۔ ہمارہ در گوشہ انزو و آخر سندی فرمودے و دست از ہما
 داشته باوارہ نویسی روزگار خود پیرایہ نفس الوبال بدایح روز گذرانیدے۔ اگرچہ معلوم ظاہر کمتر
 لیکن ہمارہ و رذات و صفات ایزدی سخن فرمودے و عبرت را ماہیہ برگزفتے و بر کنار آرزو
 نشینے و دامن رستگاری گرفتے تا آنکہ مزاج قدسی لختے از استدال آخیشے دگر گونگی پذیرفت
 ازین قسم رنجوری بسیار شدے۔ این بار از سفر واپسی آگہی پذیرفتند و این شوریدہ را طلبیداشتہ
 ہوش افزا ہر زبان رفت و لوازم و داع لظہور آمد۔ چوں ہمہ در پردہ سخن میرفت و دلے در من گرا
 راز دار گردانیدہ بودند۔ پس خون دل فرور خورد و نوشتن را بید بنیابی قدرے نگہداشت و
 گیرائے پیشوائے ملک تقدس لختے آرمید و پس از مفت روز و کمال آگہی و عین حسنوبیت
 امر و ایماہ الہی ہفتارہ ذیقعدہ ہزار و یک ہجرت بریاس قدس خرامید۔ غیر سپہ شناسائی
 شد و دیدہ عقل ایند شناس تاریک گشت پشت دانش و توانی گرفت۔ دانائی را روزگار
 آمد مشتری ردا از سر نہاد عطار و قلم و شکست قطعہ
 رفت آنکہ فیلسوف جہاں بود در جہاں در ہائے آسمان معانی کشتہ وہ بود
 بے ادبیم و مردہ دل اندا قریائے او کو آدم قبائل و بیسے زدودہ بود
 چنانچہ لختے در جہانے خود گذاروہ آمد۔ چوں بر رخ از حال گرامی نیاکان خورد انگاشت لختے
 میگوید و دنیے خالی میکنند و سخن را آہے بید ہونہ بان را بندے میکشاد۔

ذکر قائل

نفس قدسی مرا با بدن عنصری در سال چہار صد و ہفتاد و دوم جلالی مطابق نہ صد و پنجم

ہلالی از مشیمہ بشری بہ نہ ہست گاہ دنیا خرامن شد و یک سال و کسر کے شیوہ زبانی کو بہت فرمودند
 و در پنج سالگی آگاہی ہائے غیر متعارف رو آورد و در بیچ سواد کشت و در پانزہ سالگی خزان
 دانش پر بزرگوار گنجور آمد و جوہر معانی را پاسدار امین شد و بارہم گنج نشست و شگفت
 ترا کہ از گردش سپہر تو قلمون ہموارہ خاطر از علوم مکتبسی و رسوم زمانے دل زدہ و خواہش میدہ
 و طبع دگر نیز بود۔ و بیشترے اوقات کمتر می نمید۔ پر بر غلط خویش افسون آگہی میدہ و
 در ہفتے مختصرے تالیف فرمودہ جاوہ اولے و مرا اگر چه ہوش افز و دوسے از دبستان علم
 و نشیں نیارے۔ گاہ مطلقاً در نیافتے و زمانے اشتباہ ہا پیش راہ گرفتے و زبان یادہ
 کہ آن را بر گوید۔ حجاب الکنی می آورد یا نمودندی سخن گزارے نداشت۔ در آن انجمن گبرہ افتاد
 و نگوش خود در شدے۔ دریں اثنا مرا یکے از مظاہر کہ نہ علاوہ خاطر سے پدید آمد و دل از آن
 کم ہستی و کوتاہی شناخت باز ماند۔ روزے چند بریں نگذشتہ بود کہ ہم زبان و ہم نشیں
 مدرسہ گردانید و خاطر سر تاب میدہ را با بنجان فرود آوردند و از نیرنگی تقدیر کیا کہ
 دو گیرے آوردند۔ سراپا

در دیر شدم با حضرے آوردند یعنی ز شراب ساغرے آمد
 کیفیت او مرا ز خود بخود کرد پر دند مرا و دیکھے آوردند
 و حقائق حکمی و دقائق دبستانی پر تو ظہور انداخت و کتابے بنظر آمدہ بود
 نمائش داد۔ اگر چه موہبتے خاص بود کہ از عرش تقدس نزول نمودی فرمود
 کہ امی پر بزرگوار و بیادادان نقادہ ہائے ہر علم و ناگستہ شدن این
 سترگ نمود و گزین اسباب کشایش گشت۔ وہ سال و یکہ پروا گزین
 از روز شناخت دگر سنگی از سیری جدا نیارست کرد و خلوت
 و یارائے جدا کردن علم از شادی نداشت۔ غیر از اینہا
 آشنایان طبیعت ازیں کہ دور روز و سمہ روز سپہر میشد و غذا
 اندوز را بد میلے نمی شد بجزت درمی افتادند و اعتماد می
 از الف و ہادت برخاستہ میا۔ را طبیعت او میارستہ مرض
 میارستہ مرض میارستہ مرض میارستہ مرض

سچکس را شکفت نمی آید اگر توجه معنوی بفراموشی ببرد چرا عجب نماید؟ اکثر متداولات از بیاض
 نفاس و شنودن از برگشت و مطالب و الا از کهن اوراق بتازه صفحہ دل آوردند۔ پیشتر از آنکه
 شائش یا بدوا از حصبض بیدانستی بر اوج شناسائی بر آید۔ سخنان یا پیشینیاں می یافت
 مردم خود سالی را دریافته سر باز میزدند و خاطر بشور بیدری و دل نا آزمودن بر جو شیدری۔
 بیماری در مبادی حال حاشیه ابو القاسم بر مطول آوردند و آنچه بر ملا و میر میگفت و بر رخ
 رستان مسوده کرده در اینجا یافته شد۔ حیرانی افزائی نظار گیاں آمد دست ازال انکار
 از داشتند و منظر دیگر دیدن گرفتند و روزی نایافت بر آوردند و در شناسائی گشادند
 نخستین منگام تدریس حاشیه بر اعفہانی منظر در آمد۔ کہ از نصف بیشتر کرم خورد؛ بود
 مردم از استفادہ نا امید۔ کرم زود دور ساختم و کاغذ سفید پیوند دوام۔ در نورستان
 عمرے بانک تاملے میداؤنتہائے ہر کدام دریافته بانداڑہ آن مسودہ مر لوط نگاشته بہ بیاض
 و دریں اثنا آن کتاب درست پیدا آمد چوں مقابله شد و جاتخیر بالمرادف و سد چہار جا
 با و بالمتقارب شدہ بود۔ ہمگناں بشگفت نار افتادند۔ ہر چند آن نسبت فولادی
 فرودے فروغ دیگر باطن را فروختے۔ در بیست سالگی نوید اطلاق رسید و دل را از اولین
 پیوند بید گرفت و سرا سبکی نختیں رو آورد و آراستگی فنون یا نو بادہ جوانی شورش افزا و
 دامن داعیہ فراخ و جہاں نمائے دانش و پیش در دست و طنطنہ جنون تازہ بگوش رسین
 گرفت۔ دوست از ہمہ باز داشتند آویزش نمود در اں منگام شہنشاہ فرہنگ آرا مر اید فرمود
 و از گوشہ محمول بید گرفت چنانچہ در خوا تم و بر رخ بتقاریب آوردہ نیایش گری نمود و اینجا قدم را عیا
 بگردنت و گراں سخے را بازار پیدا آمد روزمانیاں بہ نظر دیگر نگرستند و گفتگو ہائے رود و و چہ نصرتہا
 ہر فریخت امروز کا او آخر سال چہل و دوم آگہی است باز دل پیوندی گسلاند شورش نو در باطن
 آشورہ بیت۔

مرغ دل من نغمہ داؤد ندارند آند کنیدش کہ نہ مرغ نفس استیں

بہ انہم کہ کار بجایا خواهد انجامید و در کدام باراندا از سفر واپسین خواهد شد؛ لیکن از آغاز ہستی تا
 ال تو از ای مراد کنفت حمایت خود گرفتہ است گرانبار امیداشت کہ آخرین نفس و رضا مندی

مصروف گرد و سبکدوش خود را آرامگاه جاوید رساند۔ از آنجا کہ شماره نغم ایزدی یک گوته
 گزاری است۔ نغمته از آن سینولید و دل نیرو می بخشد۔ سخت نغمته که در خود یافت نژادین
 بود کہ تروامنی این کس را بیپاکی نیاگان چاره شود و گزین مداولے علاج شورش درونی آید چنان
 در در ابدار و آتش را با آب گرم را بسر و عاشق را بیدار۔ دوم سعادت روزگار ایمن
 زمان هرگاه بزگان پاستائے بعدیت بیگانگان تفنن نمایند من اگر به نیروئے پادشاه
 و محنتی نازش کنم چرا شکفت نماید۔ سوم طالع مسعود که مراد چنانی نخست روزگار از مشیمه تقدیر
 و ظلال قدسی صفت بر من افتاد۔ چهارم شریف الطریفین۔ از پدر نغمته گزارش نمود و از آن
 دو دربان عفت چه نوید۔ مکارم رجال را فراسم داشت و همواره وقت گرامی بستودگی اعمد
 آفتش دادے۔ آرزوم را به نیروئے دل بیکجا کرد و در دار با گفتار پیوندیکه حق را در پی خیم ملائمت
 اعتنا و اعتدالی قوی و تناسب آن ششم امتداد و ملازمت این و گرامی ذات قدسی حدیث
 بود از آفت هائے درونی و بیرونی و پناہ از حوادث النفس و آفاتے۔ هفتم بسیاری احسن
 نوشداروئے تندرستی۔ هشتم منزلت شایسته۔ نهم بے غمی از روزی و خود سندی بحال
 شوق روز افزون و رعنا جوئی والدین۔ یازدهم ماطفیت پدر پیش از حوصله روزگار بنان
 گوناگون نواخته و بالوالا بانی و در زمان والا اختصاص دادے۔ دوازدهم نیازمند و در کار
 سیزدهم و سیزده زادیه نشینان حق گزین و خود پشوبان و دست نیار چهاردهم توفیق
 پانزدهم فراهم آمدن کتب در افتام معلوم بے مذلت نوازش را از دان به کیش آمد و دل از نیاید و
 شانزدهم پیوسته تحریف نمودن پدر بر شناسائی و مراخیالات پریشان گذر شوق
 همنشینان سعادت افزا۔ هیجدهم عشق صوری که شورش خانداها و تربیت از آن
 منزل گاه کمال آمد و از نیرنگی بوالعجب لحظه لحظه شکفتگی نو باند و زود
 ملازمت گیهاں خدیو که ولادتے و بگریه و سعادت تازه است و از آن از سعادت بسیار
 گیتی خداوند بخت و یکم رسیدن بعلیه کل بر برکات انعامات قدسی نغمته از کفایت شوق آرد
 نیکان هر طائفه آشتی نمود بدان را خدیو پذیرفت طرح مسالحت از آنست که از لایم آگهی
 بدی دور سازد بخت و دوم ارادت خدیو خدا آگهان۔ بخت و سوم برگزین و از آن

لشیں فرنگیہ آرائے بے سفارش و گیراں و تنگاپوشے من ربست و چهارم برادران دانش آموز
 سیاہوشاگرین رضا جوئی نیکوکار از مہین برادر خود چہ گوید کہ با آن کمالات عموری و محنوی بے
 رعنائے خاطر من شوریدہ حلقے قدمے بر نمیداشتت و خود را وقت دلجوئی من کردہ سرکردگی راپائے
 مزد و لوبے و نیکب از لشہی را دست مزدور و رعنائیت خود چنان می سراید کہ مراتب انانی پاس
 نیست۔ چنانکہ در قصیدہ نخریہ میفرماید۔ ابیات

چنانکہ از بندگی بستی و سخن رود
 از آسماں سر آمد و از خاک کمتر م
 با آن صاحب پیر کہ نوشتہ مکارمش
 در عقل مفتخر زگر امے بر اوم
 در آن نقل و فصل ایوان نقل کردش
 دار و زیانہ مغربہ معانے معطم
 در عمر کہ از و دوسہ سالے فنون ترم
 در شہر باغبان نشین قدر او بلند
 گر از درخت گل گذر و شاخ عرم

ولادت او در سال چہار صد و شصت و نہ جلالی مطابق نہ صد و پنجاہ و چہار ہجرت محمدت او
 را یکدم زبان نوید ہنختے و ریں نامہ نگاشتہ و در ولی بیرون دادہ و آتش کردہ بآب فرو نشاند
 و سیلاب را بند شکستہ و نا شکیدائے راپائے مزد شد و تصانیف او کہ تراز وئے گویائی و بینائی است
 و مرغزار مرغزان و استخوان زن رحمت سرائی کند و خیر کمال او گویند و یاد شمائل او نمایند۔ دیگر شیخ
 ابوالبرکات ولادت او در شب ہفتم مہر ماہ جلالی سال چہار صد و ہفتاد و پنج موافق شب ہفتم
 شوال ۷۰۰ و شصت تھری اگر چہ پایہ والایا ہائے آگہی نیند وختے لیکن بہرہ فراوان دارد
 و در معارف دانی و ششیر آزمانی و کار شناسی از پیش قدیان شمارند۔ و در نیکداتی و در ولایت پرستی و خیر
 انبیا تمام دارد۔ دیگر شیخ ابوالخیر ولادت او روز آبان دہم اسفند در سال چہارم الہی ماصند
 لیستہ و دوم جمادی الاولی سال نہ صد و شصت و ہفتم بلالی مکارم اخلاق و شرافت اوصاف خوبے
 سفورہ است مزاج زار را نیک شناسد و زبان ایسان سائر اعضا بفرمان خود دارد۔ دیگر شیخ ابوال
 ولادت او در شب آذر مہر و غرہ اردی بہشت سال چہارم الہی مطابق دو شنبہ بیست و سوم شوال ہفتم
 و ہفتاد و شش۔ اگر چہ در بیماری حال لختے مشورش در شد نفس گیرائے پیر بزرگوار او را بر جا
 درستی و بچار آورد و بسیارے از مستول و منقول پیش آل و انائے رموزا نفسے واقفے تعلیم یافت

دہشتے پیش تذکرہ حکمائے پیشین امیر فتح اللہ شیرازی لکھتے نمود بدل راہ وارد امید کہ بسا علی مقصود
 کامیاب گردید و دیگر شیخ ابو تراب ولادت اور روز رشید محمد بہمن ماہ سال بیست و پنجم الہی موافق
 جمعہ بیست و سوم ذوالحجہ نہ صد و ہشتاد و ہشت ترمی اگرچہ والدہ اور دیگر است لیکن سعادت
 دراز دارود بہ کسب کمالات مشغول۔ و دیگر شیخ ابوالمحادر ولادت اور روز خود داد و ششم ذی ماہ
 سال سی و ہشت مطابق دو شنبہ غزہ جمادی الاول سال مذکور۔ اس دن نو باوہ خاندان سعادت اگرچہ
 از قمار اندر لیکن آثار اصالت از جبین ایشان پیدا است۔ و اس پیر نورانی از مقدم ایشان خبر داوہ نام
 مقررہ گردانیدہ بود و پیشتر از ظہور آنہا رخت ہستی بر بست۔ امید کہ بانفاس گرامی او ہمیشہ دولت
 نیک روزی گردند تا نیکو بہائے گوناگون فراہم آید۔ برادر ہشتیں رخت ہستی بر بست و عالمی را در
 غم انداخت۔ امید کہ نو بہالان بہ وسندہ اور نشاط کامرانی و سعادت دو جہانی دراز عمر گردانند
 و بخیرات صوری و معنوی سر بلندی بخشند۔ بیست و پنجم پونہ کہ غدائی بخاندان آذر مٹ۔ و یہ
 دو زمان دانش و خاندان بنیش اعتبار پذیرفت۔ کاشاہ ظاہر را رو لفتے و نفس کج گئے را در
 پیدا آمد و ہندی و ایرانی و کشمیری نشاط خاطر گشت۔ بیست و ششم گرامی شہزادہ سعادت از
 روزی گشت و ولادت اور شب رس مسجد ہم ذی ماہ سال شانزہ دہم الہی موافق شب و شنبہ و پنجم
 شعبان نہ صد و ہفتاد و پنجم پونہ گوارہ بنام عبدالرحمن موسوم گردانید۔ اگرچہ منہ و نشان از
 اما شرب یونانی وارد و دانش می اندزد و از سود و زیان روزگار فرزانان آگہی اندر نشد و آثار
 نیک بختی از ناصیہ او پیدا است و خدیوہ الاقدار اورا کہو کہائے خود منتسب گردانید بیست و ہفتم
 نبیرہ شب امیران سی ام امر و او با الہی سال سی و شش مطابق جمعہ سوم ذی قعدہ نہ صد و نو
 بلالی در ساعت سعادت افزا فرزندے نیک اختر پیدا آمد۔ عنایت از دی دے گئے اور
 آن نو بہال سرالبتان سعادت را البتوتن نام نہاد۔ امید کہ بجلال کمالات از انوار
 در سعادت جاوید نشاط اندوزد۔ بیست و ہشتم دوستی مسلاذک کہکبک سلطان بیست و نهم الہی یا من
 از نفس ناطقہ سالہائے درازہ بقدمات بیانی و عیانی طلبکار بود۔ و با سماجیان اس دورش آمیزش
 بسیار شد و لائل ذوقی و شہودی و اکتسابی و نظری نبلہ در آند راہ شبہ استگی یافت۔ و مناط آرام
 گرفت۔ بیاسن عقیدت اس گروہ کشودند و دانش آند کہ نفس ناطقہ لطیفہ ایست بانی مولے بدن

اور است تعلقہ خاص با این پیکر عنصری سی ام آنکہ از پادشاہ گہرے شکوہ و بزرگان صورت مرا از گفتن
حق باز نہ داشت و دانش و بینش اندو در زار ہزن نیامد ہم گز نہ مالی و جانی و ناموسی تفرقہ دریں
عزیمت نبیند اخت و رفتار آب کردار جو بیاسے کرد۔ سی و یکم بے میلے دل را باعتبار ات و نیاز
دوم تو فیتق و کاشتن این گرامی نامہ اگر چه عنفوان این کتاب کہی محمدت ایزد و لیت کہ بزبان نیرنگ
اقبال روز افزون می سراید و سپاس نعمت سیدگی بزبان قلم میگزارد۔ لیکن ہر گز نہ آگہی
چشمہ سار لیت و گہرہ و ہا گہرہ دانش را معدن جدید پیشگان کار گزار اسنہوں و ہزل سرایان خندہ
را از و نصیبہ۔ خود ان را سرایہ نشاط و جوانان را اسباب رعونت و پیران تجارب روزگار را
یکجا یا سیدہ بخشندگان از و ہم آہین مردمی اندو شناسد گہ ہر بیانی را روز درانگاہ حوزہ گیانی
را از ہین پہ دروہ۔ ہمچ سعادت زریں بہرہ کار گاہ و ہر شرف و ریائے گہ ہر آفرینش۔ ناموس
سعادت و ہوا و روشن از و آموزد و دین داران حق پڑوہ بدیربانی تمامہ اعمال عشرت اندو زندہ
ہر شمع آہین ہو و بر گیرند و جان شماران عرصہ کند آوری لوحہ ہمت آموزی از و بر خوانند۔ تن گہ
نفس آرایے آہین کو کاری از و بردارند۔ اخلاص طرازان بخت آور از و ذخار بے منتہا فر ہم آہ
آرامش گزینان نہ تنگاہ حقیقت بیادری آن عمایاب خواہش گردند۔ ابیات
یکے نامہ ساختم بر شگفت کہ ہر دانشے ز تو اوں برگرفت
چراں گشتم این نامہ نفسرا کہ روشن کند خواندش مغز را
ازیں منتہا ہے گو تا گون مشوہ آن میرسد دل سامعہ افزوز میشود کہ خاتمہ کار بر نیگونی مشوہ
سعادت یاوری تا ایر اگر چہ بود مبارک امروز مورد اضداد و عبرت نامہ جہانیاں است و ہنگام
ہائے ہر و کہین از و در مشوریش ایزد پرستان حقیقت پڑوہ ابو الوصۃ گویند و یگانہ بندہ وہ
بہمال شمارند۔ و کنہ آوران عرصہ دلاوری ابو الہمتہ نام نہند و از یکتایان مستی دشمن اندیشید و
ہموارہ بالو الفطر تہ لیر آید و از گزیدہ مردم دو دمان عالی شناسد۔ در ذفاتہ عوام کہ آشوبخانہ
برخے بہ پستاری دینی نسبت دہند و از رفتگان این گرداب پیدا رند و طائفہ از منہمکان کفر و
انگارند و از نکوش در سر ز نش انجنہا بر سازند۔ بدیت
صد دانستان بو العجب آید بر شے کار حیراں مشوہ اگر دوسہ حرفے رقم کنم

رخت بستنی بر لبست - و از آن رو که همواره آماره روزگار خویش درست میگرفت بدین نام بر خوانند
 دویمین بر محمد بن پور احمد عمارة قصار گزیده - کنیت ابو صالح نیشاپوری و آتش آموخت و از سلیم
 بن حسین بادکوبه و ابوتراب نخعی و علی نصیر آبادی فیضها اندوخت - و با ابو حفص حداد
 می بود پایه کمال یافت - جهانیاں زبان پیچاره برکشوده میداشتند - سال دولیت و مهتاد
 کاب و نیشاپور و اسپین سفر نمود - سویمین طیفوریه به عیسی بسطامی نیایش گری نیانید - کنیت
 بایزید بزرگ - نیاگ او سرو نشان نام محبوبس بود - از بزرگان در غنغوال شناسائی فنون علم
 و پایه اجتهاد بر آمد - سپس از رسته دانش برگزشت - و بوالا مرتبه آگهی رسید - با احمد حضور
 و ابو حفص و یحیی معاذ همسر بود - و شفیق بلخی را در یافته - سال دولیت و شصت و یک و گذارد
 دولیت و سی و چهار علوی عالم شتافت - چهارمین پر جنید بغدادی کنیت ابوالقاسم لقب
 وز حاجی دختر از است - پیدا او آگینه فروخته و خود خربانفت - نیاگان او از نهادند - و زادم باله
 بغداد - از سری سقطی و عمارت محاسبی و محمد قصاب لخته حقیقت اندوخت دختر اندور ویم و نوری
 و بسیار بر گزیدگان حق بونے نسبت درست کنند - شیخ ابو حفص حداد گوید اگر عقل مرد بود
 جنید بر آرد - سال دولیت و نود و هفت یا هشت یا ندرخت بستنی بر لبست پنجمین از آن
 نورین سیراب اول - نام او احمد بن محمد گویند محمد بن محمد مشهور باین لغوے - پدر خراسانیست
 و بنشاه بغداد - و از بزرگان والا شناخت و کردار است - با سری سقطی و محمد قصاب و احمد
 صحبت داشته و ذوالنون مصری را دیده بود و از همسران جنید پیدا زند - لیکن لخته تیز تر و در
 و شتاد و شش ازین پس بی سراسے در گذشت - ششمین بسهل بن عبدالقاسم ستری بازگردد
 ذوالنون مصریت - از والا پایگان این شگرف راه است - و از فراوان جنید مشا و سال
 و در محرم دولیت و شتاد و سه زندگی بسر آمد - هفتمین محمد بن علی حکیم تندی بازگشت نما
 ابو عبداللہ ابوتراب نخعی و احمد حضوریه و ابن جلا صحبت داشت - و سعادت اندوخت -
 علم ظاهر و باطن چیره دست بود - فراوان نصیبت و خارق عادت از او برگذاردند - هشتمین
 سعید خزار و از نام او احمد بن عیسی بغدادی است - بدوستی صوفیان مبصر رفت و در
 شد - و موزه دوزی میکرد و شاگرد محمد بن منصور طوسی است و با ذوالنون مصری و سری

ابو عبید بصری و بشر حافی صحیحیت، داشتند و سعادتشان اندوخت چهار صد نفرینت بر او نازل و تا اشتهای او را
پنداشتند. در سال دو و بیست و هشتاد و ششش از عالم باشد خواجه عبید اللہ الصاری گوید که شیخ حسن از مشایخ
به انک نشاءم در علم تو حیدر تهنیت و در پیوسته از ابو عبید اللہ بن حنیف گفتند که پدر ابو عبید اللہ در اوقات
ابو طالب خداوند تعلم صورت و معنی بود و عزت سحر بغدادی در و لم را دیده و با کتانی و لوسه و در حسی
دانی و ابو حسین مالکی و ابو حسین مزین و ابو حسین دراج و سیاسی بزرگان در حدیث و تفسیر بود و در زمان
و در سال سه صد و سی و یک خواب واپسین نمود. در مجلس یا ابو العباس شمسوی ای که در تمام ۱۲۴۴ م در حسی
احمد بن تناره مروزیست. شاگرد و ابو بکر واسطی علوم نظامی و باطن اندوختند. در و الا ای که در کوفه و سعادت
سال سه صد و چهل و دو ساعت زندگی او بزرگ گشت. در آن زمان بحیثی که در آن ایام در آن ایام در آن ایام
سر چشمه این طائفه فارس است اما صحابہ حسین ابن سعید و سیاح بغدادی و در آن زمان در آن ایام در آن ایام
طنز بر کشایند و در هند و نشان چهارده سلسله که در آن ایام در آن ایام در آن ایام در آن ایام
و جنید بیان مذکور نے - ۱۰ - حبیبیان - ۱۱ - کرب حبیان - ۱۲ - مستطیایان - ۱۳ - حبیبیان
گانه و نیایان - ۱۴ - طوسیایان - ۱۵ - قزوینیان - ۱۶ - درویشیان - ۱۷ - تویلیان - ۱۸ - حبیبیان
۱۹ - بسیریان - ۲۰ - چشتیان - گویند میر محمد منیر بن محمد بن ابی طالب در آن ایام در آن ایام در آن ایام
سر چشمه سلسل حسن بصری را داشتند. و او دو خلیفه داشتند. حبیب بن شیبان نخست از اولاد آن
بن زبید بن شیبان از و سیرت ل نشدند سعادت حسن بصری از کنیزان ام سلمه است نام او
بود. در سر آغازه ای گوید فرزند آن روشن ستارگی راه تجرید گزید و خوش شوق را در میان خود
اندوخت. هر بخت و غنم به گفتند مجلس راستی چون. البعد از آنست که در آن ایام در آن ایام
پیر زنی چو دست از او بازگشتی؟ گفت غدا که بغیلا آمده باشد ای کار سواد را
نسبت درست کنند. او از بالداران بود و روزگاری به باگذا نامند. از آن ایام در آن ایام
حسن بصری راه یافت و فرادان مردم از سعادت او و خجسته
بصومعه حبیب در شد سر بنگان از و پیر بید حسن ابو
نیافتند. حبیب با سر زانش کردند و افتند. هر چه تمام
اگر شما نایدید بر من چیست؟ باز در شده زودت بکار بود و نیافتند

سن بیرون آمد و گفت اے حبیب! عجیب حق استاد گاہدشتی + گفت اے استاد! از راست گوئی رہائی یافتی
 اگر دروغ گفته هر دو پاک شدی. شبی اور ادتا یک خانہ سوزن از دست افتاد۔ از غیب روشنی بدخشید
 دست پر چشم نہاد و گفت نے نے ما سوزن جز پیرغ ندانیم چیست سوم فیض از معروف کرخی برگیر و پدید آید
 نور پیش امام رضا علیہ السلام کیش بر گرد آید و بدربانی سر بلندی یافت و صحبت داؤد طائی رسید و ریاضت
 گری بجای آورد یہ نیرے درست نیتی و راست کرداری پیشوا گشت۔ سری سقلی و بسیلے از فیض برگرفتند
 سال و ولایت بجزری لعلوی عالم شتافت و دریں هنگام گبر و ترسا و بود بر و گردیدند و ہر یکے خواست
 باین خویش بد و پیرد آمد۔ صورت نہ بست۔ ہمانا در تربت گاہ صلح کل جاداشت چہارم سری سقلی
 پیرے روز کینت ابو الحسن از بزرگ کار آگہان گزین کردار است و بسیلے رسیدگان بلا استاد انا قرآن
 داشت محاسبی و بشرسانی و شاگرد معروف کرخی دستاش آواز نیرے من ناشناس بیرون سال ولایت و سبجہ
 و سہ از خاکدان دامن بر چید ششم بر ابو اسحق بن شہر بایہ گردند۔ پدرش انامین زردشتی بیرون شدہ مو طراز اسلام
 پیش گرفت۔ از شیخ ابو علی فیروز آبادی فیض اندوخت و بسیلے بنندگان برادریافت و دانش ظاہر و باطن بدست آورد
 سال چہار صد و بیست و شش از آشتو بکار دینارہائی یافت ہفتم با سر آفازہ علاء الدین طوسی است۔ او شیخ
 نجم الدین کبری نیایش نامند۔ کینت ابو الجباب و ابو القاسم و نام احمد بن عمر خیونی و لقب کبری از شیخ
 اسمعیل قصری و عماریا سرور روز بہان فیض برگرفت و در شناسائی صورت و معنی پایہ والا یافت۔ شیخ
 محمد الدین بغدادی شیخ سعد الدین حمویہ شیخ رضی الدین علی لالا۔ باہا کمال خجندی۔ شیخ سیف الدین
 باختری دسبیلے از دم گیرے اوجا وید سعادت اندوختند۔ سال شش صد و بیجہ شمشیر در گذشت
 ہفتم از شیخ ضیا الدین ابو النجیب عبدالقاہر سہروردی بہرہ و در علم ظاہر و باطن والا پائی داشت ہدو واژہ
 واسطہ بالو بکر صدیق رسد و در طریقت شیخ احمد غزالی نسبت درست کند۔ قرادان تصنیف از دیاد گار و
 آداب سلم پدین از دست سال پانصد و شصت و سہ بجزری لعلوی سرے شتافت۔ و ہفتم شیخ واحد
 زید قنداکندہ یا زکیم بفضیل بن عیاض برگانید۔ کینت ابو علی۔ او کوئی است و نزد بر خے بخاری و حران
 بیان مرد تار و دہائین درویشان بسر برے و راہ روی از نیک سرشتی بیدار شد و بگزین کار کرد سعادت
 اندوخت۔ سال صد و ہشتاد و ہفت۔ روز جہان در کشید و از دہم ابراہیم ادیم بلخی را پیش رسد دانش
 بیست ابو اسحاق نیاگان از آفازہ سپری داشتند۔ در جوانی ستارہ بخت مندی درخشید۔ دست از ہم

سما سی نظر بر گرفت و تعلیم آداب طریقت اظہار از امیر کلال خلیفہ و خواجہ سما سی خلیفہ خواجہ علی لامتینی
 کہ اجزایان زبان نورد روزگار بار بار ناز و قصر مندوان میفرمودند کہ ازین خاکبوی مرومی می آید زود قصر
 عارفان نشود و شاکه روز سے از خانہ امیر کلال بدان قصر گذشتند فرمودند کہ نگہت افزونی گرفته ہمانا
 آن مرد تیار و جوان پشوریش رفت از ولادت خواجہ سہ روز گذشتہ بودہ پندہ بند گوار نژد با با بردہ
 تمہود کہ عاری از اہل نوری بود کہ گنہ ایم در دیباں را کردہ گفتند ہمانست کہ نابوسے ادشیدہ بودیم
 پیشتر استہ دل نگرد و امیر کلال را فرمودند کہ از فرزند من بہاء الدین پرورش دہر بانی درین نادی
 و فرزندش کاہنہم از چہل گنہ ہندی گرفتہ شدہ فرمودند ہمت شتابند پر داناست بدریوزہ گری
 و اگر ولایت سوز نیست ازین روزی رحمت منم شیخ رفتند و فیض اندوختند و از خلیل اتانیزہ بہر دوہ
 گرفتہ و از اہل نوری و ہمت خواجہ عبدالحق مجدوانی کمال رسیدند و فیض پذیردی در معنی انحض
 بود و از دست لایسہ از خواجہ محمد یوسف ہمدانی بود خواجہ چہار خلیفہ و اثنت خواجہ عبد اللہ برحق خوا
 حسن از دینی و خواجہ محمد یوسف خواجہ عبدالحق عجمی و ہمدانی خواجہ یوسف از شیخ ابوالحسن فارمدی فیض
 برگرفتند و ہذا شیخ ابوالقاسم گرگانی آواز و کس بہرہ مندی یافت جنید و شیخ ابوالحسن خرقانی
 و المثال از ہمدانی سظامی دادان نام جعفر صادق عم او از دو جانب فیض برگرفت یکے از پدیر خود امام
 باہر از پدیر خود امیر العابدین او از پدیر خود امام حسین علیہم السلام دیگر از پدیر مادر خود قاسم بن
 محمد بن ابی بکر و قاسم از سلطان فارسی دادان با بکر گویند خواجہ بہاؤ الدین را غلام و کنیز شہر چوہا
 پرستش رفتہ فرمودندگی با خواجگی راست نیاید یکے پر سید سلسلہ شتابجا میرسد فرمود کہ
 از سلسلہ چاہے کہ میرسد شب و شنبہ سوم ربیع الاول ہفت صد و نو دو یک از بار عنصری سبکدوش گشت
 بر آواز شایع حاصل حال مذاہب چاہد کہ دار و ہر کہ پایہ اجتناد گرفت پیشروے را در خود باشد و چاہد
 بود از سخن گویہ بہا کہ ازین سخن خامہ بازہ گرفتہ بگزاشت اولیا اہل ہدی رحمت دیدوزہ کند بشمارہ
 نظر اولیا چاہد و ہمتش از ہزاران برگرفت و دستمایہ سعادت پشورہی خویش گردانیدہ

بابان

پدیر پدیر ہندی کہبتشا پور ایضا در زمان بابلیت در تبرندہ بناد و مچ از شد و پیچیر را در یافت

شیخ بہاؤ الدین گریا

پور و جمیل الدین محمد بن کمال الدین علی شاہ تڑیشی۔ بسال پانصد و شصت و بیسج درکوت
 کہ در ملتان بڑا دور خرد سالی پورا و از جہان رفت و او بدانش اندوڑی برآمد و در توران و ایران
 شناسائی اندوخت و در بغداد و شیخ شہاب الدین سہروردی ارادت آورد و از خلافت یافت
 و با شیخ فرید شکر گنج فراوان دوستی داشت و روزگار سے با ہم بودند۔ شیخ عراقی و میر حسین
 فیض برگرفتند۔ مہتمم ماہ صفر شش صد و شصت و بیسج نورانی پیر کے نامہ منظر لہریہ
 شیخ صدر الدین پور یاد درون فرستاد۔ برخواستہ و جان بسپردہ و از چار کنج آواز ملتان
 کہ دوست بدوست پیوست و خوابگاہ در ملتان۔

خواجہ قطب الدین مختیار کاکلی

بن کمال الدین احمد موسیٰ ازادش فرغانہ از پور خود ماند و نظر از خضر برگرفت و جو
 رہنمونی کالیوہ داشت۔ کہ خواجہ معین الدین بادش گزارہ کرد۔ در مسجدہ سالگی از و
 یافت و خلافت برگرفت و سفر گزید۔ در بغداد و خراسان از بیارے اولیا فیض اندوخت
 یا زہد سے و بیارے پیر مہند آمد۔ یک چند سے شیخ بہاؤ الدین زکریا پیوست و در زمان فرما
 روئے شمس الدین التمش بدہلی آمد۔ خواجہ بیدین او بد بخار سید۔ و پس از چند سے اورا گز
 یا زکریا دیدہ و او فراوان فیض بعالمیان رسانید۔ با داد چہار شنبہ بیع الاول سال شش
 و صد و شصت ہستی بر بست و خوابگاہ در دہلی است و زیارت گاہ کہ دمہ۔

شیخ فرید الدین گنج شکر

پور جمال الدین مسلمان۔ از نژاد فرخ شاہ کابلی است۔ زاد بوم او قصبہ کہو تو ال نر
 بملتان۔ در میر آغاز بر نانی بر سے دانش سرگرم بود۔ در ملتان خواجہ قطب الدین را در یافت
 ہمراہ آمد۔ و بارادت کام دل برگرفت۔ و بر خے برآمد کہ ہمراہ نیامد و از راہ دستوری گرفتہ بقندہ

میتان شتافت - و بدانانی اندوختن پرداخت - سپس بدلی آمد و ارادت اندوخت اورا سخت آویز شہا
 بانفس رفت و فیروز مندا آمد و خواجہ قطب الدین منگامیکہ سخت ہستی بریست فاضل حمید الدین ناگور
 شیخ بدر الدین غزنوی و بسا بزرگان در ان تخمین بودند فرمود خرقہ و جزیراں کہ از پیر رسیدہ بود و شیخ بسیار
 زتصیہ ہاشمی بدیں آگہی بدلی آمد و امانت برگرفتہ باز گردید و فراوان کس از وہرہ برداشت - روز
 ثنبیہ پنجم محرم ششست صد و ہشت در پٹن پنجاب کہ در ان زمان بر ایچو دھمن نام از پیر زمان ناپاکار
 پد رو کرد و سماں جا خواب گاہ شد -

شیخ صدر الدین عارف

پدربہ شیخ بہاؤ الدین زکریا پیش پدربہ پایہ کمال برآمد و فخر الدین غزالی و میر حسین باوا صاحب از
 من برگرفتند و رسالہ مفہم و نہ در ملتان رو گزشتے و اسپین سفر شد و خواب گاہ ہم آگہی

شیخ نظام الدین اولیا

نام محمد پد احمد دانیال از غزنی بدادوں آمد و شیخ در شش صد و سی دو در انجا از
 علم اندوخت - اورا نظام تجاٹ و محفل شکن می گفتند - در ہیست ساگی بر ایچو دھمن
 فریڈ گنج شکر ارادت آورد - او کلید گنجینہ معنی بدست او کرد - سپس رہمنوئی م
 و نہ - و بسا کس از ولو الا پائی رسید - شیخ نصیر الدین نمود و پیاغ دہلی د امیر شہ
 شیخ انخی سراج در بکالہ و شیخ وجیہ الدین یوسف چند پیری شیخ کمال در مالو بود ان
 زمانہ ہیست در ایچو دھمن شیخ یعقوب و شیخ نام در گجرات شیخ بہاٹ الدین
 و حسن ورد کن ہ منہ از مردیان اور - میجد ہم ریح الاخر ہفت روزہ ہفت روزہ ہفت روزہ
 بگاہ وردہلی -

شیخ رکن الدین

پدربہ شیخ صدر الدین عارف جانشین بزرگ نیاک است چوں سلطان قلی بہاؤ الدین بہاؤ الدین

اولیا سرگراں بود۔ شیخ از ملتان طلب داشت که در هنگامه او شکستی رود چون نزد یک دہلی رسید شیخ نظام پذیر شد۔ قطب الدین شیخ را دریافتہ یہ سید کہ از مردم شہر و پیشوا اند رفتن کہ نیز دستی نمود گفت بہترین روز کار ما و بدس دل آویز گفتار سلطان را از سرگردانی بر آورد و خوابگاہ ملتان۔

شیخ جلال الدین تبریزی

مرید شیخ سعید تبریزی است۔ پس از سفر گزیدن او در خدمت شیخ شہاب الدین مہروردی افتاد و از شکر و پرستاری بخلافت رسید و سجاد قطب الدین و شیخ بہاؤ الدین زکریا فراوان دوستی داشت۔ شیخ نجم الدین صغری کہ شیخ الاسلام دہلی بود بکین او برخاست و از ناتوان مہروردی را برای داشت کہ شیخ را دامن آلود تہمت گردانید۔ و از دم گیرائی شیخ بہاؤ الدین زکریا نادانانہ گتہا پیدا کیے گرفت۔ از انجا بہ ننگالہ شتافت و خواب گاہ او در بندر دیو محل۔

شیخ صوفی بدہنی

زادگاہ او در اووہ۔ شکر و وارستگی داشت بخیر ایزد و نیرد خستہ چنان برگزارد کہ خواجہ و باگروہ ہاگروہ مردم بدست مغل گرفتار شدند۔ گشتگی و تشنگی این مردم را کالیو ساخت و راز خواجہ بر نیروئی یزدانی بہرتنے گرم کا کے از زنبیل بر آورد و صوفی از کوزہ تکتہ خود را سیراب گردانید ازاں باز خواجہ را کالی و اورا بدہنی برگفتند خواب گاہ کیتصل۔

خواجہ کرک

از زمین دار سنگانست۔ از رسمہا برکنارہ زلیتے و پیوستہ و خوابات نشستے۔ قطب برائے او خرقہ فرستاد۔ و او برگرفتہ بہ آتش انداخت۔ برندہ پیش خواجہ قطب الدین پیارہ برکشاد۔ فرمود کہ برو آنرا باز خواہ تا حقیقت کار بہ تو پیدائی گیرد۔ چوں در خواست کرک گفت برو ازاں آتش گاہ برگیر ادا آن خود۔ چوں وز گریست آن خرقہ را با چندیں دلہ و شرمسار گردید۔ خوابگاہ کرکہ نامکیپور۔

شیخ نظام الدین ابوالموید

بحال خود شیخ عبدالواحد بن شیخ شہاب الدین احمد غزنوی پیوند ارادت دارو۔ دور زمان سلطان شمس الدین التمش بود۔ خواجہ قطب الدین اوشی و شیخ نظام دیدار اور امین فرح می دانستند۔

شیخ نجیب الدین محمد

مرید شیخ بدر الدین فردوسی مرقندی کہ خلیفہ شیخ سیف الدین بانوری است۔ داو خلیفہ شیخ نجم الدین کبریٰ است۔ از بخارا بدہلی آمدہ روزگار کے درہنما سے مردم بود و ہما بخارا سود و برستے ہاں کہ او شیخ عماد الدین عظیمی مرید و خلیفہ شیخ رکن الدین فردوسی اند۔

قاضی حمید الدین ناگوری

پور عطار اللہ بخاری است۔ در بخارا بزاو دور زمان معز الدین سام یا پیر بدہلی آمدہ مستطال لقبنا سے ناگور پر داخت۔ یکبارگی اندیشہ و راستگی دامن دل بر گرفت۔ از ہم پر داختہ ہما اور و شیخ شہاب الدین مہروردی ارادت آورد و خلافت یافت۔ دورا بخا خواجہ قطب الدین پور و دوستی گزید و سیر حجازہ کردہ بدہلی دہر۔ شب پنجم رمضان شش صد و چہل و چہار سے بخا خواجہ علوی عالم شتافت۔ خواب گاہ دہلی۔

شیخ حمید الدین سوالی ناگوری

پور شیخ احمد۔ در سر آغا زبیر نکور و خواستہ دار بود۔ در پڑ و ہما بخارا بار کشید و بریانتت گری پائے ہمت افشہ و در خدمت خواجہ حسین الدین طیلسان ارادت بردوش گرفت و بیایا و الارسید و سلطان التارکین بر خواندند۔ بیست و نہم ربیع الآخر شش صد و ہفتاد و مسہ در ناگو۔ بساط زندگی در نور دیدہ آمد و خواب گاہ ہما بخا شد۔

شیخ نجیب الدین متوکل

یادرومیر شیخ فرید الدین گنجشکر است، شیخ نظام الدین اولیا میگفت چوں از بلوچ
بیلان رسید گنجشکر آدم در دہلی شیخ نجیب الدین را دریا نتم و کنیضها بر گرفتیم - انهم رمضان شش
صد و شصت و نول از جہاں برگرفتیم - و خواب گاہ در دہلی -

شیخ بدر الدین

یادرومیر شیخ فرید الدین گنجشکر است، شیخ نظام الدین اولیا میگفت چوں از بلوچ
بیلان رسید گنجشکر آدم در دہلی شیخ نجیب الدین را دریا نتم و کنیضها بر گرفتیم - انهم رمضان شش
صد و شصت و نول از جہاں برگرفتیم - و خواب گاہ در دہلی -

مولانا بدر الدین اسحاق

یادرومیر شیخ فرید الدین گنجشکر است، شیخ نظام الدین اولیا میگفت چوں از بلوچ
بیلان رسید گنجشکر آدم در دہلی شیخ نجیب الدین را دریا نتم و کنیضها بر گرفتیم - انهم رمضان شش
صد و شصت و نول از جہاں برگرفتیم - و خواب گاہ در دہلی -

شیخ نصیر الدین چمران غصلی

نام محمود زاد گاہ اوہ - مرید و خلیفہ شیخ نظام الدین اولیا است، ہجرت ہم رمضان ہفتصد
پنجاد و منہبت ازین جہاں گذارشتی در گذشت -

شیخ شرف الدین پانی پتی

کنیت ابوعلی قلندر وارستہ زینتے۔ دریکے ازنگا ششہ ہائے خود و خیرین بیکرا مراد کبیر علی
 بہ علی آدم۔ و بزیا رت گری و خواجہ قطب الدین سعادت از و ختم و مولانا و حمید الدین پانی پتی
 صدر الدین و مولانا فخر الدین نافلہ و مولانا ناصر الدین و مولانا معین الدین و مولانا احمد
 نجیب الدین مکرندی و مولانا قطب الدین مکی و مولانا احمد خواجہ انصاری و مولانا شمس الدین
 دستوری درس و فتویٰ دادند۔ و بیست سال دریں کار بسر بردم۔ تا گاہ اپنی و کئی کئی
 و ہمگی دانش نامہ را باب چون سر و آدم و کئی دیگریم و در روز ششم شرف الدین پانی پتی
 روحی را دریا فتم۔ جیہ و دستار و فراوان کتاب من را در وقت حیات پانی پتی
 سپس در پانی پت آمدہ عزلت گزیدیم۔ تا اب گاہ اور کہ است۔

شیخ احمد شہزاد

زاد بوم شہزادہ کہ امروز بہ پیش زبات زور و زکارہ چنانہ سید الدین پانی پتی
 و بوالا پایہ خلافت برآمد۔ شیخ بہاد الدین زکریا با و شوارہ پندی خواجہ شہزادہ
 بر اول۔

سید جلال

پدر سید محمود بن سید جلال بخاری بہ مخدوم بہا بنیاں زباز زور و
 منتصد و مفت بزاد۔ مرید پدر خواست و از شیخ رکن الدین الہی
 نوردی پیش گرفت۔ امام یا نعمی دلبارہ سر ادبیافت و در وقت شیخ سید الدین پانی پتی
 خانوادہ چشت نسیقہ او گشت۔ چہار شنبہ عید فرائد است و منتصد و منتقد
 خواب گاہ او چہ ملتان۔

شیخ شرف منیری

پورے پوری بن اسرائیل کے سرآمد چشتیاں لہو و از گنج شکر فیض برگرفت۔ و او از نزدیکی باز در کھسار ریاضت
 کردے و باز زوئے دیدن شیخ نظام الدین اولیا با مہین برادر خود شیخ جمال الدین محمد سید وہی آمد شیخ
 در گذشتہ بود۔ بہتے برآں کہ دریافت و لغیر مودہ او پیش شیخ نجیب الدین فردوسی رفت۔ و ارادت آوے
 و خلافت یافت۔ شیخ شمس الدین مظفر بلخی و شیخ جمال الدین اودھی کہ جمال قتال نیز خوانند۔ از وفات
 دارند و فراوان تصنیف یادگار از اں میان مکتوبات او در پیشگی نفس آن نمودن دارد۔ خواب گاہ
 بہار ۴

شیخ جمال ہانسوی

از نزا و ابو حنیفہ کوفی است بخطابت و فتویٰ پر دانستے دست از اں باز داشته از شیخ ذہب
 گنج شکر ارادت برگرفت و بلند پایہ شد۔ ہر کرا شیخ و ولی نر و او فرستادے و از پذیرفتگی او نوازی
 یافتے و اگر نہ پذیرفتے شیخ را بر زبان رفتے پارہ کردہ جمال فرید نتواند بروخت۔ خواب گاہ
 ہانسی ۴

شاہ مدار

لقب بدیع الدین کہ وہ منہدی بوم بدو گرد و والا پاگی او برگزارو۔ گویند مرید شیخ محمد طیفور
 بسطامی است۔ ہرگز جامہ او تو خگن نشدے و با خلق نیامیختے۔ ہر روز دو شنبہ در خلوت گاہ
 کشادہ گشتے۔ و فراوان حاجت خواہ فراہم آدے و آئین چناں بود کہ چوں مرم از آمدن بازمان
 داستان بر سر آیدے دراں میان جویندگان را پاسخ آمادہ شدے و ہر کہ جواب خود شنبہ سے نیان
 کناں برخستے و شگرت داستانہا از و برگزارند و سلسلہ مدار یہ را او سر آغانہ خواب گاہ مکن پورہ
 روز افزوں شدن او کردہ اگر وہ مرم از دور دستہا بر انچار سند و ہر یکے رنگارنگ علم با خود بردہ نیایشہ
 بجائے آورد۔ قاضی شہاب الدین در زمان سلطان ابراہیم شرقی بدو آویختے و شرمساری انداختے

شیخ نور قطب عالم

پور شیخ علاء الحق اصلی نام سے شیخ نور الدین احمد بن شیخ عمر اسعد است۔ زاد گاہ لاہور مرید
و خلیفہ پدیر بزرگوار خود است او خلافت از شیخ احمی سراج دانشت۔ لختے سے تریا یافت رسید و در سونگلی
والا پاگی انروخت چنانچہ مکتوبات و لختے رسائل او از درون باز گوید۔ شیخ حسام الدین مانکپوری
خلیفہ است مشتقد و مشہت رگزلے عالم علوی شد خواب گاہ پندره۔

بابا اسحاق مغربی

زاد جہاد ہلی مرید حاجی شیخ محمد کیمی است۔ او پختہ واسطہ بجنید میر میر۔ شیخ احمد لختہ چنان بزرگوار
کہ ہمراہ او ہلی شہم۔ کہن نگاہ خود را من و نمود و گفت۔ در و از وہ سالگی بدریوزہ گریں دلہا بر آرم
وراء وارتگی فرزند پیش گرفتہ و از بسیارے بزرگان فیض گرد آوردم دور مغرب زمین ششم کیم از شیخ
شیخ محمد حاج کام دل برداشتم و خلافت از و ختم دور زمان سلطان محمد ہلی باز کردید و فرزند
داشت او بجا آورد و خواجہ معین الدین اورا بخواب فرمود کہ کہتہ فرشتہ کہتہ پدید چنان بارہ

شیخ احمد کتو

لقب جمال الدین در دہلی سال مشتقد و سی و ہفت بزا و از بزرگ زادگان آنجا است سر
و خلیفہ بابا اسحاق مغربی۔ نام او نصیر الدین از نیرنگی نیلی سپہر در ظونان باد از ظاہر خود است
از روزگار سے خدمت بابا اسحاق مغربی۔ عادات انروخت و دانش امور
زمان سلطان احمد گجرات رفت و خود و بزرگ پذیرفتہ بر نیالت
دعیم نمود۔ و بے بزرگان را دریافت خواب گاہ۔ کئی اندر آید

شیخ صدر الدین

پور سید احمد کبیر بن سید جمال بخاری کہ برا جو قتال زبان زد روز مرہ۔ و خلیفہ پور خود است

داز برادر خود مخدوم جہانیاں و شیخ رکن الدین ابوالفتح نیز خلافت یافتہ و سلطان فیروز اور افراد ان بزرگ
داشتے در ہشت صد و شش واپس خواب نمودہ

شیخ علاء الدین محمد

نیرۂ شیخ فرید الدین گنج شکر پور شیخ بدر الدین - پس گزیدہ و خود پسندیدہ روش بود - در این دنیا کی
والا پائی اندوخت - چوں در گذشت - سلطان محمد گنبدی سے بر ساختہ

سید محمد کیسودراز!

مرید و خلیفہ شیخ نصیر الدین چوہان دہلی است - صوری و معنوی آگہی اندوخت - و بفرمودہ پیران
دہلی بدکن آمد - و کہ و مہر پذیرفتند - سال ہشت صد و بیست و پنج از تنگنائے دنیا برون شد - خواب گ
گلب گ

قطب عالم

کنیت ابو محمد لقب بہان الدین پور شاہ محمود بن سید جلال مخدوم جہانیاں در مقصد و نونہ زاد
مرید و خلیفہ پدربزرگوار خود دواز شیخ کہتو نیز خلافت وارد در زمان سلطان محمد کہ بد واسطہ پور سلطان
منظر است - بفرمودہ پدربزرگوار آمد و بزرگی صورت و معنی یافت - در ہشت صد و پنجاہ و ہفت
رخت مستی بر لبست - خواب گاہ مشہور احمد آباد اورا ایازدہ پسر بود -

شاہ عالم

نام سید محمد - پور قطب عالم شب نہم ذیقعدہ ہشت صد و ہفتدہ بزاد - از پدربزرگوار ادت یافت
و خلافت بر گرفت - بو الا پائی ولایت بر آمد - و شکر و خوارق عادات ہا از در بر گزارند - بیسم مجاوی الشان
ہشت صد و ہشتاد و روز گاہ بر آمد - خواب گاہ رسول آباد احمد آباد

شیخ قطب الدین

پور شیخ برہان الدین بن شیخ جمال الدین ہانسوی۔ مرید و خلیفہ شیخ نظام الدین اولیاست بھروم
نیامیختے و از بلوک ایچ نشدے۔ سلطان محمد خود بہ ہانسوی رفتہ بہ علی آورد۔ خواب گاہ ہانسوی۔

شیخ علی پرو

پور مولانا احمد ہمایہی۔ بر صورت و معنی شناسا آمد۔ و حقایق را بروش شیخ محی الدین مرگزار
و فراوان نامہ آگہی از دیادگار بیشترے فرورفتہ بودے۔

سید محمد جوہر پوری

پور سید بڑھادیسے است۔ از فراوان روحانیہ برگزفتہ۔ و بر صورتی و معنوی علم
از شوریدگی دعویٰ مہدویہ کرد و بسیارے مروجہ بر و گردیدند۔ بسا خزار آں از و برگزیدند۔
مہدویہ از جوہر پور بہ گجرات شد۔ و سلطان محمود کلاں بہ نیایش او بر عیاست۔ و از تگاہ
ہند نیارست بود بازش ایران زمین نمود و در فرود گذشتت و مہمانجا آمود۔

قاضی خان

یوسف نام زاد بوم نظر آباد۔ مرید و خلیفہ شیخ حسن غلام کہ نقیب و سکاں الہی
راجی ناسد شدہ کہ خلیفہ شیخ حسام مانکی پوری است و علم غلام را باطن انور
فلفلے خویش را برو حوالہ کردہ بود۔ منکام فرود شدن پور جوہر پور
صفر نہ صد از آشوب گاہ گیتی بر کنارہ شد۔

امیر سید علی قوام

زاد بوم سوانہ مرید و خلیفہ شیخ بہاؤ الدین جوہر پوری شطاریت درختہ کوہین از شیخ قاسم شطاری

فیض برگرفت۔ و چندے برانند۔ کہ اورا باہمہ خانوادہ ہا درست نسبتے است در سال نہ صد و پنج
از کشاکش آیشجیاں وارست۔ خوابگاہ جوہنپور۔

قاضی محمود

پور شیخ چاندین محمد گجراتی در پیر پور بزاو۔ مرید پیر خود است۔ و خرقہ اخلافت از شاہ عالم
داشت۔ عشق اورا گوارا شدہ بود۔ و بسیار سوز سخنان از او بر تراویدے۔ از یازوہ سالگی فرزند
آگہی در گرفت۔ و شگرت داستانہا از او بر سرانید۔ و در اں سال کہ حبت آشیانی ہالیوں بہادر
گجراتی چیرہ دست آمد۔ سیزدہم ربیع الآخر مسافر آجہانی شد۔ خواب گاہ پیر پور۔

شیخ محمد مودود لاری

مرید بابا نظام ابدال است۔ نزد مولانا عبدالغفور لاری لختے رسمے دانش افروخت
فراوان دلہا در یوزہ گرمی نمودہ مراتب عیانی و بیانی نیکو میدانت و بر غراب علوم آگاہ و
نعت اللہ ولی و شاہ قاسم انوار را دریافتہ۔ رمضان نہ صد و سی و ہفت و اسیین خواب
خواب گاہ پانی پت۔

شیخ حاجی عبدالوہاب بخاری

شیخ جلال بخاری را در پیر پور۔ مخدوم جہانیاں از سید محمود است۔ و از نزاو سید احمد مرید
سید صدر الدین بخاری از ظاہر و باطن آگاہ۔ در نہ صد و سی و دو نقد زندگی بسپرد خواب گاہ۔

شیخ عبدالرزاق

زاد گاہ ہنہمانہ مرید و خلیفہ شیخ محمد حسن است۔ فرزند شیخ حسن ظاہر نخت رسمے دانش
بدست آورد۔ ازاں فراترک شدہ پے بمقصود برد۔ در نہ صد و چہل رحمت ہستی بر لبست۔

گاہ ہنہمانہ۔

شیخ عبدالقدوس

خود را از نزا و ابو ضیف بر شمر و مرید شیخ محمد بن شیخ عارف بن شیخ احمد عبدالحق است. دانش
صوری و معنوی اندوخت. و در ایزد شناسی و الایا پیہ شد. فراوان حقایق از و برگیرند حقیقت
آشیانے بار خے کار آگہاں بزاویہ او در شدے. و انجمن گری پذیرفتے. سال نہ صد و پنجاہ بساط
زندگی در نوشت و در ککویہ نزد وہلی خواب گاہ۔

سید ابراہیم

پور معین بن عبدالقادر حسینی۔ زاد جائے ایرج۔ مرید شیخ بہاؤ الدین قادری شطاری۔ انہر
دانش فراوان بہرہ داشت و در گزیدہ کردارے کم مہتا جہان نور ویدہ۔ در زمان سکندر بود بہ وہلی
آمد۔ شیخ عبداللہ دہلی و میاں لاؤن و مولانا عبدالقادر صابون گرد و دیگر کار آگہاں نامور بہ بزرگی او
گرا میدند۔ و نہ صد و پنجاہ و سہ یا ہشت جان پنچے باز پیرد۔ خواب گاہ دہلی ۴

شیخ امان

نام عبدالملک پور عبدالغفور مرید شیخ محمد حسن و با شارت پیر از شیخ محمد مود و ولاری کونگون
دانش اندوخت۔ و از دہم ربیع الآخر نہ صد و پنجاہ و ہشت دل از زندگی در گرفت۔ خواب گاہ
پانی پت ۴

شیخ جمال

پسر شیخ محمذہ زاد بوم و ہر سہر پیر پر خود۔ بیشتر خلوت در کثرت داشت۔ و در کثرت
انجام این داستان بیاد کرد و خضر و ایاس سزاوار می دانند و در یوزہ گری بہا میدانے کنند ۴

خضر

نام اور علیان است پور کلیان بن قانع بن شایح بن سام بن نوح و بر شے نام او علیان بن ملک بن گویند

دہلکان بن بیان بن کیا بن سمعان بن سام بن نوح برگزارند۔ وکنیت ابوالعباس وخصر برائے
 آل خواتم کہ برپوشین سفید شست از خشکی پائے اور سبز شد۔ در دو فرسنگی شیراز در زمان موسی
 بزاد و زید برتھے در زمان ابراہیم پیش گریہ کبوتر مدت از بعثت ابراہیم دگر گذارش نختے پس از فراوان
 مدت و شیخ علاء الدولہ در عروہ چنان برگزارو کہ فراوان پوئند زنا شوئی کنند و از فرزندان پدید آید
 تا جہا پوئند کس اورا پیہ نیرو۔ عدد سال و ہفت ماہ است ترک ہمہ گرفتہ از و فرزندیے نمازہ و
 لعبران و لائے خرید و فروخت نماید و سودان و زودام گیرد و گزارد و از کیمیا گری آگاہ و بر گنجینہ
 راستے عالم شناسا و با زوے فرمایش در کار بندگان فرج کند۔ و برائے خود ہرگز کار نہ بندد و از
 نیکو شرف و ثروت و بر قہص آید و بیا سنگام شہار روزی مدہوش باشد و بیشتر از بی ہزار سال
 در ہر پانصد سال از سر نئے گرفتے و از ازل پس در سہ صد و بیست سال دہم شیخ گوید کہ اس سال
 سنگام تازگی اوست و از زنان ہجرت تا امروز ہفت نوبت تازگی پذیرفتہ و با قطب ابرا
 حکمت دار در نیایش کند۔ گویند کہ در مدینہ روزے شتر باناں با یکدیگر آویزہ سنگ داشتہ
 پارچہ سنگی بر خصر رسید و شکست دسر باز زد و آما سیدتا سہ مادہ بخوری کشید و در پیغیر
 او خلافت بود۔ بسیارے بدان گروند۔ دوران پشہ و شش ذوالقربین باب حیات رسید
 و در از زندگی یافت۔ و برتھے گویند ابیاس و خصر ہر دو آب حیات از دستند۔ و گروئے
 روحانی برگزارند کہ ہمہ یکبارہ آید و لیسے ندانند۔

ابیاس

بن سام بن نوح ششم ہد خصر و چندیے نام پدر او یسین بر سر اید۔ و نختے نیسے و جزاں برگزید
 و بعضے نصب اورا چنان برگزارند۔ کہ پسر تچا ص بن غبار بن ہارون برادر موسی و در پیغیر
 او نیز خلافت وارند و قطب و اہرالی و خصر پیش اولاد ان شاگرد نیایش گری کنند و از قامت
 بزرگ سر کم گوئے و بسیار اندیشہ فراوان و قار و ہمہ بیست و بر حقائق اشیا آگاہ۔ گویند نیاد
 بن موسی بر گنجینہ آمد و بر سنہونی باشندگان بلیک نامزد گردید و چوں اندر گزاسی او سو
 نیاد رہائی خود از کار ساز حقیقی در خواست۔ پذیرائی گرفت۔ روزے با الیسع بن خطوب

بجسائے رفتہ بود آتشین اسپے با ساز و پیرایہ نمودار شد۔ العیسیٰ را بجانشینی خویش گذارفتند و فرزند
 آل برآمد و از نظر نا ناپدید گشت۔ پس شکر فیہا ازین دو کس برگزارند۔ بیشتر ازین تخمین خشک
 زبیں چالش نماید و کم شدگان را براه وارد و پسین بسا حلها و بعضے برعکس سرانید و سیر ایک
 رادہ گزیدہ مرد یا در و فراوان سال زندہ با شند و صحبت دارند و بر رخ کارا گہاں
 بہستی این دو نگرا نید از ایاس فیض وار محض لبط خوانند۔

ذکر سلطنت ابوالمنظرف شہاب الدین محمد شاہ جہان پادشاہ

صاحب قرآن ثانی

بعد رحلت جہانگیر آصت خان با راوت خان بدلتان گنگوہار و در زینت لیس و سلطنت
 سلطنت مظہر گروانیہ رود بہ بیشتر شد و بنا برسی نام شہزادے و گنگوہار و گنگوہار
 ردھی برد۔ نزد شاہ جہان فرستادہ از خبر رحلت جہانگیر آگاہ ساخت و سرور و ناگہر
 مقصود خان روانہ ساخت۔ و در جمعہ در بارخ اساتینہا و نور جہان حکم برامریست
 میاد لاہور حیدر ناکور مدفن گشت۔ پچوں امرائے عظام میبداستند کہ آصفیہ خدیوہ
 متکام میانی دولت شاہ جہان این تہ لیب و تہ لیب نہوہ بہ با صفت مان و بر موافقت
 صفت خان کہ از نور جہان خواہر سلطنت نبود۔ بدیں جویت اورا نظر بند داشتہ احتیاط ہی نہوہ
 نزد او کسے آمد و رفت نمی نمود۔ و نور جہان حکم میخواست کہ و اما و او شہزادہ
 شود شہزادہ مرقوم تخریکیان خود دست تصرف بر خزانہ پادشاہ
 مات را از خزانہ و شہزادہ فقیر خانہ وغیرہ کہ در لاہور بود و متصرف
 روپیہ بہ چند سہارن در ہم و میدید و او را از شہزادہ جہانگیر
 مل و شیخ لاک روپیہ کچرا نہ مست و گروید۔ شہزادہ لاک روپیہ سلطان دانتال
 جہانگیر گنجیہ بر لاہور نزد او آمد و در میانے خود در ساعت لشکر را از آریہ گزرا
 روسہ شہزادہ لاقی فریقین اتفاق افتاد۔ در عمل اول انتظام افواج تہرا و از

بر ہے شتافت و شہر یار کہ باد و سوارِ سوارِ قدیم خود در ظاہر شہر لاہور را استادہ بود بر گشتہ بہ قلعہ
 در آمد شبانگاہ ارادت خان درون قلعہ رفتہ اورا بقابلوئے خود آورد و صبح امرائے عظام بدین
 ارک شتافتہ و اور بخش را بر سر پستاندند و شہر یار را دست بستہ بکورش آوردند و بعد از دو روز
 کھول گردانیدند و پس از چند روز ظہور مٹ و ہوشنگ پسران شامزادہ و انیل را نیز متعید کردند
 و شاہجہان بر سیدن خیر از زبان نرسی در مقام خیر سرحد نظام الملک از رہ گجرات عازم مستقر الملک
 اکبر آباد گردید و جہان نثار خان را الفربان متضمن عواطف و احسان نزد خان جہان لودی افغان
 کہ در آن وقت صاحب صوبہ دکن حسب الامر جہانگیر و نور جہان بگیم بنا بر استیصال شاہجہان
 بود فرستادہ ولالت باطاعت نمود۔ اور ششہ صواب از دست دادہ بانظام الملک سلطان دکن ساختہ
 بعد عہود و موافقت تمام ولایت بالاگھاٹ باو واگذاشت۔ و خود بر ہانپور آمد۔ مقارن اس حال دریاخان
 روہیلہ کہ پیش از رحلت جہانگیر از شاہجہان جدا گشتہ در ولایت نظام الملک بسری بر دیونا
 طبیعت افغانی بنا جہان بلحق گشت و محرک سلسلہ فتنہ و فساد گردید و جہان نثار خان را ہر روز
 عرضداشت در جواب فرمان رخصت انصاف داد۔ شاہجہان با احمد آباد در رسیدہ ماہر خان
 خطاب شیر خانی داشت منصب پنجہزاری ذات و سوار و صوبہ داری گجرات سرفراز نمود و میرزا
 عیسیٰ ترخان را منصب چہار ہزاری ذات و دو ہزار سوار و ایالت ملک ٹھٹھ دادہ رخصت
 و خدمت پرست خان را نزد آصف خان بلاہور فرستاد۔ و بدستخط خود فرمان نوشت کہ دریں وقت
 کہ احتمال فتنہ ہاست اگر داور بخش سپر خسرو و برادر او شہر یار و ظہور مٹ و ہوشنگ پسران
 و انیل را بمعوائے عدم سرد مہند بصلاح و صواب دید اقرب خواهد بود۔ بعد در و دیں حکم
 یکشنبہ بیست و دوم جمادی الاولی سال ہزار و سی و ہفت با تفاق دو تخواہان در ایوان خانہ
 و عام لاہور خطبہ بنام شاہجہان خواندہ شد و اور بخش را کہ روزے چند بمصلحت بسلسلہ
 برداشتہ بودند سنگیر ساختہ در گوش مجوس داشتند و شب چہار شنبہ بیست و ششم جمادی
 الاولی سنہ مذکورہ باگر شاپ برادرش و شہر یار و ظہور مٹ و ہوشنگ پسران سلطان
 لاہور بیستی نشانیدند۔ دریں وقت کہ موکب شاہجہان بحد و ملک رانا بود مع سپہ سالار
 مہابت خان کوچ بکوچ از راہ اجیر طے مراحل نمودہ در باغ نور ظاہر اکبر آباد منزل فرمود و صبح

اُن سبوابی فیل داخل ہوئی کہ در شاہزادگی باو تعلق داشت۔ بنا بر انتظار ساعت مختار جلوس
اقامت گزیدہ و بتاریخ ہشتم جمادی الثانیہ روز دوشنبہ سال ہزار و سی و ہفتم ہجری کہ سن اولی
و شش سال شمس و ہفت سال و دو ماہ قمری و ہشت روز رسیدہ بود در مستقر الخلافۃ اکبر آباد
بر تخت فرماندہی و سلطنت در قلعہ اکبر آباد جلوس نمود حکیم رکنائے سیح تخلص تاریخ جلوس
چنین یافتہ۔ شعر

بہر سال جلوس او گفتم
در جہاں باد تاجہاں باشد

و شیخ عبدالمجید شاہنامہ نویس او دوشنبہ میت و پنجم بہیں یافتہ۔ بعد جلوس فرمان طاعت
عنوان بنام آصف خان برادر نور جہاں بیگم متضمن طلب او در حضور و آوردن شاہزادہ ما
از ہمراہ لاہور اردوئے جہاں گیر می بود۔ اصداریافت و در القاب خان مرقوم این فقرات
مذکور گشت۔ عند الخلافۃ بیمن الدولہ عموی دانا آصف خان و نیز درال فرماندہ ہر
پائے کہ روز جلوس سمیت مانوس پوشیدہ بودیم۔ برائے اُن عند الخلافۃ فرستادیم و ہر
کہ باں عموعنایت فرمایم۔ زیادہ ازاں گنجایش دارو بالفعل منصب ہشت ہزاری فاساد
سوار و داسپہ عنایت نمودیم و سوائے اُن بندر لاہری بطریق انعام مرحمت فرمودیم و ہر
خان بختاب خانخاناں سپہ سالار و منصب ہفت ہزاری و ہفت ہزار سوار و سواردار
اجمیر خلعت خاصہ با چار قب طلائی و شجر و شمشیر مرصع با علم و نقارہ و تودان و غیرہ
عنایات سرفرازی یافت و ما بجان لودی با وجود عمر و دست تالی ابطالے منصب ہفت ہزاری
و بعضے عنایات دیگر مستمال گشتہ۔ بصوبہ داری دکن بحال ماند۔ و بریں منظر ہر کجا
مراتب واقفنائے صلاح وقت مورد الطان و مراحم گردیدہ۔ اول حکم
منع مسجد بود۔ فرمود کہ سزاوار این تعظیم ذات معبود حقیقی است۔ ہایت خان بعد
رسانید کہ اگر بجائے مسجد زمین بوس قرار یابد۔ شہادت انبیاء خادم و مخدوم می ماند و
عجدہ ہم بر طرف میشود۔ متمسک او پذیرائی یافت۔ متعین شد کہ ہر دو دست را بر زمین
گذاشتہ پشت دست را بر سندا و سادات و علماء و مشائخ و درویشان با مشایخ این توابع نمود

منکام ملاقات بسلام و زمان رخصت بقا تھ ما مور فرمود و پس انچند سال زمین بوس ہم ممنوع
 شدہ تسلیم ہمارم بجائے آں قرار یافت۔ ساعتے پیش از یاد او بیدار گشتہ بعد نخلی و ظہارت ادا کے
 عملیہ مشروطہ و نوافل نمودہ اغلب اوقات با وضو می بود و در فن موسیقی نیز مہابت تام داشت
 و با ستماخ آں راغب۔ بختا و رخاں خواجہ سرانے صاحب تاریخ مرآة العالم می نگار و کہ بعضے از عمونیہ
 در بزم او در حالت وجد بیان سخن تسلیم کردہ اند۔ و مہدیوں سال اول جلوس نذر محمد خان بیا و بر خود امام
 قلی خان زالی تو راں رحلت جہانگیر شنیدہ لشکر بہ کابل کشید۔ و مہابت خان مبدافعہ ما مور شد۔ و
 طالب کلیم تاریخ رخصت فوج لشکر فتح یافتہ۔ خان زمان اسپر مہابت خان منصب پنچہزاری سر فرزند
 شد۔ و نذر محمد خان قلعه کابل را تا دو سہ ماہ محاصرہ نمودہ بے نیل مقصود برگشت۔ و مہابت خان
 با ستماخ حیدر اوردہ سر بند تو قفٹ نمودہ لشکر خان سو بہ دار کابل کہ پیش از مہابت خان رخصت
 شدہ بود انتظار مہابت خان کردہ داخل کابل گشت و حقیقت حال تعمیر داشت ہر دو انکشاف
 یافت۔ چون بر خیز از سکنہ کابل بسبب ورود عساکر تو راں نقصان رخسارہ بسیار کشیدہ بودند کہ
 روپیہ از خزائنہ کابل بہ پنجویز قاضی شہر محمد زاہد بخارت زدگان حسب الحکم العام شدہ انقسام یافت
 و غزہ رجب ہمیں شمال شہزادگان والا گھر محمد دارا شکوہ و شجاع و اورنگ زیب کہ پیش جہانگیری
 بودند مع ہمیں الدولہ آصف خان و دیگر امرائے عظام و خواتین و عبید و خدم از لاہور بہ اکبر آباد رسید
 اوراک دولت نماز مت نمودند۔ پسراں را در آغوش عاطفت کشید و تقبیل جبین و ناصیہ انہا نور
 آگین نمود۔ بعد از ان سر ہمیں الدولہ را کہ بر پائے پادشاہ گذاشتہ بود بہر دو دست برداشتہ و آغوش
 عنایت گرفت و خلعت خاصہ یا چار تہ مرصع و خنجر و شمشیر مرصع با پرولہ جو اہر دوزہ علم و تقارہ
 و تو مان توغ و دو اسب از طوبیہ خاص یکے با زین مرصع و دیگر با زین مینا کار طلائی و قبیل از حلقہ خاصہ
 با ساز طلا و مادہ قبیل مرحمت نمودہ سر عزتتش را یا وج افتخار رسانید و مرتبہ و کالت مقوض فرمودہ
 و ہر اوزک کہ نزد ممتاز محل صبیہ از زوجہ پادشاہ والدہ شہزادگان می بود بالتحاس ممتاز محل
 بال عصد السلطنتہ سپرد و در مخاطبہ لفظ عمومیت خوانند۔ و شائستہ خان مہین لیسرا و تجلعت فاتحہ
 و خنجر و شمشیر مرصع و اضافہ ہزار۔ و پانصد سوار متصب پنچہزاری چہار ہزار سوار و علم و تقارہ
 و اسب با زین طلا و قبیل امتیاز یافت۔ و از دہم رجب سنہ ہزار و سی و ہفتم ہلالی جشن نوروز

ترتیب یافت۔ دریاخان روہیلہ کہ بے وفائی نموده بخانجہان لودی پیوستہ بود دریں جشن بدرگاہ
رسیده مورد عقوبت گردید و منصب چہار ہزارہی یافت و میرزا رستم صفوی از بہار رسیده مشرف
کورنش دیدافت۔ چون کبر سن اوراد ریافتہ بود بنایت یک لاک بیست ہزار روپیہ دارشاہ پیرا طہیان خاطر یافت
پانزدہم رمضان مہاتخان بصورتی دکن خانین بجائے خجہان مقرر شد و خلف و خان زمان صوبہ ریالودہ با نظام دکن پور شد خجہان
دوم صوبہ داری مالوہ یافت۔ و دریں سال جھجھار سنگھ سپہ راہجہ نرسنگھ دیوبندلیہ قائل شیخ ابوالفضل
توہم گرفت۔ و مہابت خان بہ تنبیہ او نامزد گردید۔ و شاہ جہان لشکر بانہی و تماشائے
حصار گوالیار توجہ نمود۔ جھجھار سنگھ چون طاقت گریز و ستیہ در خود ندید مہابت خان نوشت
کہ اگر عفو تقصیرات من شود تلافی جرائم سابقہ بصدق عقیدت می نمایم و حسب التماس مہاتخان
ماتم اوختیہ ہزار شرفی دپازوہ اک و پیر و چیل نیل بطور جرمیہ بر او مقرر شد۔ و روہیلہ مہابت خان اوراک
کورنش نمود۔ و در ہمیں سال نظام الملک از محلات بالاکھارٹ کہ خجہان لودی از کوتاہ بینی باو گذار شد و
بازداشتہ عنیمہ ممالک محروسہ گردانید و دریں جشن نوروزی یک کر و شہر مشتا و کتہ بہشت
و چہار لاک بیگہ زمین و یک صد بیست موضع در ولایت تصدق و انعام شد۔

احوال سال دوم مطابق سنہ ہزاروسی و ہشت ہجری

جشن دکن قمری روز دوشنبہ سلخ ذی الحج الاول کہ آٹا سال سی و ہفتم از سنہ ہجری
آمد۔ یکبار بطلان نقرہ و ششتر باہر انیس پیکر بادشاہ عنیمہ با ریاب احتیاج الملک شد
سدہاہ و ہفت روز در سرزمین گوالیار لشکر سپہ فہرہ ماودت بہر اک آباد شد و
کہ خدا شائے روان شدن از مالوہ بزین بوس رسیده بہ تنبیہ چہار لاک ہزار
کورنش اندوخت۔ سوم رجب ایں سال مہابت خان بعد از سی و ہفت
و چہارم ربیع نوروز شد۔ و جشن آل بوسٹورہ اساتذگی ایشادہ مالوہ تمام شد و مالک مقرر گشت
و مہجری یک ایچی شاہ ایچی شاہ عباس کہ در زندگی خود برائے تنبیت فرستادہ بود و بعد از ازل حالت
نمود و دراک صحبت شاہ جہان کردہ بہ بیست ہزار۔ و چہارم انعام یافت و ارادت خان بہ تنبیہ مہاتخان
صوبہ داری دکن یافتہ بنایت خلعت چار قب ملا و وزو شمشیر مرصع و دو اسب و نیل با مالوہ

سرفراز شد۔ و از تغیر ادویاتی کل بافضل خان شیرازی که در ایام شاهزادگی دیوان بود مضمون گشت
و تاریخ وزارتش ع۔

شرفلاطون وزیر اسکندر

گفته اند۔ ہمدیس ایام میں الدولہ آصف خان دو برہمن را کہ وہ بیت مندی بیک شنیدن یاد
میکردند۔ وہ دیگر بھال وزن و مضمون منظوم ساختہ ہر بیت بیت را بہ ترتیب می خواندند
بصورت آورد و خانبھان لودی کہ ہمارہ از کہ دار ہا ناشائستہ سابق خود در تو ہم بود با فریہا بے باطل
بہ تو ہما سئے خود افزوہ از و گزیدہ پادشاہ اسلام خان را کہ از امر لے مقتدر و مستد بود نزد خانبھ
فرستادہ استکشاف حال نمود۔ خانبھان بیم ناکی و اندیشہ مندی خود اظہار نمودہ معروض داشت
کہ اگر رقم انانی بخلا پادشاہ یافتہ در نو کہ می دانند و اختیار و مجازہ باشم۔ رقع تو ہم من ممکن است
پادشاہ از خوش بہادی امان نامہ لقم خود در کمال عطوفت نگاشتہ باد سپرد۔ باز ہم آل افغان س
پیمان بدگمان بودہ شبے بے خیر از کبر آباد راہ فرار دادا پیرش گرفت بعد خیر خواجہ ابو الحسن با خان
و بر خے از امر تعاقب او مامور شدند۔ چندے از انہا مثل سید مظفر خان و خدمت پرست
و پھلدا س و غیر ہم بر سبیل تجبیل تعاقب نمودہ در حوالی دہولپور باور سیدہ نبرد آنا شدند۔ خدمت
خان بزخم کاری روانہ ملک رستگاری شد۔ حسین و عظمت پسران خان جہان داناوش با
از عمدہ ہائے او قتل رسیدند و خان جہان با دو پسر خود کہ باقی ماندہ بود و چندے دیگر از رفتہ
خود را بھکل انداختہ داخل گوندوانہ شد و از آنجا براہ بارہ بولایت نظام الملک کہ خانبھان در مقام
او مماشات بود در آمد۔ بہلول و سکندر افغان تو ہم تقصیرات خود و مجابست افغانے کہ بخینہ
ملحق شدند۔ و مقرر شد کہ ہائے تنبیہ نظام الملک اردو کے گہان پوسے شاہی بصوبہ دکن
نماید۔ اسلام خان را بجا است دار السلطنہ اکبر آباد گزاشتہ روز و شبہ منعم جہادی الاولی
فیروزی در حرکت آمد و نامہ متضمن تعزیت انتقال شاہ عباس مامنی و تہنیت بلوس شاہ
او مصحوب میر کہ اتفاق بحری بیگ ایچی شاہ عباس کہ حضرت انصاف یافت۔ ارسال
ہم در نیولاجین وزین قمری اختتام سال سی و ہفتم و شروع سال چہلم از عمر پادشاہ تہنیت
یافت ۔

احوال سال سوم سلطان مستعز و سی و نه هجری

ششم شنبان که روز شنبان بود - سال یازده نواب ممتاز محل و وزیر پادشاه عبید آصف خان
از اصل و اصناف و نژاد و کتب معتبره که دید و دیگر اهرام باضافه مناسب سر بلندی یافتند و بطرف
خاندیس بنابر الشریع نظام الملک و که شمال غانجهان لودی نهضت نموده بعد ورود در آن دربار
فوج بصره که در آن سرور و معتبره که دید و دیگر اهرام باضافه مناسب سر بلندی یافتند و بطرف
شائسته خان بهین پسر آصف خان و از ادب و شایسته خان را خطاب، اعظم ثانی بخشید و شائسته خان
در گنج سنگه و دیگر اهرام را حکم فرمود که از صوابید اعظم خان بیرون نموده و بیست و شش شهر بصره
شهر به با پور مرکز ریاست نظرا شمار شد و دریا و حلیه با وجود آن همه عنایات و عفو و تقصیر
کفران نعمت نموده بعد از نجات فرار و در زید و نزد خانجهان لودی رفتند چون از ادب خان
دشائسته خان صحبت در نمی گرفتند - شائسته خان را بخدمت طلبیده و بصره که در آن شهر بود
خان بهادر را رخصت نمود - دریں ولای اعظم خان را با خانجهان جنگی روئے و از خانجهان
گریز نموده جمعاً را بکشتن داد - اتفاقاً در آن ناکه تلاش ملققت خان والد اعظم خان را
چند اول از قول بدو کرده در مانده بود - خانجهان و بھلول و مقرب خات با نیما رسیدند
دید در آویختند و چندے از خول را بچورت جان خود دریاختند - دریں ایام
کافر نعمت که مع اسیران و دیگر مستعبان بیست و چهار هزار سی ذات و پانزده هزار
داشت با جمیع فرزندان و خویشانشان خود گریخته نزد نظام الملک رفت و او موافق نظام الملک
دانسته خواست مفید سازد و حال قول گرفته - دست مبارزه با دوسر و نمبره که شایسته
و ملتجی بهمیں در گاه گشته بود سید اعظم خان مناسب مناسب یافتند - و که
و فوج با آنها عنایت شد - و بعد در ایام کمال الدین رسید که در عهد جمعی از ادب
مشته خانجهان در پشاور کمر بخت بستند از دست سید خان آن عهد ایام بهر
بهین الدوله آصف خان که رپاست او در همه باب و بهر کس سلم بود - و بعد از آن
مورانه کی یافت - و نهم ربیع الثانی جشنی و زمان که با اختتام سال پنجم و یکم آرا منته شد

بہلول از جالتاپور رو بہ یا مختصری نہادند۔ اعظم خان بر فراز اینہا وقوف یافتہ تعاقب نمود و خانجہاں
 در مہاگاؤں انتظار آن ہر دو میکشید کہ ناگہاں لشکر پادشاہی رسید خانجہاں راہ فرار مسدود
 یافتہ۔ جنگ استناد چون محرکہ کارزار گرم شد بہادر خان رو ہیلہ داد شجاعت داد و
 زخم تیر برداشت و نیز پر و اش جہاں چقلشہائے مردانہ جان خود در باخت۔ دریں وقت
 اعظم خان رسیدہ و منگامہ گیر و دار گرمی پذیرفت۔ خانجہاں عرصہ بر خود تنگ دیدہ و لفرار
 نہاد۔ و دریں وقت تفنگے بہ بہادر زادہ خانجہاں رسیدہ در میدان نشست۔ پسر ام نامی
 از سپاہیان را جہ پہاڑ تنگہ بدو رسیدہ یا دور آویخت۔ بہادر از فرط بہادری حملہ ہری بہ پسر ام
 زد۔ پسر ام نیز بہ جہد ہری علقش زودہ گہر لے آسوت ساخت۔ و خانجہاں بکوستان در آمد
 اولیائے دولت پادشاہی در تعاقب اور لے سپردہ برگردیدند۔ و اعظم خان در جائے برائے
 آرام سپاہ اندکے آسودہ حقیقت حال بہ پادشاہ نگاشت و در جلد روی آں اسپ و نیز
 و خلعت و شمشیر ارسال یافت۔ چون خانجہاں ارادہ دولت آباد اعظم خان از آنجا کوچید
 قحطے کہ در اطراف دولت آباد شنیدہ نورتن بآں طرف مصلحت ندید۔ و بقصد استیصال
 و مقرب خان بدہار و رفت۔ دریں ایام ساہوچی بھوسلہ کہ سرخیل ہنود لشکر نظام الملک بود
 لشکر پادشاہی پوہست بہ منصب پنجہزاری بلند پایہ گردید۔ و دیگر اقارب او نیز فراخورد
 لیاقت منصبہا یافتند۔ و سید مظفر خان باصافہ و ہزارہی ذات منصب پنجہزاری سرفراز
 و میر حیلہ باصافہ مذکور چارہزاری شد۔ و قلعہ منصوبہ بسعی باقر خان صوبہ دار اوٹلیسہ مفتوح
 گردید۔

احوال سال چہارم مطابق سنہ ہزار و پہلوی ہجری

چہل شومی خان جہاں لودی ولایت نظام الملک لکھنؤ کو بہ نواب گشت و داعیہ نظام
 الملک صورت نگرفت۔ خانجہاں را اعتماد بر دوستی نظام الملک نمائد۔ و ترسید کہ مبادا بل
 مصلحت حال خود با او عذر سے کتہ بنا بریں رو بہالوہ نہاد و عبداللہ خان بہادر کہ در بالاکوٹ
 بود تعاقب نمود و سید مظفر خان بارہ و حجے دیگرہ بالنظام ہم لودی از حضور رخصت یافت

باد ملحق شدند و در سر بیخ رسیده آگهی یافتند کہ مقام ہیراز نواحی شہرہ پنجاب فیل سرکار خالصہ شریفہ
 بردہ اند و خواجہ عبدالہادی پسر صفدر خان کہ بہ نیابت پدر در انجا بود محافظت فہر نمودہ سکنہ انجا
 را از شر انہا خواست کہ دو خانہنجان از دست راست سر بیخ بہ ملک بوندیلہ در آمدہ از کاپی سریر
 آورد و بکر حاجیت پسر چهار سنگہ بتعاقب محاذیل در آمدہ خود را بیدار رویدہ کہ چند اول خانہنجان بودید
 دوریابے محابا برو تاخت و جنگ رستمانہ پرداختہ حملہ ہامی برد۔ رفتائے اونیز سر باختہ دیوانہ وار عرصہ
 کارزار گرم ساختند و چہار صد افغان و دو صد بوندیلہ دریں محرکہ بگرائے آل سر اشند۔ در اثنائے
 زود خورد تفنگے بیدار رسیدہ کار شرا انجام یافت سو پاہ بوندیلہ دریا را خانہنجان و سپاہ دانستہ برد
 ہجوم آوردند و خانہنجان فرصت یافتہ جان خود پیائے گریزہ بیرون برد و بکر حاجیت بوندیلہ بختاب
 حکمران و باضافہ ہزاری ذات و ہزار سوار، دو ہزاری دو ہزار سوار شد و از وقائع این سال
 فتح دہار دست بسعی اعظم خان و بدست آمدن قلعہ دار و اہل و عیال بمن غم ملک بدن حدہ نادکا
 نظام الملک کہ در قلعہ بودند و اعظم خان در جلد و سے این خدمت باضافہ ہزاری ذات و ہزار
 شش ہزاری شش ہزار سوار شد چون خان جہان از کشتہ شدن دریا راہ فرار بہ ہوا و اہلیا
 دولت شاہی در تعاقب او شدند روزے دور تر راندہ صبح دیگر از ماندگی راہ دیر تر روانہ شد
 و زخمیال و دست قذال را پیشتر روانہ گردانید سید منظر بارہ از جمیع افواج ہراول پیشتر
 نجابنجان لودی رسید۔ اونیز با شش صد جوان جلاوت نشان عطمت عنان نمودہ بہ مقابلہ ہمت
 و جنگے نمود کہ کار نامہ رستم و اسفندیار را باب شمشیر شست و شود او اکثر رفتائے او شربت
 مرگ چشیدند۔ و بر رخے مجروح از محرکہ بآمدہ راہ بیدند ساز سرداران طرف فوج پادشاہی یکے خول
 خان عالم دو مے در گاہ بنیرہ رایسل بعد کشتش و کوشش بسیار جان سپارے بنمودند۔
 رویدہ کہ رایہ استنظہار لودی بود مع دو پسر خان جہان در میدان نقد ہوا۔
 خانہنجان بملاحظہ این حال باز رو براہ نہاد و اکثر فیلان او مع زواند در راہ ناتدریں فرار و مرور
 عبور ش بطرف کالنجر اتفاق افتاد حاکم انجانیا ز خان خبر یافتہ تہادیب او بر آمد و درینجا با صفت آرا
 گشتہ محاربہ صبعی نمود و حسن خان پسر شش گرفتار گشت و ضرورت طبل و علم وغیرہ اسباب دولت
 و نشان شہمت و شہکت بجا ماندہ از محرکہ بر آمد و تا بہت کردہ تگادر باز کشیدہ شام بر تالابے منزل

دشانزده ہزار روپیہ نقد و قریب ایک لاک روپیہ عین یا درحمت شد۔ و اعظم خان درلقاب
 افواج نظام الملک و جادل خانہ و در تسخیر قلعہ بر بندہ ماسعی عظیمہ بجاء در و بموجب التماس
 او مقرب خان غلام ترک نظام الملک کہ مستخدم و رئیس لشکر و میر شمشیرش بود و از سلوک ان صاحب
 اولیائے نعم خود دل بردارندہ داعیہ بندگی شاہ جهان تقسیم دادہ بود بہ منصب پانچ ہزار روپیہ
 استمالت یاقت دیباہ استان رسیدہ خود و اولیاء مراجم شد و ہم درین سال فتح خان سپہ سالار
 ملک عنبر سپہ سالار نظام الملک کہ مقید بود نظام الملک اورا خلاص کرد ایند او چون دانست
 کہ ہر گاہ نظام الملک را خاطر مطمئن گردد بہ باتہ عجیب خود اہم خود پیش دستی کردہ بدست تو رہے کہ
 پدرش نظام الملک را بندھے داشت مقید کردہ مستقیمت پدر گاہ تو داشت شاہ جهان اس حرکت
 از نو کرد بارہ وی نعمتش نہ پسندیدہ حکم کرد کہ داگزار و فتح خان بر این حکم کوئی حرکت نہیل از
 درود فرمان نظام الملک را خفا کردہ بکشت و شہرت داد کہ ہر گاہ خود در گزشت حسین نام
 سپردہ سالار اورا بجایش نشاند و نیز بسعی نصیری عثمان دین سال قلعہ قندھا کہ از مشہور
 ملککا دست مفتوح گردید و نواب ممتاز محل کہ از ہند بالو سلیم را امر داشت بصیبت
 الدولہ آصف خان زوجہ پادشاہ بود و حلت نمودہ در بارہ زمین آبادیہ پشاور را داشت و چون از
 بعد چندے شاہ شجاع مع وزیر خاں بسنی خانم شمشیر را بہ شہر الخوانتہ اکبر آباد آورد
 حسب الحکم بر کنار دیباہے جہنا بجاک سپردہ مقبرہ بیجا بر سرش بنا کردہ شد پس در سال
 تاریخ حلت ادع

جلتے محنت عمل جہانت باد

یافتہ پادشاہ تا دو سال از اقامت تلکرات بعد صفا استماع ساز و لغات تلکرات و در
 گرانمایہ ایتنا سپہ نمودہ سی و ہشت سال و در بارہ شہر داشت و نوروز و سالار
 بالوئی شکاری اقبال بود چہار دہہ فرزند از ازاں مرحومہ بوجود آمدند و در سال ۱۰۰۰
 منظر حسین ہندوی کہ بعد ہمارا و محل موسم و در شہر تلکرات و در سال ۱۰۰۰
 از دواج پادشاہ بر قوم نیز بود و ادا و اکتوا و اختصاصی سے بہ نسبت ممتاز محل زینہ و کات آل
 مرحومہ از نقد و عین بریک کروہ روپیہ زیادہ بود داشت بدختر گلان ابیہماں آگہ گو کہ بنگیم صاحب

معروف بود محنت شد و نصف در باقی اولاد انقسام یافت و چهار لاک و پیر بر سالیانہ بگیم صاحب افزو و
دریں ولایتش وزن قمری انتہائی سال چهل و یکم و ابتدائے سال چهل و دوم عمر پادشاہ ترتیب یافت

احوال سال پنجم مطابق سنہ ہزار و چهل و یک ہجری

جشن وزن شمسی کہ در ہر سال از سنین عمر دو بار سنجیدن سلاطین بزرگوار جناس مطابق حساب شمسی
و قمری معمول بود ترتیب یافت و از عمر پادشاہ چهل سال بحساب شمسی بقضاء یافت چهل و یکم شروع شد۔
چون فتح خان پسر ملک عنبر در فرستادن پیشکش تعویق نمود۔ پادشاہ وزیر خان را بادہ ہزار سوار تیس خیر
دولت آباد محصور نموده را ہی گردانید۔ وکیل او بجد روانہ شدن فوج لجرض رسانید کہ فتح خان پسر خود
با پیشکش بدرگاہ فرستادہ۔ دریں نزدیکی میرسد بوزیر خان فرمان رفت کہ بہر جا کہ رسیدہ از ہما نجاہ گرد
و عبدالرسول پسر فتح خان پیشکش بیست لاک و پیر آوردہ نظر گذرانید و بعد دریں سال بمین الدولہ آصفیہ
برائے رہنمونی محمد عادل شاہ والی بیجا پور با فوج عظیم مامور شد۔ کہ اگر عادل شاہ اطاعت نمودہ قلعہ بہار
با خراج منقرے تسلیم نماید بمین الدولہ اکتفا بہاں قدر نمودہ معاودت کند و الاسرائے لائق در کنار
تہد۔ و اعظم خان و سید مظفر خان جہان گج سنگھ و خان زمان و عبداللہ خان بہادر ظفر جنگ و خوا
ابوالحسن وغیر ہم از امرائے عمدہ بہ ہمراہی آل امیر کبیر متعین شدند۔ و ازیں تاریخ ہر اوزک کہ
بمین الدولہ کہ می بود بہ بگیم صاحب مہین دختر پادشاہ مفوض شد۔ و آصف خان بطرف بیجا پور
نہضت نمودہ تخت قلعہ پاکلی را محاصرہ نمود و قرار یافت کہ در طلعت شب یورش نمایند۔ اول
ترسیدہ اول شب در پردہ تاریکی از سپاہ آخچہ بوزیر خان ادا بطرف کشید و سکنہ و رعایا ناچار بجانان
سید خاں جہان بر ہمہ سبقت گرفتہ خود را در قلعہ ریخت و بعد فتح الباب درون قلعہ تخت چوبین
آن نشست۔ قضا را زیر آن تخت حقہ ہائے باروت بود از آتش حرب و قتال بوجہ شرار۔
بآن حقہ ہا رسید۔ کہ ہمہ را آتش در گرفت و بزد و آہنا تخت چون ابر بوسے آسمان بلند شد۔ و هنگام
از ہوا بارض غیر حفظ آہی میان آں سید نمودہ تخت را بر خوسن گلے انگند۔ اگر چه دست و مو
روئے سید سوخت۔ انا جان سید خاں جہان بحفظ حافظ زمین و آسمان از ہلاک محروس و مصون ماندہ
ازاں چون قلعہ بیجا پور سید عادل شاہ میان مجال جنگ میلان در خود ندیدہ متحصن شد و گلہ

بر آندہ جنگے می نمودند۔ آخر الامر در بلائے غلا در قلعه و لشکر بالا گرفت۔ اما در لشکر پادشاهی زیادہ تراز
 قلعه بجالپور بیاں بجان آندہ خواہان مصالحہ گردید۔ مصطفیٰ خان مع خیریت خان حبشی از قلعه نزد آصف خان
 آندہ و مقرر شد کہ عادل شاہ چهل لک روپیہ از جواهر و مرصع آلات و فیل بدرگاہ فرستد۔ و پیا از جادہ
 فرماں برداری بیرون نگذارد۔ و بعد ازاں کہ عہد نامہ مرقوم گشت و بلائے مہر عادل شاہ بایکے از
 لشکر بیاں پادشاهی بقلعہ بردند۔ احوال غلائے لشکر در بیانتہ عذر کردند و شخص رفته برگشتہ علت عذر ظاہر
 ساخت۔ آصف خان بسبب مشاہدہ عشرت در احوال دواب و انسان ترک محاصرہ نمود بتاخست تاراج
 بلا دی بجالپور پرداخت و منعم در فہ لشکر بیاں با چنانچہ باید میسر آمد زرو مال بسیار از ہر بلکہ و نصبہ بصبہ کلا
 ہم در آندہ و تا شروع موسم بر تنگال ہمیں آتش در کاسہ بود چوں بر سات نزدیک رسیدیمین الدولہ با عنیت
 بسیار اتہ فیل واسپ و شتران محمول زرد زیور و اسباب و اقمشہ و افرماجوت بخاندیس نمود۔ دوم رمضان
 اس سال موکب پادشاهی از برہانپور جبیدہ با کبر آباد معادوت نمود و ملتفت خان سپہ اعظم خان صوبہ
 دکن را بہ نیابت پدرش در برہانپور گذاشت و اعظم خان از صوبہ داری دکن تغیر کردیدہ مہابت خان
 بجائے او مقرر شد و بہ ہمیں الدولہ آصف خان حکم رفت کہ مع اعظم خان و دیگر امرائے ہمراہی بجمعہ
 و آصف خان از دکن رسیدہ شرف ملازمت دریافت و حاجی و قاص ایلمی نذر محمد خان والی ملج بجنور
 واسپ و شتر و دیگر امتعہ بلخ کہ پانزدہ ہزار روپیہ ارزش داشت از نظر گذرانید چوں یک سال از انتقال
 ممتاز محل منتصی شد مجلس عرس آراستہ یک لک روپیہ بصلحا و عفالک صالحات داد و بعد از آن
 ہوگی بعد جنگ بسیار از قوم پرتگیس کہ یعنی دہر و زبیرہ بود ندر دست تو اسم خان صوبہ دار تنگال منتظر
 گردید و چار ہزار چار صد کس از ال قوم زن و مرد بقید آمدند دریں ولایت و زن قمری انجام سال دوم و آندہ
 سال چہل و سوم ترتیب یافت و قلعہ کالندہ دکن مفتوح شد۔ و چوں تا اسم خان بعد ازاں نتیجہ جنگ
 اعظم خان بجائے او صوبہ دار تنگال مقرر شد۔ و حاجی محمد جان قدسی تخلص از وطن تنگال بہ
 ملازمت مستعد شد و قصیدہ کہ در مدح پادشاہ آندہ بود۔ در دست خواندہ بنبات و خلعت و انعام
 ہزار روپیہ کامیاب گشت۔ در ہمیں سال روزے در مجلس پادشاہ مذکور سکندر شہیمین الدولہ گفت
 امروز کسے بر سخنان اسکندر انگشت اعتراض نہادہ پادشاہ گفت اگر نبوت او ثبوت پیوستہ جائے
 حق زون نیست و الا مارا بعد و اعتراض است۔ اول آنکہ ہمیں پادشاہ خود مند مقتدر را سفارت

بروز شایہ رفتن چہ مناسب بود۔ دوم در جواب رسول دارا پدیر را مرغ خواندن پرخا پنچہ شیخ نظامی بآں شمار
نمودہ۔ مصوح شد آں مرغ کو بیمنہ نریں نہاد
چہ معنی دارد۔ و کجالاتی شان سلاطین تواند بود ؟

احوال سال ششم مطابق سنہ ہزار و چہل و دو ہجری

قلعہ گھاٹا کھیرے من تواریت صدیہ مالوہ بحین سہی نصیری خان و بیس سال مفتوح شد و جشن و وزن شمسی
انہائے سال چہل و یکم و ابتدائے چہل و دوم ترتیب یافت۔ و دریں سال شادی از دواج شاہزادہ
دارا شکوہ بانورہ بانو بیگم بنت جہاں بانو بیگم کہ دختر سلطان مراد و حہ سلطان پر دین بود منعقد شد
و میرزا ابوطالب کلیم تاجیک پیش نہیں یافتہ۔ مصوح

قرآن کردہ سعدین برج جلال

دو ہجری ششم سواری و دو لک روپیہ خرچ شد۔ شش لک از سرکار خالصہ شریفہ و شانزدہ لک
روپیہ از سرکار کلیم صاحب و دختر گلان پادشاہ و دو لک روپیہ از سرکار شاہزادہ دارا شکوہ و مادر عروس دو
لک از نقد و عین ساچق فرستاد۔ و پنج لک روپیہ کاہن مقرر شد و بعد بیت و دو روز کہ خدائی شہزادہ
شجاع با صدیہ مرضیہ شریف دو مان نجابت میرزا ستم صفوی انعقاد یافت و تاجیک پیش نہیں گفتہ اند۔ مصوح
جدید بلقیس بسر منزل جمشید آمد

یک لک و شصت ہزار روپیہ برہم ساچق فرستادند۔ و وہ لک روپیہ را جوہر تغیر و مرصع آلات و طلا
آلات و نقرہ آلات وغیرہ با میر بیگم صاحب و سرکاری ستی خانم بمنزل شاہزادہ رسید و چار لک روپیہ کاہن
قرار یافت۔ و دریں سال مہتا و دستش تجاہ در بنارس منہدم گردانیدند و بعد آمدن ایلچی نذر محمد خان
والی بلخ ہدیہ سال تربیت خان با تحائف ہندوستان کہ در قیمت یک لک سو پیہ ارزش داشت سفارش
بلخ روانہ شد۔ و دریں سال بعد از جنگ و جدال و طول محاصرہ بتدابیر صائبہ و ترددات شایستہ مہا تجا
و پسرش خانزادان و نصیری خان و فتح خان پسر ملک عنبر حبشی سپہ سالار دکن امان خواستہ از قلعہ دولت آباد
برآمد و تقایید قلعہ با ویائے دولت شاہ بہمانی سپرد۔ و خانخانان جمعے را نینگا بہمانی ملک نظام الملک فتح خان
کہ از صغرن امتیاز نیک و بزرگ داشتند برگماشت۔ چون ہر دورا بخصوفاً و در نظام الملک در قلعہ گھاٹا

محبوس شد و فتح خان بقایات خلعت و دو رک و پید سالیانہ امتیاز یافت قلعه دولت آباد در مقامت
در صانت بے نظیر و شہرہ آفاق است۔ و تفصیل او ضلع و استحکام آن در سلاطین نامہا مندرج بدیت
عصار یکہ مثلش زید است کس بود قلعه دولت آباد و بس

چوں خبر فتح این قلعه بدیت و ششم ذالحجہ بمع شاهی رسید خانخانان مع خانزمان پسرش باذراع
غنیات امتیاز یافت۔ و نصیری خان بظاہر فاندورانی مخاطب گشته از اصل و اضافہ بمنصب
پنہزارہی سر بلند شد۔ و ظفر خان احسن تخلص پسر خواجہ ابوالحسن کہ یہ نیابت پدرو سوہ داری کشمیر میکرد
بانتقال پدرو ہمدیس سال اصالتہ ہمیں سرکار سرقرانی یافت۔ و عمدرخان بامسوقات ہند
کہ چارک و پیر ارزش داشت بسفارت اہمان رفت۔ و ہمدیس سال از وقائع کابل بعرض رسید
کہ زنی دخترے زاید کہ دوسر داشت۔ یکے بجائے خود دو دین بر تافت۔ دین سر نیز دو ہفتہ و دو ہفتہ
دو گز ش و یک ہینی دومین بود۔ بعد سلعے در گذشت۔ و دین سال شازادہ اورنگ زیب
پانزہ سالگی باقی جنگید و تفسیاش آنکہ در جنگ فیضان ہر شہزادہ مامور شد۔ تا اس وقت
چھو کہ رفتہ نارس البال تماشا نماید۔ چوں حسب امر بعل آمد فیلے از حرابت خود رم کردہ بہر
مردم دودہ مروہین گر نختند۔ شازادہ ہانیز بانبع دستخطان خود را بمانے رسانید۔ تو گوارا
بجائے خود ماند چوں قیل لبونے اور دودہ خوش ہمت بہ ہانزہ نیزہ یہ پیشانی قیل زہ نخل اس
مظلوم پیچید و برداشته بہ زمین زد و اورنگ زیب را شمول انواع نوازش و عواطف از خود
خطاب بہادری دادہ بزیر سرخ بنجیدہ این مبلغ کہ پنہزار اشرفی بود۔ مستحقین بختید میرزا ابوطالب
این حکایت را بجمال آب و تاب در سلک نظم کشیدہ بدست دوم صنف حسب التماس خانخانان
شجاع را بمنصب وہ ہزارہی ذات و پنہزارہ مواد و العایم شش رک و پید سالیانہ
وکن باخزانہ و شکر بسیار رخصت فرمود دین و لاعاوق خان نیزہ میرزا ابوطالب را بمانے
نمود و تاریخ رحلتش ع

دیگر نشود سعید صبح صادق

یا فتہ اند۔ شاہجہان بنا بر پاس قرابت و افتخار اخلاقی خصوص جعفر خان کہ نسبت دما دی با مین الدولہ
داشت و ہم زلف پادشاہ بود اورنگ زیب را بجز ہاش فرستاد و جعفر خان بطائے خلعت نامہ

بیک از ہم از مغان بجا نگیر فرستاده بجا نگیر در عید وی فتوح دکن بشا بجهان معسوب افضل خان برکن
 فرستاده بود۔ تخت آل بدست امیر تمپورا قتاده نام او نام میرزا شاهرخ و میرزا الخ بیک پسر و نیز
 اش بران کنده بودند۔ چون بدست شاه عباس آمد نام نامی او بران کنده شد و بعد از آن که آن شاه والا
 جاہ بجا نگیر فرستاد نام او و پدرش جلال الدین محمد اکبر بران کنند۔ آخر نام شایبجان بران ثبت شد
 و در آن تخت منصوب گردید۔ و تاریخ تمام تخت مذکور حاجی محمد جان قدسی چیس یافته۔ بلیت
 چو تاریخش زباں پر سید از دل گفت اورنگ شایبجان عادل

دیگر کے یافتے

سریہ ہالیون صاحبقرانی

پچیس سال میں الدولہ آصف خان بختاب خانخانی و سپہ سالاری و اصناف عنایات دیگر
 فرق میابات براخت و پادشاہ بہ منزل میں الدولہ تشریف بردہ سر افتخار اولد کیوان رسانید
 و دریں جشن پیشکشی پنج لاک روپیہ از طرف آصف خان میں الدولہ و دیگر پیشکشہائے عظیم از طرف
 شاہزادگان و خوانین حضور و دور منظر گذشت۔ و عنایات بادشاہانہ نیز بوقوع پیوست۔ و دریں سال
 سجاہت نمان قلہ شیر گڑھ را کہ سرحد ولایت سری نگر است مغتوج گردانید و حصاری کالپی بدست آورد
 قلہ سانتور را ہم تصرف شد۔ چوں از گنگا و سدوار عبور نمود شنید کہ جمعے راہ در آمد آن لک سیر
 کردہ اند مستعد پیکار شد بے محابا بر سر آہار بخت و جمعے کثیر را سیر نمود۔ سردار آہا تہ سیدہ وکیل
 فرستاد و دہ لاک روپیہ پیشکش والا و لاک روپیہ برائے خان قبول نمود۔ مشروط آنکہ تا حصول این
 زر سجاہت اقامت دادا و دریں امر خدعی ملحوظ داشت کہ بسبب امتداد مدت اقامت آذوقہ
 لشکر کم و شروع بیسات خواہد شد۔ بدیں سبب تنزل در حال لشکر ہم رسیدہ پائے داری
 میتوانند نمود آخر ہمیں شد۔ و خان از عدم تدبیر بنا کامی برگشتہ۔ غلغله را بکشتن داد و جمعے
 بارسنگی سرو۔ چوں اس ماہ براجرض پادشاہ رسید۔ خان را بتغیر منصب تاویب فرمود و فوجدار
 بمیرزا خان میر و خانان عبدالرحیم داد۔ و در ہمیں سال چهار سنگہ نذیر و بکر باجیت پسر
 بار ویکر عھیال و زبیرند۔ و عبداللہ خان بہادر سید خا بجهان و خان دوران بہادر باستیصال
 انہا متعین شدند و باندریشہ آنکہ مبادا با ہم نساختہ کاری پادشاہی صنایع کنند۔ شہزادہ اورنگ

سزوا سی این فوج متعین نمود۔ درینو لاجش فتن قمری انجام سال چہل و پنجم و آغاز چہل و ششم
منفق گردید و بے دریافت کیفیت ملک خصوصاً آنچه تباہی در حیطہ تخریر و آمدہ بود و محمد
بریح الثانی سواد سی رتہ ملزم دولت آباد گردید۔

پادشاہ ہماں این سفر مبارک باد

تاریخ این ہنہنت شد و سردار افواج کہ بگو شمال پوزلیہ معین شدہ بودند۔ بھجارسنگہ و بکر باجیت
لاجد تر و بسیار در جنگلے کہ گرنجیہ بود نشانش یافتہ بقتل آوردند و سر ہر دو در منزل سبجو کہ معسر
اقبال بود بدرگاہ سلطنت پناہ آوردند کہ در روپیہ نذر اندوختہ آنها و ملک پنجاب لاکہ روپیہ حاصل بظہیر
اولیائے دولت در آسجوں از عراق و ترک زیب کیفیت آبادی آنجا و سیر جہاںے دکشاہ
وجود اصناف نخبہ پظہور پیوست۔ پانزدہم جمادی الاولی از موضع باری بدراں صوبہ تہرہ فرمود

احوال سال نهم مطابق سنہ ہزار و چہل و پنجم ہجری

بیت و پنجم ماہ جمادی الاولی لازمی اندوختہ مسکیر شاہی شد و پنجارہ ساختہ تر شاگرد و لوہہ کرا
پرنہ بھجارسنگہ قائل شیخ ابوالفضل از بیخ برانداختند۔ و سوم حسب شانسراہہ اورنگہ
از ناحیہ و ہامونی معاودت نمودہ شرف لازمست دریافت و پنجم شعبان اردو کے گہان پانچا
نزد ہاجبور نمود۔ و بیت دوم شعبان از شکار گاہ حوالی برہا پور منجہ بالاکھاٹ۔ و در اول
دولت آباد خانہ زمان پسر مہابت خان صوبہ دار آنجا ادراک کورنش نمود۔ چون عادل در اقل
پیشکش نعل می و زرید و قطب شاہ نیز با او موافقت می نمود۔ مکرمت خان را کہ نامش ملا
و مدتی با مہابت خان بسر بردہ بود با فرامین متضمن وعدہ و عید یہ بجا پور و شیخ

دیوان تن را بگو کندہ رخصت فرمود۔ و ساہو بھوسلہ با آنکہ آقائے او نظام
محبوس بود قلے را از قبیلہ او برداشتہ نظام شاہ نام کردہ بعضے از
گشت۔ وریں و لاکہ پادشاہ در حوالی دولت آباد بود عساکر ہامور شد کہ رفتہ تنبیہ او ناید
و شاید خان بفتح قلعہ خیر و شکر و ناسک و ترماک ہامور شد۔ چون معروض شد کہ شمش قلعہ را
مردم ساہو و دو قلعہ را بھوجیل و شمش قلعہ را دیگر فتنہ جو بیان متصرفند و زیر دستان لواح را ایندا

میرساندالہ دروی خان را حکم شد کہ قلاع مذکور را تسخیر نماید۔ و ظاہر شد کہ عادل خان در استمالت ساہو
 لہذا سید خانبہان را باوہ ہزار سوار رخصت نمود کہ رندولہ را کو باعانت ساہو از جانب عادل خان کو
 از میان بردارد و تا قہقہے پے در پے ملک بجا پور را۔ ویراں سازد۔ الودری خان و شائستہ خان
 حسب الحکم معہ بعضے جاہانگیر و بر خے قلاع را بحسن تدبیر و حیطة تسخیر و آوردہ آنچه میبایست
 معروض داشتند و متمتات آنہا پذیرائی یافت۔ و قلاع بدست اولیائے دولت در آمد۔ شائستہ خان
 بہ سنگم رسید و پرگنات آنرا از تصرف پسر ساہو و دیگران بر آورد، شیخ فرید ولد قطب الدین
 خان بہتخانہ داری ناسک احمد خان را بہ دندوری و احمد ہمند را بہ انگولہ و باقر سر کردہ تائبان بہین
 الودہ را بخیر فرستاد۔ و بشائستہ خان حکم شد کہ با احمد نگر سیادہ منگامیکہ قاصد حضور بود و در شائستہ را
 کہ کہ پسر ساہو بخیر رفتہ پانصد کس را فرستاد و اینہارفتہ شہر از دست پسر او بر آوردہ متصرف شد۔
 چون عیال ساہو در حصار خیر بود جمعی را از مردم پذیر خود ہمراہ گرفتہ بانہ بر خیر آمد و منگامہ جنگ
 گرم شد۔ شائستہ خان لبرعت ہرچہ تمامتر خود را رسانید مفاہیر را مغلوب ساخت و سنگم
 با مفیدہ پرگتہ داخل ممالک محروسہ شد و شائستہ خان روانہ حضور گردید۔ و خانہ دوران چو
 قریب باو دیگر رسید حکم شد کہ از طرف بیدر در ملک عادل خان در آمدہ بغارت پردازد
 خانبہان را نیز حکم شدہ بود کہ از شولا پور در آمدہ بایں کار پردازد۔ و خانہ دوران مطابق حکم نہیب
 پر و اخذہ بقیروز آباد کہ دوازده کہے بجا پور است رفت۔ دریں ضمن نوشتہ لکرت خان ربیب
 انقیاد عادل خان بطہور پیوست و حسب الامر دست از خرابی ملکش برداشتہ آمد و مامور شد
 کہ بکشایش قلعہ او سد داد و دیگر پردازند۔ و سید خانبہان قلعہ شولا پور مفتوح ساخت و در وقت
 مراجعت بارندولہ مقابلہ شد و اوزخمی را کارزار برگشت۔ و خان زمان از احمد نگر خیر روانہ شد
 و شاہ بیگ خان را تسخیر چارگونہ متعین فرمود۔ اہل آل امان طلبیدہ حصار بخان سپردند۔ و بجا خانبہان
 حکم رسید کہ در ولایت عادل شاہ در آمدہ در ویرانی آنجا و تا ویں ساہو سعی یلیغ نماید۔ حسب الامر
 بتقدیم رسانیدہ و قلعہ و قبضہ لوکا پور را گرفت و با ساہو در آونجیہ اورا شکست داد و چوں برود
 بہمراہ معاکر شد۔ بخان زمان فرمان رفت کہ عادل خان اطاعت نمودہ بدرگاہ بیاید تا بالمشافہ
 تسخیر خیر و غیر آن ارشاد یابد و عہد نامہ حسب الامتساع عادل خان مرزین بنقش بخجہ بادشاہ مسعود

محمد حسین لیروز ارسال یافت۔ و بعدین ایام شیخ عبداللطیف سفیر گلگتہ مراجعت نمودہ مبلغ بہارک روپیہ از نقد و جنس مع شیخ طاہر نوکر قطب الملک آورد و ہرچہ در مدت اقامت خود یافتہ بود بطور پیشکش گذرا تید۔ و دریں سال در ملک گلگتہ خطبہ بنام شاہجہان خواندند۔ و سکہ باسم بادشاہ زدند و مفتد ہم صفر الویہ ظفر طرازینا بالقضائے ایام بہ سات بطرف ماند و برافراشتہ گشت۔ و حکومت خان از بیجا پور آمدہ اوراک شرف کورفتش نمود و پیشکش عادل خان منظر گذرا تید و ایالت ولایت دکن بشاہزادہ اورنگ زیب مفوض شد و از حوالی دولت آباد شاہزادہ رام حصص نمود و درینو بارش و زن قمری القضائے سال پہل و ششم و اتیدائے چہل و مفتدہ آرا تگی یافت و چوں موسم بارش منقضی شد شاہزادہ جمادی الاولی از راہ او جین و گمانی چاند بارہ الخلافت ہم مفتد شد و بعدین سال قلغہ اوسہ داد و دیگرہ بعضی خاندان مفتدہ گریہ۔

نقل عنوان فرمان بنام قطب الملک

ایالت و امارت پناہ ارادت و عقیدت دستگاہ عمدہ اماجد کرام اسلام عظام نقاد و خادمان عزیز و علاءضادہ و دوران مجدہ اعتلا زبده مخلصان صلاح اندیش خلاصہ تحسنان صلوات اللہ علیہ مور و الطاف شاہنشاہی مصدر بار بابت خیر خواہی جو بہر مرات صفا و صفت فروغ کمال و نورفت۔ سزاوارہ عاطفت بکراں المخصوص بنسایت الملک المنان قطب الملک الخیر و پادشاہ مستظہر بودہ بدانند۔

نقل عنوان عہد نامہ کہ بعد اول خان ارسال یافتہ

ایالت و شوکت پناہ عدالت و نصفت بستگاہ زبده ارباب دولت و خیر خواہی پادشاہ مستظہر بودہ بدانند۔

احوال سال دہم مطابق سنہ ہزار و پہل و شش ہجری

مفتدہ حبیب پادشاہ نہفت باجمیر نمودہ و در دولتخانہ ساعلی تالاب اناساگر نزول اجادل نمود

واز دو تختانہ نامنار خواجہ معین الدین پیادہ پانچ ہزار تہ قدیم رسانیدہ ڈوہ ہزار روپیہ بخیر
مزار عنایت شد و مسجد کے کہ در ایام مراجعت از خیر عقب و منہ حسب الحکم بنائے آں گزاشته بود
دیس از جلوس بصرہ چہ ہزار روپیہ با تمام رسیدت شریف از زانی داشت - مصحح
قبلہ اہل زمان شد مسجد شاہ جہان

تاریخ بنائے آں یافتہ اند - دریں سال خانہوران و سید خانجہان ہر دو باضافہ ہزاری ذات و ہزار
سوار بمنصب پنہزار سوار عزتخار یافتند - و مجد ہم شعبان بدر الخلافہ اکبر آباد و رود فیض آمود شد
و بیست و نہم ماہ مذکور سابق یک لاک و شصت ہزار روپیہ بمنزل شامہوز خان صفوی کہ دختر نیک
اخترش برائے شہزادہ اورنگ زیب خواستگاری نمودہ بود فرستاد - و صلح ذی القعدہ کہ شہزادہ
اورنگ زیب برائے تختدانی از دولت آباد روانہ حضور شدہ باغ نور منزل رسیدہ بود پدر و الاگو
شاہ جہان پادشاہ از کمال عواطف رباعی طالبائے آلی مرقوم نمودہ نزد او فرستاد - رباعی
بامردہ اگر زور در آئی چہ سود با تاختہ پیش از خیر آئے چہ شود
زور آمدنت نظر بشو تم دیر است از زور اگر زور تر آئے چہ شود

عزہ ذی الحجہ شہزادہ مراد بخش و معین الدولہ آصف خان و خانہوران بہادر و علامہ افضل خان
و دیگر نو جوان حسب الحکم با استقبال شتافہ شہزادہ اورنگ زیب را بگورنش پدر رسانید و حسین
ایران مرخص شد - و شمشیر مرصع و طیکائے مرصع کہ پنجہ ہزار روپیہ قیمت آں بود - با بر خزانہ تختانہ
دیگر پشاه صفی پادشاہ ایران مصحوب او فرستاد - چوں ساعت از درواجہ شہزادہ اورنگ زیب نزدیک
رسید برخلاف شادی ہر دو شہزادہ مبلغ دہ لاک روپیہ نقد شہزادہ اورنگ زیب انعام شد تا اسباب
طویس آمادہ نماید - و بیست و سوم از خانہ شامہوز خان حنا آوردند و بزم خانہ بدی در دو تختانہ حاضر
منقد گشت - شب سہ شنبہ بیست و سوم ماہ مذکور کہ ساعت عقد بود حسب الامر شہزادہ مراد بخش
و معین الدولہ آصف خان و جمیع امرائے عظام در خدمت شہزادہ بمنزل شامہوز خان رفتند
و اواخر شب پادشاہ خود بخانہ شامہوز خان رفتہ مجلس سوز و سرور را پایہ برتر نہاد - و این سید
احترام شامہوز خان بود کہ نسب بہایوں او بحضرت سید البیرو در امور اعتباریہ دنیا سلطان
شاہ اسمعیل صفوی قہرمان ہریان منتهی میشد و در بچوبی پسر ہم کہ از شد و شیخ اولاد بود نیز در نظر

دیکھنور پادشاہ عقدا از دواج خوانده شد۔ در چہار لک و پینہ کابین قرار یافت۔ میرزا ابوطالب کلیم خان
 این شادی چہیں یافتہ۔ مصوم

دو گہ ہر بیک عقدا دوران کشید

بست و نهم شاہ جهان بمنزل اورنگ زیب کہ خانہ پادشاہ در عہد شاہزادگی بود۔ و بعد علیوس یارین پسر
 بخشیدہ تشریف آورد۔ اورنگ زیب پیشکش لائق نظر گذرانید۔ و ہم دریں ایام پر صوبت زمیندار
 جمو کہ بادشاہ قلی خان فوجدار آنجا در مقام غلط بودہ میخواست بکشد از میان بردارہ و پستہ اندر
 کارا و برخاست۔ و در جنگ بر دست مردم فوجدار مقتول و شاہ قلی خان اجنایات پادشاہ
 مباہجہ کرد و در ہم دریں اوقات عبداللہ خان را حکم شد کہ بہ تاب او سینہ را را از پیش رو
 در قلعه بھوجیور بسختی گزارید۔ جو آورده مقتول شد۔ و ہم بر مع الثانی اورنگ زیب
 یافت و دریں سال بسعی ظفر خان احسن چند قلعه از تبت کشایش یافت۔

احوال سال یازدہم مطابق سنہ ہزار و پینہ ہشت ہجری

لال خاں کلذت کہ سر آمد امثال در آن عہد دوانا و بلاس خان پسر تانہین ارستہ
 گشتہ لبطائے خلعت و خطاب گن سمند در فرانی یافت چہا پسر داشت بہترین
 نہ سیرام خان بود۔ چون تنہا بنا بر توجہ واضطرار میرزا شہنشاہ سلطان پادشاہ
 ایران بست جلال الدین محمد اکبر پادشاہ عباس زمانہ چند بنا بہ فرستہ عظیم
 مستوجہ انزاع آل از دست منہ دستا نیار شد۔ اینہا وقت بار از ملک
 کہ شیدند۔ اما شاہ عباس بعد انزاع از انزل ہم ممالک محمد و مرزا خود
 پہل و تیج روزہ مفتوح ساخت و قلعه مذکورہ را بہ کینج علیخان سپرد
 و خود مبرکند و دولت برگشت۔ ہمیشہ سلاطین اینجا را انزاع الی
 بست آید۔ و یہ نمی شاد تا آمد شاہ جهان سال یازدہم علیوس خود
 کہ تدبیرے دست و تسخیر آنجا کرد۔ چون او انزاع آید از قدرت
 بلا برگردے و آمدہ ذوالقدر خان را نزد علی مروان خان پسر کینج
 علیخان سپرد۔

آنجا بود فرستاد و خواست که به تطبیح چاره گری نماید علی مردان خان شاه صفی را بر اراده شاه جهان
 آگهی داد شاه ایران اعراض علی مردان خان را برگرد می باز او حمل نمود و خان مرقوم معانت گردانید
 در مجلس خود با مردم گفت که چنیس کس را با غیال و اطفال بیامایید مسانید و بدین عزیمت می
 قولار آقاسی را محبوب قندهار متعین نمود علی مردان خان با تمام و اظهار خواهان برین
 امر اطلاع یافته باستیجالی تمام بشاه جهان عرضداشت کرد که منم خواهم قندهار را با ولیائے
 دولت سپرده در سلک بندگان سرکار نسک گروم و بسید خان صوبه دار کابل نوشت که انتظار
 جواب حضور نموده بدین صوبه راهی شوند سعید خان این بشارت را نعمت غیر مترقب و از
 تائید سخت شمرده عرضداشت را نزد شاه جهان و عوض خان و محمد شیخ پسر خود را بعلت هر چه
 تمام تر پیشتر فرستاد و متعاقب با فوج بسیار خود هم برگرا شد پادشاه بعد استماع تلخ خان
 باصل و اصنافه پنجم از سی پنجم هزار سوار گردانیده بصوبه داری قندهار فرستاد و باندریست
 یا منتن افواج گران از ایران شاهزاده شجاع را با فوج عظیم نیز از پله اینها با داد و اعانت
 راهی ساخت سعید خان بعد وصول بقندهار و بدست آوردن قلعه با شکار علی مردان خان
 فهمید که تا فتنه سیادش قولار آقاسی که جمعیت قلیل برائے بسته بودن علی مردان خان از
 حضور قهرمان ایران دستوری یافته درین سرزمین رسیده فرود نشیند و جمعیتش از هم
 پنا شد رعایائے این ولایت اطاعت و انقیاد نخواهند نمود بنا بر آن با اتفاق و اعانت علی مردان
 خان اراده مقاتله با سیادش تصمیم داده با شست هزار سوار بر سر موضع سحری که لشکر گاه او نزدیک
 بقندهار بود روانه شد سیادش نیز با قلیل مردمیکه داشت صفت آراگشته بقدرت اب تواری
 جنگیبه انهم یافت آنا بنا بر استخفاظ قلعه داری روشن سلطان را با جماعه تفنگچیان در حصار زده
 برگزاشت و سعید خان در جلد و شے این خدمت از اصل و اصنافه به منصب شش هزار
 شش سوار و واسپه سه اسپه و خطاب بهادر ظفر جنگ و دیگر عنایات اختیار یافت و
 فرمان رفت که در قندهار توقف نموده همت برکشایش آن قلاع برگمارد و هر گاه تلخ خان
 قلعه قندهار بانه پیره علی مردان خان را با محمد شیخ پسر خود که خطاب خانه زاد خانی یافته حضور کرد
 پس از در و فرمان در رسید تلخ خان علی مردان خان روانه کابل گردید و پیش از رسیدن شاه

شجاع بکابل رسید و بعد رسیدن شاهزاده شجاع مورد عواطف و لطف و لجزئی باگر و بعد چند سے
 عازم درگاه شاه جهان پادشاه گشت و تبلیغ خان بسیرت خود را رسائیده حصار زیندار در را محتر
 گردانید و بعد ضبط داخل و محاربتش تسخیر قلعه بست پیش نهاد خاطر گردانید چوں بر شهاب خان
 قلعه دار عرصه تنگ گردید - امان نامه طلبید و بعد بدست آوردن امان نامه روانه عراق گردید
 و تمام قلاع ولایت قندھار مفتوح گردید و دریں سال آشامیان بر حصون معسکه شیخون آورده
 ده قلعه را متصرف گشتند سران لشکر بر این ماجرا وقوف یافته رو به قلاع آنها نهادند و در عرصه
 دوپہر پانزده حصار آنها گرفتند و زیاده از چهار هزار آشامی کشته شد و اماند مرزبان آشام
 که سرگروه آنها بود با جمعی اسیر گشت و بعد حصول این فتح قریب پانصد کشتی جنگی در دست
 آمد و تمامی محال کوچ با چوبه تصرف آمدہ بلدیو راجہ آجاکه خود را در امان کریم حصہ کشیده بود
 بامراض مبتلا گشته مع پسر بھانجا بنا کامی مرد و اسلام خان معویہ دارنگال اینا با ست اضاقت
 منصب و خلعت مورد الطاف شد - چهارم ذی قعدہ نوروز شد و امرا با اتفاق مناصب
 شدند چنانچہ علامہ افضل خان مہنت ہزاری شد - علی مردان خان کہ در زمرہ دولتمندان
 مسلک گشته بکابل رسیدہ بود بہ منصب پنجہزاری وارسال علم و تقاریر سرفرازی را
 ایام راجہ گج سنگھ را مٹھور کہ در دولت و مراتب دولت خواہی از جمیع راجہا
 ریخت ہستی بر بست و خلعت او حسبونت سنگھ بر طبق التماس پدر منصب پارہ ہزار
 خطاب راجگی سر بلند شد و امر سنگھ برادر کلان او سہ ہزاری منصب و خطاب
 و این امر بر عکس ضابطہ بار فراطینت گج سنگھ با مادر حسبونت سنگھ بود و دریں سال
 بسعی ظفر خان احسن داخل ممالک محروسہ گردید و بعد دریں سال یادگار بیگ سوار
 قندھار روانہ شدہ بود رسیدہ اندر روز و در تالیوم نمود یک لک و
 عنایات یافت و بعد دریں ایام بحسن سعی شاهزادہ اورنگ زیب ولایت ایلخانہ و جوان آمد
 و مفتیم ریح الثانی از اکبر آباد بدار السلطنہ ماہور ہفت شدہ

احوال سال دوازدهم مطابق سنہ ہزار و چہل و ہشت ہجری

پانزدهم رجب دولت خانہ دار السلطنہ لاہور منزل شدہ ہوا

ذخوبی بروگوئے نیک نامی

و علامی از دہر نیز گفتہ اند مقبرہ او بر لب آب جینا مقابل شہر واقع است بعد ازین واقعہ بہ اسلام خان
فرمان رفت کہ بعد رسیدن سیف خان خود را زدہ بکنور رساند ہم صفیر شاہ شجاع از کابل رسیدہ
ادراک کورنش نمود چون زنش دختر میرزا ستم صفوی در گذشتہ بود دختر اعظم خان برائے او
خواستگاری نمودند و سلخ ماہ شہزادہ شجاع بان نظام نیکالہ مرخص گشت و از دواج بہ انجا واقع
شد و ہم دریں سال از لاہور بکابل نہضت شد و بیست و پنجم محرم کابل رسیدہ سعید خان
صوبہ دار آنجا را بمالش ہزار جبات نامور فرمود و بیست و پنجم ربیع الثانی از کابل بلاہور مراجعت شد

احوال سال سیزدہم مطابق سنہ ہزار و چہل و نهم ہجری

بیت و حکم جادی الثانیہ بدار السلطنۃ لاہور نزول اجلال شد و علی مردان خان از کشتی
سعادت ملازمت دریافت و از اصل و اضافہ بہ منصب ہفت ہزاری ہفت ہزار ہزار ہزار
شد و با صوبہ کشمیر صوبہ دار لاہور علاوہ آن شد و والدہ ممتاز محل دریں زمان بود و تقابلاً ہم
کشید و پادشاہ نیا بہ تعزیت سجنائہ آصف خان تشریف بردہ و دو جوانی او نمود و ششمین
اسلام خان از نیکالہ بکنور رسیدہ دیوانی کل یافتہ و در ان زمان پنجویں لاری بود و ششمین
شاہ شجاع را در اکبر نگر سپرے کرامت شد و سلطان زین الدین مسلمی گشت و در ہجرت
کھلوجے نو کہ نظام الملک کہ در زمرہ ملازمان در آمدہ بود و گردان شد و پیشہ لاول خان را
دور آنجا و انیافت و سبعی شاہزادہ از رنگ زیب بقتل رسید از غرائب موافق
گوئی عبداللہ خان بہادر فیروز جنگ صوبہ دار بہار میاں عبدالرحیم گنگوہی
ناسازگامی شد۔ عبدالرحیم مصاحبست با ان صوبہ بہ حضرت خواجہ
چند خود را انکم نمود و تا یک سال در خلا و ملاکہ با تیمور حاکم
اورانی الحقیقت گنگوہی دانست۔ تا آنکہ این ماجرا از ذوالحجہ صوبہ بہرمن رسیدہ حکم
بطلب او صدور یافت بعد رسیدن بکنور گویا گشتہ حساب گنگوہی نہ ہجرت داشت
و ہمگنان را بحیرت انداخت ہم شومان عرضداشتہ و گنگوہی را از کابل

حضور از دولت آباد بود۔ شتمبیر تولد پسرے نظر گذشت آن پسر را بہ سلطان محمد موسوم ساختند
 و ہمدیں سال حمزہ کہ از طرف حکام خراسان حکومت سیستان داشت جمعے را بہ قلعہ بست نزد
 بدست آورد و باز عملہ و افواج ہند از وہام نمودہ بسی بسیار قلعہ را از مردم حمزہ کہ قلیل جماعتی
 بود بدست آورد و در عبدل نامی کہ اندک ریاست قندھار داشت دزد مردم ہند منہم بدوستی
 حمزہ بود حسب الامر پادشاہ بیاسار سید۔ پانزدہم ماہ رمضان شاہزادہ اورنگ زیب بھنور
 رسیدہ اوراک سعادت کورنش نمود و ہمدیں سال آتش عظیمی بہ ارک اکبر نگر در گرفت و تمام
 کار خانجات شاہزادہ شجاع و معتاد و پنج کس از خدمت محل سوختہ خاکستر شدند و بیت پنج
 شوال شاہ جہان پادشاہ از لاہور بسیر کشمیر توجہ فرمود و شتم ذی قعدہ شاہزادہ اورنگ زیب
 بدولت آباد گن مرخص شد و پنجم ذی الحجہ دولت خانہ کشمیر بہ قمر نزول پادشاہ رونق پذیرفت
 و طرائف کہ برائے اتباع اسپال بصوب عربستان روم شافقہ بسطان مراد قیصر روم نامہ
 و کمر مرصع کہ انہما بردہ بود رسانیدہ مع ارسلان آقا سفیر روم بعتہ سلطنت رسید و پنج ماہ
 بابت خرید و دوراس اسپ از طرف خود دانہ اسپ مشکش محمد پادشاہ حاکم لہسا نظر گذرانید
 و فدائی خان خطاب یافت و ارسلان آقا نامہ قیصر روم و اسپے مسبب نام کہ بازمین مرصع و عبا
 مرادید ووز از جانب قیصر آوردہ بود از نظر گذرانید و پادشاہ از سیر بساتین کشمیر انبساط از خدمت
 تماشائے بلاق سنگ سفید نہضت نمود و هنگام مراجعت باران غیر وقت در نہایت شدت
 باریدہ راہ ہا بمرتبہ گل و لاجہم رسانید کہ عبور متعذر شد و از دشوار گزاری کار مردم بجان رسیدہ
 بود پادشاہ خود در شش پہر چہار کردہ راہ بہ صعوبت تمام طے کردہ بعد دو پاس شب بمنزل
 رسید و سہ شہار روز متصل باران مے بارید و آبہا بہ مرتبہ طغیان کرد کہ قریب چار ہزار خانہ کہ
 ڈل و بھٹ انہدام یافت و وہ بسیارے را آب برد۔ از عرضداشت جان سپار خان فوجدار
 بھیرہ بظہور پیوست کہ از چار صدوسی و ہشت موضع پرگتہ مذکور سی و ہشت سالم ماندہ باقی
 ہمہ در آب فرو شد و از پرگتہ خوشاب جز دو موضع دامنہ کردہ ازیں آفت محفوظ ماندہ

احوال سال چہارم مطابق سترہ ہزار و پنجاہ ہجری

پادشاہ ہفتم مجادی الثانیہ بسیر شرقی سوئے کشمیر و از آنجا بلا ہور توجہ نمودار سلان آقا سفیر روم نے
 ابتداءً در وقت روز خصمت سی ہزار روپیہ و یک لک ہر صد تولہ و یک لک روپیہ بہمان وزن
 و دیگر عنایات یافت و پیشکش اعظم خان صوبہ دار گجرات جو اس وقت مشہور و سی لک روپیہ از نظر گذشت
 و او چنانچہ بایر در نظم و نسق آن صوبہ سعی نمود و تا دیب جام نہ بہار کہ ہر دو عمدہ بوسیان آنجا بودہ
 اند۔ ہمت گماشتہ مطیع و متقاد ساخت و جام دار الضرب را کہ در آن سکہ محمودی می زدند موقوف
 نمودہ پیشکش با قبول نمود و حاضر شدہ خان را دید و ظفر خان را دید و ظفر خان کہ بنا بر ہمت
 دو سال بے منصب شدہ بود دریں سال باز کورنش یافتہ بہ منصب سابق بحالی یافت و ملکہ
 بانو بیگم بہین دختر آصف خان خواہر ممتاز محل کہ زوجہ سیف خان بود رحلت نمود شاہ جهان
 بجاتہ آصف خان رفتہ تخریب او گذشت و دختر سوم آصف خان بزگر خانم نام در خانہ ظفر خان
 بود و ہمدریں ایام شاہزادہ مراد بخش استیصال حکمت سنگھ ولد راجہ بانو مور شد و از آن
 خواستہ شاہزادہ را دید و عرض مطالب نمود چون زیادہ بر مرتبہ خودش سے خواستہ و حضور
 پذیرائی نیافت خصمت گرفتہ بوطن رفت و سر لشورش برداشت و عا کہ متصورہ بقیع و قلعہ بلتیم
 مفاسد او پر واختہ اورا عاجز گردانیدند بناچار ہی دست بردامن مجز و استغفار زدہ و عفو یافت
 خواست با استدعائے شاہزادہ بخشودہ آمد و حکم شد کہ تارا گڑھ کہ مایہ نخوت و تمر داوست بہ بندہ
 ہائے پادشاہی سپار و حکمت سنگھ انتقال فرمان نمودہ بحضور شاہزادہ آمد و سید سلطان
 قلعہ نیکوہ در آمد۔ حصارش رامع عمارات ازینجہ برانداخت و حسب الحکمہ در آنجا
 آنجا بہ نجابت خان تعلق گرفت و ہمدریں سال ملا سعدان کہ موطن اس وقت در ہمالیا
 است بوساطت موسوی خان بملازمت سدہ سلطانی فائزہ دپایہ اعتبار او اجنابت قلعہ
 خاصہ واسپ از طولیہ خاندان فرزد و در عرض یک سال منصب ہزاری و خطاب خانی و داروغی
 دولت خانہ خاص سرافرازد شد و علی مردان خان منصب ہفت ہزاری ہفت ہزار سوار
 و صوبہ داری کابل از تغیر سعید خان بہادر ظفر جنگ عز احتصاص یافت و صوبہ کشمیر کہ علی مردان

خان داشت بہ شاہ قلی خان تفویض شد و در راہ از دنیا در گذشت تربیت خان بجائے او

قراریافت بہ

احوال سال پانزوم مطابق سہ ہزار و پنجاہ و یکم حبسری

دریں سال شاہخان خلفت مبین الدولہ آصف خان صوبہ دار بہار مرزیان پلانہ راکر
 ترقی سے زیر تہنیتیہ نمودہ ہشتاد ہزار روپیہ پیشکش بہ سالہ مقرر کرد و مفتد ہم شعبان مبین الدولہ آصفخان
 خانخانان سپہ سالار برحق استسقا رگہ کے آخرت شد پادشاہ مکرہ منزل اور فتنہ کمال احترامش سے نمود
 نہ ہزار کی نہ ہزار عوار و واسپہ و سپہ منصب داشت مقبرہ اور بلب آب راوی محاذی شہر لاہور
 واقع شدہ شاہخان مبین خلفت اور پادشاہ خلعت نامتی فرستادہ عنایت ہا بحال اور فرمودہ ہزار
 اولاد از شیر مر اہار و و لہجائی نمود بایں منصب و مرتبہ و نسبت و دولت ایچ امیر سے در عہدہ تیج
 پادشاہ از سلطین ہند رسیدہ بعد خلعتش سوائے ہویلی کہ در وطن خود لار بنا نمودہ و بیست لک
 روپیہ بیاں فروغ شدہ حملہ مملوکات اور ہند نقد و جنس مبلغ وہ کہ و پنجاہ لک و پینچہ
 لک یا لک و صیرت کردہ بود کہ اندوختہ ہالیش ہمہ خزانہ عامرہ برسانند پادشاہ از انجملہ بیست لک روپیہ
 نقد و جنس سپہ سپہ و تیج و خزانہ بخشید و باقی را البشا ہزادہ دارا شکوہ سپہ خود کہ نو اسد آصف خان
 ہم لوبو عنایت نمودہ نیز در ہمیں سال میرزا ستم صفوی قندھاری کہ شش ہزار کی پنچہ ہزار
 عوار منصب داشت و از سہ دوم جلوس لیب کبر سن ترک منصب و لو کہ کی نمودہ از و
 کہ وہ بود کہ سہ و پینچہ سالیانہ و ظیفہ سے یافت جہاں را پدید کردہ ہشتاد و دو سال عمر داشت
 طبیعتش منظم اشعار رغبت داشت فدائی تخلص سے کردہ چہار سپہ داشت اولین مرزا مراد علی
 نیز مال شہر گفتن بود و دو سے میرزا مسیح دین جہاں و حیات پر بر ریائے بھٹ غرق شدہ
 میرزا حسن چارچی میرزا بدیع الزمان مخاطب بشاہ نواز خان اور دریں سال قلاع متعلقہ جنگت
 کہ شاہزادہ مراد بخش بہ تہنیتیہ اور امور بود بعضی طبع سید خان جہان و راجہ جے سنگھ و بہادر خان والد
 خان مفتوح شد و حسب الحکم بازمین موار کہ دید شاہزادہ امتقائے جو انمش نمودہ با سپر انش بھنور
 و شاہزادہ اوزنگ زریب بعتبہ سلطنت رسیدہ ادراک سعادت قدموں نمود چوں در کشمیر بنا رہا

آب ڈل دھبٹ پناچہ سابق مذکورہ متزارع بسیار خراب گردید۔ دران شهر قحط افتاد و نمایا و مسکنہ آنجا زیادہ از سی ہزار کس بلا ہور رسیدہ زیر جھروکہ درشن فراہم شدہ اظہار بے برگی نمودند مبلغ یک لک روپیہ خیرات مرحمت شدہ حکم شد کہ تا این جماعہ در لاہور باشند ہر روز چند جہا طعام مبلغ دو لک روپیہ از سرکار والامے دادہ باشند و سی ہزار روپیہ نیز در تربیت خان فرستاد کہ در کشمیر پر مہرم آنجا قسمت نماید و طعام صد روپیہ ہر روز بختہ نیز بہ گرسنگان آنجا رسانند چون خان مذکورہ باحوال آل جماعہ خوب نہ پرداخت صوبہ داری کشمیر از تنبیر او بہ ظفر خان تفریق یافت و مبلغ بست ہزار روپیہ مصحوب از بخت خیرات ارسال یافت و میرزا عیسیٰ ترخان کہ منظم سرکار سورہٹہ مامور بود اٹھ تفسیر اعظم خان کہ بحال رعایائے آنجانی پرداخت بحکومت صوبہ گجرات مہ فرستاد تا بابت دانہ اصل و اضافہ پاپہ منصب پنہزاری ذات و پنہزار سوار دو اسپہ و سدا سپہ رسید و ضبط مہام سورہٹہ بنایت اللہ پسرش مفضض شد و بنا بر شہرت توجہ دارائے ایران بجانب قندھار شاہ زاد ہزار لک بنایت بسیار و انعام دو از وہ لک روپیہ نقد سر فرازی یافتہ با پنجاہ ہزار سوار خصت یافت و در ہند مراد بخش نیز مرخص گشت کہ دریں طرف نیلاب اقامت گزید و عند الحاجت نزدیک او رسید و در عساکر از نیلاب گزشت و خبر حلت شاہ صفی بمنامع شاہ جہان پادشاہ رسید پشاہ اود حکم شد کہ در غزنین توقف نماید و صدق و کذب خبر در یافتہ اگر راست باشد عاودت نماید و اگر کذب باشد پدواز و خبر حلت اود واقعی بود و دارا شکوہ برگشتہ بجنورہ رسید و چون بنا بر حلت شاہ صفی حاکم حرکت شاہزادہ بدول جنگ و جدال نفع در دست او یائے دولت ہند مانند دارا شکوہ پشاہزادہ بلند اقبال محتلم گردید و دریں بلا حین قمری روی داد و در میں ایام شاہزادہ مراد بخش از قندھار برگشتہ بدراگانہ والا رسید و اندو اج او باد شتر نیک اختر شاموز خان راہ ہند فرستاد و در ہند روپیہ برائے سرانجام این جشن پشاہزادہ مرحمت شد و یک لک یہاں فرستاد و در ہند ہندوستان بخانہ شاموز خان فرستادند و چار لک روپیہ کاہین اختر شد۔

حوال سال شانزدہم مطابق سنہ ہزار و پینجاہ و دو ہجری

چون بعض پادشاہ رید کہ دریں سفر قندھار از الہ دروی خان بعض حرکات غلطہ کاہین لک

خوارگی لظہور رسیدہ زبانش در اختیار او نیست منصب جاگیر او تغیر شد و جاگیر او کہ در مستقر بود با عظم خان
 بعد از تغیر صوبہ گجرات مرحمت شد و ملا عبدالحکیم سیالکوٹی را پادشاہ بہ نقد سنجیدہ شش ہزار رو
 پانصد روپیہ کہ ہم سنگ او بود برو عطا فرمود و شاہزادہ مراد بخش بصوبہ بلتان کہ در قبول او مقدر
 بود رخصت یافت و خلعت خاصہ بارخے مرصع آلات و دو اسپ خاصہ با ساز طلا و مینا کار و افتاب
 گیر باو عنایت شد و بعرض رسید کہ باغ لاہور در سال چہار دہم جلوس حکم عمارت آن و حضر نہ اول
 باہتمام ضلیس اللہ خان صوبہ دار آنجا تفویض یافتہ صورت انجام پذیرفت و شوق تماشا لیش از
 خاطر فیض مظاہر پادشاہ سر بر زد و یہ فیض قدم خود ردلق او افزود و ہشت لک ہزار در عمارت
 باغ موصوف و نیاری نہر مذکور صرف شد چون خاطر از نظم مہمات صوبہ پنجاب دکابل و قندھار
 واپر و اخت ہمچہم شعبان این سال از دار السلطنت لاہور بدار الخلافہ اکبر آباد نہضت نمود
 و علی مردان خان بموجب حکم از کابل بجنور رسیدہ بخطاب امیر الامرائی سر برافراشتہ رخصت
 انصاف دکابل یافت و مقبرہ ممتاز محل کہ تا قریب دو ازوہ سال باہتمام لکرت خان و میر
 عبدالحکیم تعمیر شد صورت اتمام یافت خرج اپس عمارت پنجاہ لک است پادشاہ درینجا رفتہ
 پسندیدوسی موضع از مصنافات پرکنہ حویلی اکبر آباد و گرچہ کہ حاصلش یک لک روپیہ است
 با حصول دکالین دسراہائے معمورہ دیگرہ کہ تعلق باں مقبرہ دارد دک روپیہ داخل آل ہم بہت
 وقف این مقبرہ نمود

احوال سال ہفتم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و سوم ہجری

در شروع این سال عرضہ داشت شاہزادہ اوزنگ زیب شتمبر خبر ولادت پسرے در سلخ
 رحیب رسید پادشاہ آن مولود مسود را بہ محمد عظیم مسمی کرد و ایندو دخترے پاکیزہ کہ ہراز لطن و دختر شاہنواز
 تان نیز لود آورہ بود نیز زینت النساء بیگم موسوم ساخت و چون در دار الخلافہ اکبر آباد علانات
 و با شیعہ یافتہ بود بدولت خانہ فتح پور آمدہ اقامت فرمود و یک چندے بصوب سوگرہ شیر شکار
 کرد را نیز بہرین شاہزادہ دارا شکوہ را غرضہ روئے داد و پادشاہ از فرط محبت ہشت بار
 نیز ل او برائے عیادت رفت و مرضش لصحت مبدل گشت و دریں ایام صوبہ قندھار از تغیر صفدر خان

بہ سعید خان بہادر و صوبہ پنجاب بہ تغیر اور بہ قلیچ خان مقرر گشت۔ چون ہوا باغمدال آمد پانزدہم
 شوال بآبر آباد تشریف آورد و سعد اللہ خان از اصل و اصناف بہ منصب دو ہزاری پانصد روپہ
 سر اعتبار برافراشت۔ اہم محرم سال ہزار و پنجاہ و چہارم ہجری کانہ روز شد و بہ شیخ عبدالصمد سفیر
 شریف مکہ معظمہ پانڈان طلاوار گچہ یا پیالہ و سر پوش طلا و چہار ہزار روپہ نقد عنایت شد و
 بعد انک زمانی شیخ مرقوم رخصت انصاف بلکہ یافت از اول در وقت عود بہ مہرست بہت
 ہزار روپہ اندہ سرکار و ہمیں قدر از ساہزادگان و امرا حسب الامر یافت۔ و دریں سال شہ بیگم
 صاحب کلال پادشاہ از خدمت پدر برخواستہ نحو ابگاہ خود میرفت ناگاہ کہ شہ لطیفہ و دانش
 بشمعی رسید و تمام لباس بدن را آتش در گرفت و پشت ہر دو دست و پهلوی ہر دو دست و پادشاہ
 از حدوث این واقعہ نہایت اندوگین گشتہ بر خلافت صاحبہ مقررہ فردای آن شب از شکوی
 اقبان بر نیامد و دوم چون شرف آفتاب بود و ضرورت بعد و پیر در بارہ عام برآمدہ شہزادیک
 گھڑی نہ نشست و اندر روز نختمین تا سہ روز و پنج ہزار روپہ بہ محتاجین تصدق فرمود و ہفتم
 سفر کہ روز ولادت آن دختر بود نیز ہمیں قدر مبلغ بار باب استقامت بخشید و در ماہ ادا
 شصت ہزار روپہ بدفعات بمساکین تقسیم نمود و از شروع ماہ دوم مقرر کرد کہ ہر روز ہزار روپہ
 تصدق باہل استحقاق مے رسید باشد جمعہ کہ بنا بر مطالبات غلیظہ و بیانات ہمیدہ و ہفتاد
 مکافات بودند۔ آخر جہرا ہم انہا بخشید و مبلغ ہفت لک روپہ از بین المال رکابہ و اہل
 ہمدیں ایام حکیم عمدہ دراکہ از ایران آمدہ بود با اتفاق حکیم مسیح الزمانی بدلاوے سکہ ہمدیں
 و شاہزادہ اورنگ زیب از دکن و مراد بخش از ملتان بدیدن خواہر بخشور آمدہ شد کہ ہفتاد
 دریانتند و شاہزادہ اورنگ زیب بنا بر بعضی بخشہا گویہ نشینی بردن و ہفتاد
 دوست از کار ہائے دنیوی باز کشیدہ بنا بریں خدمت ائمہ مہم اکابر گھڑی و ہفتاد
 جنگ از تغیر مالوہ مقرر شد۔ و منصب او ہفت ہزاری از ہفتاد ہزار روپہ ہفتاد ہزار
 لک روپہ دام النام یافت۔ و باز از کسب بیماری صاحبہ زمان خاطر پادشاہ گذشتہ ہمدیں (شاہزادہ شکر
 پسر راجہ گچ منگھ راٹھو کہ روزے چند اوراک کہ ریش محروم و ممنوع بود۔ آخر روز پنجشنبہ سال
 جمادی اولی بدرگاہ آسمان جاہ رسید۔ در صلایت خان میر بخش اوراد خلوت خانہ منزل شاہزادہ

دارا شکوہ کہ پادشاہ ہمایوں تشریف داشت بشارت زمین بوس رسائید راجہ اور مذکورہ در صف دست
چسپ بجائے خود رفتہ ایستادہ بود۔ ورنہ کہ پادشاہ بعد اوائے نمازہ شام نیام کیے از امر اخطا خاص
منشور سے ہی نوشت۔ خان مرقوم برائے امیر سے از فرزند الیوان پایاں آردہ نزد شمعدان چار شاہ
بایکے از بندگان حضور گرم سخن بود ناگاہ امر سنگھ بطور دیوان گاہ حمد کہر شیدہ دو ویدہ بر طرف چسپ
سینہ اش زدہ مجروح ہوا زخم زدن کہ صلابت خان پریان رسید۔ خلیل اللہ خان دور جن ولد راجہ
مٹھلا اس گورہ و وسید سالار بارہ و شش ہفت کس از منصب داران و گزرداران از زمین دیا۔
دو ویدہ یکبارگی بہ شمشیر آندار کارش بانجام رسائید۔ و حکم پادشاہ میر خان میر توڑک و تلوک چند
مشرف غسل خانہ حیدر اورا برداشتہ بردند تا مردم او سپارند مردم او دست از جان شستہ
ہر دورا بقبل رسائیدہ خود نیز کشتہ شدند۔

احوال سال محمد حکم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و چہارم ہجری

دریں سال صلابت خان را میر بخشی و خلیل اللہ خان برادرش را بخشی دوم گردانید۔ و دریں
سال علی مردان خان فراباد و فریدون غلامان خود را باگرفیے از نمایاں کابل بہ تندی علی قطعان اتالیق
پسر سجان قلی ولد نذر محمد خان کہ بر اشام بلوچان تاخت آورده بود فرستاد و آتہا بعد جنگ دزد خود
بیار بر مخالفان غالب آردہ ظفر یافتند۔ و اکثرے از ہمراہیان مخالفت مقتول و مخدول شدند
و فرادان اسپ و شتر و گوسفند آتہا فراد و فریدون غنیمت آوردند و ہمدریں سال آتہا خاص
اصلام پادشاہ از اکبر آاد بطرف لاکھنؤ و از انجا بکشمیر اتفاق افتاد۔ شب پختنہ یا زوہم شہبان
ز ریختہ دارا شکوہ از لطف و خیر سلطان پدید پسرے متولد شد۔ و پسرے شکوہ منسی گردید و خانہ
ناظم حسب الطالبین حضور آمد۔ و راجہ جے سنگھ کمکی او بود و بجا فطنت لاک دکن مامور شد۔ و ہمدریں
سال جشن حصول محبت بیگم صاحب و خیر کلان پادشاہ مقرر شد۔ الیوان بارہ عام را بحال آراہش
تو زمین بنودہ و اقسام ہوا سرانقہ و ہواں عقیقہ نثار شد و شاہزادگان و امرا ہر یک در خود مرتبہ خود
بہنایات انعام و امانہ سرفرازی یافتند۔ و حسب لاتماس آن ملکہ ملکی خصال شاہزادہ اورنگزیب
را پادشاہ از گوشہ نشینی بر آوردہ مورد الطاف ناغناہی گردانید۔ و حکیم محمد داؤد را کہ معالج بیگم

صاحب بود جنایت خلعت خاصه و منصب دو ہزاری دولت ہزار موار و اسپ خاصہ از طویلہ خاص
 بازمین طلا و نسیل و یک اشرفی پانصد توالہ دیک روپیہ ہمیں دزن نوازہش فرمود۔ و عارف خدمتکار
 کہ خدمت محالچہ جو اہت بدنی کہ سبب موختن بہر سیدہ بود بحمال دل موزی و محنت بتقریر رسانیدہ
 بد فقرہ مسکوک سنجیدہ ہفت ہزار روپیہ ہم سنگ او بخلعت اسپ و نسیل مرحمت شد و پنج لک
 روپیہ کہ برائے حصول صحت او پادشاہ نذر کردہ بود مبصرت رسید۔ بعضے ازین زر بیکہ معظمہ دہرے
 یا قندیل مرصع کہ حسب الامر لکہ مذکورہ ہمیا شدہ بود بدینہ طیبہ از مال یافت۔ و مامون نام پندار
 را کہ بعضے جراحات مندرہ مبادا وہ شدہ بود نیز بہ فقرہ سنجیدہ مبلغ ہم سنگش با خواست اسپ
 و نسیل و دہے در وطن بالمتعامرحت شد و از بگم دشاہ نزاروگان نیز انعام دانی یافت۔ و چو احمد علی
 نو جدار حصار آل فقیر را آورده بود۔ مورد عنایت گشتہ خطاب خانہ یافت و بیچ خستہ بخوبی و فیض برسانی
 این خستہ گاہ بعمل نیامدہ بود۔ لکن مذکورہ لشکر الطائفیکہ از پسر ہریان درین ظہور رببتگش و زر جوش
 شمس درین سال گشتہ شمارہ پیشکش بسیار گذرانیدہ صدکس از امرائے نامدار و ارکان دولت را
 فاخرہ بخشید۔ و ہمدریں سال شاہزادہ اورنگ زیب را بر حمت خلعت بانادریں دو اسپ
 بازمین طلا مینا کار و طلائے سادہ و نسیل با یراق نقرہ سرافراز نمودہ بانظام موہبہ گجرات محسن
 و درین سال درود در کشمیر رضامندی رعایا و سائر اہالی آل بلکہ از سلوک پندیدہ ظلمہ خان
 موجب خوشنودی خاطر خدیو روزگار شد و یک لک روپیہ انعام یافت۔ و طالبان کلمہ شہید
 تہنیت مقدم پادشاہ کشمیر معروض داشتہ بر حمت خلعت و انعام دولت اشرفی مہاراجا
 شد۔ خانہ دوران نصرت جنگ از حسنور لبویہ و کن می رفت و دو کربت لاجور از شہ
 ششم جہادی الاولی خدمتکارے زخم جہدہ بر شکم او کارے زد و بعد القضاے
 گذشت۔ از زندانش بموجب وصیت از منترکات او یافتہ۔ باقی مبلغ کہ مبلغ
 نقد بود رہا۔ پادشاہ بازگردیدہ۔ مدفن او را بایش گویا راستہ مندرت ہزاری ہزار موار و اسپ
 ہر اسپہ متعصب داشت۔

احوال سال نوزدهم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و پنج ہجری

عزت مجاہدی اثناویہ اسلام خان بخلعت خاصہ و شمشیر و جہر ہر صبح و در اسپ طویلیہ خاصہ با نیز
 و مطلقاً فیل با براق لقرہ مع مادہ فیل و اضافہ ہزاری سوار منصب شش ہزاری شش ہزار
 پنجم ہزار و داسپہ و داسپہ و دیگر عنایات سرداری یافتہ خدمت انتظام ہر چہار سو بیہ و دکن مامور
 و سعد اللہ خان عنایات خلعت خاصہ و خدمت دیوانے خالصہ شریفیہ از تیز اسلام خان
 از اصل و اضافہ منصب چار ہزاری ہزار سوار و بطائے قلمدان مرصع سر بلند گردید چہ
 شرط کار وافی نواز شہانے روز افزون اختصاص داشت۔ مستم رجب بدرجہ رفیعہ وزارت
 و عنایت خلعت خاصہ و از اصل و اضافہ منصب پنجم ہزاری ذات و ہزار پانصد سوار رسید
 سال سیعی امیر الامرا رفتن بالی طرنت مصلحت ندیدہ برگشت و پادشاہ برگشتن امیر الامراد
 وقت کہ تدر محمد خان بالپیران و نوکران در افتاد بودند پسندید۔ در ہمیں سال جان تار خان
 ولد زبردست خان را بہ تعزیت شاہ صفی و تہنیت جلوس شاہ عباس ثانی روانہ ایران
 یک فقرہ نامہ مرسلہ ایس بود۔ بمبارکباد جلوس مہمنت مانوس آل نر زنادہ بر خوردار کامگاہ
 بلند مقدار ہمیں گوہر درج دولت و عظمت ہمیں اختر برج شوکت و سلطنت نقاد و اعلا
 سلالہ اسلام طاسرین پرداختہ می شود و نفالس امتعہ منہد و شان را کہ سدک و پنجاہ ہزار
 قیمت داشت مصحوب اور سال فرمود و چہارم شعبان رایات اقبال از کشمیر بطرف لاہور درانتہ
 و پانزدہم ماہ رمضان در لاہور نزول اجلال شد۔ و شاہزادہ مراد بخش از ملتان رسید شرفیہ کہ
 دریافت۔ و بیست و نہم فورجہان بگیم رحلت نموده در لاہور متصل مرقد برادر خود آصف خان
 گشت۔ و علی مردان خان از پشاور آمد و ملازمت نمود۔ و سعد اللہ خان از اصل و اضافہ
 شش ہزاری دو ہزار سوار سر بلند یافت و دریں سال نجانہ شاہزادہ شجاع پسر کے پسر
 آمدہ بزین العابدین موسوم گردید۔ و چہل بادشاہ بہ تسخیر ولایت بلخ و بدخشان و سمرقند کرد
 امیر تیمور صاحب قرآن بود بسیار رغبت داشت خصوصاً از زمانیکہ تدر محمد خان بارادہ تاختہ
 اول سال جلوس لشکر کشیدہ برگشت و بعد چند مدت از تطاول او در بلخ ہرج و مرج پیدا آمد۔

این مهم دانسته ریایات افواج مملکت ستانی لطف کابل نهضت نمود۔ و شاہزادہ مراد بخش را با سوار
 مردان خان امیر الامرا کہ فیجے از اولوس ولایتی خود ہمراہ و معرفت تمام ازاں طرفہ اولالت آنجا با دست
 حسب الطلبہ نزد محمد خان کہ بسفاہت زدوشن استمداد نموده با جمعیت پنجاہ ہزار سوار پیشتر از حرکت
 خود بہ ہم منقلافرستاد۔ خسرو پسر دوم نزد محمد خان کہ از شاد و غارت اقوام المانیان لمجا و پناہ
 غیر از درگاہ شاہجہان نہ داشت آمدہ شاہزادہ مراد بخش را دیدہ بود۔ شاہزادہ منگام ملاقات ہا سر
 بسا طرفہ معانقہ نمود و بہ پہلوئے مسند خود نشانیہ بعدد لجوی بسیار حصنہ پدید فرستاد او بچھنور
 مدہ دلاک و پیہ نقد و عین یافت چوں شاہزادہ مراد بخش بجواسے بلخ رسید نزد محمد خان ہرام و
 بجان قلی پسران خود را با استقبال فرستاد و مراد بخش اعزاز آہنا نموده بنا بر اطمینان خاطر شان فرستاد
 بجان گوید کہ از ہند لشکر بے شمار رسیدہ است ہرگونہ مددے کہ مطلوب باشد بھل خواهد آمد۔
 و نزدیک نزدیک حصار رسیدہ فرمان دار کہ بضبط حصار بردارند۔ نزد محمد خان را مشاهده این حال
 دل از دست رفتہ لطف ابران گنجیت و پناہ بشاہ عباس برد۔ شاہزادہ مراد بخش کہ ہرے را متعلق
 و روانہ کرد آہنا بقدر حاجت تقاضا نمودہ مراجعت کردند۔ و خلیل اللہ خان بہ ملتفت خان کرد
 ما بائے گرداوردے مال او فرستاد و از وہ لک روپیہ از مرصع آلات و طلا آلات و جز آل و قریب
 ہزار ہا پانصد اسپ و مادیان و سہ صد شتر و ماوہ بضبط در آمد۔ و از مستعدیان مہارت و کج بلدا
 ہر شد کہ ہنگی نہ و ختہائے و ہفتاد لک روپیہ بود۔ و از انجملہ افزون از وہ لک روپیہ ہر
 شاہزادہ در آمد و قریب پانزدہ لک و پیہ در بخارا منگام فرار داد و از قرشی بلخ بتاراج رفت۔ و قریب
 عبدالعزیز خان متصرف گشت۔ و بیشترے لشکریاں عالی آل و دیگر غارت گراں ہر
 با تفریہ در وقت اضطراب بسپاہ خود دادہ و اکثر از زکیہ و المانیہ بنگران
 و نزد محمد خان بعد از ہمیت از شیر خان یافتند محمد پسر خود قلی از اولوس ہند و ہند چوں
 شہد مقدس گذشتہ بسفاہان نزد شاہ عباس رفت۔ و پسران و مستعدان ہند و ہند ہند
 ہمانی رسیدند۔ ہرام ہر حمت خلعت خاضعہ با پیار زب زرد و زرد بیض مرصع و منسوب بہ خیر ارکا
 و لک شاہی میا ہے شہد عبدالعزیز خان را بشاہزادہ دارا شکر پسر اولہ تہریرت فرستاد و از ہند
 مدد روپیہ مقرر کرد و دیدہ مستورات را بیگم صاحب نزد خود طلب داشتہ مورد اولالت ہند

شاهزادہ مراد بخش را اندر نشیہ از افواج اوزبکیہ وغیرہ ایلات آل دیار و عدم مناسد سوا و ضاع آنجا ہم رسید
 مگر عرضداشت با فرستادہ اذن معاودت خواست و حکم نارسیدہ بخصور شتافت۔ این حرکت شاهزادہ
 بر مزاج پادشاہ ناگوار آمد و شاهزادہ را العزیز منصب و تیول استان تاویب فرمود و چون نزد یک
 بہ کابل رسید از کورنش ممنوع گشتہ فرمان شد کہ بشہر در نیامدہ بہ پشاور رفتہ بنشینید و سعادت
 خان منظم و نسق بلخ و دل دہی سپاہ دستور کے یافتہ در عرض یازدہ روز بہ بلخ رسید۔

احوال سان مستقیم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و شش ہجری

دریں سال پادشاہ میر عزیز را بانامہ منتظمین اظہار عواطف و آنکہ پیش نہاد خاطر چه بود و فرج
 خان برسم رسالت با یران فرستاد۔ دریں اثنا نزد محمد خان باصفہان رسیدہ باز بخراسان برگشتہ بود و
 میر عزیز باصفہان رسید خبر رجوع او شنیدہ خواست کہ ادبہر جا باشد رسیدہ نامہ را برساند و از
 ایران اس معنی را نہ پسندید مشاۃ الیہ توقف نمودہ حقیقت را بدرگاہ عرضداشت۔ حکم رفت کہ
 او نہ رود از شاہ ایران رخصت گزفتہ روانہ سخنور شود۔ سعادت خان از بلخ عود نمودہ ہمدرد
 سال شرف عقبہ بوسی یافت و فتح نامہ بلخ و بدخشان مصحوب ارسال بیگ بارانے ایران نیز
 دریں سال ارسال یافت و ریایات پادشاہی از کابل بدار السلطنۃ لاہور سایہ نزول انگند۔ دو
 جشن وزن شمشی اس سال بادشاہ عفو تقصیرات مراد بخش نمود و عطائے منصب سابق سرفراز
 فرمود۔ و شاہزادہ اوزنگ زریب حسب الطلب بخصور رسیدہ شرف کورنش دریافت و پادشاہ
 برائے تسخیر بدخشان و بلخ مقرر نمودہ برآں صوب رخصت فرمود و سعید خان بہادر کہ از بلتاج
 آمدہ بود۔ تعینات شاہزادہ اوزنگ زریب شد و از استماع خبر در گذشتن اصالت خان چون بلخ
 مزاج دال بود پادشاہ بے متاسف گشت و میرزا نوذر صفوی از بلخ رسیدہ طیور شکار کے
 خان کہ درال میان پنج باز طویغون بود از نظر گذرانید و با اصل و اصنافہ بمنصب سہ ہزار
 و ہزارہ سوار نوازش یافت۔ و پادشاہ خود ہم عازم کابل شدہ بشت شاہزادہ اوزنگ زریب
 باستظہار اوقوی باشد۔ و ہمدرد سال ستی خانم رخت ہستی برست پادشاہ از استماع اس حاد
 بے تاسف نمود۔ او ہمیشہ طالبانے آملی بود با حکیم مسیح الزمان قرابت و قدم خدمت از وقت

داشت مہر دار خاص بود و در موسم خانہ داری و آداب بندگی نیکو می دانست از فن طب و علم قرأت آگاہ بود و ملکہ جهان بیگم صاحب نزد او تلمذ نموده بود و ازین جهت کہ فرزند کسی نہ داشت دو دختر طلبہ الفی زندی خود برداشت کلاں دو از دون ج عاقل خان و خرد در حوالہ نکاح مرحمت خان بود شاہزادہ اورنگ زیب عرہ جمادی الاولیٰ بہ بلخ رسید و بشہر در نیامدہ یک کوہتہ آن شہر نزدیک مکانیکہ بہادر خان خمیہ داشت محکمہ ساختہ روز دیگر در دن جہدار در آمد و قلعہ انرون حصا بیرون را ملاحظہ نموده بعد بندوبست شہر ہر کس از اکابا ہالی آنجا را دہندہ ہر یکے با کرام و انعام کاہیا کرد و سیر و یاد ہوتگہ ہا و آرا بجا است قلعہ و شمشیر خان ترین را با جمعی از منصب داران و اعدیان و لشکریاں بہ نگاہ ہلنے شہر گذاشت و ترتیب لشکر اہم و اہمید بشیر اندیشاں چندی مقرر شد کہ فوج قوال بوجود شاہزادہ استظہار یابد و بہادر خان با تمام سپاہ کہ با و در بلخ بود و سہراول ادا میرا علی مروانخان برائتار و بیرو خان بہادر ظفر جنگ در جہا لغاری چون بوضع تیمور آباد فرود آمدند از آنکہ از اطراف ہجوم آوردند ہر کس بہر طرف فرود آمدہ بود با فوج مخالف گم میکاہ شد چون افسر زیب ہجوم او زکیہ بر امیر الامرا علی مروانخان دید فوج را بہ کمک فرستاد قبل از آنکہ از آنجا برسد۔ امیر الامرا مخالفان خود را منہزم ساخت و سعید خان بہادر ظفر جنگ کہ منہزم نہ شد از آنجا لاجق داشت خود در شگاہ ماند و لشکر خود را بموجب ترتیب لطف چہیب شاہزادہ گذاشتہ بود چون فوج مخالف بدشکرتش ریخت کار بر آہناتگ شد خان مذکور با جماعہ کہ با خود داشت سوار شدہ دلیریت برق و باد در سیدہ باد وجود صنعت بیاری اسیران و اسیران و پیران و پادشاہتہ چناں کوشش نمود کہ بدست خود نمود کس را مجروح کرد این و شہزادہ خود بہریدان خود و اسیران اسپ بر زمین افتاد و پسران اولت اللہ خان و خانہ زاد خانان بہر کس نہ رسیدہ اند و شاہزادہ از چہا طرف میان گرفتہ روانہ شد و او از بیکان گرفتہ را در میان اسیران و اسیران باقی بہیم بہ فوج سہراول ریختند چون مردم توپ خانہ دیدند اسیران و اسیران اسیران سہیلہ بتقدیم رسانیدند و از بیکان روگردان شدہ بہ بنگاہ خود شناختند و درین شہر بیک او غلی پیش آمدہ از بیکان را از فرار برگردانیدند و جوئے را مقابل سہراول گذاشتہ خود با سارہ لشکر بہ فوج سہراول ریخت۔ امیر الامرا علی مروانخان پاداری مروانہ نمودہ با بہادر آویخت و شاہزادہ را کمک در دست

دارا شکوه عنایت شد و باقی بیگ که از طرف شاهزاده صوبه الہ آباد داشت بحضور آمدہ با اصل و اضافہ
 دو ہزاری منصب ذات و پانصد سوار با خطاب غیر نجان یافتہ بگجرات شتافت و صوبہ اتر لسیہ متغیر
 معتقد خان از قبل شاہزادہ شجاع بجان بیگ ہر دو ملازم شان تفویض یافت و شیخ عبد المجید لاہوری
 شاگرد مومن الدولہ شیخ ابوالفضل چون مواعظ وہ سالہ بانجام رسانیدہ ہزار روپیہ العام یافت سوویا
 سال پادشاہ بہ لاہور رفت و سعد اللہ خان منصب ہفت ہزاری سوار دو اسپہ سدا سپہ سر فراری
 یافت و ہدیہ سال زبدہ نوینان اعظم خان کہ مولد و منتشر آل سلالہ دودمان سیادت بلدہ سادہ
 و اسمش میر محمد باقر و از عیان دیار خود بر دلجا تقدیم خدمات بالینتہ سد و کار ہائے شالیہ کردہ اقبال نامہ
 جہانگیری دیپاوشاہ نامہ شاہجہانی و انورجی دیس اوراق مذکورہ و بکار ہائے عمدہ مثل میر بخشگی گری و دیوانی
 اعلیٰ و نظم صوبہ ہائے دکن و گجالت و احمد آباد والہ آباد و کبیر آباد و کشمیر و اسلام آباد و مستقر
 بہار دور آخر عمر سعادت دارالعلم جو نوید سرافروز و مامور بود و شش ہزاری منصب داشت
 خے مفتاد و شش مرحلہ از عمر سبک نرام در بلدہ مسطورہ و جہان فانی را پدر و نمود و در باغے کہ برب
 دریا ہے جو نوید اعدا شد نمودہ بود و دن گشت تاریخ رحلتش از کلمہ اعظم اولیا و سال بنائے باغ بہشت
 ہم برب آب جو مستفاد می شود الہم انفر لہ و رحمہ پادشاہ از اسماع فوت اولیے متاثر گشت و اولادش
 را کہ یکے از انہا تلفت خان و دو مے میر خلیل اللہ و سو مے میر اسحاق بود باضافہ ہائے منصب مزید عنایت
 در جونی و تسلیہ فرمود و شاہزادہ مراد بخش را کہ از کشمیر حسب لطلب آمدہ بود و نظم صوبہ دکن از انتقال
 اسلام خان رخصت نمود و شامہنوار خان کہ بصیانت ملک دکن معین شدہ بود تا لائق شاہزادہ گردید
 و سہریں سال عرضہ داشت و در تھان قلعہ دار قند حار رسید کہ شاہ عباس ثانی تھران ایران قلعہ
 محاصرہ نمود و بنا بر آن سعد اللہ خان و دیگر امران باریں بسیاق مقرر شدند و باورنگ زبیر فرمان
 کہ از ملتان برال سمت رود و لشکر ہائے متعینہ با و پیو نہ خود با و شاہ نیز متوجہ کامل گردیدہ جو ان
 بدو ماہ کشید و فوج ایران تھران پادشاہ خود بر بیج عروج نمود و تھان قلعہ دار آمدن خواستہ با و شاہان
 خان و نور الحسن و عبداللطیف دیوان و دیگر ہمراہیاں بیرون آمدہ شاہراہ را دید و رخصت گرفتہ رو بہ منہدوتا
 آورد و محرابجان کہ بہ تھان قلعہ بست رفتہ بود تا پنجاہ و پنج روز محاصرہ داشت و تھان قلعہ را آنجا
 امان خواستہ محراب خان را دید و قلعہ دار را ہمراہ خود حضور پادشاہ آورد و بیدار اللہ خان و

باقر مستحفظان زمین و اداریه سار و خان که آنرا محاصره داشت پیغام دادند که تا کیس و شدن محاصره قندہار
خود بنا عبث ریختہ نشود و بعد رسیدن خیر فتح قندہار و بست ہر دو کس بر آکرہ دولت خان قلعہ دار
قندہار پیوستند و پرول خان لبتوقی خود با یران زمین رفت و دولت خان چوں بخصمیر شاہجہان
آمد بنا بر قدم خدمت از سر جان او گذشتہ بر طرف دغبرل خان منصب و خطاب معات گردانید
پادشاہ ایران رسیدن فوج مہد بعد عود و خود یقین دانستہ محراب خان را با دہ ہزار تونگی در
قندہار و دولت او خلی زنگیہ با جمعی در قلعہ بست گذاشتہ خود بہرات شہار و دستا کرد و در حال
حیامانہ با صفہان رفت۔

احوال سال بست و سوم مطابق سنہ ہزار و پنجاہ و ششم ہجری

دریں سال شاہزادہ اورنگ زیب مع سعد اللہ خان وزیر بقندہار رسید و قلعہ را محاصره کرد
و مورچانہا تقسیم یافت و مدت سہ و نیم ماہ در گرد حصار نشستہ بذل جہد خود نمود و در وقت
مرتب نشد۔ محرابان شاہناہاے مہد با مقتضائے رعنا جوئی پادشاہان خود برگشتن از آنجا
بنا بر فقدان غلات و گاہ و آب و سرمانے شدید حسب الامر شاہجہان بی شکار نما با دہ ہزار
آپٹنای نیست بلکہ چوں شاہ عباس سبعی شاہجہان در انتزاع قندہار با نفسی الغایات توفیق یافت
بعد تسخیر قلعہ مذکورہ سپردن با ولیائے دولت خود با صفہان زرفتنہ برائے سرگودھا و اراک
قلعہ حاجت شود و در سہرات کہ دار الملک نرسالت رحل اقامت افکندہ بود چوں کہ
خان قلعہ دار قندہار شتمند احوال و رود شاہجہان در کابل و معمول شاہزادہ اورنگ زیب
اسد اللہ خان وزیر و جمعی کیش و جیم غنی و گریستے انبوه و فیلان کوہ شکوہ وقت اسد اللہ خان
مصدیقہ مان ایران رسید فرمان قندہار بیان غرض در یافت کہ اسد اللہ خان
در بخت کلی بیگ زنگیہ میرا خورد با شتی پیشتر از سپہ سالار بہ حکم قندہار و در وقت
وقبا و دنان و خنجر خان والد فلی خان کہ آنہا را بہانہ داند کہ در قندہار و در وقت اسد اللہ خان
سپہ سالار و سیادتش خان توالات و در نفسی قلی خان تواریجی باشی بود کہ کی مسائل قلعہ در وقت
کنفس واحدہ بسر کردگی سپاہ ظفر پناہ قیام نمایند۔ و سبب منوچہر باد و در وقت اسد اللہ خان

زمان بود و اسد عالم بود کہ با جمیع از بہادران پیشتر روانہ گرد و پذیرائی یافتہ با جمیع از غلامان خانہ
 گردید و در مساعرت بہ قرآن مسالفت حبتہ با پنجاہ کس پیشتر از جمیع لشکر روانہ شدہ اتفاقاً و حدیکہ
 تلج خان و شجر خان برادر زاوہ اورا با فیا و خان و الہ قلی خان و سہ ہزار سوار تباخت کر شکست زمین
 دادند و سوارانہ اورا در کار کرد کہ شک گشتہ دو چارہ جہانہ مزبورہ پیشو و از طرفین دست جلاوت
 از آن سواران بہرہا کہ در وہ با ستہا ای آلات حرب می پردانند۔ حاجتی نمود چہر مع رفقالت بہ حصار
 کر شکست دادہ داد بہار دست می دہد۔ شجر خان را مع ہریان رائے بران قرار می باید کہ روانہ زمین
 داد و شدہ بعد تباخت و تاراج آل عند العود با سپاہ قزلباش متقاومت نمایند۔ بعد عود از زمین
 داد کہ در کار کرد کہ شکستہ شدہ در زمین وقت سخت قلی بیگ میرا خوردہ باشی با بانسد سوار
 داد کہ شکستہ شدہ در کار کرد کہ شکستہ شدہ در زمین وقت سخت قلی بیگ میرا خوردہ باشی با بانسد سوار
 ای و سہ ہزار سوار را پیشہ بجات افشردہ از گرد مخالف بھنہ را با قش تیغ حریق و جمیع را غارت
 آب ہر میرا خوردہ گردانید۔ و قلیچ خان را با صغلیے ایر خیرا کان قرار و اصطبار متزلزل گشتہ
 متوجہ قندہار گشتہ و قلیچ خان کہ می رسد حسب الامر انتظار در و افواج قزلباش نمودہ بحر حبیب
 شریان پار شدہ زمین ہشتی قلی بیگ شرمی باشی در روشن سلطان لڑکے را باناک فوجے از شجاعان
 تباخت اطراف لشکر شاہزادہ اورنگ زیب متعین می نماید مردم مرقوم با بابا اوت کہ کنار اردوئے
 چنتا یہ بود رفتہ علم بجات می افرازند۔ بعد رسیدن این اخبار رقم شاہی بنام امرائے عظام میرا
 صادر گردید کہ عساکر لغزوت کاثر را با اتفاق سیاوش خان روانہ سازند و سپہ سالار و قورچے باشی تا
 ورود افواج در کنار میرا مندی محلے کہ مناسب دانند توقف نمایند۔ شاہزادہ اورنگ زیب
 بعد ملاحظہ بجات و جبارتہ ایرانیال رستم خان دکھنی را سپہ سالار کی سر فرار نمودہ قلیچ خان
 و جمیع امرائے عظام را با نیلان کہ بیخان دتہ پنجانہ شایان بھنگا کہ لرے ایران روانہ می نماید و
 بہ بادشاہ ایران کہ حسب فرمان سیاوش خان را فوجے گراں روانہ می نماید مر تفضی قلی خان سپہ
 و خورچی باشی را کہ باناک فوجے قتل از سیاوش خان فرج افواج پیشتر روانہ شدہ بودہ و لشکر
 بہر طرف گشتہ کہ عساکر لشکر را در سرد و بیخان بجات و قرار شکستہ چنتا می مہدم خواہد شد
 بہتر آنکہ توقف نمودہ خور و جمعیت ہمراہ بنود سے لیساکہ نظر اشد می باید رسانید تا این فتح باسم

دکن چنانچه بایدهمیت نمی یافت فرمان طلب شامزاده اصداریافت - و شائسته خان بنظم مرہما صوبہ
 دکن سر فرزند شد - شامزادہ خان صوبہ داری مالوہ یافت - دیر سال نذر محمد خان نامہ مشعر بہ خاکستری
 راستہ غلے در خروج و طلب اہل و فرزند ان خود نمود - شامزادہ لعلی مردانخان و امیر الامرا را فرمان
 داد کہ صد ہزار روپیہ مصحوب یکے از ملکبان معتد صوبہ نذر محمد خان در بلخ نفرستد و از سر لہ خان کہ مانع
 رکاب دولت شامزادہ فی بودند خسرو کہ پیش از تسخیر بلخ بازوگی از پورہ عبدانی گزیدہ آورہ بود - پورہ عم اورا
 بطلبید و او ہم رفتن را منی نمود ہمیں جماند - و بہرام را مستلذات منہ فرقیہ داشت - عبدالرحمن
 دو سال و دو ماہ در خدمت پادشاہ بود وقت رخصتی می ہزار روپیہ یافتہ راسی شد و متعلقان نذر محمد خان
 از جامعہ سوال از آغاز آمدن تارفتن سدک و پیہ از زر و زیورہ یافتہ مرخص شدند - و شامزادہ داراشکوہ
 بہ تربیت عبدالرحمن مامور بود - حسب الامر پورہ جوارہ و مرصع آلات و طلا آلات و نقرہ آلات و انشہ
 بیست ہزار روپیہ نیز در داد - یادگار چو لاق سفیہ نذر محمد خان عنایت خلعت و خنجر مرصع و پنج ہزار روپیہ
 سر ملنگ گشتہ ہر اسی اینہا رخصت انصاف یافت و صد ہزار روپیہ بہ نذر محمد خان مرسل شد یک تہ
 شمشیر مرصع و پنج ہزار روپیہ سبحان قلی خان فرستادہ شد - و ملا علار الملک میر سامان خطاب فاعمل خان
 سردار لشکر خان از کابل در مہشت روز بحضور رسید - و شہزادہ داراشکوہ و اورنگ زیب نیز از کابل -
 اوراک کورنش نمودند شہزادہ اورنگ زیب کہ صاحب صوبگی ملتان داشت صوبہ مٹھہ نیز با و سفید
 و سرکار بھار و سیوستان در تیول او مرحمت کردیدہ دستورے آنجا یافت و شہزادہ مراد بخش بصورت
 کابل مرافرا شد خلیل اللہ خان میخشی شد - امیر الامرا علی مردانخان از کابل آیدہ بجاکیر داری صوبہ کشمیر
 یافت و حکم شد کہ عبدالغنی بیگ را بنیابت فرستاد و خود چندے در لاہور آسودہ بحضور برسد - داراشکوہ
 در جشن دزن ششی خلعت مکتل بجوارہ و چہار لک روپیہ انعام یافت - و سردار اللہ خان کہ نواز شہا کے متوا
 علامت منصبی اہل ہنگی طے نمودہ مرتبہ باقی نمادہ بود کہ بران مرتبہ تہنی کند بہ تنخواہ دو کور و دام کہ
 دو از وہ ماہ و سی لک روپیہ حاصلش باشد عز اختصاص یافت و علی مردانخان عنایت وافر اختصاص
 یافتہ بصوبہ کشمیر کہ در جاکیر یافتہ بود مرخص شد -

احوال سال بیست و چہارم مطابق سنہ ہزار و شصت ہجری
 دیر سال مسجد کہ آبادی محل با تمام رسید و پادشاہ پاسبان خاطرش بسواری اسپ مسجد مرتوہ

رفتہ دو گانہ تحیہ ادا فرمود۔ وہاں بیٹہ مسجد مشکشہا ازبواہر در صبح آلاشتا و بیچہ خواران نامور و کور و کور
 نثارانہ نظر گزارانید۔ بخرچ مبلغ یک لک و پنجاہ ہزار روپیہ در عرصہ دو سالہ در دستاوردن و کور و کور
 سال نامہ نذر محمد خان متقمن شکر عواطف و استعمائے مزید عنایت رسیدہ ازین طریقہ و کور و کور
 نقد و جنس دو ہزار روپیہ مستحب خواجہ خاوند محمود و بقیہ آنچه بعد از فتح یافتہ ازین طریقہ و کور و کور
 سرکار عائد شدہ بود و وہ ہزار روپیہ نقد بعد الرحمن ابلاغ یافت۔ چوں مستحقین و کور و کور
 نمودہ بود بانٹائے مفتیان زمان افطار صیام ماہ رمضان نمودہ مبلغ شصت و کور و کور
 و ہر شبے از لبائے ماہ مبارک نیاز مندان از خوان لوال جاہ و جلال گوناگون و کور و کور
 می شدند و مقرر شد کہ در ہر ماہ رمضان ہمیں قسم معمول باشد و درین سال محمد ازین طریقہ و کور و کور
 طرفین پیر حکومت ولایت غور می داشت۔ سبحان افلی خان قاناقان و کور و کور
 کہین کردہ گرفتند و بحضور سبحان قلی رفتہ محبوبس شدہ ازین طریقہ و کور و کور
 بطایعے سلطانی سرشاری خواہید یافت جماعہ مذکورہ را آوردند و اختیار بلاد مرستہ نمودہ و کور و کور
 پانصد منصب یافت۔

اتوال سال بیست و نهم مطابق سنہ ہزار و شصت و یک

درین سال محی الدین سیف سلطان روم کہ از اولاد شیخ عبدالقادر جیلانی بود و در جانب
 طرف بسفارت روم معین شد و بیچہ مرصع و شمشیر با پرولہ کہ قیمت مجموع یک لک و پیر و کور و کور
 نامہ کہ سعد اللہ خان مسودہ نمودہ بود و بقیہ ارسال یافت و مستعدیان بندہ و کور و کور
 یک لک و پیر باب عرب خریدہ حوالہ نمائید تا مستحقین کہ معظلم و کور و کور
 آغاز جلوس تا این تاریخ متاع وہ لک و پیر ہوائے نقد کہ قیمتش معظلم و کور و کور
 دو لقمہ شریفہ مرسل شد و سفیر قنیر بالعام پانزدہ ہزار روپیہ و کور و کور
 رخصت یافت و از ابتدائے ورودتار و نہ رخصت شد و کور و کور
 رسید چوں بعد خان بہادر ظاہر کیا کہ فائدہ زاوہر پشتن این دیوان و کور و کور
 می رفت ہزار سوار بود۔ انیں یہاں در گذشت موجب جلال خاطر پادشاہ و کور و کور

مہابت خان از اصل و اعنانه پنہزار کی پنہزار سوار منصب و مہابت خان خطاب یافتہ منظم صوبہ کابل
 سز اعتبار برافراشت۔ لطف اللہ خان و عنایت اللہ خان سپران سعد اللہ خان وزیر شرف المذمت
 در یافتہ تختیں تبسج مروا بدو دین سرتیج مرصع یافت۔ و شب دوشنبہ شانزدہم ربیع الاول
 باز از لاہور لطف کابل بقصد استروا وقتد ہار نہضت شد۔ و شاہزادہ اورنگ زیب را فرمان
 رفت کہ از ملتان روانہ قند ہار شود نیز سعد اللہ خان با پنجاہ ہزار سوار کارزار آرزوہ مرضی شد
 کہ از راہ کابل وغزنین بقند ہار رود و بالمشاق شاہزادہ اورنگ زیب بمحاصرہ قند ہار و تسخیر آن پردازد
 و سہ ہزار شتر ہمراہ اس لشکر داد از انجکہ پانصد شتر خزانہ و پانصد اسلحہ بود و قریب ہزار شتر لوازم
 توپخانہ مثل سربہار و دو گولہ ہائے آہنی داشت۔ و چہارم جمادی الاولی بادشاہ بگلگون سبک
 سوار گشتہ رونق بخش دولت خانہ کابل گردید۔ شاہزادہ اورنگ زیب با اصل و اعنانه بیست
 منصب یافت۔ و شاہزادہ شجاع حسب الطلب از تہنگارہ تضافتہ در خدمت پردہ کابل

احوال بیست و ششم موافق سنہ ہزار و شصت و دوم

دریں ایام جان بیگ ملازم شاہزادہ شجاع با ہزار سوار سرکار و دو ہزار سوار ملازم پادشاہی
 یافت کہ مبلغ پانزودہ لاکہ و پینار بمصارف عساکہ متعینہ قند ہار برساند۔ و شاہزادہ اورنگ
 بقند ہار رسیدہ دو ماہ و مہشت روز بقندہ در خود و تسخیر قلعہ انتہام داشت۔ چون خبر درو شاہ
 اورنگ زیب بقند ہار از عرضیہ اوتار خان بگلہ بگی قند ہار معلوم شاہ عباس پادشاہ ایران
 با جماع عساکہ فرمان دادہ از دار السلطنہ اعفوان در بارغ مینو نظام عباس آباد نقل مکان
 و اندک فوجے را برستم منتقل فرستاد۔ شاہزادہ اورنگ زیب د فوج متعینہ ہند را بنا بر درو
 فوج ایران عنقریب بحیب دہراس بمقیاس مستولے گشتہ کوس مراجعت لواخت۔ چون شاہزاد
 دارا شکوہ تعہد نظم صوبہ کابل نمود از اصل و اعنانه منصب سی ہزاری بیست ہزار سوار
 سہ اسپہ و تیج کہ در دام اندام سرفرازی یافت۔ و صوبہ ملتان نیز با و مفوض شد۔ و سلطان
 شکوہ بہاسی سپہ دارا شکوہ را بمنصب مہنت ہزاری چار ہزار سوار و عنایت قیل از طبقہ
 نقرہ و بادہ قیل و علم و تقارہ سرفراز گردانید۔ بصاحب صوبہ کابل مامور فرمود۔ و خیمہ سرخ

پادشاه و شاهزادگان بود و با عنایت شد و بدار اشکوه حکم شد که بعد از نظم و نسق صوبه کابل بدار السلطنته
 معاودت نماید و خود در همین سال از کابل نهضت نموده بلا هو و انا سجا با کبر آباد آمد و شاهزاده
 اورنگزیب را بالتمام ولایت بکار فرستاده و عوض صوبه بلخان بصوبه داری هر چهار صوبه و کن
 مرخص نمود و صوبه داری احمد آباد و گجرات نشانیته خان تفویض شد و شاهزاده شجاع بصوبه شنگال
 رخصت انصاف یافت چون شاهزاده و داراشکوه از کابل بدار السلطنته رسیدند با از دست تمام التماس
 تسخیر قندهار نمودند تا برس سیر انجام مواد این بساطق بالتمام مبلغ بیستت کمره و پوپه نقد و عین مورد
 الظان شده به تسخیر قندهار مقرر گردید و در وجه صیونت شنگه با عنایت هزاره ای و امانت به ضرب شش
 هزاره ای پنجر از سوار بلند پایه شد.

احوال سال بسیت و مقیم مطابق سده هزار و شصت و نهم

راج شنگه و در اناجکات شنگه بمنصب پنجر از سوار و خطاب را نام فرستاد که دیدار
 داراشکوه بر طبق وعده با فوج بی شمار و توپخانه اثر در شمار ساعتی کردار و فیضان کوه بنیان و امانت
 و ادوات حرب و ساز و سر انجام طعن و ضرب بکامرس سل بقندهار رسید و در محاصره و تسخیر قندهار
 جهد بلخ مقدم رسانید دولت خان افغان که در مینه نو کمره پادشاه ایران در سالک الکلیه و کله و
 سوسالے بود با فوج مندی پیوسته اطاعت داراشکوه در رفاقت او وجه نیت خود کرد و قندهار اشکوه
 را بدین جهت پشت امید استحکم و اراده تسخیرت را مصمم شده در اسک ایران با ستماخ یی نیز از سر حد
 داشت اوتار خان بگلر بگی قندهار در فکر تدارک افتاده فرمان با هم سستان بک غلام خاندان
 اصدار فرمود که با اتفاق جمعی از عساکر که سیر کردگی موسی الیه در سبب است اشتاق قندهار
 ناسان روانه مقصد شده رعایا و احشانات اطراف را از لقمه سبب سبب سبب سبب سبب
 و منوچهر خان بگلر بگی استرا با و نیز نامور شد که قبل از علی قلی خان سپه سالار روانه شد و سپه سالار
 نیز بر فتن نامور گشته از تمام مطالعہ با اطراف ممالک تروسه با اجتماع عساکر ارسال یافت و پادشاه
 اندامه ندران متوجه فیروزه کوه گشته متوجه بسطام گردید چون اوتار خان کرم حقیقت بر سلوکی بی امانی
 مهدی قلی خان سلطان حاکم بسنت را معروض بدرگاه نموده بود و امام قلی سلطان حاکم اسفرا این را در

و علی قلی خان سپہ سالار حمیے را بتعاقب شاہزادہ برگاشت دوز بخیر قبیل و بر خے اسباب و امتنع
 فوج تعاقب بدست آورده مراجعت نمود۔ و از عرضہ داشت شاہزادہ اوزنگ زیب مشرودہ تولد
 پسرے در خانہ اواز لطن و شیر شاہنواز خان صفوی دوازدهم شعبان میں سال رسید و آن
 مولود مسعود مجداً عظیم موسوم گردید و ہم دریں سال عمارت مسجد کے از سنگ رخام بصرف مبلغ یک
 روپیہ در عرض ہفت سال بانجام رسید۔ و پندرہ سال پادشاہ از اکبر آباد شاہجہان آباد آمد و
 داراشکوہ از قندھار باز برگشتہ ملازمت نمود۔ و پندرہ سال شاہزادہ مراد بخش بصوبہ داری گجرات
 و شالستہ خان بصوبہ داری مالوہ سرفراز شد و در حین نوروز ذوالفقار آقا سفیر روم رسید
 اعتماد خان و بعض اہرائے دیگر پذیر شدہ سفیر مذکور را بحضور آوردند و سفیر مذکور در اثنا سے
 راہ از ہر صوبہ کہ در عدو و آل میگذشت حسب الامر مبلغے یافتہ تار و زر و در پنجاہ ہزار روپیہ یافت
 و محمد ابراہیم اسد خان خطاب یافتہ بتغییر ارادت خان آختہ یگی شد۔ در انجان بخشگی دوم یافت
 و محمد اشرف و محمد صفی پسران اسلام خان یکے بہ خطاب اعتماد خان۔ صدر کے صفی خان ہزار روپیہ
 یافتند۔

حوال سال بیت و ششم مطابق سنہ ہزار و شصت و چہارم

دریں سال بظلمت فیض آباد و حلیہ نہشت رایاتہ شاہی و چوں در شہر جہانگیر آباد شد
 و نیکہ کہ قرن پسرے امر سنگھ بدرگاہ والا اپنے پیش مقرر شدہ بود کہ را نادہ کہ از انقباض باد و طمانسے
 رسد قلعہ چینی را استحکام نہ برد و دریں و ملا بجز صل رسید کہ قلعہ مذکور در نہایت رسانستہ از اسباب
 و می یابد۔ عمدتہ الملک سعد اللہ خان وزیر باشی ہزار ہوار بہشت اقدام نمود
 صوب شد و او در عرض چہاروہ پانزودہ روز تعمیر منہاجم ساختہ و در
 باراشکوہ منورہ بوسیلا از سنہ تعمیرات نمود۔ و ذوالقعدہ سال صفی
 التماس دیدن شاہزادہ داراشکوہ نمودہ و سوار سے یافتہ و بعد از انستہ است ہزار روپیہ از
 داراشکوہ و پنچہزار روپیہ از سلیمان شکوہ پسرش گرفتہ و ہم جہاد کی الشانیہ سی ہزار روپیہ العام از
 پادشاہ یافت۔ و چوں کہ در دیدن عمدتہ الملک سعد اللہ خان وزیر ہم گرفتہ بود بتاریخ بیستم

حسب الاموال نیز پانزده ہزار روپیہ تو اضع نموده دسوم شعبان بہ ذوالفقار آقا بیک شرفی بوزن
چار صد تولہ دیکہ روپیہ ہی وزن انعام شد۔ و مصحوب قاسم بیک کہ بسفارت روم متعین شدہ
بود نامہ کہ سعد اللہ خان مسودہ آل نمودہ و یک قبضہ خنجر مرصع بقیمت یک لک روپیہ با کمر مرصع بالمال
و یا قوت کہ پہل ہزار روپیہ ضمن آل بود و یک شیشہ بلورین از عطر گریبان گریہ کردہ ہزار
لک آن از نفائس گجرات و کشمیر کہ بیک لک روپیہ از برداشت بقیصر فرستاد و ہشت قطعہ یا قوت
و ہزار روپیہ و ہزار روپیہ حوالہ ذوالفقار آقا برائے قیصر کردہ و یک برسائے ذوالفقار آقا
ہزار روپیہ وقت انصراف یافتہ رخصت شد از روز ورود تا یوم عود از نقد و جنس دو لک
و ہشتاد و پنج ہزار روپیہ از سرکار پادشاہی وغیرہ یافت و در جشن وزن قمری مہم سال شاہزادہ
داراشکوہ پادشاہی وغیرہ یافت و در جشن وزن قمری مہم سال شاہزادہ داراشکوہ راجنایت
قلعت نامہ باورے اطلیے رنگار کہ برنگہائے آل قرص مرصع بالماس ہائے گراں بہادر کمال
زیادے تقبیل بود و زودہ گریبان و دور آستین و دامان بر لالے بیش بہا طرز و قیمت آن لک
و پنجاہ ہزار روپیہ بود و سر بندے از یک قطعہ لالہ دو دانہ مروارید بقیمت یک لک و ہشتاد ہزار
روپیہ و سی لاک روپیہ نقد سر بلند کردانیدہ بخطاب "شاہ بلند اقبال" سرافراز فرمودہ بر کردہ سی طلا کہ
متحمل بہ تخت مرصع سلطنت گذاشتہ بود و حکم نشستن واد حکم شد کہ امر امینزل شاہزادہ
رفقہ رسم مبارک باو تقدیم رسانند۔ و در جشن الہ دردی خان کہ با تمام غلام رضا کہ خطے جعلی از
طرف خان سائتہ تقلید آقاسی پادشاہ ایران ہی بدو در صورت گرفتار شدہ معزول المنصب
شدہ بود در نیوالا بہ آت ذمہ او بوضوح انجامیدہ بجائے منصب سابق و قبول سرکار جو نہیہ
سرافرازی یافت و شیخ عبدالمجید شاہ جہان نالوئیں رحلت کرد۔

احوال سالانہ و تمہم مطابق سنہ ہزار و شصت و پنج ہجری

سید محمد سعید اردستانی مخاطب میر حمید رائق و فائق ہمات عبداللہ قطب شاہ والی گلکنڈ
بود و چندین حصن و ملک سیر حاصل از کرناٹک برائے آقائے خود مسخر نمودہ عنمیمہ ملک او
گردانیدہ بود و بہ ترو دوات شائستہ و فتوح پے در پے ثروت و مکتت او افزودہ پنج ہزار سوار

ویساک از و کھنیاں منتول شدند و قلیب شاہ رہائی خود در اداسے پیشکش سنوآت سابق و
 حال دیدہ سخن انتساب صبیہ خود یا سلطان محمد در میان آورد و التماس او پذیرفته آمد و
 ہدیہیں سال از دواج وقوع یافت۔ و محمد سلطان منصب ہفت ہزاری دو ہزار سوار سرفراز کی
 یافت۔ و میر عبد اللطیف حاجب و رنگ زیب کہ برائے آوردن میر جملہ رفتہ بود و خبر آمدن او ہوئے
 گو لکنڈہ رسانیدہ قاضی عارف حسب الاشعار اور رنگ زیب فرمان شاہ جہان و خلعت مرسد
 باورسایند و او مراسم تسلیم و کورنش بجا آورده در ساعت محین بعد از رک کورنش اور رنگ زیب
 مع سپر خود و جنتیہ بوئے پاوشاہ را ہی گشت + و ہدیہ آن جان فرمان عطوفت عنوان متضمن
 خطاب معظم خان مع خلعت خاصہ و حمد ہر صبح با چھو لکٹارہ و علم و نقارہ باورساید
 و اورنگ زیب چوں بفتح دفیوزی باورنگ آباد رسید از اصل و اضافہ بمنصب بیست
 ہزاری پانزدہ ہزار سوار دو اسپہ سہ اسپہ بلند مرتبہ شد + و شایستہ خان با اضافہ ہزار
 ہزار سوار بمنصب شش ہزار سوار دو اسپہ و خطاب خانبہانی مرتقی شد و معظم خان بدرگاہ
 رسیدہ بنسبت خلعت خاصہ و شمشیر مرصع و از اصل و اضافہ بمنصب شش ہزار
 شش ہزار سوار و وزارت اعظم و مرحمت قلمدان او در دست اسب و یک فیل باادہ و پنج
 لک روپہ نقد با ہی گردید۔ و عمدۃ الملک معظم خان جو اہر نمینہ کہ از آل جملہ الماسی بود و بوزن
 نہ ٹاناک کہ دو صد و شانزدہ سرخ بار شد و قیمت آن دو لک و شانزدہ ہزار روپہ شد و قیمت
 فیل نزد چہار مادہ ہا ساز طلا و شانزدہ ہا ساز نقرہ بطریق پیشکش گذرانیدہ و قیمت مجموع
 جو اہر پانزدہ لک روپہ شد + و در جشن وزن شمسی این سال شاہ بلند اقبال دارا شکوہ را پنج
 کرد و دام بطریق انعام مرحمت شد و جمع تنخواہ او از سابق و لائق با طلب منصب شصت
 کرد و دام کہ موافق دوازده ماہہ یک کہ و روپہ چاہ لک روپہ باشد حاصل می شد۔ و دارا شکوہ
 پیشکش یک لک و پنجاہ ہزار روپہ از نظر گذرانید۔ از اٹھ لک روپہ قیمت شصت ہشت
 ہزار کہ پایہا و سر تکبہ آن از سنگ ششم مرصع بالماس بیادہت و زمر و بود۔ و دریں سال مسجد
 جامع شاہ جہان آباد کہ در سنہ بیست و چہارم جلوس اساس یافتہ بصورت التمام یافت و
 این عمارت قریب پنج ماہہ بجعفر خان موقوف بود شریب دو سال بخیل شد خان درت درت

پنج ماہ سعد اللہ خان ساعی بود پس از استقامت او ازین عالم بروج اندر دار و فہ عمارت حکم شد کہ
تعمیر او پدیدار و بالجدہ در عرض شش سال انجام یافت و تاریخ اتمام آن مصرع
مسجد شایعہان قبلہ حاجات آمد

اگرچہ تفاوت یک سال دارد نظر بحدوث تاریخ پسند پادشاہ آمد و مبلغ دو لاک روپیہ
در تیاری آن صرفت گشت + ہر سہ گنبد بالائے آن از سنگ مرمر و سنگ مرمر و صحن آنہا نیز
از مرمر و صورت مصلی بطور محراب از سنگ موسی است و فرش صحن مسجد از سنگ سرخ و طول
عمارت ذات مسجد نو در عرض و عرض می و دو در عرض در وسط صحن حوضی است پانزدہ در
در دوازده در عرض بہائے حوض از سنگ مرمر موسی تیار شدہ + میر محمد امین اسپر معظم فہان کہ اکثر
بارش در بدہ پور ماندہ بود بدہ سلطنت رسیدہ بعنایت خلعت و خطاب عالی سر بر داشت
از عرضہ داشت اورنگ زیب بوضع پیوست کہ عادل شاہ والی پنجاب ریست و ششم محرم
گذشت غلامانش مجہول النسبی را کہ بنا بر عظم لفرزندگی برداشتہ بود بجائے او نشانیدہ اندر محل
شہزادہ بالشکر متعینہ دکن بدال صوب شہزادہ آنجا بارانسیجہ نماید و بنا بنجہان شایستہ
شد کہ بسیرت خود را بدولت آباد رسانیدہ تا معاودت اورنگ زیب در آنجا باشد و در میان
و شامہنواز خان و مہابت خان و نجابت خان و دیگر جنود فیروززی آمد کہ مجموع بیست ہزار
سوار باشد از جنود دستورے یافت کہ بمرکاب شہزادہ در آنجہ و بجا بود مساعی و کتب
محمد امین خان اسپر معظم خان بہت مشیت معاملات دیوانی بنیابت پرستہ شد و ہذا
ہزارہی ذات منصب اورسہ ہزاری ہزار سوار شدہ چہا م بیخ اول ہر بیست ہزار
شایعہان آباد لشکار گڈھ مکتسب بر کنار دیائے گنگا توجہ فرمودہ چہا م ہزار
پنجم ماہ مذکور بشہر مرقوم برگشت + در تہ خان بہادر فیروز سنگ از
کابل نامور شد و باضافہ ہزار سوار شش ہزار سوار شش ہزار سوار شش ہزار سوار
الامرا و اعلیٰ مردان خان حسب الطلب از کثیر آمد تا است بود

احوال سال سی و یکم مطابق سنہ ہزار و شصت و ہفت ہجری

درین سال نہضت ریاست عالیات بصوبہ فیض آباد کہ عمارت و محوری آنجا با متوجہ حسین
 بیگہ خان و فتنہ خرمخان بصورت مسلح و بیخ کرے و پیدا انجام یافته بود و در او سید مظفر سید شجاع
 خان بارہ ہجرت آنجا کردل بزیندار مسری نگہ متعلق بود و از چندے سعی غلیل اسد خان ضمیمہ
 کما اسد محروم گشتند بود سیدین و خطاب بہمت خان مخاطب گردید و زمیندار از طنطنہ قریب
 عساکر شاہی ترسیدہ بار سال پیشکش و عرض نیاز حفظ عرض و ناموس خود نمود و در اہم جہان
 با تسلیم عقیدہ سلطنت سپاہی گشت و پادشاہ تا یک ماہ در آن نہضتگاہ مسند آرائے کامرا
 بود و در جم رجب نشا پیمان آباد برگشت و بیست و دوم داخل شہر قوم شد و یک ماہ
 در آن گرفتار شد و از گداز سبب برسم پیشکش فرستادہ بود و از نظر دودہ ہزار روپیہ قیمت آن
 و ہم دیگی و در بصر عرض رسید کہ علی مردان خان امیر الامرا را چون ہوائے کشمیر سازگار بود و بنا بر
 مرضی سہال نہضت آنجا گرفتہ میرفت در منزل باچھی واڑہ رگہ رائے ملک عقبتی گردید و نقش او
 بلا ہور بردہ در جنب مرقد والدہ اندرون کہ در چوں عمدہ دولت و دوست مخلص بود پادشاہ
 خیلے تا سمت نمود و اہل ہیم خان ہمین اسپر سے اورا بار خے از رفتانے او در حضور طلبیدہ
 منصب چار ہزار روپیہ ہزار سوار کرد و انید و دیگر بہادران رفتانے او را در خور ہر کیے یا عطا
 مناسبت شاد و کامر و اجنت و ضبط متروکاتش کہ از نقد و جنس یک کرور روپیہ شدہ بود و نقد
 آن را بوزن شمشیدہ تصفیہ و دیگرہ احکم منبسطی داد و لشکر خان از اصل و اضافہ بمنصبت
 وہ ہزار روپیہ ہجرتی کرد ہزار سوار رسیدہ بنظم صوبہ کشمیر سر فرازی یافت و مدرس ایام
 قلمہ بید و تکیہ عیشیان و تخییر قلعہ کلیان روئے داہ شرحش آنکہ چون شاہزادہ اورنگ
 بہ تخییر ملک سیمیا پور چنانچہ مذکور شد نامور شدہ بود با میر حمید معظم خان و جمیع افواج تعینات
 آن دیار گردیدہ بیست و چہارم ربیع الثانی نزدیک قلعہ بدر فزول نمود و محاصرہ اسرا پیدا
 و بیست و سوم ہجرتی انشا فیہ بیجے کہ محاذ سے مورچیل معظم خان بود از صدقات توپ فروری
 سر بان نام عیشی کہ عوام حاصلتہ عادل شاہ بیان و معتقد عایہ آہنا و از مدت سی و ہشت سال

قلعہ مذکور را می پردازخت و قریب ہزار سوار و چار ہزار سوار و چار ہزار پیادہ تشنگی ہمراہ او سے
 بود شکست برج مذکور ملتقن شمر وہ عقب برج خضرے کندہ بسیار دستہ دیان و حقدار تشنگین
 پر کردہ بود کہ ہر گاہ مخالفان بورش نمایند در آنها آتش دادہ باعث ہلاک جان عساکر جان برد
 چون برج ریختہ شد را سہے برائے بر آمدن اہل بورش پدید آمد و مردم شاہزادہ و درنگ تیب
 و معظم خان برآں برج آمدند و مرجان با ہشتاد پیر خود اکثر جمعیت کردہ یکسہ برج مذکور را آگہ
 مستعد مدافعہ ایستادہ قضا را از ہاتے کہ بطرف مخالفان سے انداختہ شد را سہے درآں شمر وہ
 باروت دیان و حقدار وقتاد و آتش ہمہ را در گرفت و گرفتہ از رفتارے او با آتش سوزد و وقتاد را
 خود ہم با دو پیر سوختہ مشرف بر ہلاک شد۔ اور ایدون ارکب بدند و مردم بیابان۔ چار ہزار سوار
 دیگر راہ حبستہ درون حصار در آمدند و ہند ہا سوار کب نیز ہستند۔ آگہ دیان تشنگین پر
 خود ہم شادیا نہ فتح لواختہ در رسید۔ قلعہ آں زینہار خواستہ امان یافتہ و قلعہ مذکور را
 مہابت خان رامع بنے از بندگان دیگر و قلعہ گذار شدہ سوزد و مسکریہ گشت و حصار آں
 در گذشت۔ روز دیگر شاہزادہ درون حصار رفتہ در سبوریہ پیش از برج حقدار اہل حصار
 آراستہ بودند و خطیبہ بنام عاصمیران ثانی شاہ بہمان یاد شاہ بلت آراستہ گردا بہرہ آں
 بسبب در آمد و ایں قلعہ از قلاع مشہورہ دکن است و بہرہ شاہزادہ در قلعہ مذکور
 و سرحد صوبہ گنگانہ سابقا حاکم نشین رایان دکن بود و چون شاہزادہ آں قلعہ
 را سے بیدر می نمودن مشہورہ در سبوریہ شیخ شمشکی سے آراستہ گردا بہرہ آں
 بیدار است تحت سلطان محمد تغلق و شاہزادہ پیر گاہا خستہ پس از ایں باطلیہ
 پسران متصرف حکام بجا پور در آمدنا آنکہ دریں عہد بدست با بیدار آں
 اولیاے بہمنان کوکن اولادہ بالہ سے رواست کہ بانا نہلجے مشہور بود
 و تخریب و کشایش ملک بجا پور وجہ بہت شاہزادہ بود و شاہزادہ
 مشہور بود و دیگر وقتہ پڑ و ہا از تشنگی انورہ گردا بہرہ آں
 احمد نگر را ناختہ بودند۔ بنا بریں با بیدار آں قلعہ مذکور
 و سلطان محمد معظم آں قلعہ را از ہاتے پیر گاہا خستہ و عہد بدست
 و شاہزادہ پیر گاہا خستہ و عہد بدست با بیدار آں

را ہی گشت و بیت و پنجم در آنجا رسیدہ بجامہ قلعہ مذکور پرداخت و بعد جنگ و جدال
 و حرب و قتال کہ ہم در میدان بادیاد گاران اہائے آل قلعہ روئے میداد و رسیدن آذوقہ
 و عین غلات منفرد بلکہ متعدد گشتہ بود ہم جد و جهد بسیار و راستنہ قلعہ کہ دلاور حبشی از
 طرف عادل شاہ با دو ہزار پانصد بندوچی و توپ و تفنگ و سامان جنگ قلعہ داری بجا است
 ہی پرداخت تیقدیم رسید۔ و آخر حبشی مذکور ملتجی گشتہ امان خواست و ملتس او پذیرائی یافتہ
 غزہ ذی قعدہ اوراک کہ کوشش نمود و رخصت یافتہ بہ بیجا پور رفت۔ این قلعہ در صامت و متانت
 از قلعہ اونی ہر اثنا فزون است چون از عراق الفس شاہ ہزادہ اورنگ زیب متضمن خبر این فتح یافتہ
 بیکر پادشاہ رسید تمام ولایت بیدر مضامات آل قلعہ رام گدھ باد رنگ زیب بطریق انعام
 مرحمت فرمود و تنخواہ او از سابق و لاحق دوازده کروڑ دام شد و عنایات دیگر نیز بعمل آمد و بدین نظر
 موسوم گردید۔ و معظم خان و شامہنوار خان و مہابت خان و نجابت خان و دیگر امرائے تعیناتی
 و زودات شایستہ شدہ بودند نیز با صافہ منصب و عطائے خلع فاضلہ سزا قرار گردیدند۔
 چون عادل شاہ و دیگر سرکشان بہ یقین دانستند کہ عنقریب بام ناکامی افتند و چارہ غیر از
 اطاعت نیست ابراہیم پھر خان کہ از معتمدان آل دولت بود۔ بخدمت شاہ ہزادہ اورنگ زیب
 فرستادہ امان طلبیدند و مقرر شد کہ یک کروڑ پنجاہ لک روپیہ از نقد و جوہر و انیال بطریق
 واصل سازند و قلعہ بر بندہ بالواحق و قلاع لاک کوکن محلات دیگر متصرف گماشتگان پادشاہ
 واگذارند۔ چون اس ماجرا اورنگ زیب بحضور پرنوشت پادشاہ بر عجز و در ماندگی آہنا بخشود
 منجملہ پیشکش پنجاہ لک روپیہ معاف فرمود و بشاہ ہزادہ فرمان نوشت کہ قاضی نظاما را برائے
 وصول پیشکش فرستادہ خود با عساکر فیروزی معاودت نماید و معظم خان از ضبط قلاع دلجمعی نمود۔ بو
 مراجعت قاضی نظاما مع پیشکش روانہ عقبہ سلطنت کردہ و مستم ذی الحجہ پادشاہ با عارضہ
 البول ظاہر شد۔ چون حکما تشخیص نمودند کہ از مواد بواجب سیرست رزق اللہ سپر مقرر بخان فصدہ
 تخفیف نشد با تفاق اواز و چسپا بنیدہ دیگر خون گرفتند۔ ازیں ہم شدت جس و حرقت رو بگو
 نہاد ناگزید۔ تبریات و حریر پر داختند۔ و تاشش روز صفت مزاج دراز و باد بود۔ آخر تجویز تق
 شیرخشت فی الجملہ نافع آید و مبلغ ہفت لک و پنجاہ ہزار روپیہ زکوٰۃ شاہجہان آباد معاف نمود

رفت کہ در تمام ممالک محروسہ زکوٰۃ معاف باشد۔ مبلغ پنہزار ہایک ترنجیر فیل و یک اسپ عراقی با اہل سخفان
تصدق دادہ شد۔ در زندانیان رہائی یافتند۔ و پادشاہ زادہ داراشکوہ باضافہ دہ ہزاری دہ ہزار سوار
و واسپہ سدا سپہ منصب پنجاہ ہزاری سی ہزار سوار و واسپہ سدا سپہ انعام یک کرد کہ از سابق دلا حق
بیست و یک کرد و دام باشد نوازش یافت و از مرصعہ داشت اورنگ زیب خیر تو لدر شاہ زادہ محمد اکبر و انجم
ذی الحجہ محروض شدہ و دریں ایام معظم خان را بسبب توسل ادا باورنگ زیب خیر تو یک داراشکوہ
از وزارت عزل نمودہ خان مذکور و مہایت خان و دیگر امرار طلب حضور نمود و محمد امین خان از بیابان
پدر ممنوع و رائے بدایان تالعیان وزیر سیر انجام امور دیوانی نامور شد۔ چوں پادشاہ معلوب مرض
و شاہ زادہ داراشکوہ آمد۔ در علیہ سلطنت گشت و از برداران اندیشہ مند بودا کیر آباد در اوسط ممالک
محروسہ نمیدہ پدر را تحریک با بدن طبعہ مذکور نمود و پادشاہ پاس افراط محبت کرد و او را شہت دارا کیر آباد
تقویت او میدانت بالتماس او یا بدون التماس بعمل می آورد۔ بنابرین حسین لالتماس او ششم صفر
کشتی متوجہ کیر آباد شد و دانشمند خان کہ استغفائے میبخشی گوی نمودہ بود محمد امین خان سپہ سیر
بجائے او مقرر شد۔ و ششم صفر بجمارت گجات سامی رسیدہ نزدیک در آنجا مقام شد و در آنجا
منزل رو بہ انحطاط آوردہ بعد از دو ماہ کسرے بے رہ و طبیعت اجابت نمود و روز ہفتاد و ہشتاد
رو بافرزش داشت + چوں قرار یافتہ بود ماغزہ ربیع الثانی کہ ساعت داخل شدن قلمرو کیر آباد
است در منزل داراشکوہ اقامت فرماید نوزدہم در آن مکان نشین آوردہ بہ حکم نامور
دہ ہزار روپیہ از جواہر و طلا و نقرہ عنایت شد و آخر این با از نوشتہ و قالیح دکن عربی رسیدہ
اورنگ زیب سر انجام تمام آن طرفہا نمودہ باورنگ آباد رسید۔ و در آنجا یک ہفتاد و ہشتاد
کہ ایشا زادہ مشوب بود رحلت کرد۔ تہا تہان وغیرہ امرائے متعین کہ در خدمت
گردیدند۔ و شاہ زادہ داراشکوہ در جلد و سہ خدا تیکہ در ایام شہادت
آلاتہ سیزدہ لاک و نو ہزار روپیہ و از اصل و اعنائے منصف کسب کردہ و در آنجا
سدا سپہ از سابق دلا حق بالعام بیست و سہ کرد و دام از منوع التماس و از دوا کردہ
ہفت لاک و پنجاہ ہزار روپیہ می شود سوائے آن یکسار و در روپیہ نقد و سدا سپہ سیر
گردید تغویض حمویہ بہار نمیدہ دیگر مراجعہ شد و جعفر خان خدمت وزارت انعام

و پانزدہم جمادی الاولیٰ مہابت خان بصوبہ داری کابل سرفرازی یافتہ رخصت شد۔ و بعرض رسید کرد
 و از دہم ربیع الاول ملا عبدالحکیم سیالکوٹی رنگبرائے راہ آنحضرت گشت۔ چون بعرض رسید کہ ہر چند
 وکیل شاہزادہ شجاع خیر صحت مزاج والا تنگاشت او محمول بر سازش با ہمین برادر خود نموده
 نوشتہ اورا واقع نمی نمود و از ننگالہ بالشکر گران بقصد اکبر آباد روانہ شدہ است سلطان سلیمان
 شکوہ را باراجہ جے سنگھ و بہادر خان و دیگر لشکر کہ مجموع بیست ہزار سوار می شدند بفتح شورش
 آل طرف متعین نموده و سنگام رخصت سلطان را باضافہ سہ ہزاری و راجہ جے سنگھ را باضافہ ہزاری
 ذات و ہزار سوار و واسپہ سہ اسپہ منصب شش ہزار پنج ہزار سوار و یک لک و پیدہ نوازش فرمودہ ^{رخصت}
 نمود۔ و حکم شد کہ اگر شجاع از قباحت نافرہمی و عدم تدبیر پائے خود بزنگر و جنگ او پر داختمہ تادیب
 او نمائند۔ و ہزارہا بہ حسب نیت سنگھ را کھنور و البغزونی ہزاری ذات مہفت ہزاری کافیت ہزار سوار
 و العام یک لک و پیدہ و دیگر عطایا نواختہ بصوبہ داری مالوہ در ظاہر و باطن بنا بر ممانعت و ^{تادیب}
 زیب امور نموده و دیگر امرار منصب داران را نیز کمکے او معین نمود و سید قاسم ملازم دارا شکوہ از طرف
 او بجا است قلعہ الہ آباد بصوبہ داری آنجا مخص شد و غرہ ربیع الثانی پادشاہ بدو تختانہ خود در
 قلعہ اکبر آباد نذول نمود۔ و چون بعرض رسید کہ شاہزادہ مراد بخش با سماع بیماری مزاج والا سک
 و خطبہ تمام خود خواندہ سید علی نقی دیوان بادشاہے گجرات را کہ با صلاح مقاصد او امور بود
 بدون تحقیق بزم و خیانتے بدست خود ناحق کشتہ دست تعدی بجزانہ پادشاہی و بجزانہ بیگ
 صاحبہ و بمال رعایا و تجارا آنجا دراز کردہ قاسم خان میرانش را بصوبہ داری احمد آباد از تعمیرے
 اور رخصت نمود۔ باقی احوال بین سال و ایام حیات شاہجہان بادشاہ اشارت شد در ضمن ذکر
 وقایع شاہزادہ اورنگ زیب عالمگیر سمیت تخریبہ خواہد یافت +

تفصیل ولادشاہجہان پادشاہ

چہار پسر و سہ دختر نیک ختر از لطن آداب ممتاز مثل عبیدہ مین الدولہ آصف خان داینہا
 آنار شاہزادگی و انجام سلطنت پدیر زندہ بودند +
 اول شاہزادہ دارا شکوہ ولادتش در سن ہزار و بیست و چہار فرزندانش از لطن صدیق

پرویزہ سلیمان شکوہ - سیر شکوہ - جانی بیگم - اسم دختر دو مے غیر معلوم -

سوم شامزادہ شجاع تولدش در سنہ ہزار و بیست و پنج فرزندانش زین الدین، اللہ اختر
زین العابدین - دلپند یا نو بیگم - گلرخ یا نو بیگم - خدیو مند یا نو بیگم - خیر النساء بیگم از اہانت
متعدوہ -

سوم شامزادہ اورنگ زیب شب یکشنبہ پانزہ دم ذی قعدی سنہ یک ہزار و بیست و ہفت
از تاج و اولادش در سنہ یک ہزار و سی فرزندانش ایزد بخش دوست دار یا نو بیگم ارایش یا نو بیگم
سہرا ز یا نو بیگم +

بنات شامزادہ اول نواب علیہ العالیہ بہان آرا بیگم مشہور بیگم عدوہ صاحبہ اولادش در ماہ
عشر سنہ ہزار و بیست و دو نہایت عزیز پسر پسر و در جمیع اولادان ہزار و بیست و دو شخصت کما
رو پیدہ سالیانہ برائے مصداقش مقررہ بود نہایت چود و در حسان ہاروم نمی نمود

نواب دشن آرا بیگم ولادتش در سنہ ہزار و بیست و شش

نواب گوہر آرا بیگم ولادتش در سنہ یک ہزار و چہل +

نواب پرمیز یا نو بیگم از بطن قندہاری محل عبیدیہ میرزا مظفر حسین معقولی صاحبہ من

جمیع فرزند کمان ولادتش در سنہ ہزار و بیست و از محل تو کہ دختر شامزادہ کمان اولادان بود
فرزند کے نماوند -

ذکر برخی از تجارب نامان شامزادہ و عاقل

غلام خواجہ مرید میاں میر مرشد ملا شاہ بخشی بود - مولدش بہار شہر ہندوستان
وارثت میر میر - در کمال بے نصیبی و بے تکیہ می زیست فرزند کمان شامزادہ
مرآة العالم کہ از خواجہ ایوان شہر پادشاہی و از بلا مقربان و در کمال خودی و تکبر و
خواجہ دربار خان تامل کرد و نمود شامزادہ و عاقلیہ منسوب کلمات و اشارت با من نقل کرد کہ شامزادہ
نویسنہ در لاہور منزل دارا شکوہ رفت در آنجا بایں بندہ در ماہ فرمود کہ تنگام ساودت ملارا در زاوہ
اش دیدہ بدوست خانہ خواجہ میر رفت تو پیشتر رفتہ خبر سے بگیر من منزل ملا شہرہ شامزادہ پیش بود

رسیدہ شنیدم کہ او ہمیں زمان بیرون رفتہ و سے چند توقف نمود کہ سواری پادشاہ نمایاں شد
پیش رفتہ ماجرا بجزئی رسانیدم۔ فرمود اینجا باش ہر گاہ ملا بیاید سلام مانگتہ این مبصرعہ بخوان۔
طاقتِ مہمان بداشت خانہ بہمان گذاشت

چوں ملا آمدہ مصرعہ شنید در جواب گفت کہ حضرت غریب نواز سے فرمودند لیکن من عمداً خود را
کنار کشیدم تا حضرت قصد یح نکشد و از دست مردم موئے ریش من بیلاست نماند۔ فرود
جواب ایس پیغام خواہم داد روز دیگر ملا تنہا پایادہ رفتہ زیر ہدف کہ در اں اوقات در سخن دیوان
عام تصدیب کردہ بودند اب تادہ شد من ملا را شناختہ بجزئی پادشاہ رسانیدم۔ پادشاہ خوش وقت
شہ روز از دیوان بار عام برخاست و در خلوت رفتہ با ملا صحبت مستولی داشت۔ و نیز می نگارد کہ
سدر اللہ خان در آوان افلاس در پریشانی و کسب علوم بخدمت ملا آمد و رفت داشت۔ روزی
ملا بر زبان راند کہ وزیر پادشاہ بہ را بطلبید۔ حاضران مستحیر گشتہ ندانستند کہ کرامے خواندہ ملا
گفت ملا سدر اللہ رامے گویم۔ آخر وزیر شاہجہان شد۔ و نیز می نویسید کہ از تفاوت کموے
شدہ کہ روزی جماعہ در دیشان و دیگر حقیقت کیشاں نشستہ بودند کہ مسد و حدت
وجود در میان آمد۔ ہر کس بقدر لیاقت و استعداد خود سخن می گفت۔ ملا خواجہ در میان
نشستہ سکوت داشت ناگہان برخاستہ در میان آتشی کہ در اینجا فروختہ بود نشست و اندک
زمانے توقف کرد۔ بعد ازاں بیرون آمدہ گفت جوالبش ہمیں است مردمان چوں نخص نمود
ہرگز پارچہ اش ہم از آتش متاثر نشدہ بود۔ و ادانل جلوس عالمگیر سنہ ہزار و شصت و ہشتاد
مطابق سال اول جلوس ملائے مرقوم روزی بسیر باغ فیض بخش لاہور رفتہ بود در آنجا در
مرتبہ گفت مرامی طلبند و ہم در اں زمان داعی حق را بیک اجازت گفتہ متصل مقبرہ پیر خود
مدفن گردید۔ ملا شاہ بدخشی نیز از مریدان میاں شاہ میر و بجز ارادت گویا برادر ملا خواجہ
است چہ ہر دو مرید یک مرشدند۔ رباعی ایساں کیفیتے دارد و ایس عزیز ہم مرجع مردم۔ و میگوی
پیر و مرشد دارا شکوہ بود۔ بہر صورت چو رباعی خالی از اثرے نیست دریں کتاب ثبت اتقا
سرباعی

اے بند پائے قفل بردلی ہمدار نئے دوختہ چشم پائے در گل ہمدار

عزم سفر مشرق و رو در مغرب کے راہ روایت ہے کہ

حکایت - قاضی ابراہیم حقیقی کہ از افاضل مہذبوں و داناؤں اور علمائے کرام

بائن حکایت کرو کہ من بمنزل میرک شیخ کہ او اکثر مجھ و میرک کے دربار میں

مجلس از علمائے اعلام پہ بود ناگاہ شخصے لباس حقیقہ خفیت در و

شیخ در اکرام و احترام اور افرات نمودہ اور ساعتے نشستہ بر شخص شہ

دعا عش فرمود حضور مبالغہ میرک در بارہ احترام او زیادہ از

نمودہ پانچ شہید تو کہ این عزیز در غریب و علوم عظیم دستہ دار در

زودیر خاکتم دور پہ ادست تافتہ در راہ یا اور خوردم و با

عجاب بسیار نمودم منزل خود نشان دادہ گفت کہ اگر

بفرغیال داشتہ رخصت گشتہ بعد سپہ چارہ روز بنام اتق

خلوتش بود فرود آمدہ بگرمی در یافت و گفت کہ کار سنہ

شعبہ است بر علم فقیر بر چندینہ کہ بر آرد و دیگر

پہ تنظیم میں بر نماستند و استقبال کردہ با کرام تمام

کتا بہا در دست داشتہ یکے از ہا کتاب مطول کہ

کہ پیش فقیر در س مطول ہی گرفتہ بلا سعد الدین

مقام سخنان گفتہ دانہ علم غمہ ہائے دقیق و نکات

وقریب کی پاس امتداد مجلس رسیدہ درین غمہ من صاحب

فقیر از نیاز مندی و استقبال بر ہمہ پیشہ گرفتہ

سرخ امتداد دیدہ بغیض صحبت اس بزرگان و خطے

خواستہ انکار کے اندر و با ہمہ چنان استیلا با

عالمقت کہ بہرہ اس کے طالبیدہ و ہر

و سادس نجات نشہ

حکایت ہے کہ ہم نامہ حکایت با زبان خان مولانا

شکوہ منیرہ شاہجہان نامور بودم۔ روزے شیخ ناظر کہ اعجوبہ زبان بود بکتب آمد فقیر سلیمان اشارہ کرد کہ از شیخ چیزے بطلبید۔ سلطان نیاز مندی التماس تبرک نمود شیخ قسمی کردہ دست در زیر فرسش برد و سنگ ریزہ خود چند عدد بردار شتہ بہرہ دست خود گرفتہ دوسہ مرتبہ گردانید چوں دست کشاد بعضے دآہنا عقیق خوش رنگ و چندے لعل گرانبہار رخسے مرجان و بعضے لالی غلطان شدہ بودند و غریب تر آنکہ دآہنہا را بر موئے ریش خود سفتہ بسططان داد و دوالباب حیرت بر روئے تماشا یاں

کشادہ

حکایت:۔ سنہ ہنم جلوس شاہجہان کہ پادشاہ از دولت آباد عازم اکبر آباد معتمد خان محرم تاریخ اقبال نامہ جہانگیری کہ دریں عہد خدمت بخشی گری داشت نہ سالہ دخترے زیبا منظر بالپسرے غریب شکل از نظر پادشاہ گذرانید و بعرض رسانید کہ این زن اعجوبہ ایست درال نیم سالگی پستان بر آورہ در مہفت سالگی بے آنکہ مردے با او مقاربت کند عاملہ کہ دید و در مہشت سالگی اس پسند حاضران مستغرق در یائے حیرت گشتہ بر قدرت الہی در آفرینش بدلیح اقرار و اعتراف بہ تجدد نمودند۔

حکایت:۔ در سنہ دوم جلوس شاہجہان بعرض پادشاہ رسید کہ در موضع ایوان عملہ پرگنہ گوالیار دیکے از مزارع شخصے طویل قامت کشتہ افتادہ و سرش بریدہ بردہ اندہ پادشاہ معتمدے با فرستادہ۔ ملاحظہ نمودہ برگشت و التماس نمود کہ طول قامت سد و نیم در پادشاہے و عرض یک و نیم درعت و در مزارعہ کشتہ افتادہ و سرش پیدانیت و در زمینے کہ آتش افش افتادہ قریب یک بیگہ زمین نوعی پست و بلند شدہ کہ گویا دو فیل با ہم جنگیدہ اندہ حکایت۔ سیدے پریشان حال کثیر العیال دیکے از موضع پانی پت توفیق تو کما و آزدایافتہ دروازہ تردد تحصیل میساشش بر روئے خود بست و در کنج فراغت پابنج قنار بر نشست و با عیال و اطفال در نہایت عسرت میگذرانید۔ اتفاقاً در عشرہ اول محرم عسرت بالا گرفت و تا چہار روز از جنس ماکول بکام آں والا مقام صغار اولاد و اتبائے او چیزے نذر روز عاشورہ آں ثابت قدم بمانیم جد بزرگوار خود با حالے کہ دل از آتش جمع آباب و خرابی و بلاقت از بے برگے خراب داشت ملول و تبادات کلام الہی مشغول بود و دخترش از فر

بیتانی پیش پدرا آمدہ از گرسنگی نالید و چون نور نظر بخورد چیدہ در پہلوئے او غلطید۔ بیک ناگاہ دید کہ از گوشہ چادر پدرا رنجارے برخواستہ بونے طعام بمشام جان میرساند پدرا آگاہ کردہ حال پسید۔ سید بعد وقوف چون درنگریت چہار طبق پلاؤ گرم دید کہ از مطبخ گرم الہی باور رسانیدہ اند شکر نعمائے حضرت زوالا احسان و الالانام بجا آوردہ ہر یکے را بخشی رسانید و خود نیز خط نوشتن برگرفت ازاں روز پنج و نیم آثار برج سفید و پنج استاد گندم از عالم بالا در خانہ او بارید و اوقات سید بفرغ خیال می گذشت۔ جملتہ الملک حعفر خان وزیر ایں ماجرا وقوف یافتہ بعرض اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ رسانید حکم شد کہ محمد اسحق بیگ کہ محتد علیہ باریاب دولت حضور است در آنجا رفتہ براء العین آنچه مشاہدہ نماید بعرض رساند۔ چیلہ مذکور بکار مامور شتافتہ و چشم خود دیدہ آمدہ معروض داشت عالمگیر بعد استماع بانعام مبلغ و یقین بومیہ بحال سید عنایتی فرمود۔ غریب آنکہ بعد یقین ایں وجود ماندہ آسمانی القادح یافت سبحانک اللہم تحکم ما تشار و تفعل ما ترید +

ذکر نہضت عالمگیر اورنگ زیب از دکن

چو اخبار شدت کوفت و بیماری شاہ بہمان وسیع اختیار ی با و اقتاری دارا شکوہ در امر سلطنت و جہا نیانی بگوش ہوش اورنگ زیب رسید۔ مصلحت در اعمال و انہماں ندید با شہنشاہ عزم ملازمت پس از خطہ اورنگ آباد کہ آباد کردہ او در مرکز دولتش بود روانہ گردید۔ و مراد بخش برادر خود و خود را بہانہ برون بہراہ واستسقا ش جو ائمہ ادا از خدمت پذیر نیز طلبیدہ یا خود متفق و مناظر او را بہمہ وجوہ مطمئن گردانیدہ با خود رفیق ساخت۔ و چون میدانست کہ افواج عظیمہ پادشاہ لبر داری تہا را جہ صہونت و فاسم خان در او جہین کہ عبور او بہاں راہ خواہد بود سد راہ پادشاہ ہا بہ مقتضی آن شد کہ موکب در خولایں عزیمت ملازم رکاب او بودند و انہماں را بہ ہمراہ ہر یکے فرستادہ چنانچہ مذکور شد ہمہ را پیش خود خواند و امادہ بین یورشش کہ نتیجہ جالبہ نزدیک شدہ بود بر خاستہ بحضور رفتند و از منظرائے امرائے لکے غیر از معظم خان و شامہوا از سان و جہا تہجان کسے در دکن نماند بصورت پر تو الثفات با اجتماع عساکر انداختہ در اندک زمانے سرداران شجاعت پیشہ خود اندیشہ و سپاہ جوار غیرت شعار بقدرے کہ بالیت و معتوانست فراہم آورد و لشکر

نمایان و بیخجا شایان ترتیب داد و سران سپاه ظفر طراز و سرداران جانباز را بجا صاحب عالیہ
و خطاها را بجا شایان ترتیب داد و سران سپاه ظفر طراز و سرداران جانباز را بجا صاحب عالیہ
پادشاهی که هر چه کرد و در اعظم لیاقت شمر و آنه تفقدات فرمود و پسر بزرگ خود سلطان محمد را
با شجاعت و شایان در قیاس از غصا که منصوره مقدمه خود کرد و اندر غزوه جہادی الاول سنہ ہزار و
و ششصد و چہرہ بیستم شہادت یافت و پسر بزرگ خود و پسر بزرگ خود را بمرحمت بلوغ و علم و تقارہ و دیگر
عساکر و سرداران فرمود و سلطان اعظم را بصوبہ داری دکن تعیین کرد و سلطان اکبر برآمد خود
سلطان اعظم را کہ بازہ بوجود آمدہ بود - با کثرت دیگران سر اوق سلطنت و قلعہ دولت آباد کذا
سنتی سلطنت نظر از تمام مراد بخش نکاشت کہ از گجرات متوجہ مالوہ گشتہ و با شجاعت ملحق گردید
و محمد اعظم شہزادہ را اقبال آسا ہمراہ گرفت و روز جمعہ روانہ ہم جہادی الاولی اورنگ آباد
بر پانچ روز گشتہ و در بیست و پنجم ماہ مذکور بساخت بلکہ مسطور نزول فرمود و محمد طاہر صاحب
خانگیں از تمام جمعہ از ملزبان پادشاهی کہ در بہ پانچ روز ہمراہ سلطان محمد ادراک زمین بوس
منو و نزدیک شدہ و شجاعت را بیدہ - و در نلال این احوال عیسی بیگ وکیل کہ از حبس بائی یافتہ
مخص شدہ بود و در وقت زمین بوس یافتہ بشرح احوال دربارہ پرداخت و انکشاف یافت کہ روز
بر دنا قدر وارا شکوہ در انفرایش و بے اختیاری پادشاہ رو باز و یاد دارد و ہمارا جہ جہوت
بنا سبت عقاید منور و ہمو و در ارا شکوہ خواستہ در بے باکی و ہر خواہی اصرار و اہم می نماید و زیادہ
برین تحمل مصلحت و مصلحت ارادہ است - بنا برین مقدمات عزیزتے کہ پیش بہاد خاطر اورنگ زیب
بود تقصیر یافتہ نہ ہستہ بشیر لازم و متختم گشت - و روز دوشنبہ بیست جہادی الآخر لولے
گشتہ اکبر بہ پانچ روز خوب اکبر آباد بر فراشت و دریں مہنہت ہم امرا و جمیع رفقاے بالو
تقدیرات و ہر اہم و ہمزہ اندوزہ عواطف شدند و چون شام نواز خان صفوی باقتضائے تقا
و سرتدبیرانہ ہمراہی قتل فرمودہ در بہ پانچ روز و فوج الوقت میکرو - شہزادہ سلطان محمد بہ
فیروزان صاحب تدبیر شہیرہ بہ پانچ روز فرستاد آن خلاف اندیش را مقید نمودہ و
بلکہ مذکورہ محبوس گشتہ و خود کتج کردہ بعد قطع مراحل بکنار آب زہد رسید و در ہم ماہ
در کبر بپیدا آید پانچ روز بہ منزل مسافت و باز کہ چہائے متواتر نمودہ نزد بال

بیست و یکم که از دیال پور کوچ نموده مراد بخش که عازم مرافقت، او گشته از گجرات به صفت نموده
 بود در آنک دولت ملاقات نمود از آنجا بر صبح و ہرات پور کہ صفت کرد ہی او چنین واقع است در
 حیو نمشتا و قاسم خان و سایر چند پادشاهی از اجین چنبیدہ نقصد عمار بہ سکو شت داشتند و از احوال
 مراد بخش در سیرت و غیر صفت عالمگیر بنا بر ضبط گذرا و مسافر کہ بیانی و ہوشیار ہی
 کما یمنعی نموده بود مطلق با نہا نمی رسید۔ خبر برگشتن مراد بخش کہ از راد برگشتہ شنیدہ سبب
 این را نیز فہمیدہ خبر سے از عالمگیر و پیوستن مراد بخش نشیکید کہ صاحب احوال و تقریر با احوال
 دریں ضمن خطے از راجہ شیور رام کہ در ماند و در برد و شمشیر بہ ہمدردی و اورنگ زیب عالمگیر از آن
 نہ بد باور سیدہ جسے از نہ کراں و ارا شکرہ کہ در قلعہ رمارہ بود و احوال و ہوشیار ہی ہوا از سبب
 ملحق شدند و در و نمود اورنگ زیب ظاہر گشت۔ و از احوال و ہمدردی و اورنگ زیب عالمگیر و ارا شکرہ
 پیما گشتہ متصل بروم ہرات پور بنفاصلہ یکہ کردہ ہمسکرتا صفت پیوستن اورنگ زیب عالمگیر
 داشت بنا بر تمام حجت و کہ شستن بہ دولت سراج شمشیر اورنگ زیب عالمگیر ہوا از سبب
 کہ از ہمسایان نسیم پور نزد راجہ جیورنت فرستاد و نصیحت ہستہ صلوات علیہ از آنجا
 بود نمودہ پیغام کردہ بود کہ پورن ہارا اورنگ زیب است ہا از سبب پیوستن اورنگ زیب عالمگیر
 اگر کہ فقیق یا یہ کہ نیست مستند کرد و در از راد کہ کرب نالہ پیما گشتہ ہوا از سبب
 ہر و والا پامال جزو ہمسکرتا گشت سیر از سراج و نکاح ہا ہوا از سبب پیوستن اورنگ زیب
 امور و در و غرور خالی از ہر آفت و ہوشیار ہی ہوا از سبب پیوستن اورنگ زیب عالمگیر
 اجتماع را چہونان تہو شمار کہ فریاد ہا ہوا از سبب پیوستن اورنگ زیب عالمگیر
 مخالفت او تورا اورنگ زیب کہ یہ ہمسکرتا احوال و دیدہ ہر تہو بہ ہوا از سبب
 و تقیہ افواج و تہو یہ تعیین مصفوف نمود و ہوا از سبب پیوستن اورنگ زیب عالمگیر
 مبارزت و سپاہ گری و اسانس ہر وار و ہوا از سبب پیوستن اورنگ زیب عالمگیر
 فرمودہ

ذکر محاربت رنگ نسیب راجہ حسوب و ظفر باقتل نسیب ایزد و قدیر

روز بیست و دوم رجب سنہ ہزار و شصت و ہشت ہجری منگام بھیج بقصد مرقعہ جس عناد
 بگمان فرزا و جہاد و آراستن فوج و تیاری فیلان کوہ پیکر خصم انگن و پیش بر دل تو پچانہ دشمن ہونہ
 صف شکن فرمان داد و دل بر مناست و عون ایزد و نصرت بخش بہادہ حکم تو آختن کوس جنگ و برافروختن
 لوائے رزم کہ زہرہ گداز بیدلان عرصہ نیر و عبرت افزائے مردان مرد است فرمود و خود بر نیل کوہ پیکر
 بلند با بخت ارجمند سوار شدہ بتوزہ کے شایدہ و آئین خجستہ و بعرصہ کارزار آورد۔ فوج ہراول
 رایت اقتدار شاہزادہ کامگار محمد سلطان و نجابت خان استوار کردہ شجاعت خان سپر خان نہ کوہ
 و سید منلقہ خان باہر ہید و دیگر سرداران بالیاں متین شدند + ذوالفقار خان کہ از جان تشاران
 قدیم بود یا بر شے از اہل تو پچانہ و بہادران و دیگر ہراولے شاہزادہ بوائے مبارزت برافروختن
 و اہتمام تو پچانہ بہ عہد شجاعت و کاروانی و کوشش و جانفشانی مرشد قلی خان کہ از فدویان را
 العقیدت بود مقرر گردید۔ و مراد بخش با سپاہ و چشم خورد بر الفار قرار یافت۔ و سرداری جبر الفار
 و قرہ باصرہ دولت عزہ ناصیہ شوکت شاہزادہ سعادت توام محمد اعظم نمودہ ملقت خان و صمت خان
 و کار طلب خان و سپہدار خان وغیرہ امراد بہادران یکتار مبارزت کند آدر بے آل طرف گماشت
 و سرداری التمش شہامرت مرتضیٰ خان تغولین یافت و سید بہادر حمید الدین و ملازمان چوکے
 خاص باو تعلق گرفت و زبدہ فدویان اخلاص منس شیخ میر کہ جوہر شمشیرش بگوہر تیز آراستگی داشت
 با سید میر برادر او دیگر دلاوران شجاعت آئین بطرف یمن موکب نصرت قرین طرح فرمود و صمت
 شکن خان با جیسے از اہل تو پچانہ و دیگر فدویان طرح طرف چپ مقرر گشت و قرادے جنود بچند
 تر و دو کار طلبی خواجہ عبداللہ و دوست بگ برادر او و جیسے دیگر از کار آزمودگان و زمرہ فرادلان
 سرکار معین گشت و خود در قلب لشکر جا گرفتہ جیسے از بندہ ہائے خاص و دلاوران ثابت قدم و
 اخلاص مثل اصالت خان و مخلص خان و تہور خان و یلیج خان و دیگر مخلصان را ہر کاب خود
 چوں راجہ جہونت خیر امتراز موکب منصور بعزم قتال شنید و صدمہ سقوط عالمگیری تزلزل
 در بنائے عمیر و ثباتش انگن خواست کہ بدستیاری ریورنگ دفع الوقتی نمودہ تقویٰ در جنگ

نماید باین خیال خام و کیلی خود بخدومت فرستاده اظهار عجز و بندگی کرد و پیغام نمود که مراد اعیہ رزم و پیکار
 دیارائے حرب و کارزار بملا زمان سرکار نیست۔ اگر بریں بندہ عقیدت آئین بخشوده فسخ عزیمت
 فرمائید تقبیل سده سلطنت سرمایہ شرف و عزت می شمارم و عالمگیر اورنگ زیب بجد گری
 او متفطن گشته جواب داد کہ چون اکنون سوار شده ایم تو وقت صورتی ندارد و اگر گفتار او
 فروع صدقے داشته باشد باید از لشکر خود جدا شده تنہا پیش نجابت خان بیاید و خان فاکر
 اور بخدومت سلطان محمد آورد و شامزادہ اورا بجنور آوردہ استغنائے جبرائیم نماید پذیرائی خواهد
 یافت چون بعض حیلہ دری بود اثر سے از التماس ظاہر نشد و آواز جنگ و طاعن بنزد گردید
 بمیر آتش قاسم خان راسر و اسر اول ساخت و بر خے روسائے راجپوتانہ را مثل سنگ شکار باد او چنان
 بندید و امر سنگ چنڈ راوت در تن سنگ را محصور دار چن گرد و رویا لاس جہالا و دیگر راجپوتان عمر
 جلادت شعار و خوشحال بیگ کا شغری و سلطان دلداہ صالت خان و دیگر ملا زمان معتبر بادشاہی
 درال فوج متعین کردہ بہادر بیگ بخشی لشکر را کہ داروغہ تو پخانہ پادشاہی و جانی بیگ
 قاسم خان و جمعی دیگر در پیش صف باز داشت و مخلص خان و محمد بیگ و یوگار بیگ
 نامی توران بودند بجز اولے گماشت و ہمیش داس و گوردھن را محصور رہا جمعاً
 و راجپوتان جلادت شعار در التمس مقرر کرد و خود بار راجپوتان منور کیش خویش
 پیش بودند و بر خے از راجپوتان پادشاہی شل بمیم و راجہ بٹھالاس گورد و امثال ان
 گرفت و راجہ رائے سنگھ سیدیوہ با جمعی از راجپوتان قوم او در زمینہ قول و
 بارہ و سید سالار بارہ و یوگار مسعود و محمد مقیم و گوردھے از منصبہ ازلان
 داد و رایہ ویسی سنگھ تبدیلیہ و مانوجی دہر سوچی را بجا قنلت اردو کہ
 ولید از تنویہ صفوف بالشکر گراں و سپاہ بیکران منویہ مسر کہ
 گھڑی روز بہ آمدہ تلافی فریقین اتفاق افتاد و شروع جنگ با تواریخ بان
 آتش افز و رزم است لعل آمدہ رفتہ رفتہ بیرون نکار و جنگ رفت
 گرفت۔ محمد اورنگ زیب عساکر اقبال توڑک تمام آراستہ دیساں بستہ بقانون
 سپہ آرائی آہستہ آہستہ پیش می آمد و بضر تیر و بندوق و بال بنہ و

آنگند۔ دریں اثنا ہراول موکب مہاراجہ جیونت و مہاراجہ کند سنگھ باوا ورتن سنگھ راٹھور دیال واسس
 جہالا وارین گروہ دیگر سرداران قوم جلالت کیش با تمام اتباع و سپاہ خویش دست تعلق از دامن
 میان برداشته و علم شجاعت برافراشته بیکبار جلو انداختند۔ سخت بر توپ خانہ اور زنگ زیب
 ریختہ لیسٹیر پراختند مرشد قلی خان و ذوالفقار خان با آنکہ در فخر کثرت زچہ تان نبوده
 بعد کی تیر رسیدند دست بدامن غیرت زده و پائے ثبات افشردہ از جان رفتند بعد گیر و دار
 بسیار و سعی و تلاش۔ بے شمار کہ قضی الغایتہ ساگر لیت مرشد قلی خان مرد واز نقد جان شمار
 نوره سنگھ گورہ شجاعت پھر ارادت برافراخت۔ ذوالفقار خان با مین ناموس طلبان نہ کہ
 رضیق مجال پیادہ شدہ دل بمرگ نہندار اسپ فرو آورده با محدودے پائے ہمت در میدان
 و عا افشردہ باو شجاعت و دلیری دادہ دران معرکہ مروا ز ما گونے ثبات و استقلال از دامن
 نامثال بود۔ اگرچہ کل زخمی از شامہ مردانگی پیدا ما بحفظ آہی کار بہلاکت او نہ رسید۔
 را ہمیشہ این طلبہ و پیرگی سخوت و خیرگی افزو و بہمان سیدت مجیدی از تو پخانہ اور زنگ
 گذشتہ مجاہدان یافتند و جیمہ دیگر از ہراول آن گروہ بہالت نش و جو قے از قول و التمش
 واداد پیش رفتگان نمود و حیلہ با آورند و عیے عظیم در پیوست۔ سلطان محمود نجابت خان و سائیکہ
 ہراول باشند کہ وہ از سیلاب آن گروہ از جان رفتہ پائے قرار استوار داشتند و بدست تیری بازو
 ہمت و نیرو کے بہالت بمقابلہ و متقابلہ اعادے پر داشتند اگرچہ غنیمت و کثرت و انبوہ اعضا و
 بود اما افواج این طرف را از فرط استقلال و تائید اقبال آن قدر دل قوی بود کہ این نمہ
 از و عام در نظر بہادران ایچ نمی نمود و ناوک جانستان از دست اینہا چوں تیر قضا بے
 از شست می جت و گہ زگران سبک و ستان از خود کاسہ سر اعدا می شکست۔ ایضا
 شدے تیر چوں سوئے ہند و رواں ہمہ صندل جہیہ گروے نشان
 و گہ و کتے تیغ در کار بود ز دے بر ہماں جا کہ زمار بود
 در عین این کوشش و کوشش کہ نازہ حریب در زوال التہاب و اشتعال بود شیخ میرزا
 دلا دران طرح دست راست نمود را بر گمراہ آل شہس او بار و در تفضلی خان با دلیران التمش نیز
 مصدر تروہا تہ نمایاں گشتند و چہین صفت گمان خان با بہادران طرح دست چہین گشتند

انگینتہ ریخالفان حملہ کر دو کوشش ہائے مردانہ نمود۔ دریں وقت محمد اوزنگ زیب کہ احوال مجوم
اعدای و چیرہ دستی آہنا ملاحظہ نمود۔ عرق حمیت ملوکا زاش در حرکت آمد و جو سر شجاعت ذاتی
را کار فرما گشتہ بملازمان رکاب نصرت قرین متوجہ کمک و امداد بہادران جان نثار گردیدہ مبارزان
دلاور و کتاداران بہادر را کہ در غرضہ کارزار با دشمنان سرگرم گیر و دار بودند با عانت و امداد قوت
بخشیدہ چنان نزدیک رسید کہ قول خاص بہراول پیوست۔ بیت

بجلنے کہ اور خوش کس رائدہ بود تہور چو گر و از قضا ماندرہ بود

بمشاہدہ آثار اقبال و عظمت و جلال اولان زمان را دل قوی گشت و اعدا را پشت ہمت
شکست و دست جوأت از کار رفت۔ ملازمان جانبازان سے دلیری فرما کر وہ بردشمنان بچند
و خون مخالفان را با خاک میدان برآسختند۔ بقیۃ السیف مجال اتامت در خود ندیدہ عار فرار
نمودند۔ دریں عرصہ رتخیر و معرکہ ستیز و آویز مکتدہ سنگہ با اول بجان سنگہ سیب و صبیہ در تم سنگہ
را مٹھور و ارجن گرو دیال فاس جہالا و موہن سنگہ ہاڈا کہ از سرداران معتبرہ عمدہ و اعیان ان
شکر بودند مردانہ سردار حیرت علم کشیدند و جمع کثیر و گروہی انہوہ ہمارے آہنا ساکب ملک
کہ دیدند۔ دراجہ رائے سنگہ سیب و صبیہ از قول مخالفت و راجہ سبحان سنگہ بندیلہ و ارجن سنگہ
چند راوت از ہراول غنیم بانیل و چشم و طبل و غادر صین نبرد و کارزار مشاہدہ شو کہ ہر کس
اوزنگ زیب گر بختہ بجانب اوطان خود شتافتند و مراد بخش کہ دریا کنار بود یکجا کبھی
راجہ جہونت تاخت و با مردم قول راجہ آویزش نمودہ داد۔ شجاعت و ادب انہوہ ان مجوم
دیگر اند ملازمان پادشاہی کہ در سیرہ راجہ بودند بمقابلہ و مدافعہ مراد بخش پرداختہ تیرگانان
اود و اسپہ بھرائے عدم تاختند و ایں جوأت بموقع اوراجہ راخیت متعلقہ ہوا۔

ساخت ویر خلافت داب راجہ ہائے بزرگ بنا زورا چوتان جلاوت
پسندندہ دنیل عار پر چہرہ خود کشیدہ با معدودے از راجہ تان
عسا کہ فیروزی ماثر بودند راہ وطن پیش گرفت۔ بیت

چنان بمیناک و سراسان گریخت کہ زار را از گدانی گسیخت

وقاسم خان میر آتش و سارے لشکر پادشاہی بکام ناکامی راہ فرار سپردند مراد بخش

از زمین راجہ حبوت پیشتر رفتہ برنگاہ راجہ رسید۔ از افواج راجہ کہ بکراست بنگاہ مامور
 بود۔ بالوجہی و سرسوجی تاب مقاومت نیاوردہ برتافتند۔ و راجہ بینی سنگھ باقتضائے دانش
 از راہ القباد در آمدہ پیش مراد بخش رسید و اورا شفیع عفو جوامع و وسیلہ صغیر ماتم خویش
 گردانید۔ مجموع توپخانہ و فیضان و خزانہ غنیم بقید ضبط و تصرف اولیئے دولت اورنگ زیب
 در آمد و اردو بنگاہ مخالفان تاراج لشکر گردید۔ ایستنا

بدست اندر آمد لیسے باد پا ز خون حملہ را دست و پا درغا
 بند آمد از ہر طرف فیل مست چومستے کہ افتد عس بدست

و مہاراجہ حبوت شکرست فاختے خوردہ سزائے جبارت و لیے ادبی و پا دانش جہالت و محال طلبی
 یافت اورنگ زیب عالمگیر کہ فطانت و تدبیر داشت تعاقب فرایاں مناسب ندیدہ رسم
 سنگا پیشی کہ فی الحقیقتہ عاجزہ کشی است منع فرمود۔ و بعد درود در رزمگاہ فرمان داد کہ احاد کشتگان
 بتعداد در آید۔ چوں بر شمرند قریب شش ہزار کس از مقتولان خیل مخالفت بشمار آمد و در دار
 لشکر منصور سوائے مرشد قلی خان دیگر احدیے تلف نگشت و غیر از دو القفار خان و سکندر و
 و شیخ عبدالعزیز و رکھناتھ سنگھ را بھڑ و دیگر از عمدہ ہارا از اسیب زخم نیز رسید۔ انہیں
 فدویان شیخ عبدالعزیز بکثرت نزد دو جانفشانی بیست و یک زخم برداشتہ آخر صحت یافت
 و زخمہائے مجروحان بالتمام گرا شیدہ نیش نبوش و جراحات براحت مبدل گردید۔

القصد بعد وقوع ایس فتح دست نیاز بد رگاہ خداوند چارہ ساز بر آوردہ شکر الہی و
 سپاس عطیائے نانتنا ہی تمقدیم رسانید و بنواختن کوس شادیاہ ایما نمود و در موضع لشکر
 غنیم خیمہ مختصر یکہ در جنگ ہمراہ بود برپا کردہ بعد نزول در انجا بلا زمان رکاب نماز ظہر بجا
 گزاروہ پس از اولیے فرض و نوافل شکرانہ ایس موہبت کبری از رونے نیاز دوگانہ ادا کرد
 بعد اولیے صلوات مراد بخش بجز بساط بوس رسیدہ تسلیات مبارکباد فتح بجا آورد۔ در راجہ بیستی
 بندلیہ را کہ یا خود برودہ بود۔ استشفاع جوامع او نمودہ بملازمت فائز گردانید۔ و اورنگ زیب
 تا شام در ہماں مکان بسر بردہ بعد نماز مغرب چوں خبر ورود در افراشتن دولتخانہ والا بصر
 رسید باعسا کہ ظفر طراز سوار شدہ بمسک خود کہ بسافت یک کردہ از انجا واقع شدہ بود شرف

نزدول ارزانی داشت در ادب و بخش را بجلدوی حسن خدمت و جبارتے کہ نمود بالتمام پانزودہ ہزار
 اشرقی و چہار ہزار بخیر فیل کوہ تمشیل و دیگر عطایا عزا احتصاص بخشید۔ و سلطان محمد پسر کلان
 خود را باضافہ پنج ہزار سی پانچ ہزار سوار بمنصب پانزودہ ہزار سی دہ ہزار سوار مشمول عواطف
 ساخت روز دوم تباریح بیست و سوم ماہ مذکور ظاہر بلدیہ اوجین منزل شد۔ کہ وقت از بندگان
 عقیدت سگال کہ مصدر ترددات جانفشانی شدہ بودند کامیاب نوازش خسروانہ گردیدند۔
 از انجملہ نجابت خان میرحمت خلعت خاصہ و دو تیرہ بخیر فیل و النام یک اک و پیرہ مطرح انوار
 عنایات گذشتہ نجائماناں بہادر سپہ سالار مخاطب شد۔ و ملتفت خان بخطاب اعظم خانی و خدمت
 جلیل القدر دیوانی و خلعت خاصہ و اسپ باساز طلا و طوغ نقارہ و باصل و اضافہ منصب
 چہار ہزار سی دو ہزار سوار و دیگران ازیں قبیل بسیار بایہ اندوز اعتبار شدند۔ و بعد از سہ
 مقام بیست و ہفتم ازواجین نہ ہفت نمودہ و بیست و ہشت کوچ و سہ مقام ہجرت ہفتم
 ثعبان بجدو گوالیار رسید و دریں ایام نصرت خان ولد خان دوران بہادر مرحوم کہ راست
 قلہ رائے سین قیام دشت حسب الطلب اورنگ زیب بخدمت رسید و عنایت خلعت
 بخدمت رسید و عنایت خلعت و اسپ خاصہ و فیل و خطاب خان دوران مشمول عواطف حضرت
 گردید۔ چون داراشکوہ بالشکرے ابوہ بدہولپور آمدہ در منع عبور موکب اورنگ زیب از آب
 چنیل الواقع تدرابیر و حیل میکوشید و اکثر گذرہائے مشہور مقررہ ضبط کردہ بہ استعجال
 و نصب اودات توپخانہ استحکام تام دادہ بود۔ لاجرم لب اطلاع بر این معنی و تفتیش
 تحقیق گذر و تدبیر عبور از دریا کے مذکور افتاد۔ بعد استکشاف و تفحص از بندہاں
 مرز بوم بظہور پیوست کہ گذر بندہ کہ از سمت گوالیار برداشت را بندہاں
 کردہ واقع است قابل عبور موکب نصرت تائب بہ پایاب است۔ و در گذر از کنار
 آب و در و گذر مذکور غیر مشہور است۔ داراشکوہ از او تاء بینی بسبب آن نیز داختر
 نیابریں روز دیگر کہ در آنجا مقام داشت نمانجاناں سپہ سالار ذوالفقار خان وصفت شکن خان
 را بہادران توپخانہ و جمعہ دیگر از فوج متعین نمود کہ بہ بیاب استعجال روان گشتہ باں گذر
 از آب بگذرند و تا وصول رایت شاہی از مخالفان صیانت نمایند۔ بموجب بندہائے مخلص

سلیخ شعبان بکنار چینیل رسیدند و بے توقعت از آب گذشتہ آن طرف منزل گزیدند و چون
روز اورنگ زیب از گوالیار کوچ نموده بر دوروز در کمال استعجال ہما نجا رسید۔ روز دیگر کہ
عزہ ماہ مبارک رمضان بود از آب مذکور عبور نمود و عسا کہ نصرت کاثر فوج فوج مانند موج
بسہولت از آب گذشتہ آن طرف چینیل منزل گزید۔ اکنون ذکر ثمنہ از احوال شاہجہان و
داراشکوہ بنا بر انتظام اخبار ضرور ناچار است ۛ

ذکر احوال داراشکوہ و شاہجہان

شاہجہان را اگر چه در مستقر التخلانہ اکبر آباد فی الجملہ صحت و خفتے از مرض بہر رسید تا
صنعت و تا توانی بسیار داشت و فصل تابستان نزدیک رسید۔ اطبا بنا بر خوف عود مرض
گذرانیدن موسم صیبت در آن بلدہ کہ ہوایش گرم تر از شاہجہان آباد بود منازل عماراتش
نیز از سنگ است تجویز نموده بودند پادشاہ در شاہجہان آباد کہ بخریت روح و ہواد تاتار
و تسلس نہر کوثر شمال و تریج ہیوب شمال و وسعت مساکن و پذیرا از اکثر بلاد ممتاز است
مناسب دانستند۔ پادشاہ را بارزوںے صحت عزم نہضت بطرف شاہجہان آباد تقصیم و
داراشکوہ اگر چه رفتن پادشاہ آن طرف منافی مصلحت و غرض خود میدانست۔ اما بنا بر اعتماد
بدعو یہائے ملند کہ تہا را جہ حیوت در تہد کفایت ہم اورنگ زیب می نمود محذور بودہ میدانست
کہ فی الواقع را جہ مذکورہ با آن ہمہ فوج و سامان موفور از عہدہ ارادہائے اورنگ زیب بر آمد
تدارک تو اند کہ دو انحراف از مرضی پدر با آن ہمہ ابرام مستوجب انواع بلام شمرده نہضت
پادشاہ را عتی گشت۔ و مسجد ہم رجب کہ بیت و دوم آن محارِب اورنگ زیب با حیوت سنگہ
در حوالی او جین انجام یافت۔ شاہجہان سہ داراشکوہ روانہ شاہجہان آباد گردید۔ و دوم شعبان
کہ موضع بلوچ پور مخیم و نزول گردید۔ رستم بیگ کہ زوار و ساقی بیگ یسا ول کہ از پیش گاہ
سلطنت منکام اقامت در اکبر آباد نزد را جہ حیوت رفتہ بودند معاودت نموده خبر انہزام
او و تو جیا اورنگ زیب لعزم حضور رسانیدند۔ داراشکوہ با سماع این خبر مضطرب شدہ سررشتہ
رائے و تدبیر باقتضائے تقدیر از کف فرومشت و ارادہ مراجعت با کبر آباد نمود۔ پادشاہ اصل

راضی بایں امر نبود و کمال استنکاف از گزشتن می نمود۔ دارا شکوه بجز و الحاح پدر را مضطر ساخته
 عنان عزیمت با کیر آباد گردانید و موکب پادشاهی از لوج پور رایت مراجعت برافراشته نهم
 شعبان میرگز سلطنت نزول نمود و دارا شکوه بجمع سپاه و لشکر انجام اسباب نبرد پرداخت
 جمیع امرا و منصبداران و ملازمان پادشاهی را که ممکن بود طلبیده در تسلیه خاطر و قلوب آنها
 کوشیده با خود سداستان و متفق ساخت و در اندک فرصتی از سپاه قدیم و جدید خود لشکر
 بی شمار قریب شصت هزار سوار فراهم آورده اسلحه و ادوات آنچه خواست از قورخان پادشاهی
 گرفته بر لشکر بایں قسمت نمود شاه جهان چوں جرأت و اصابت رائے اورنگ زیب در ناخبر
 کاری و ناز پوری دارا شکوه چنانچه با امید میدانست یقین داشت که در صورت محاربه دارا شکوه
 از عهدہ بر نیامده غائب و خاسر خواهد گشت۔ بنا برین راضی بایں جنگ نبود و با قناعت شفقت
 بحال دارا شکوه دلالت بمصالح می نمود۔ و دارا شکوه نظر بایقت از خود راضی نمی شد و مشاور
 بنا بر رضا جوئی او وضعت بیماری و سپری خود بجهت قادر نبود ناچار بمیدانهای پرداخت
 دارا شکوه عزیمت حرب مصمم نموده شانزدهم شعبان خلیل اللہ خان را با برکت از امر
 از سپاه برسم نقل پیشتر مرخص نمود و فرمود که تا و در دره مولیو را اقامت نمود و کار
 چنبیل یقید غنیمت در آورده محافظت کند و خود با سپه لشکر سپه کوه فرود و سواران و فرج
 و اسباب شایسته بیست و پنج ماه نگر رانده کیر آباد بر آورده به پنج منزل بود و پادشاه
 روز آخرا اقامت در زبده معایه کند با چنانچه باید مضبوط ساخت و آنکه
 پس کلان خود و افواج همراهی او که گوسفند انبوه بود می کشید و چنانچه
 عبور نماید تا آن لشکر با بادیه پیوندد

الفصل بعد استماع عبود عا کر اورنگ زیب از آب شادان
 گمان او بود اندیش منگشته بالشکر فراموش آورده از دروازه
 که ده کره از کیر آباد کینار آب جنان است زمین برکے جنگ نموش کرده مسکر ساخت و متورک
 لشکر و ترتیب افواج پرداخت۔ درین اوقات هم شاه جهان از راه زحم بحال دارا شکوه مکر زناش
 و پذیرد در منع جنگ و ساز کردن آسنگ صلح فرستاد لیکن عقب نینتاد آنکه شاه جهان با وجود

کمال صفت و بقیہ بیماری بداعیہ اطفال نے نارہ فساد در عین صورت گرما و شدت حرارت ہوا خواست
 کہ چشم حرکت نموده از راه دریا بشکر گاہ تشریف آرنانی وارد و بیامین تدبیر و لطافت دانش
 سد باب قتال و جدال نموده بملاعبت و مصالحت رفح آل منازعت فرماید و بایں عزم صواب
 پیش خاتم بیرون فرستاده حکم نمود کہ در میان ہر دو لشکر سراوقات شاہی برافرازند و خود نیز منتظر
 ارادہ سواری داشت + دارا لشکوہ آمدن پادشاہ نخل مرام خود دانستہ راضی نبود و بالذات حیلہ
 در تاخیر و تعویق کوشیدہ در ارتکاب جنگ و پیکار تعجیل نمود۔

ذکر محاربت دارا لشکوہ با اورنگ زیب ہرگزیت یافتن باقتضائے قسمت و نصیب

چون عرہ ماہ مبارک رمضان محمد اورنگ زیب مع افواج از آب چنیل گذشت دو روز انبساط
 آب بجمت ترقیہ سپاہ و لشکریاں کہ مسافتے تبید پیودہ بودند مقام نمود و چون خبر پیش آمد
 دارا لشکوہ از دہلی پور بحزم مقابلہ سبح اور رسیدہ کوچ متواتر نمودہ ہشتم ماہ مبارک
 لشکر دارا لشکوہ بقاصدہ یک و نیم کر وہ توقف نمود تا کیفیت حال جنود مخالف عزیمت افواج
 نماید۔ دارا لشکوہ در ہمیں روز بعد اطلاع بر قرب وصول موکب منصور ترتیب افواج و تسویہ
 نمودہ با عساکر موفورہ خود بحزم پیکار سوار شد و از ہنگاہ خویش قدر کے راہ پیش
 یسال بستہ ایستاد۔ لیکن از اندیشہ مخالفت بانا تجربہ کاری و سوائے تدبیر تمام
 با فواج مسلح در عین گراما و ہولے سوزاں لبر بردہ لشکریاں را اندر بیہ عظیم کرد۔ چنانچہ
 کثیر از فرط حرارت و شدت عطش و قلت آب لبراب عدم رسیدند و پیمانہ ہلاک در گاہ
 و منگام غروب آفتاب کہ شام او بارش نزدیک رسیدہ بود رخ از اں عرصہ تافہ بمنزل گاہ
 برگشت۔ و ہوشیاران داناد دل این حرکت را نشان نجات برگشتگی دانستند و شگون فرار دادہ
 اورنگ زیب باقتضائے دانش و ہوشیاری و صواب دید۔ دولت خواہان چوں متوجہ گردید
 در عرصہ کم آب نمودہ بودند حرکت مناسب فرید۔ توقف بجائے خود مصلحت دانست و چوں اثر

از فوج مخالفت ظاہر نشد و آن روز جنگ بتحولی افتاد۔ حکم مطلق بنفاذ پیوست کہ جب وقتا ہرہ ہما بجا
 منزل نمودنیم ہا بر پاکند و مورچا ہا بہت خیرداری و کشک لشکر برودر مسکر تقسیم نموده شرایط
 محافظت بجا آرد و آل شہباز طرفین بلوازم احتیاط و بیداری و تنقیظ ہوشیاری قیام و در بیدند
 اورنگ زیب بامہتر از لشکر ظفر طراز و بہ ترتیب و تسویہ افواج پرداخت و فرمود کہ تو پخانہ را پیش
 بروہ ہیائے دو سوزی دانش افزوزی دارند و حسب الحکم فیلان مست جنگی بالبحر برگستوران آراستہ
 اسلحہ و ادوات حرب بر حرم و پیکر آہا تعبیه شد و شاہزادہ محمد سلطان را با خانخانان سپہ سالار
 ہراول ساخت۔ و ذوالفقار خان و صف شکن خان را فرمود کہ ہر دو توپ خانہ کہ با تمام آہا بود
 و پیش صف ہراول آمادہ خصم انگنی باشند و سرداری بر انظار لیشا ہزادہ محمد اعظم نامزد گشت
 اسلام خان و اعظم خان و خانزمان و مختار خان و دیگر امرائے جانفشان در آل طرفین معتبرین شدند و
 مراد بخش را با فوج او در جہ الغار گذاشت و سردار التمش بعدہ امرائے جانفشان شیخ میر و سید مراد
 و شرزہ خان و دیگر بہادران مفوظ گشت۔ و بہادر خان با جمعے از دلادوران طرح دست
 و خاندوران با فوجے از دلیران رزم جو طرح دست چپ سعین شدند۔ و خواجہ عبدالقدرا و
 دولت بیگ برادر او عبداللہ خان تیراہی و بہرام ولد قزلباش خان و کریم و دیگرانہ نیز گمان
 و جسے از قراولان بقراکی مکرسمت بر میان پڑ ولی بست و خود بر نیل کوہ پیکر فرخ مطلق ہوا
 شاہزادہ سعادت شہیم محمد اعظم را در ان جنگ بر نیل خود گرفتہ قول خاص بفرمود و خود را
 بخشید لولے عزیمت بمقابلہ دارا شکوہ را فراشت۔ دارا شکوہ ہم صبح ہمیں روز کہ گنہ راہ ہراول
 بود۔ چوں طنطنہ تیاری عساکر جنود اورنگ زیب شنید با لشکر آراستہ خویش بدستور پیش
 شدہ در زمینے کہ روز گذشتہ ایستادہ بود دست کشیدہ ایستاد و ترتیب افواج
 توپ خانہ خود را سیرواری برق اندازان میر آتش خود از دست راست و تیرہا را با ہراول
 سعین بیگ خان بود از طرف چپ و پیش صف لشکر ہراول را در دست چپ و تیرہا را با ہراول
 خان را چپتان عمدہ بندوستان کہ بہ شجاعت و دلادوری در میدان پیکر آہا تعبیه
 گشتات قدم نا استقلالش در معارک رزم و قتال از مسلمانان و اچھرت مسلم القیوت بود با سار عمدہ
 ہمسائے راجپوتیہ مثل راجہ روپ سنگھ را محصور نمود زودہ را بہ جہنمت سنگہ کہ جا از سرسبزانی کی

و اورا بنظر ہم چشمی می دید و سر بر روی سینه و صیبه و راجه گرد و سر بر او زاده راجه بھلدا اس و کور بھیم سپر
 راجه سیوار ام گورد و دیگر راجپوتان نامی جلادت نشان را بر اول ساخت و از مردم خود داود خان
 قریشی را با زیادہ از چارہ ہزار سوار برگزیدہ و عسکر خان میر بخشی خود را با سہ ہزار کس از نوکران عمدہ
 قدیم و مردم چیدہ خمیمہ آل فوج گردانید و سرداری بر انثار خلیل اللہ خان کہ از عمدہ ہائے
 سلطنت و میر بخشی لشکر پادشاہی بود مفوض داشتہ ابراہیم خان خلف علی مردان خان را با دو
 برادر دیگرش اسمعیل بیگ و طاہر خان و قباد خان و سائر نو رانیان و رام سنگھ را حضور و غنیمت خان
 و سلطان حسین و اصالت خان مرحوم و میر خان ولد خلیل اللہ خان و راجہ کشتن تو تورو پرتھی راج
 و دیگر امر او منصبداران پادشاہی را در آل فوج متعین نمود سپہر شکوہ سپہر خود را بار ستم خان کہ خطاب
 بہاوردی و فیروز جنگی نامور و در سلک اعظم امرائے معتبر و سپاہی مقرر بود و در جرنالہ باز داشتہ
 قائم خان و سرلیند خان و سید شیر خان بارہ دہانوجی و ہر سوچی دکتی و سید بہادر بھکری و ہما سنگھ
 بہادر و سید و عبد البنی خان و سید نجابت خان و سید منور بارہ و سید نور العیان و سید مقبول عالم
 را با جمیع سادات و اہل جلو گزیدہ داران پادشاہی در آل فوج معین ساخت و خود با سہ ہزار از
 عمدگان و خاصان و مخلصان و مفر بان خود و جمیع از مردم پادشاہی مثل فیض اللہ خان و خوشحال
 بیگ کا شغری در قول فرار گرفتہ کیشورام سنگھ مہین خلف راجہ جے سنگھ را با کبرت سنگھ برادرش
 شیخ معظم فتحپوری و جمیع از راجپوتان و سید ناہر خان نوکر خود را با دو ہزار سوار التمش کرد و در
 فوج دیگر برمین و بسیار قول و قرار دادہ ظفر خان و فیروز میواتی نوکر خویش را بر واری فوج
 گماشت و نگاہداشت میرہ بعدہ امر ناخر نغم ثانی کہ بتقریب و مصاحبت او اختصاص داشتہ
 القصد بعد گذشتن یکپاس روز از کوتاہ اندیشی و خبر دی عزیمت حرب و قتال معہم کرد
 کینہ توڑی استقبال عساکر اورنگ زیب نمود و در مستنصف ناچول ماہچہ را بت اقبال اورنگ
 زیب از دو نمایاں شدہ سخت بانداختن بان و تفنگ آتش جنگ افزوخت۔ اورنگ زیب
 بعد ابتدا القتال از طرف دشمن و مشاہدہ آل حال فرمان داد کہ عملہ توپخانہ او دو لاوران شدہ
 خرا آتش افزوز رزم و پیکار شوند باستعمال آلات توپخانہ طرفین روئے ہوا از دو دیاروت تیرہ
 گشت و تہسب صدائے صاعقہ، توپ و آمد و شد تیر شہاب بان زلزہ در زمین و زمان انگلہ

وجنگ گرمی پذیرفت رفتہ رفتہ تیران حرب و قتال التہاب داشتغال گرفت و افواج داراشکوہ
نزدیک رسیده از طرفین تیغ پیکار و از دھائے سنان شعله فشان گردیدند کا خون ریزی و قہامت بلا
بالا گرفت۔ ایستلا

بلا باز شکام آرائے شد و کہ سبیل خون دست پیکار شد

سپرداد و سو تیغ در ہم نهاد زرد و پیرہ اشہم بر ہم نهاد

و جبرالتار شکر داراشکوہ کہ پیرش سپہر شکوہ و کہ مستم خان بود و شیرازی مہرانی بہ تو پیکار اورنگ
زیب حملہ آور و تندر تفنگچیان نش پاسے ہمت استوار داشتند و دستاورد ہوا لشکر در دہلی و اٹک سے لے کر
ذیلان شترہ رستم خان از صدر توپخانہ غلطی و بفریبہ توپ و تفنگ و ہاں بفریبہ و تندر و تندر و تندر و تندر
کہ درآمدن ازین طرف سپہر نیست ناچار ہمت بر التار اورنگ از جانب افواج و اورنگ و تندر و تندر و تندر
راست و از غایت دلاوری بجنب ہر اول پیوستہ بود و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
آباد آمدہ نہایت جلا و تندر تندر ہم رسانیدہ وزخمے برداشت و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
تندم جرات فشرودہ چہرہ رفاقت بھلگورہ شجاعت پیراستہ راہ آخرت گرفتند و بعد از ہر دو بسیار جوان فوج
داراشکوہ ابوہ بود و دفع آل سعی داکو ششش این گروہ ہمت نہایت دندہ یکساں و کہ پاسہ تندر و تندر و تندر
دریں اثنا اسلام خان بہادران فرج بر التار از جانب سپہر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
نور رسانیدہ زور بازو کے شجاعت و تہمت اعدا و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
ان طرف برآمیخت۔ و دریں آمیزش م داند و کہ داراشکوہ و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
گرفت۔ و سپہر شکوہ با یقتہ السیف و لفظ ارشادہ از سہ ہزاران فوج برانجا کہ تندر و تندر و تندر
بودند سپہر عسکر اخلاص مسدودت نہایت شدہ و بیعت خان و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
لوششہا کے پسندندہ بظہور رسانیدہ نقد شجاعت وہ تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
کہ جنگ ناویدہ و امور محاربتہ بہ شہرہ رسانیدہ بود و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
بتعاقب آہنا با فوج قول و التندر سپہر عمت تمام رو بہ سہ توپخانہ و تندر و تندر و تندر و تندر
رواں شد و ہم اول خود را زہر بارہ تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر و تندر
نزدیک از مسدودت شہر گذشتن دشوار و پیرہ بطرف راست خود میل نمود ازین جهت ہر اول

طرفین را در اول جنگ با ہمدگر کہ عقب تو پچانہ بودند اتفاقی آویزش نشدہ دارہ شکوہ با مراد بخش کہ مدد فوج
 خود سردار جہانگارا و رنگ زیب بود و برو شد و خلیل اللہ خان نیز با سپاہ بر انغار دارہ شکوہ بمدد آقا رسیدہ
 حملہ آورد و خود او زکیہ کہ با او بودند دست جرات بجنگ نیز کشودند۔ مراد بخش قدم ثبات افشردہ مدافعہ
 دکارزار و آمد و بعد کوشش بسیار و آویزش بے شمار کہ مراد بخش چند زخم خورد و بر داشتہ بود پائے قرارش
 نصریہ بعقب رفت بہ مقارن این حال اورنگ زیب روئے قبل خود بطرف دارہ شکوہ گردانید۔
 عساکر او و فرج قول خاص نیز ہماں طرف میل نمود۔ دریں اثنا راجپوتان جلاوت کیش کہ مراد بخش
 را بہر میت واوہ بودند رشت تنور برانگیختہ در شستہ پیوند تعلق از گوہر جان گسیختہ بر قلب لشکر اورنگ
 زبانی را در ان لشکر جانشانان عسکر او بحسن ثبات ولی نعمت خود پشت ہمت فوسی دیدہ دست
 جلاوت و ہر آورد و بعد تیر و تفنگ و بان و ضرب تیغ و طعن سان بدفع مخالفان پرداختد و بہ
 نیروئے دلہی خداوند صاحب اقبال خود پائے جلاوت افشردہ مخالفان را آوارہ صحرائے عدم
 ساختند۔ دریں نبر و مر و آن زمان نقضی خان و غیرت خان والہ یار بیگ میر توڑگ زخمہا برداشتند و
 در دیان شہادت یافتہ اسالت را کار فرما گشتہ تا ہائے سپاہیانہ و چقل شہائے بہادرانہ بظہور رسانیدند
 کہ یہ ملازمان کاکہ اورنگ زیب و او مر زمی و دلاوری راوند لیکن از راجپوتان جلاوت پیشہ تہ
 عظیم و جہاں ہائے شریب بوقوع پیوست بہ چنانچہ راوسترسال ہا و اوارام سنگہ را تھور
 و بیہ سنگہ سپہ را جہ جھلا اس گورو و را جہ شہورام برادر زادہ را جہ مذکور و جمعہ دیگر از دلیران و نام
 آوران اکی گروہ راہ جسارت پیوہ ہائے مرومی جرات نزدیک اورنگ زیب رسیدہ در عین
 قول نامہ بر خاک میدان افتادند۔ را جہ روپ سنگہ را تھور از کمال جلاوت و بیباکی بہر ہمہ ہمتان خود
 سہقت گرفتہ تا نزدیک قبل اورنگ زیب رسیدہ پیادہ گردید و زیر پائے قبل آثار تھور و پرولی بظہور
 رسانیدہ ریسما ہائے بند و وج برید و اورنگ زیب جہا تہا یہ او پسندیدہ در آن وقت خواست
 کہ اورنگ زیب بدست آید۔ و در زمرہ شلمسان گردید۔ لیکن صورت گفت زبردست ملازمان او کشتہ شدہ
 بالجملہ دارہ شکوہ بعد مشاہدہ این حال کشتہ شدن رستم خان و راوسترسال و دیگر عمدہ ہائے راجپوتیہ کہ
 در از کباب این جسارت و افتناع از نصیحت پدراعتہ را دست ظہارش باہنا بود و ایستادہ بقدر
 کوششے نمود۔ دریں ضمن محمد صالح دیوانش کہ اورا خطاب وزیر خانی واوہ بود و جمعہ دیگر

گردید۔ و صبح آئی پارہ مروم دیگر بارے ازیا محتاج باورسیدند و تا دوسرے روز دیگر جمعے از سیاہ
 و لشکرانش متعاقب رفتہ باورسیدند تا آنکہ قریب پنجہزار سوار باورسیدند و بعض کارخانہ
 نیز رسید و بیشترے از لوکرانش پہلو از رفاقت او خالی کردہ باورنگ زیب پوسیدند۔
 و اورنگ زیب آنہارا باضا فہ واجب و مناسب استعمال نمود و ہمچنین اکثر خزائن و جوامع مرصع
 آلات و کارخانہ جات و فیضان و اسپان در کبر آباد ماندہ باورسیدند۔ بیتے
 از دولت عاریت تافت و رو۔ فلک دادہ خویش بگرفت از و
 و پارہ اورنگ گاہ اندکے در شہر تباراج حادثہ رفت۔ دیگر سوارخ و ماجرائے او بعد
 ازین دوام خواهد تافت۔

الفصل۔ اورنگ زیب نصرت نصیب سجدت شکر الہی بجا آوردہ با فواج ظفر اعظام
 بآرامیدگی و توزک تمام درپے مخالفان روان گشتہ بمنزل گاہ اعادی کہ بجاروب غارت
 و تاراج خواہش رفت و دریافتہ اما ہنوز خیمہ داراشکوہ برپا بود و نزول نمودہ تا رسیدن اردو
 خود و در تاراج خاص و راک خیمہ بر و امرائے رکاب و سایر عمدہ دارکان دولت سلیم
 مبارکیا و نمودہ آداب تہنیت بتقدیم رسانیدہ۔ و اورنگ زیب تفقد بسیار بحال مراد
 نمودہ پیر و نرمی زبان و الطاف و نوازش بیان بر جہا حتمائے او کہ دریں جنگ برداشت
 بود مریم ہاگذاشتت و خراجان ماہر و طبائے حاذق بمدا و اگذاشتت۔ و بعد رسیدن اردو بہ پاشدار
 خیمہ خود در انجام منزل گزیدہ نظر توجہ و مرحمت باحوال مراد ملازمان انگند و جمعے را کہ دریں معرکہ
 مصدک ششہائے لائق و در جانفشانی از دیگران فائق برآمدند بشرائف عواطف و جلال الطاف
 پادشاہانہ از اخت رہر یکے را در خور مرتبہ و قدرش کامیاب مواہب و مکارم ساختہ و روز دیگر
 بشکار گاہ سوگر رسیدہ ضدائے متضمن بر عذر خواہی و صحت ماجرائے و اعتذار جنگ کہ باوے آرد
 و اراشکوہ بود و چہرہ بیستدوری خود دریں کار نگذاشتہ بخدمت پدر خود شاہجہان فرستاد و در
 روز مجرایین خان سپہرستم خان کہ اورنگ زیب پدرش را در اورنگ آباد بحسب مساحت مقید مانہ
 بود بر سائر امرائے سلطنت معقبت جسنہ بدولت آستانہ بوس مورد عنایت شد و بمرحمت خان
 خاص و افغانہ ہزارے ہزار سوار بہ منصب پہا ہزاری سہ ہزار سہ ہندی یافت و روز دیگر

فرستادہ بود بعد اوائے رسالت بانا فضل خان برائے مطلبے و گذارش میں فرستادہ بود بعد اوائے رسالت
 جواب بواسطت فاضل خان فرستاد۔ خلیل اللہ خان را بہ مقتضائے مصالح سلطنت خود و حضور نگاہداشت
 و میر میران لپیش و جمعے از امر کہ بملازمت آمدہ بودند خلعت مہربانی یافتند۔ وہاں قسم ہر روز جمعے رسیدہ
 مورد مہربانی و شریک ملازمان و اولیائے دولت عالمگیری شدند۔ چوں محلات چکلمہ مستقر کہ در اقطاع
 داراشکوہ مستقر بود دریں وقت نفع قدر و احتلال پذیرفت عالمگیری در آنجا فرستادہ بانظام
 آنجا پرداخت۔ مفہد ہم بعد و جمعے از امور کہ منظور بود سلطان محمد را بملازمت شاہجہان فرستاد
 و ادب الامر داخل قلعہ شدہ از روسے تورہ و آداب چنانچہ از حضور پرورد خود عالمگیری مستقر شد
 گشتہ بود کامیاب ملازمت جد خود گردید۔ دنوزد ہم خواہر عالمگیری در سن و سال کمال تر از
 برادر بود۔ حسب الامر پدید باغ نور منزل آمدہ موعظت ہا فرمود و دلالت بہ ملازمت
 و اطاعت پدید کرد۔ عالمگیری صلاح حال خود ندیدہ بحسن تقریر عذر ہا آورد و بہ ہر بات پدید
 کرد۔ وہیں روز زبیدہ امرائے رفیع الشان جعفر خان وزیر اعظم و تقرب خان کہ در پیشگاہ
 سلطنت تریب و منزلت داشتند۔ شرف اندوز ملازمت گشتہ بطلانے خلعت خاص اختصاص
 یافتند۔ و ہمچنین کل امرائے سلطنت و منصب داران باستان عالمگیری شافتر و روسے
 نیاز بدیں درگاہ آوردند۔ چوں کہ دسمہ فراہم آمدہ از دعای نمودند۔ عالمگیری باقتضائے خندم
 وزیر جلوس بر تخت مناسب ندید و بر مسند عظمت و شان نشستہ بار عام داد و طوائف
 بوسیله نخبیان عظام آداب ملازمت و رسوم نہنیت بجا آوردہ باشارہ سیرتوزکان مرتبہ دان
 سیادلان پایہ شناس بر وفق درجات و مراتب بحسب تفاوت مناصب بہر کلام در مقام مناسبت
 خود جائے و ہمہ آنہا در خور بیاقت خود مورد الطاف شدند۔ و رائے رایان کہ سرد خستہ اہل دیو
 بود یا جمع متمصلان در زمرہ اہل قلم و ارباب محاسبہ جبہ سائے حنیہ عالیہ گشتہ بانظام انواع
 و فنون کہ در امور ملک و دولت دریں آوان راہ یافتہ بود نامور گردید۔ بیستم ماہ مبارک محرم
 مستقر الخلافتہ اکبر آباد از باغ نور منزل نمودہ مراد بخش را یہا نہ بقیہ آزار و استحصال ہمیں از
 نامور بودن مہا نجا نمود و خود در کمال آرایش و جاہ جلال بر فیض کوہ تماشای ابر خرام سوار گشتہ
 حویلی داراشکوہ رفتہ بیطرباط سعادت آراستہ بودند نزول اجلال نمود۔ و در آنجا نشست

با صفاة مناصب و مراتب استماله امراد تالیف قلوب ملازمان پادشاهی فرموده با خود متفق ساخت
 و تربیت خان را با صفاة هزار و پانصدی و دو هزار سوار چار هزاری چار هزار سوار گردانیده السیور
 داری اجمیر متعین نمود۔

فکر شکر از حال دارا شکوه شران مال

دارا شکوه بعد فرار از اکبر آباد خود با بیخ هزار سوار بلخی رسانیده چاردهم ماه رمانه در قلعه
 شهر کهنه فرود آمد و وقت عالمگیر در اکبر آباد متعلم شمرده در آراستن فرج و اندوختن در پناه
 و اسباب حرب اشتغال نموده و دست تخریب با منته و اموال و اسباب در آن سال سرکار پادشاهی
 و نفوذ و اجناس و ذخائر امراد بران نموده در هر جا سهر چه می یافت متصرف میشد چون ایلیان شک
 همین سپرد و با سائر امراد همراهی او نوشت تا بدو که از آن طرف رو بسخت دلی آورده۔
 بناج استعجال باو ملحق شوند تا انتظار آمدن آنها نیز میکشید که با اتفاق آنها چنان شد که
 باز مقابله نماید نهانی ارسال قائم متضمن الواجع مواعید تمهید رفاقت خود و مشورت
 فرمان عالمگیر قاصد اعزاز و انحراف امرادین بارگاه بوده عالمگیر از او تانگه کشید که از آن
 که منتظر اقتدار دارا شکوه اند۔ و شاید بجهان که با فراه محبت که با دارا شکوه داشتند و
 متکام عجز نایبها می نگاشت ناچار توجه خاطر پادشاه بر خلدت مقتصد عالمگیر نمود و در
 نظایر مداد و مماشات می فرمود عالمگیر می خواست که بر آن رفیع تقوی و امانت
 رفعت زبان احسن مردم به بندد و کار سلطنت آنها را بزرگ کند و در آن زمان
 بعد ملاحظه شبهه افسیاری خود آنها را در جبار و بی ادبی نمود و در آن وقت
 اول خاطر خواه نمود و خواست چون همورت نگرفت زمین از او جدا شد و در آن وقت
 این همورت ملاقات پدر نعل مستعد و امام خود داشتند و دارا شکوه از آن بی اطلاع بود
 دره عازم شاہجهان آباد گردید۔

ذکر منقبت عالمگیر طرف شاه جهان آباد و سوانح کردی و بی سرفروزی

چون عالمگیر بقصد استیصال دارا شکوه عازم دہلی گشت شاہزادہ محمد سلطان را با جمع
از جنود تمام و جاگیر آواگن استقامت با عساکر ہمراہی متوجہ کردید و اسلام خان خدمت اتالیقی شاہزاد
مقرر گشت و ذاقفل خان میر سیالان پادشاہ را خدمت سرانجام فرمایشات و نیرولیت کارخانہ جاش
پدر محبوبی انور نامور فرمود و ذوالفقار خان را بجر است قلعة اکبر آباد و شاہ جهان مع اتباع و نسوان
او گزاشت و تقریباً خان کہ در معالجہ شاہ جهان مساعی حمیدہ نظر ہوہ رسانیدہ مزاج را با اصلاح آورد
بود لیکن بقیہ پیادہ کی تادیر صحت مزاج نامور شد و سہ ہزارا مشرقی و خلعت خاص و حمیدہ
در صبح با علاقت و ارادہ انعام یافت و بیست و دوم ماہ مبارک رمضان لعلزم شاہ جهان آباد
کہ در آن روز جمع بہار و پوسہ پنجم شرف اوقات گردانید و دریں روز شاہزادہ محمد اعظم حسب الام
پہلوانی است جہانگیر خود معاودت نموده بیست و چہارم کہ کلمات سامی منزل گشت خبر فرار
دارا شکوہ از شاہ جهان آباد بہست لاپور شنیدہ پیش آنگہ دارا شکوہ و رود پسر خود سلیمان شکوہ بقیہ
عساکر ہمراہی اوتی گشتند چون او بزودی زنیہ و عالمگیر از اکبر آباد بقصد او جنبیدہ بودن خود
شاہ جهان آباد مصلحت ندیدہ چون موسم برسات ہم رسیدہ بود و نجوف طغیان آبہا و گل دلائے کہ مباد
عیور و در را شود و در تر کہ چیدہ اقامت بلا ہو کہ در اقطاع او بود و آل را محل امن نہ ممر رسیدن با ایشان
میدانست مناسب شمرده و سلیمان شکوہ و بہادر خان کہ اتالیق او بود نوشته اعلام نمود کہ اگر توانستہ
ظرف شاہ جهان را بہ ہار پور لویہ خود را بہست تمام در لاپور رسانند انجام امور الش بعد ازین گذارش خواہد یا چون لاپور
نظر دارا شکوہ و ذوق لویہ او سید قاسم بارہر حکومت آں صوبہ قلعة داری انجامی تمام داشت و با وجود شکست نہریت از
تن باطاعت تمیز و نیا برین عالمگیر خاندان را ہم تخریب عویشہ قلعة مذکورہ نمود گردانیدم خص فرمود و ارد خان بصوبہ وارد
اور و تمام فرمان بفرستاد کہ در آباد خص کرد و دیگران نیز بہ فوجہاری با و خدمات دیکہ سنہ نموده پشینان را معزول
و ہمچوین ایام بر او پیش مبارک و خوف و در وی اسل سبب شد و ہر یکہ لازم خود پادشاہی را با انعام و الطاف اضافہ
میدانست و در آن روز احوالہ گزیدہ تا آنکہ سنہ ماہ مبارک کہ در سیم پور منزل داشت بہادر خان را با گزشتہ از انوار
دارا شکوہ را بقیہ پیادہ و تمام فائزہ بشاہ او معظم کہ در کون ناظم بود و بہا پور خان محبوبہ را کابل دوزیر خان صوبہ ہار خان
و سیادت خان ناظم شاہ جهان آباد و معاودت خان قلعة دار کابل فرستاد و پسران جہانگیر کہ بجنوبہ رسیدہ بود و حضرت خلیفہ

تاریخ یک مقدمه روایت میسر و دیگر و پندش انبار سال سر بیج مرصع سرفراز گشت روز عید که از سلیم پو کو بیج بود اول وقت
 تهنیت مبارک با تقدیم رسید نهفت واقع شد و همی زد لا و در آن خان از سیما ن بخش روز عید عالمگیر بیرون و بطایع
 نوازش یافت و با صد هزاره سوار منصب به هزار کی و بیج هزاره سوار و در آن روز گشت و اکثر هم امیر
 سلیمان شکوه در نیجا رسیده در سلک ملازمان عالمگیر منگ گردیدند و در آن جهان با غم اسست و در اسسکوه
 از منصب و جاگیر عزل نموده بود و منصب مهفت هزاره سوار و در اسپه سوار اسپه و در طایفه خلعت خاص
 احمد مرصع و شمشیر خاصه سرفرازی یافته بخطاب امیر الامرا بند نامی از وقت در نشست هزاره سوار
 نقد و ذکر و دام القاف یافت به

ذکر اسیر شدن مراد بخش بن تدبیر تدویر عالمگیر

چون مراد بخش از نقد شعور تهیدست و از لگد کوب نخوت و غرور مکان حاصل استوار
 با امید فرزندکی شاه جهان و ابله فریبی مانع عالمگیر از عام طمع و در سر داشت که بعد از جهان مراد
 هندوستان با و خواهد رسید لاجرم از بیادی سنج عارضه و مشاعر غیر با سکه ناموش مشایخ
 بے تحقیق حال و اندیش تا مال از تنگ جوصلگی و کم ظرفی خود سری را کار فرما شد و در آن
 برافراشت و لقب خود مروج الدین گذرانیده بر تخت نشست و اسم سلطنت برادر و
 سکه و خطبه بنام خود کرد و در قلعه بندر سورت را که در آن وقت باقطاع تمشیر و کلامی جهان
 صاحب شهرت داشت مقرر بود و فوج خود فرستاده سوزانده اموال و اسباب را
 متصرف گشت و دست تعرض با اموال مردم و راز کرده تعدی پیش گرفت و شهر شریعت
 خان ساگر از خانه زادان پادشاهی و متصدی به مات بندر مذکور بود و با دیگر
 شریف محبوس ساخت و علی نقی دیوان خود را که مخلص او است
 بود بموجب امر پدش شاه جهان پادشاه لشکر دیوانی و در آن زمان مرطاب و پیام داشت
 بے صد و چرمن و وقوع نلتی بتو هم لفاق و نلتی مردم که با تمام محض در عاندان او نمودند
 دست خویش بیچاره را به قتل رسانید و از سقا هست و نادانی با دودانگی ملک برادر بزرگ دور
 قرب و جوار به کمال اقتدار که نسبت یا داشت از فرط نادانی و لبت فطرتی استلا تغییر همی کرد و بطور شام

بود ترکیب این جبارت گشته - بعد بے اصل بنا کردن خیر مردگن پذیریم او صنایع ناپسندیده خود را تخیر
 نزارد و عجب نرا که بامید استشفاع در حضور پدیر لجا لگیر پیوست و ہمراہی او اختیار نموده می
 خواست کہ بوساطت او در حضور پدیر عذر ادا ہائے نامہنجا خود در خواہد و تدارک کجروی ہائے خود
 نماید و می دید کہ ہمین برادر او عالمگیر ازین امور چیزے با خود در ظاہر نداد از غایت تعاقب ترک
 او صنایع نکو مہدیہ خود نموده تخت و چتر و سایر لوازم سلطنت ہچنان با خود داشت و عالمگیر با
 مصلحت وقت بمبارا و مواسات می گذرانید تا آنکہ بعد از جنگ دارا شکوہ و قہر موانعے کہ مذکور
 شد - چوں دید کہ امر سلطنت و فرمانروائی لجا لگیر رجوع شدہ ز نام عمل و عقد بکف اقتدار او
 آمد - مرق حدی حماقت او حرکت نموده اغوائے خوشامد گویان و تحریک فتنہ جویمان ضمیرہ سودائے
 غرور و پندار او گشت و بولے سلطنت در سرش افتادہ سر مہری خاریدن آغاز نہاد و یاد جو
 قلت خزانه و وجہ تنخواہ سپاہ در صدر و تفریق لشکر شدہ امر او برنے ملازمان پادشاہی را بالواسطہ
 تالیف مشال سائنہ لہو لے خود دعوت می نمود و عجبے از بخردان باد پیوستہ مناسب و خطا
 ہا یافتند چوں عالمگیر از اکبر آباد ہنہنت نمود - نخست در رفاقت تعلق و انہال و زندیہ عد
 آورد و فاکر کہ ہمراہی قرار یافت چند روز بعد از و کوچ نمودہ ہمہ جا عقب شکر می آمد و بقاص
 چند کہ وہ دور از اوئے عالمگیر فرود آمدہ بزعم خود در امتہاز فرصت بود و شروع فتنہ ہا
 کہ بعد فتح بہ عالمگیر پیغام داد کہ وعدہ چہنیں بود کہ ملک و دولت بالمناصلہ تقسیم یا بدگونہ اینا
 آن باید نمود - عالمگیر باستماع این تقریر در تدبیر مفید کردن او افتادہ جواب فرستاد کہ منور
 باقی و پادشاہ زندہ و توجیہ او بطرف دارا شکوہ با فراط محل این گفتگو ہا نیست بعد و لہجہ
 وعدہ است و فاکر وہ خواہد شد - چہارم ماہ شوال کہ محضر آن طرف آب اقامت داشت و
 ابتدائے فتح ثانی مراد بخش بحضور عالمگیر نیامدہ بود و ہمیشہ بلطالت الحیل عالمگیر اوامی طلا
 آن ابلہ یاں قسم حرکات و پیغامہا بہ نہایت بخردی و سفاہت کار فرما گشتہ اول روز مذکور
 برادر بزرگوار و ادائے رسوم تہنیت آمدہ - عالمگیر جسں تقریر و لہجہ می ہا نمودہ اور بعد فافل
 در نہایت آسانی مقید کرد و بعد از دو پاس شب آن تیرہ روز را بعد از فریاد دولت خوان
 شیخ میر سپرد و در لہجہ عالی را با ہمے مہراہ دادہ تلبیغہ شاہ جہان آباد فرستاد - روز سوم از وقوع این

کہ در محقر مقام بود و راجہ جسے سنگہ کچھو پھرا از ہمراہی سلیمان شکوہ تخلص در زبیدہ بزین پوس سدہ عالمگیری
 فادہ گشت۔ ولینایت خلعت خاص و شمشیر مرصع و فیل باادہ شرف اختصاص یافت و کیرت سنگہ
 ولد راجہ امر سنگہ را مٹھور و ابراہیم خان خلعت علی مردان خان کہ با مراد بخش ساخته بود باستان پوس
 رسیدہ با دیگر راجہ ہا در فقائے مراد بخش لبنایت خلائع و جواہر سرافرازی یافتند۔ و از انجا ششم
 ماہ کوچ نمودہ پنج کوچ متواتر نمود۔ دریں روز بالپیران امیر الامرا ثانیہ خان الی طالب و ابوالفتح
 و بزرگ امید مناصب شائستہ و دیگر امرا ہم سرافرازی یافتند۔ چہارم ہم بجنورد آیا و متصل شاہ بہمان
 آباد رسیدہ شیب کہ دارا شکوہ در تہیہ افزائش ثروت و سامان و اندوختن زر و مال اشتغال دارد
 در ہنگام تمامت سہرند خانہ راجہ ٹوڈر مل کہ مقصدی انتظام آن حکم بود و ہنگام استماع غیر و وصول
 آن برگشتہ بخت از پیش بینی سر راہ او گذارشتہ بہ کلمی سنگل رفته نشست۔ و فیصلہ نمود کہ تخلص نام
 قریب بہت لگت و پیدا زمان او کہ در بعض مواضع مدفون بود بر آوردہ شہرت شدہ از شاہ عالم
 لاہور گشتہ چوں بکنار ستلج رسید کشتی بارافراہم آوردہ بعد عبور بر خے را گشت دیوار
 دغا و دغلن لاکہ از سرداران عمدہ او بود با بر خے از لشکر در گذر تلوان کہ گذشتہ است در دست
 گذاشت کہ شاید دریں برسات سید عسکر عالمگیر از عبور و پاسے کچھو پھرا از خود
 در لاہور کہ از خزانہ پادشاہی و اموال خود شش یک کرو روپیہ نقد با آہ پانہ و قریب
 و اسباب تجمل و ادوات سہرو پیکار در آنجا ہیما و موجود است با عساکر حال خود میداند
 تواند آہست۔ نیابریں عالمگیر را تدبیر بر انداختن او از بیخ وین پیش بہاد ہمراہ
 کہ خود ہم در عقب افواجی کہ ہمہ او مامور بودند۔ شہت نماید۔ اگر چہ بارہ کثرت آن
 بر شکل این حیثیت با فدویان و دولتمخواہ مقرون بصلاح نریدہ مانع بود تا عالمگیر
 شنیدہ برائے خود عمل نمود۔ لیکن چوں ساعت جلوس بدسر پہ سرحد و بچھو پھرا
 ذلیقہ مقرر بود۔ و فرصت چندال نبود۔ کہ این شہن بقانون ہول و دولت و اسباب
 کہ داخل قلعہ شاہ بہمان آباد گشتہ در باغ اغزا آباد چند روز اقامت در زبیدہ در ساعت
 مراتب جشن و نشاط و لوازم این بزم انبساط آنچہ سعادت و قوت و ذہانت اقتضا کند ہمان کہ
 بوجہ مقصد گرد و ولہد الفراع از عظیمہ کہ در پیش داشت کرد تا فیہ جشن جلوس
 ایستادہ و در وقت اقامت

تو اندر دو روئے عمل آورد۔ بناءً علیٰ ہذا شانزدہم شوال از حفصہ آباد کچھیدہ درباغ سندریا کے کرباقت
 یک کر وہ از شاہجہان آباد بطرف لاہور واقع است منزل نمود و نوزدہم از باغ سندریا کے کوچ
 کردہ درباغ اعزاز آباد قریب زول از زانی داشت و خواست قیل از حرکت خود کہ وہ روز دیگر باید فرجے
 از جنوب و اقبال در پے فوج سابق فرستد تا با اتفاق کناہ شلج رسیدہ رس اقامت انگنبد و تا وصول
 پاوشاہ پور رسیدہ سرانجام عبور از آب مذکور پدید آزد۔ بنا برآں عمدۃ الملک خلیل اللہ خان میر بخش را
 بطلان مملکت حاصل و نیل و شمشیر نواز ش فرمودہ رخصت نمود و میر خان و روح اللہ خان پسران
 و میر حمت خلعت واسب با ساز طلا و علم لرازش یافته باید بر خود رخصت یافتند۔ و بعد میں
 بعض رسید کہ سلیمان شکوہ با جمعی از ہمراہیان از ان طرف گنگا عازم حضور پور خود است
 بایستہ امتناع اواز عبور آب گنگا در اطراف ہر دو از عمدہ امرائے عالی مقدار شاکستہ خان ارا
 را یافتہ چھ از عساکر حضور مرخص کرد و خود تار رسیدن تاریخ جلو کس درباغ اعزاز آباد مقامات
 و روز پور میں عرصہ اکثر امرا بنیایات خدمات و اضافہ و امتلائے مناسب و درجات کامیاب

شکرہ

مَلِکِ نَدِیْرِ اَحْمَدِ پُرُوپِ اَبِی مَلِکِ پُو اَسْرِدُو بَا نَزَارِ اَدھُو

(خاکسار محمد ظہور نوشنویس از کاموں بلہی تحسیرینو)

مطلب پذیریں

- ۱۔ گنجینہ مطالب یعنی دیوان غالب معہ شرح (دولینیم) اور گنجینہ مطالب یعنی ایسی نثریات نظیری معہ شرح (دولینیم)
- ۲۔ باہر طاقت یعنی دیوان حافظ معہ شرح (دولینیم)
- ۳۔ ابر کرم اول خلاصہ شعر انجم حصہ اول (سوالاً جواباً)
- ۴۔ ابر کرم دوم خلاصہ شعر انجم حصہ دوم (سوالاً جواباً)
- ۵۔ امام غزالی خلاصہ الغزالی
- ۶۔ صوفیاء کے احکام خلاصہ تصوف و اسلام
- ۷۔ صحابہ و اخلاق خلاصہ اخلاق حبلی
- ۸۔ چارٹ اخلاق حبلی
- ۹۔ سیر السیرین خلاصہ سیر المناجین (سوالاً جواباً)
- ۱۰۔ آثار خواتین ترجمہ سیر المناجین حصہ اول ۱/۵۱ حصہ دوم
- ۱۱۔ ریاض المعالی ترجمہ قصائد قافی زانہ نقیہ ہندی لہری
- ۱۲۔ خلاصہ مہرۃ الشعراء
- ۱۳۔ درگاہ گاہ یعنی ناشی فاضل کی تمام سیرت کا مفصل حل۔ از آقا بیدار بخت
- ۱۴۔ سیرت نبوی بابا امینانی از مولانا محمد اوسین ایم اے۔

ملنے کا پتہ

ملک نذیر احمد خان کراچی